

**UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ”
DIN CHIȘINĂU**

Cu titlu de manuscris
C.Z.U. 373.2.016:51(043.3)

ENACHE Oana Iuliana

**DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII PREȘCOLARILOR PRIN
ABORDAREA INTEGRATĂ A ACTIVITĂȚILOR CU CONȚINUT
MATEMATIC**

532.01. Didactică preșcolară

Teză de doctor în științe ale educației

Conducător științific: HAHEU-MUNTEANU Efrosinia, doctor, conferențiar universitar

Autor: ENACHE Oana Iuliana

Chișinău, 2025

CUPRINS:

ADNOTARE	5
LISTA TABELELOR	8
LISTA FIGURILOR	10
INTRODUCERE	11
1. FUNDAMENTE TEORETICE PRIVIND CREATIVITATEA ȘI IMPORTANȚA ACTULUI CREATIV ÎN EDUCAȚIA PREȘCOLARULUI.....	20
1.1. Contribuții valorice ale teoriilor și modelelor conceptuale în evoluția creativității.....	20
1.2. Perspective asupra creativității preșcolarilor în cadrul politicilor educaționale din România și Republica Moldova	33
1.3. Profilul psihopedagogic al preșcolarului mare	45
1.4. Concluzii la Capitolul 1.....	50
2. CONDIȚII PSIHOPEdagogICE ÎN DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII PREȘCOLARILOR PRIN ABORDAREA INTEGRATĂ A ACTIVITĂȚILOR CU CONȚINUT MATEMATIC	52
2.1. Abordarea integrată a activităților din grădiniță.....	52
2.2. Particularitățile activității integrate cu conținut matematic în grădiniță	62
2.3. Relevanța metodologică a activităților integrate cu conținut matematic din perspectiva dezvoltării creativității la preșcolari	83
2.4. Modelul pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic	91
2.5. Concluzii la Capitolul 2.....	106
3. COORDONATA EXPERIMENTALĂ A DEZVOLTĂRII CREATIVITĂȚII PREȘCOLARILOR PRIN ABORDAREA INTEGRATĂ A ACTIVITĂȚILOR CU CONȚINUT MATEMATIC	108
3.1. Constatarea nivelului de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activități integrate cu conținut matematic	110
3.2. Implementarea programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor	129
3.3. Validarea experimentală a dezvoltării creativității la vârsta preșcolară.....	143
3.4. Concluzii la Capitolul 3.....	164
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	166
BIBLIOGRAFIE	170
ANEXE	190

Anexa 1. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul „Fluiditate”	190
Anexa 2. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul „Flexibilitate”	193
Anexa 3. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul „Originalitate”	196
Anexa 4. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul „Capacitatea de elaborare”	199
Anexa 5. Modele de proiectare integrată.....	202
Anexa 6. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul „Fluiditate”	213
Anexa 7. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul „Flexibilitate”	216
Anexa 8. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul „Originalitate”	219
Anexa 9. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul „Capacitatea de elaborare”	222
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	225
CV-ul AUTORULUI	226

ADNOTARE

ENACHE Oana Iuliana „Dezvoltarea creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic”

Teză de doctor în științe ale educației, Chișinău, 2025

Structura tezei: Teza conține: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (234 surse), 9 anexe. În total, conține: 169 pagini text de bază, 14 figuri și 18 tabele. Rezultatele cercetării au fost publicate în 18 lucrări științifice.

Structura tezei: Teza conține: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (234 surse), 9 anexe. În total, conține: 169 pagini text de bază, 14 figuri și 18 tabele. Rezultatele cercetării au fost publicate în 18 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: creativitate, învățământ preșcolar, activități integrate, activități matematice cu conținut integrat, potențial creativ, factorii creativității, trăsăturile creativității, teoriile creativității, învățare creativă, strategii didactice creative.

Scopul cercetării constă în determinarea fundamentelor teoretice și praxiologice ale creativității, elaborarea și validarea Modelului pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic.

Obiectivele cercetării vizează stabilirea reperelor teoretice ale creativității umane în general, și a preșcolarilor, în special; determinarea principiilor, factorilor, criteriilor, nivelurilor și condițiilor psihopedagogice ale dezvoltării creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic; caracterizarea modalităților de dezvoltare a creativității la vârsta preșcolară; diagnosticarea experimentală a nivelului dezvoltării creativității preșcolarilor în cadrul activităților integrate cu conținut matematic; elaborarea și valorificarea experimentală a Programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării se exprimă prin fundamentarea științifică a *Modelului pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic* și evidențierea unei noi abordări de proiectare a activităților integrate, în scopul dezvoltării creativității preșcolarilor; elaborarea și validarea *Programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor*. Activitățile interdisciplinare pot sta la baza cultivării comportamentelor creative prin transferul cunoștințelor în situații variate de aplicare, pe arii de stimulare, unde preșcolarii acționează conștient și direct asupra materialelor puse la dispoziție pentru interiorizarea conținuturilor.

Rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice rezidă în fundamentarea teoretică și metodologică a *Modelului pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic*, fapt care a condus la valorificarea activităților integrate cu conținut matematic în vederea dezvoltării creativității preșcolarilor de 5-6 ani.

Semnificația teoretică a cercetării este susținută de precizarea condițiilor psihopedagogice și a principiilor care facilitează dezvoltarea creativității la preșcolari, în identificarea reperelor conceptuale ale activităților integrate cu conținut matematic; argumentarea științifică a relevanței și a necesității dezvoltării creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic; semnificarea noțiunii de integrare la nivel de conținut a activităților pe domenii experimentale.

Valoarea aplicativă a cercetării este reprezentată de elucidarea experiențelor praxiologice ale dezvoltării creativității, în general, și a preșcolarilor, în special, prin activitățile integrate cu conținut matematic. Rezultatele experimentale și concluziile cercetării pot fi utilizate în reconsiderarea ideilor și concepțiilor existente cu privire la utilizarea conținuturilor matematice doar în scopul dezvoltării unor operații ale gândirii și la integrarea doar sub aspect tematic a activităților din grădiniță.

Implementarea rezultatelor științifice: materialele prezentate în lucrare au fost utilizate în programul grădinițelor din județul Galați, România și din Republica Moldova vizate în grupul țintă, în predarea cursurilor universitare de Psihopedagogia creativității, Psihopedagogia jocului și Problematika educației contemporane și a activităților de formare profesională din cadrul Cercurilor metodice ale grădinițelor din județul Galați.

АННОТАЦИЯ

ЕНАКЕ Оана Юлиана „Развитие творческих способностей дошкольников посредством комплексного подхода деятельности с математическим содержанием”

**Докторская диссертация на соискание ученого звания доктора педагогических наук,
Кишинев, 2025 г.**

Структура диссертации: Диссертация состоит из: введения, трех глав, общих выводов и рекомендаций, библиографии (234 источников), 9 приложений. Всего диссертация содержит: 169 страниц основного текста, 14 рисунков и 18 таблиц. Результаты исследования опубликованы в 18 научных статьях.

Ключевые слова: креативность, дошкольное образование, математическая деятельность, беглость, гибкость, оригинальность, способность к разработке, творческий потенциал, стимуляция творчества, факторы креативности, теории креативности, творческое обучение, дивергентное мышление, творческое поведение, дидактическая стратегия, дидактический стиль, образовательно-стимулирующая среда.

Цели исследования касаются определения теоретических ориентиров человеческой креативности в целом и креативности детей дошкольного возраста в частности; установления принципов, факторов, критериев, уровней и психолого-педагогических условий развития креативности дошкольников посредством интегрированного подхода к занятиям с математическим содержанием; характеристики способов развития креативности в дошкольном возрасте; экспериментальной диагностики уровня развития креативности дошкольников в рамках интегрированных занятий с математическим содержанием; экспериментальной разработки и валидации Формирующей программы развития креативности дошкольников.

Научная новизна и оригинальность исследования: определение психолого-педагогических условий развития креативности дошкольников посредством интегрированных занятий с математическим содержанием; принципов, необходимых для оптимизации развития креативности дошкольников посредством интегрированного подхода к занятиям с математическим содержанием; педагогической модели оптимального развития креативности дошкольников на основе интегрированного подхода к занятиям с математическим содержанием.

Научная новизна и оригинальность: выявление психолого-педагогических условий развития творчества дошкольников через комплексную деятельность с математическим содержанием, принципы, необходимые для эффективности развития творчества дошкольников через комплексный подход к деятельности с математическим содержанием и педагогическую модель оптимального развития творчества дошкольников через комплексный подход к деятельности с математическим содержанием.

Научные результаты, полученные в результате исследования заключаются в определении и разработке педагогических основ развития творческих способностей дошкольников через комплексную деятельность с математическим содержанием, структурированную в целевую педагогическую модель, испытанную и подтвержденную в детских садах.

Теоретическая значимость заключается в анализе, наблюдении и выделении особенностей развития творчества дошкольников через деятельность, интегрированную с математическим содержанием, и в разработке педагогической модели интеграции, оптимизирующей творческую деятельность.

Практическая значимость: представленный в дипломной работе способ проектирования комплексной деятельности может служить моделью, которую можно пропагандировать через национальные законодательные документы, руководства по передовой практике в целях развития творческих способностей дошкольников и способности адаптироваться к новым ситуациям. Это также может быть предметом дискуссий и начальной и непрерывной подготовки педагогов дошкольных учреждений.

Внедрение научных результатов: Результаты исследования были одобрены на заседаниях координационного комитета диссертации при ГПУ «И. Крянгэ», представлен и опубликован в сборниках национальных и международных научных конференций, а также в специализированных книгах, индексируемых ИБН. Материалы, представленные в диссертации, были использованы в программе детских садов Галацкого уезда и Республики Молдова, при преподавании университетских курсов «Психопедагогика творчества», «Психопедагогика игры» и «Проблемы современного образования и профессиональной подготовки» в рамках Методических кругов детских садов Галацкого уезда.

ANNOTATION

ENACHE Oana Iuliana „Development of preschoolers' creativity through an integrated approach of activities with mathematical content” PhD Thesis in Education Sciences, Chisinau, 2025

Thesis structure: The thesis contains: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, references (234 sources), 9 annexes. In total it contains: 169 pages of basic text, 14 figures and 18 tables. The research results have been published in 18 scientific papers.

Keywords: creativity, preschool education, mathematical activities, fluency, flexibility, originality, elaboration capacity, creative potential, creativity stimulation, creativity factors, creativity theories, creative learning, divergent thinking, creative behaviours, teaching strategy, teaching style, stimulating educational environment.

The aim of the paper is to determine the theoretical and praxeological foundations of creativity, the development and validation of the Pedagogical Model for the development of preschoolers' creativity through integrated activities with mathematical content.

The objectives of the research aim to establish the theoretical benchmarks of human creativity in general, and of preschoolers, in particular; determination of principles, factors, criteria, levels and psychopedagogical conditions of the development of creativity of preschoolers through the integrated approach of activities with mathematical content; characterization of ways to develop creativity at preschool age; experimental diagnosis of the level of development of preschoolers' creativity within integrated activities with mathematical content; the elaboration and experimental valorization of the formative Program for the development of preschoolers' creativity.

Scientific novelty and originality: identification of the psycho-pedagogical conditions for the development of preschoolers' creativity through integrated activities with mathematical content, of the principles necessary for the effective development of preschoolers' creativity through an integrated approach to activities with mathematical content and of the pedagogical model on the optimal development of preschoolers' creativity through an integrated approach to activities with mathematical content.

The scientific results obtained in the research lie in the determination and elaboration of the pedagogical foundations of preschoolers' creativity development through integrated activities with mathematical content, structured in the targeted pedagogical model, tested and validated in kindergartens.

The theoretical significance concerns the analysis, observation and highlighting of the particularities of preschoolers' creativity development through integrated activities with mathematical content and the elaboration of a pedagogical model of integration that optimizes creative performance.

Application value: the way of designing integrated activities presented in the thesis can constitute a model to be promoted through national legislative documents, best practice guidelines, in order to develop preschoolers' creativity and skills to adapt to new situations. It can also be the subject of debate and of initial and life-long training for pre-school teachers.

Implementation of the scientific results: The research results were approved during the meetings of the thesis steering committee of UPS "I. Creangă", presented and published in the volumes of national and international scientific conferences and in specialized BDI indexed books. The materials presented in the work were used in the kindergarten program in Galati County and in the Republic of Moldova, in the teaching of the university courses of Psychopedagogy of Creativity, Psychopedagogy of Play and Problems of Contemporary Education and in the professional training activities of the methodological meetings of kindergartens in Galati County.

LISTA TABELELOR

Tabelul 1.1.	Aspecte privind dezvoltarea creativității, cuprinse în documente legislative din România și din Republica Moldova.....	37
Tabelul 1.2.	Aspecte ale creativității prezente în Curriculumul pentru educație timpurie din România și din Republica Moldova.....	38
Tabelul 2.1.	Analiza comparată a modelelor de proiectare integrată din România, Republica Moldova și cel propus de autor.....	99
Tabelul 3.1.	Distribuirea grupului țintă în funcție de gen.....	110
Tabelul 3.2.	Distribuirea grupului țintă al cercetării în funcție de mediul de proveniență.....	110
Tabelul 3.3.	Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Fluiditate”.....	115
Tabelul 3.4.	Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Flexibilitate”.....	119
Tabelul 3.5.	Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul Originalitate	122
Tabelul 3.6.	Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Capacitatea de elaborare”.....	126
Tabelul 3.7.	Secvențe din itinerariile metodologice parcurse de preșcolarii mari pentru dezvoltarea fluidității	132
Tabelul 3.8.	Secvențe din itinerariile metodologice parcurse de preșcolarii mari pentru dezvoltarea flexibilității	134
Tabelul 3.9.	Secvențe din itinerariile metodologice parcurse de preșcolarii mari pentru dezvoltarea originalității	137
Tabelul 3.10.	Secvențe din itinerariile metodologice parcurse de preșcolarii mari pentru dezvoltarea capacității de elaborare	140
Tabelul 3.11.	Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Fluiditate”.....	145
Tabelul 3.12.	Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Flexibilitate”.....	148
Tabelul 3.13.	Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Originalitate”.....	151
Tabelul 3.14.	Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Capacitatea de elaborare”.....	154
Tabelul 3.15.	Rezultatele evaluării inițiale și finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Fluiditate”	155

Tabelul 3.16. Rezultatele evaluării inițiale și finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Flexibilitate”	156
Tabelul 3.17. Rezultatele evaluării inițiale și finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Originalitate”	157
Tabelul 3.18. Rezultatele evaluării inițiale și finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Capacitatea de elaborare”	158

LISTA FIGURILOR

Figura 2.1. Modelul de proiectare integrată a activităților pe domenii experiențiale.....	98
Figura 2.2. Modelul pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic	105
Figura 3.1. Compararea rezultatelor evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Fluiditate”	115
Figura 3.2. Compararea rezultatelor evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Flexibilitate”	119
Figura 3.3. Compararea rezultatelor evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Originalitate”	123
Figura 3.4. Compararea rezultatelor evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Capacitatea de elaborare”	126
Figura 3.5. Compararea rezultatelor evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Fluiditate”	145
Figura 3.6. Compararea rezultatelor evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Flexibilitate”	149
Figura 3.7. Compararea rezultatelor evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Originalitate”	151
Figura 3.8. Compararea rezultatelor evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Capacitatea de elaborare”	154
Figura 3.9. Distribuția procentuală a probelor „Asemănări” și „Clepsidra”	160
Figura 3.10. Distribuția procentuală a probelor „Jocul Bețișoarelor” și „Caută intrusul”	160
Figura 3.11. Distribuția procentuală a probele „Jocul Figurilor” și „Să construim”	161
Figura 3.12. Distribuția procentuală a probelor „Să desenăm despre...” și „Povești pe dos” ...	162

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei de cercetare

Activitatea preșcolarilor, la nivel mondial, este abordată prin orientarea spre crearea unei continuități pe verticală cu celelalte nivele de învățământ. Abordarea sistemică constituie un veritabil element de noutate în actualul Curriculum pentru educația timpurie, întrucât reușește să articuleze, într-o manieră coerentă și flexibilă, orientările documentelor europene de politică educațională. Această abordare se aliniază în mod direct Recomandării Parlamentului European și a Consiliului Uniunii Europene privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții (2006/962/EC), Comunicării Comisiei Europene și Concluziilor Consiliului UE privind educația și îngrijirea timpurie – Să oferim copiilor noștri cel mai bun start pentru lumea de mâine (2011/C/175/03), precum și cadrului european de calitate elaborat prin A Quality Framework for Early Childhood Education and Care (Grupul de Lucru pentru Educație și Îngrijire Timpurie, 2014). De asemenea, se corelează cu Recomandarea Consiliului privind dezvoltarea unor sisteme de educație și îngrijire a copiilor preșcolari de înaltă calitate (mai 2018), oferind un suport conceptual solid pentru modernizarea educației timpurii. În aceeași măsură, orientarea sistemică facilitează atingerea obiectivelor stabilite în strategiile europene și naționale de referință în domeniul educației: Strategia Europa 2020, Strategia națională privind reducerea părăsirii timpurii a școlii (HG nr. 417/2015), Strategia națională privind incluziunea socială și reducerea sărăciei (HG nr. 383/2015), Strategia pentru protecția și promovarea drepturilor copilului (HG nr. 1113/2014) sau Strategia de incluziune a cetățenilor români aparținând minorității rome pentru perioada 2014–2020 (HG nr. 18/14.01.2015). Totodată, se raportează la Strategia națională de învățare pe tot parcursul vieții 2015–2020 (HG nr. 418/2015) și la Strategia națională pentru dezvoltare durabilă – Orizonturi 2013–2020–2030, evidențiind preocuparea pentru convergența politicilor educaționale cu direcțiile strategice ale dezvoltării durabile. Prin această deschidere către cadrele normative europene și naționale, abordarea sistemică nu doar optimizează structura și funcționalitatea procesului educațional, ci și creează premise favorabile pentru inițierea unor schimbări relevante, cu valoare constructivă, fundamentate pe progresele și reușitele înregistrate până în prezent.

Pe lângă abordarea sistemică a învățării, Curriculumul pentru educație timpurie (2019) promovează în continuare abordarea integrată a conținuturilor curriculare, favorizând, astfel, dezvoltarea holistică a preșcolarilor în concordanță cu cerințele societății și cu aspectele generale specifice mediului în care trăiesc. Modelele de proiectare integrată a conținuturilor curriculare ajută la construirea unor structuri psihice dinamice, flexibile, care sprijină copilul la luarea unor

decizii potrivite și creative, facilitând dezvoltarea încrederii în sine și realizarea unor legături între conținuturi.

În acest context, necesitatea dezvoltării creativității la preșcolari constituie un factor-cheie în ceea ce privește posibilitățile de adaptare la situații noi, un element important al evoluției și al actualizării de sine. Educația nu trebuie să-l pregătească pe copil pentru ceea ce se întâmplă în acel moment în jurul lui, ci pentru a face față provocărilor ulterioare, schimbărilor care au loc în diferite etape ale societății, pe plan economic, tehnic și privind modalitățile de muncă. De aceea, importante sunt nu cunoștințele pe care le poate stoca un om, ci abilitățile pe care și le dezvoltă pentru a se descurca în orice situație, pentru a găsi soluții adaptative, inovatoare, care să-i permită ascensiunea continuă.

Unul din domeniile esențiale de dezvoltare a creativității preșcolarilor îl constituie Domeniul Științe, cu activitățile ce se structurează pe conținuturile matematice, deoarece lumea înconjurătoare este matematică, adică distanțe, calcule, dimensiuni, numere, timp, etc. Având în vedere aceste aspecte, dar și vârsta celor cărora ne adresăm, activitățile cu conținut matematic solicită o abordare integrată a conținuturilor curriculare, cu scopul de a-i demonstra copilului necesitatea studierii lor și identificarea sferei de aplicabilitate a noțiunilor matematice în viața de zi cu zi. În aceste condiții, o integrare eficientă a conținuturilor matematice poate sprijini optimizarea potențialului creativ al copiilor. Sintagma „activități integrate cu conținut matematic” alătură noțiunii de „activitate integrată”, regăsită în documentele curriculare, pe cea de „conținut matematic”, corespunzătoare Domeniului Științe, respectiv activității matematice. Îmbinarea celor doi termeni delimitează aria de cercetare din prezenta lucrare, întrucât creativitatea o regăsim în toate domeniile de activitate, fiind un concept vast, extrem de important pentru adaptarea la nou și pentru evoluția individuală.

În susținerea acestor idei, matematicianul Francis Su afirmă că „matematica face din minte terenul ei de joacă. A face cum trebuie matematică înseamnă să inițiezi un tip de joc: să te distrezi cu ideile care apar când explorezi patternuri și să cultivi uimirea față de mersul lucrurilor. Matematica nu înseamnă memorarea unor proceduri sau formule sau cel puțin nu de aici trebuie să pornești (...). Ne putem lăsa atrași de matematică, ispitindu-i și pe alții, prin profunda dorință umană de joc” [39, p. 63]. Aceste afirmații evidențiază caracterul accesibil și aplicativ al matematicii, un domeniu aparent rigid, dar care poate fi adaptat nivelului de înțelegere al celor care o accesează, în special, prin intermediul elementelor de joc, precum și importanța acesteia în dezvoltarea umană.

De aceea, valorificarea potențialului primilor ani de viață, considerați cei mai prolifici în produse creative, dar și cei mai oportuni în dezvoltarea laturilor personalității copilului, trebuie

să constituie una din prioritățile învățământului preșcolar. În aceste condiții, acțiunile orientate spre dezvoltarea creativității la preșcolari sunt actuale și binevenite îndeosebi în activitățile cu conținut matematic, care operează cu noțiuni abstracte și complexe.

Descrierea situației în domeniul cercetării și identificarea problemei de cercetare

Despre **creativitate**, autorii din România care au abordat în tematica lor de studiu creativitatea, cu preponderență în domeniul psihologiei creației tehnice și științifice, au fost: Al. Roșca [103], A. Neculau [77], M. Golu [41], M. Zlate [131]. Li s-au alăturat, în domeniul psihologiei școlare, P. Constantinescu Stoleru [15], A. Cosmovici [14], T. Crețu [18], M. Caluschi [6], M. Dincă și A. Mihalcea [24], L. Anucuța și P. Anucuța [2], O. Ciucă [206], iar în domeniul psihologiei artei, U. Șchiopu [114]. Raportat la studiul dezvoltării creativității la preșcolari, menționăm autorii I. Sima [108], E. Rafailă [99] și M. Lespezeanu [64].

În Republica Moldova, **problema creativității** a fost abordată de mai mulți cercetători: Ig. Racu [96], P. Jelescu, R. Jelescu [60], V. Pritcan [95], E. Losîi [65], iar problema **creativității la preșcolari** - M. Pavlenco [27], T. Rusuleac, [36], E. Haheu-Munteanu [15] etc.

Cercetările privind creativitatea s-au concretizat în teorii, concepții, modele, viziuni, idei, principii, concepte, teze, reguli din domeniul științelor educației și psihologie, printre care se înscriu și următoarele:

➤ *despre dezvoltarea creativității umane și a preșcolarului* au fost elaborate teoriile:

- ✓ *teoria psihanalitică* (S. Freud, D. M. Zamfirescu);
- ✓ *teoria asociaționistă* (I. Maltzman, S.A. Mednik);
- ✓ *teoria gestaltistă* (M. Wertheimer, W. Kohler, C. Mooney, R. Arnheim);
- ✓ *teoria behavioristă* (J. Rossman, J. Parnes, R. Hyman);
- ✓ *teoria umanistă* (A. Maslow, E.G. Schachtel, R. May, C. Rogers, C. Moustakas, D.P. Schultz, S/ E. Schultz);
- ✓ *teoria culturală* (M.I. Stein, M. Mead, M. Tumin, H.H. Anderson);
- ✓ *teoria factorială* (J.P. Guilford, H.G. Gough, C. Spearman, L. S. Thurstone, V. Lowenfeld, P. Popescu-Neveanu);
- ✓ *teoria cognitivă* (D. Cropley, G. Popescu).

Alte teorii cu referire la dezvoltarea creativității au fost dezvoltate de T. Amabile, R.W. Weisberg, H. Gardner, N. Eliot, A. Graham, I. Gandhi, J.T. DeGraff, E. Torrance, G. Wallas, I. Taylor, A. Newell, J.C.Shaw, J. Piaget, Th. Ribot, M.I. Stein, A. Maslow, G.W. Allport, L.S. Vygotsky, A.V. Zaporohets, A.N. Leontiev ș.a.

➤ *despre abordarea integrată a conținuturilor curriculare:* Cercetările savanților M.Chiriac, L. Ciolan, C. Crețu, C. Cucos, L. Culea, A. Grama, M. Ionescu ș.a.;

➤ *despre formarea reprezentărilor elementare matematice la preșcolari*: studiile cercetătorilor M. Neagu, G. Beraru, C. Petrovici, V. Păduraru, M. Pavlenco ș.a.

În acest context am formulat **problema de cercetare**: Care sunt fundamentele teoretico-aplicative ale dezvoltării creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic?

Scopul cercetării constă în determinarea fundamentelor teoretice și praxiologice ale creativității, elaborarea și validarea Modelului pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic.

Obiectivele cercetării sunt următoarele:

1. Stabilirea reperelor teoretice ale creativității umane în general, și a preșcolarilor, în special;
2. Determinarea principiilor, factorilor, criteriilor, nivelurilor și condițiilor psihopedagogice ale dezvoltării creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic;
3. Caracterizarea modalităților de dezvoltare a creativității la vârsta preșcolară;
4. Diagnosticarea experimentală a nivelului dezvoltării creativității preșcolarilor în cadrul activităților integrate cu conținut matematic;
5. Elaborarea și valorificarea experimentală a Programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor.

Ipoteza cercetării. Creativitatea poate fi dezvoltată la preșcolari dacă aceștia vor fi incluși într-un proces complex de activități integrate cu conținut matematic printr-o valorificare activă a strategiilor de formare.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. La baza analizei problemei științifice au stat: conceptul de creativitate (T. Amabile [1], C. G. Jung [62], A. Manolescu [68], P. P. Neveanu [92], A. Adler [136], J. Bruner [145], T. Tardif [171]), teoriile creativității (S. Freud [26], I. Maltzman [219]), factorii care influențează creativitatea (M. Zlate [131], Al. Roșca [103], A. Munteanu [74]), creativitatea ca obiect de studiu din punct de vedere didactic și științific (Al. Roșca [103], P. P. Neveanu [78], J. Rossman [166], M. Roco [101]), caracteristicile personalității creatoare ([J. P. Guilford [213], V. Lowenfeld [66], C. Taylor [172], M. Zlate [131]), modele funcționale ale procesului de creație (S. J. Parnes [161], F. Barron [141], A. Kirton [152], R. J. Sternberg [230] T. Lubart [155], P. Plsek [162]), particularități ale manifestării creativității la preșcolari (L. S. Vygotsky [184], A. V. Zaporozhets [125], A. N. Leontiev [63], G. Pantelimon, Z. Mielu și E. Verza [42]), definirea contextelor privind inovarea (J. M. Barosso [21], V. Pascari și T. Callo [83]), proiectarea activităților

integrate în grădiniță (L. Culea și A. Sesovici [20], E. Rafailă [99]), particularitățile dezvoltării psihice ale preșcolarilor care influențează creativitatea (Fr. Baumgarten [142], N. N. Poddyakov [90], C. Ețco și I. Fornea [35], conceptul de integrare (B. Moffet [158], C. Crețu [17]), conceptul de interdisciplinaritate (F. Marcu și C. Maneca [189], M. Chiriac [9]), utilizarea mijloacelor de învățământ în scopul dezvoltării creativității (C. Cucos [19], E. Tiron și T. Stanciu [119], G. Popescu [91], conținuturi matematice utilizate la preșcolari (M. Neagu și G. Beraru [76], Rafailă E. [99], V. Păduraru [88]), strategii didactice de dezvoltare a creativității preșcolarilor (E. Haheu-Munteanu [54, 55, 56]), metoda proiectelor la vârstele timpurii (S. Chard [147]).

Metodologia cercetării a implicat următoarele metode:

- ✓ *teoretice*: documentarea științifică, modelarea teoretică, proiectarea;
- ✓ *empirice*: testarea, observarea comportamentelor subiecților, analiza produselor activității subiecților;
- ✓ *statistice*: prelucrarea matematică a datelor experimentale (media procentuală), Testul de ranguri Wilcoxon Signed Ranks, Testul Mann-Whitney U.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării se exprimă prin fundamentarea științifică a *Modelului pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic* și evidențierea unei noi abordări de proiectare a activităților integrate, în scopul dezvoltării creativității preșcolarilor; elaborarea și validarea *Programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor*. Activitățile interdisciplinare pot sta la baza cultivării comportamentelor creative prin transferul cunoștințelor în situații variate de aplicare, pe arii de stimulare, unde preșcolarii acționează conștient și direct asupra materialelor puse la dispoziție pentru interiorizarea conținuturilor.

Rezultatele obținute care au contribuit la soluționarea problemei științifice rezidă în fundamentarea teoretică și metodologică a Modelului pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic, fapt care a la valorificarea activităților integrate cu conținut matematic în vederea dezvoltării creativității preșcolarilor de 5-6 ani.

Semnificația teoretică a cercetării este susținută de precizarea condițiilor psihopedagogice și a principiilor care facilitează dezvoltarea creativității la preșcolari prin activitățile integrate cu conținut matematic; argumentarea științifică a relevanței și a necesității dezvoltării creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic; semnificarea noțiunii de integrare la nivel de conținut a activităților pe domenii experiențiale.

Valoarea aplicativă a cercetării este reprezentată de elucidarea experiențelor praxiologice ale dezvoltării creativității, în general, și a preșcolarilor, în special, prin activitățile

integrate cu conținut matematic. Rezultatele experimentale și concluziile cercetării pot fi utilizate în reconsiderarea ideilor și concepțiilor existente cu privire la utilizarea conținuturilor matematice doar în scopul dezvoltării unor operații ale gândirii și la integrarea doar sub aspect tematic a activităților din grădiniță.

Implementarea rezultatelor științifice: materialele prezentate în lucrare au fost utilizate în programul grădinițelor din județul Galați, România și din Republica Moldova vizate în grupul ȋntă, în predarea cursurilor universitare de Psihopedagogia creativității, Psihopedagogia jocului și Problematica educației contemporane și a activităților de formare profesională din cadrul Cercurilor metodice ale grădinițelor din județul Galați.

Limitele aplicative ale produselor cercetării constituie diferențele de proiectare a activităților integrate din Republica Moldova și România, conform modelelor propuse de Curriculumul pentru educație timpurie din cele două țări.

Aprobarea rezultatelor cercetării. Ideile de bază și rezultatele investigației au fost promovate și discutate prin intermediul comunicărilor la conferințele științifice naționale și internaționale: Abordarea integrată a activităților în grădinița de copii. În: Conferința științifico-practică cu participare internațională „Orientări axiologice ale constructivismului în educația modernă”, Universitatea de Stat din Tiraspol, Chișinău, 2020; Abordarea creativă a activităților cu conținut matematic în grădiniță. În: Conferința Republicană a Cadrelor Didactice, „Didactica științelor exacte”, Chișinău, Republica Moldova, 2020; Rolul educatoarei în dezvoltarea capacităților creatoare ale copilului preșcolar. În: Conferința Internațională „Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului”, Chișinău, 2020; Impactul activităților matematice în formarea copilului preșcolar, în Simpozionul științific internațional „Educația în spiritul valorilor naționale și universale din perspective dialogului pedagogic”, Chișinău, 2020; Modalități de optimizare a dezvoltării personalității copilului preșcolar prin intermediul activităților integrate din grădiniță. În: Conferința Științifică Națională cu participare internațională „Calitate în educație – imperative ale societății contemporane”, Chișinău, 2020; Strategii de facilitare a învățării temeinice în cadrul Domeniului Știință – activități matematice, în învățământul preșcolar. În Conferința internațională „Provocări și soluții în educația on-line”, Chișinău, 2021; Dezvoltarea creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic. În Seminarul științifico-practic cu participare internațională „Implicarea studenților, masteranzilor și doctoranzilor în activități de cercetare dezvoltate de mediul asociativ: provocări și soluții”, Chișinău, 2021; Strategii de facilitare a învățării temeinice în cadrul Domeniului Știință prin aplicarea Teoriei inteligențelor multiple. În: Conferința științifică națională cu participare internațională „Probleme ale științelor socioumanistice”, Chișinău, 2021;

Valorificarea experiențelor nonformale și informale ale preșcolarilor în activitățile matematice din grădiniță. În: Conferința științifică națională cu participare internațională „Probleme ale științelor socioumanistice și ale modernizării învățământului”, Chișinău, 2021; Resurse didactice/ resurse educaționale deschise în învățământul preșcolar, Domeniul Știință – activități matematice. În Conferința internațională „Educație și spiritualitate”, București, 2021; Educația pentru drepturile copilului în învățământul preșcolar. În: Conferința Științifică Internațională „Educația privind drepturile copilului”, Chișinău, 2022; Abordări inovative ale Curriculumului pentru educație timpurie din România – activități integrate. În Conferința internațională „Educația din perspectiva valorilor”, Sofia, Bulgaria, 2022; Metode corelate de dezvoltare a creativității în educația timpurie. În: Conferința internațională „Globalization, intercultural dialog and national identity” Târgu Mureș, 2023; Proiectarea integrată a activităților pe domenii experiențiale din grădiniță, de la integrarea tematică la integrarea conținuturilor. În Conferința internațională „Literature, discourse and multicultural dialogue”, Târgu Mureș, 2023.

Publicații la tema tezei: Rezultatele obținute sunt publicate în 18 lucrări științifice (4 articole în reviste de profil, 14 comunicări la conferințe naționale și internaționale).

Volumul și structura tezei: introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (234 surse), 9 anexe, 164 pagini text de bază, 21 tabele și 14 figuri.

Cuvinte-cheie: creativitate, învățământ preșcolar, activități integrate, activități matematice cu conținut integrat, potențial creativ, factorii creativității, trăsăturile creativității, teoriile creativității, învățare creativă, strategii didactice creative.

Sumarul tezei: teza este structurată din introducere, trei capitole, concluzii, recomandări, bibliografie și anexe.

Introducere, care cuprinde actualitatea și importanța problemei cercetate, scopul, problema și obiectivele de cercetare, ipoteza cercetării, metodologia cercetării, noutatea și originalitatea științifică a cercetării și implementarea rezultatelor științifice.

Capitolul 1, Fundamente teoretice privind creativitatea și importanța actului creativ în educația preșcolarului, reflectă analiza resurselor teoretice privind formarea și dezvoltarea creativității în general și a preșcolarului, în special, precum și importanța actului creativ. Se face referire la interpretarea conceptului de creativitate din perspectiva a numeroși autori pentru a se remarca interesul acordat ca urmare a conștientizării valorii acesteia în comportamentul individual. Sunt expuse și explicate teorii ale creativității, factori care favorizează dezvoltarea acesteia, tipuri de creativitate, caracteristicile personalității creatoare, modele funcționale ale procesului de creație elaborate de numeroși autori: Z. Bergh & A. Theron [144], I. Moraru [73], T. Amabile [138], M. Roco [102], R. Fritz [148], T. Siller [169], M. Basadur [203], K. Unsworth

[232], R. Florida [149], M. Runco [167], J. Baer & J. Kaufman [201], G. E. Corazza, S. Agnoli [16] ș.a. De asemenea, sunt prezentate modalități de abordare multidimensională a creativității în activitățile umane și modele ale procesului de creație și în documente de politici educaționale din România și Republica Moldova, cu impact asupra organizării activităților din grădiniță. Raportat la această analiză comparativă, sunt evidențiate principiile fundamentale care stau la baza organizării unui învățământ de calitate în grădiniță, în scopul dezvoltării creativității preșcolarilor. Prezentarea acestor principii este urmată de menționarea caracteristicilor dezvoltării psihosomatice a preșcolarilor care facilitează existența unor comportamente creatoare la această vârstă.

Capitolul 2, Condiții psihopedagogice în valorificarea creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic descrie cadrul curricular de proiectare și desfășurare a activităților integrate în grădiniță, ținându-se cont de analiza produselor curriculare. Sunt descrise activitățile integrate în grădiniță, pe baza explicării termenilor de „integrare”, „monodisciplinaritate”, „multidisciplinaritate”, „pluridisciplinaritate”, „transdisciplinaritate”, cu accent pe „interdisciplinaritate”. Activitatea integrată este prezentată raportat la modul în care este propusă în Suportul pentru explicitarea și înțelegerea instrumentelor cu care operează curriculumul pentru educație timpurie, fiind subliniate aspecte ale organizării acesteia și strategiile recomandate a fi folosite, în special caracteristici ale mijloacelor de învățământ.

Într-un demers analitico-sintetic sunt valorificate configurațiile metodologice de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic. În plus, se elucidează faptul că performanțele creatoare depind de adaptarea condițiilor psihopedagogice și a principiilor didactice, a metodelor și tehnicilor folosite. Acestea au în vedere diversificarea formelor de organizare și a strategiilor de acțiune, explorarea la maximum a potențialului intelectual, afectiv și motor al copilului, crearea contextelor de liberă exprimare și manifestare a acțiunilor copiilor, toate având scopul motivării și stimulării comportamentelor creative.

Un loc aparte îl ocupă metodologia activităților integrate cu conținut matematic, având la bază metoda proiectelor la vârstele timpurii, cu accent pe detalierea mijloacelor de realizare specifice acestor activități: joc didactic, joc logic și exerciții cu material individual.

Aceste considerente fundamentează elaborarea Modelului pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic, care oferă posibilitatea cadrelor didactice să dezvolte creativitatea preșcolarilor din perspectiva celor patru indicatori: fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea și capacitatea de elaborare. Modelul pedagogic include un Model de proiectare integrată a activităților pe domenii experiențiale, optimizat din perspectiva

respectării principiilor fundamentale ale Curriculumului pentru educație timpurie care, alături de fundamentele teoretice și de fundamentele metodologice menționate, creează repere epistemologice optime pentru dezvoltarea creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic.

Prin aceste demersuri, s-a stabilit importanța dezvoltării creativității la vârsta preșcolară și a impactului conținuturilor matematice asupra comportamentului creativ al preșcolarilor.

Capitolul 3, Coordonata experimentală a dezvoltării creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic, cuprinde demersul experimental ce constă în descrierea detaliată a activităților experimentului pedagogic.

Sunt indicate finalitățile principale: demonstrarea potențialităților creatoare ale preșcolarilor și validarea Modelului pedagogic de dezvoltare a creativității acestora prin activitățile integrate cu conținut matematic. În cadrul aplicării instrumentelor de evaluare la etapa de constatare s-a urmărit determinarea nivelului de dezvoltare a factorilor creativității preșcolarilor din perspectiva indicatorilor: fluiditate, flexibilitate, originalitate și capacitate de elaborare, prin aplicarea a 4 probe de evaluare inițială. Pe baza rezultatelor obținute a fost elaborat un program formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a conținuturilor matematice, având în vedere aceiași indicatori urmăriți în etapa de constatare. Activitățile au fost menționate succint, fiind selectate domeniile de dezvoltare, dimensiunile dezvoltării și comportamentele specifice activităților propuse spre integrare. Prezentarea și interpretarea datelor experimentului de control se axează pe validarea ansamblului de instrumente pedagogice, concentrate în Modelul pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic care, prin esența și importanța lor teoretică și praxiologică, reprezintă fundamentele pedagogice. Rezultatele la fiecare dintre instrumentele aplicate evidențiază trei niveluri convenționale: comportament atins/realizat, comportament în dezvoltare/ în curs de realizare și comportament care necesită sprijin/nerealizat. A treia etapă a experimentului este completată de analiza cantitativă, calitativă și statistică a datelor, cu scopul evidențierii impactului implementării programului formativ asupra dezvoltării creativității preșcolarilor.

În *Concluzii generale și recomandări* sunt sintetizate cercetările și orientările valorice realizate. Experimentul a demonstrat posibilitatea dezvoltării creativității prin valabilitatea funcțională a *Modelului pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic*, prin strategiile de dezvoltare a abilităților de soluționare a sarcinilor, raportat la indicatorii vizați (fluiditate, flexibilitate, originalitate, capacitate de elaborare).

I. FUNDAMENTE TEORETICE PRIVIND CREATIVITATEA ȘI IMPORTANȚA ACTULUI CREATIV ÎN EDUCAȚIA PREȘCOLARULUI

1.1. Contribuții valorice ale teoriilor și modelelor conceptuale în evoluția creativității

Procesele și funcțiile psihice complexe constituie baza fundamentală a sistemului psihic uman. Prin integrarea acestora cu activitățile și însușirile psihice, se realizează structura unitară și definitorie a personalității. Sistemul de personalitate este studiat sub aspectul temperamentului, al aptitudinilor și al caracterului, pe lângă care, un loc important îl ocupă **creativitatea**, termen pus în valoare raportat la cele trei accepțiuni ale sale:

a) de comportament și activitate psihică creativă;

b) de structură a personalității sau stil creativ;

c) creativitatea de grup [93, p. 181], toate fiind relevante din punctul de vedere al adaptării individului la mediul în care trăiește. Această abordare complexă este datorată direcțiilor în care este observată activitatea creatoare, respectiv, în mod direct în acțiunile umane, ca răspuns fizic la anumiți stimuli care declanșează activitatea psihică producătoare de nou, ca și caracteristică a unei persoane în general, punându-și amprenta asupra tipologiei individuale sau în anumite contexte de performanță obținută în urma activității de grup.

Conceptul de „creativitate” a fost introdus în anii 40 ai secolului al XX-lea, ca o necesitate de a se delimita de termenul vechi de „talent”. Cele două noțiuni au în comun nota de originalitate, însă talentul este considerat nivelul superior al creativității. El era definit ca fiind *„dispoziția general umană, existentă în formă latentă (și în grade diferite, desigur), care permite realizarea unui produs original și de valoare pentru societate”* [171, p. 73-74] și a fost introdus în 1937 de către G. W. Allport [137, p. 17], fiind folosit pentru a desemna o trăsătură de personalitate, subliniind că manifestarea creativității implică întreaga personalitate a individului și este prezentă la toți copiii.

Psihologia empirică a utilizat noțiuni ca „dotație”, „aptitudine”, „talent”, „genialitate”, „imaginație creatoare”, „inteligență fluidă”, gândire direcționată creatoare”, „gândire divergentă” [apud 111, p. 38].

De-a lungul timpului au existat abordări și concepte care au fost confundate cu cel de „creativitate”, existând totuși diferențe semnificative între acestea [92, p. 7]:

✓ invenția aduce cu sine aspecte noi ale unei situații, dar care se adaugă celor deja existente: practic, se construiește pe o bază cunoscută;

✓ inovația implică implementarea noutăților în diferite forme de activitate;

✓ descoperirea reprezintă dezvăluirea unor legități deja existente, înainte de valorizarea și explicarea lor teoretică;

✓ talentul este forma de manifestare superioară a aptitudinilor care poate genera valori noi și originale;

✓ geniul, recunoscut ca cea mai înaltă formă de manifestare a aptitudinilor, marcând definitiv și pregnant progresul omenirii, produsele caracterizându-se printr-un nivel extrem de ridicat de originalitate.

Existența mai multor curente de cercetare în ceea ce privește studiul creativității a provocat dispute și căutări de sens. La baza demersurilor de investigare în domeniul creativității S. Freud, părintele psihanalizei, consideră că fenomenul creației poate fi determinat de tensiunea cauzată de impulsurile refulate în inconștient [180, p. 43]. A. Adler, dizidentul lui Freud, vede în creativitate o formă superioară de adaptare prin care individul se autorealizează [136, p. 129], în timp ce un alt psihanalist, C. G. Jung, a pus accentul pe distincția dintre tipul psihologic și tipul vizionar de creator [62, p. 146]. Astfel, primul accentuează rolul creativității în adaptarea individului ca urmare a satisfacerii unor nevoi (găsirea unor soluții pentru rezolvarea unor probleme, inovarea a ceva nou în scopul adaptării la condițiile existente, găsirea de variante creative pentru a trece la un alt nivel de performanță etc.), iar al doilea diferențiază personalitatea bazată pe procese psihice care susțin creativitatea, în raport cu tipul intuitiv, anticipativ.

Creativitatea, datorită complexității sale și a modului diferit de abordare, a fost definită și studiată în mai multe moduri de către unii autori. Astfel, J. Bruner [145, p. 8] afirma: „*Creativitatea constă în activitatea combinatorie de plasare în noi perspective*”, considerând-o ca un proces de reorganizare și rearanjare a potențialului de care dispune fiecare. M. I. Stein [229, p. 25] se referea la creativitate ca fiind „*acel produs care se exprimă într-o muncă nouă, acceptată ca valabilă, utilă sau satisfăcătoare de un grup, la un moment dat*”, punând accent tot pe elementul de noutate dintr-o activitate ca dându-i valoare creativă, adăugând, față de J. Bruner [14, p. 34], aspectul valorii și al utilității produsului acțiunii creatoare. A. Maslow [220, p. 50] susținea că ar fi creativ „*orice produs ce depășește standardele convenționale*”, atrăgând atenția asupra finalității actului creator, punând accentul mai mult pe acest aspect decât pe procesul care a dus la realizarea lui. I. A. Taylor [172, p. 61] se referea, definind creativitatea, la „*capacitatea de a modela experiența în forme noi și diferite, capacitatea de a percepe mediul în mod plastic și de a comunica altora experiența unică rezultată*”, raportând procesul de inovare la structuri psihice interne, personale, specifice potențialului fiecărui individ. Aplicabilitatea unei soluții inovatoare îi conferă acesteia validitate în ceea ce privește valoarea sa în contexte uzuale.

F. B. Barron [202, p. 38] delimitează noțiunile de imaginație și creativitate: *„Imaginația este o funcție universală a creierului uman; creativitatea este mai mult un rezultat al evoluției sociale, care presupune un tip de comportament și are o valoare utilitară”*. Dacă A. I. Taylor asocia creativitatea cu gândirea, F. Barron realizează o paralelă între imaginație, tot un proces psihic, și creativitate, detașând-o de un simplu proces al funcționării creierului și orientând-o mai mult spre personalitate.

În 1989, T. Amabile [1, p. 198] a publicat cartea *„Creativitatea ca mod de viață”* în care a propus mai multe metode ce au pus accentul pe complexitatea modului în care unii factori de personalitate, de mediu etc. se pot combina pentru a determina o persoană să îndeplinească o sarcină într-un mod mai mult sau mai puțin creativ. Studiul a fost continuat de articole în domeniu, care au completat viziunea autoarei despre fenomenul creativității [198].

Plecând de la ideea că orice subiect beneficiază de un potențial creativ, putem afirma că acesta poate fi influențat de mediul în care trăiește și de educația pe care fiecare individ o primește. *„Toți oamenii sunt în diverse grade creativi, și numai unii din ei sunt talentați”* [110, p. 180]. Se remarcă, de asemenea, diferite niveluri de manifestare a creativității, aceasta fiind de nivel ridicat, mediu sau redus. Talentul a fost abordat ca fiind *„o dezvoltare superioară a aptitudinilor generale și speciale și ca o fericită îmbinare a lor”* [110, p. 181].

În psihologia românească, P. Popescu–Neveanu [190, p. 23] plasează creativitatea în *„interacțiunea optimă, generatoare de nou, dintre aptitudini și atitudini. Aptitudinile nu sunt creative prin ele însele, ci devin astfel în măsura în care sunt activate și valorificate prin motive și atitudini creative”*, evidențiind rolul motivației în dezvoltarea creativității. Existența unor abilități fără ca ele să fie cultivate și stimulate prin motivație, nu va genera adaptarea individului la situații noi și nici găsirea de soluții inedite [92, p. 7].

G. Popescu [91, p. 32] afirmă că *„procesul de creație este un fenomen complex, ce antrenează toate mecanismele psihologice ale creatorului, toate resursele dobândite prin experiență, este o modalitate prin care acesta își poate valoriza însușirile de personalitate.”* Autoarea pune accentul pe implicarea tuturor proceselor psihice în realizarea actului creator, fapt care demonstrează complexitatea acestui demers și nivelul de importanță pe care finalitățile sale îl au în evoluția omului.

A. Stoica [110, p. 8] afirmă că *„fiecare persoană creatoare vine de fapt cu nota sa proprie, având o dominantă specifică, în funcție de înzestrarea sa, de experiența acumulată, de nivelul creativității, domeniul de manifestare și de multe alte condiții. Există o înfinitate a formelor particulare de structuri psihice pe care le pot căpăta persoanele creatoare: nu se poate vorbi de un tip al creatorului, ci de diferite tipuri, ba mai mult încă, de individualități specifice*

ale creatorului”. Autoarea menționează și factorii genetici, fiziologici în dezvoltarea creativității, pe lângă cei de mediu. Întrucât procesele psihice se dezvoltă diferit de la un individ la altul, și rezultatele acțiunilor creatoare vor fi diferite, în funcție de experiențele individuale.

A. Manolescu [68, p. 87-98] pune, de asemenea, accentul pe importanța experiențelor personale în dezvoltarea creativității, prin varietatea materialului noțional și practic pe care acestea le furnizează pentru a fi îmbinate original, utile în diverse domenii de dezvoltare: *„Creativitatea este o facultate superioară a omului, un proces psihic de identificare a posibilităților noi, de asociere a unor elemente disparate, mai mult sau mai puțin depărtate, constând în cunoștințe acumulate prin studii sau experiență, combinarea realizată reprezentând o creație științifică, tehnică sau artistică ce constituie o valoare de un bun material sau spiritual, util societății”*.

Fenomenul creației nu este unul simplu, el fiind rezultatul participării întregului sistem de personalitate. M. Zlate [131, p. 281] face referire la patru categorii principale de *factori care favorizează manifestarea comportamentului creativ*, ca fenomen multidimensional:

1. Factori interiori – structurali (psihologici):

- ✓ *intelectuali*, dintre care cel mai important este gândirea divergentă care include aptitudinile: fluiditate, flexibilitate, originalitate, elaborare, sensibilitate, redefinire; gândirea convergentă și aprehensiunea sau stilul perceptiv;
- ✓ *afectiv-motivaționali*: curiozitatea, pasiunea, motivația, nevoia de autorealizare;
- ✓ *factori de personalitate*: atitudinali, aptitudinali, temperamental.

2. Factori exterior – conjuncturali (socio – culturali): particularitățile sociale, istorice, clasa socială, grupul de care aparține individul, condițiile materiale.

3. Factori psihosociali: ambianța relațională, climatul psihosocial al individului.

4. Factori socio – educaționali: nivelul educațional, influențele educative ale familiei, ale instituțiilor de învățământ.

Al. Roșca [103, p. 38] grupează factorii creativității în:

- 1. Factori subiectivi:** intelectuali, aptitudini speciale și non-intelectuali/ non-aptitudinali;
- 2. Factori obiectivi:** condițiile socio-educative.

O altă taxonomie a factorilor care influențează creativitatea, elaborată de A. Munteanu [74, p. 27], îi clasifică pe aceștia în factori psihici, factori sociali și factori biologici.

1. Factorii psihici care influențează procesul creativ sunt:

a) *factori cognitiv-intelectuali (aptitudinali)* dintre care cei mai importanți sunt: sensibilitatea față de probleme, sensibilitatea la implicații, fluența, flexibilitatea, originalitatea, ingeniozitatea, redefinirea, elaborarea.

b) *factori non-cognitivi*: motivație, afectivitate, atitudini.

Creativitatea presupune existența și activizarea unor *însușiri de caracter*: interesul pentru un anumit subiect, motivația de a evolua, de a descoperi lucruri noi, de a inova în scopul îmbunătățirii propriei activități sau a altora, perseverența în acțiune, în învingerea dificultăților și a factorilor care pot stopa procesul creator [61, p. 28].

Diferența dintre indivizii creativi și cei mai puțin creativi este dată de factorii motivaționali, atitudinali, și mai puțin de cei aptitudinali, întrucât o abordare nonconformistă, deschisă spre nou, duce implicit la rezultate creative superioare față de atitudinea conservatoare.

2. Factorii sociali (culturali, educativi, socio-economici): societatea, educația, mediul ne oferă surse inepuizabile de informare din care putem extrage conținuturi pe care să le utilizăm în demersurile creative. Un mare impact asupra nivelului dezvoltării creativității îl remarcăm la nivelul diferențelor date de mediul de proveniență al copiilor, care poate influența semnificativ evoluția acestora prin gradul de acces la resurse educaționale și la stimulente, prin expunerea la diversitate și la influențe externe ca modele de comportare, prin resursele materiale și tehnologice și, nu în ultimul rând, prin condițiile economice și sociale ale familiei. Aceste aspecte particularizează dezvoltarea creativității copiilor astfel:

➤ *Accesul la resurse educaționale și stimulente:*

✓ Copiii din mediul urban beneficiază, în general, de un acces mai larg la resurse educaționale variate, inclusiv școli moderne, activități extracurriculare diverse și cluburi de educație creativă (teatru, arte plastice, robotică etc.). În mediul urban există mai multe oportunități de colaborare și interacțiune cu alți copii, ceea ce stimulează dezvoltarea ideilor noi și a soluțiilor creative.

✓ În mediul rural, accesul la aceste resurse este mai limitat, iar copiii pot fi restricționați în ceea ce privește participarea la activități educaționale inovative din cauza resurselor financiare mai scăzute ale unităților de învățământ sau ale comunității.

➤ *Expunerea la diversitate și influențe externe:*

✓ Mediul urban tinde să ofere experiențe și posibilități mai diverse din punct de vedere cultural, social și economic. Copiii din orașe sunt adesea expuși la idei și influențe externe mai variate, prin interacțiunea cu colegi din diferite medii sociale și culturale, participarea la evenimente internaționale sau întâlniri de grup.

✓ În mediul rural, izolarea geografică și socială pot determina expunerea mai redusă la diferite culturi și idei, fapt care poate limita oportunitățile de a învăța noi modalități de gândire creativă și poate contribui la o viziune mai restrânsă asupra posibilelor soluții sau abordări inovative.

➤ *Accesul la resurse materiale și tehnologice:*

✓ Copiii din mediul urban au acces mai larg la tehnologie, internet și resurse educaționale digitale care sprijină dezvoltarea creativității. De exemplu, pot avea acces la software pentru design grafic, platforme educaționale online, cursuri de programare sau platforme de învățare colaborativă. Tehnologia modernă oferă posibilitatea de a experimenta rapid și ușor cu idei noi.

✓ În mediul rural, accesul la tehnologie de ultimă generație este de obicei limitat, iar mulți copii se confruntă cu lipsa unor resurse educaționale avansate sau a unei conectivități bune la internet. Acest lucru poate limita dezvoltarea lor creativă în domenii care depind de tehnologie și inovație.

➤ *Condițiile economice și sociale:*

✓ Mediul rural se confruntă adesea cu limitări economice și cu un acces mai redus la resurse financiare pentru educație, afectând infrastructura educațională, oferind mai puține oportunități de a se implica în activități extracurriculare care să le dezvolte creativitatea.

✓ În plus, normele sociale din mediul rural pot fi mai conservatoare și pot pune presiune asupra copiilor pentru a respecta tradițiile și normele stabilite, ceea ce poate reduce libertatea de a explora idei noi și de a exprima creativitatea într-un mod diferit de convențional.

Tot la nivel social, generațiile mai în vârstă influențează foarte mult creația celor care vin din urmă: acest aspect se regăsește în situații diferite, în faptul că cei mici învață din comportamentele adulților, la fel și modul în care adulții cultivă, stimulează și favorizează comportamentele creative ale copiilor sau ale celor din jur.

3. Factorii biologici: pe lângă transmiterea unor caracteristici favorabile creativității prin materialul genetic, studiul factorilor biologici a adus în discuție implicațiile vârstei, dar și ale sexului individului în rezultatele creative. Factorii biologici se intercondiționează cu factorii culturali care, prin stereotipurile sociale, alături de autopercepție, pot influența dezvoltarea creativității astfel:

✓ anumite domenii sunt mai încurajate pentru un gen și mai puțin pentru altul. Aceste aspecte influențează dezvoltarea creativității prin faptul că, în multe culturi, stereotipurile de gen determină ce activități sunt considerate potrivite pentru băieți sau pentru fete. Aceste stereotipuri pot influența dezvoltarea creativității prin faptul că anumite domenii sunt mai încurajate pentru un gen și mai puțin pentru altul. De exemplu, băieții sunt adesea încurajați să se implice în activități fizice sau tehnice, cum ar fi construcția, știința și matematica, activități care stimulează gândirea logică și inovativă. În schimb, fetele pot fi încurajate mai mult către activități artistice și sociale, care pot dezvolta alte tipuri de abilități creative, dar mai puțin axate pe gândirea tehnică

sau aplicarea în practică a ideilor. Aceste diferențe pot afecta modul în care copiii percep propriile abilități creative și încrederea în a-și explora diverse domenii, limitându-le astfel potențialul creativ.

✓ în multe instituții educaționale există resurse care încurajează gândirea creativă, cum ar fi cluburi de știință, grupuri de arte plastice, jocuri de rol sau activități extracurriculare. Totuși, în multe cazuri, accesul la aceste resurse poate fi diferit între băieți și fete, în funcție de așteptările sociale. De exemplu, băieții pot avea mai multe șanse să participe la activități care dezvoltă abilități tehnice (roboți, IT, matematică), în timp ce fetele ar putea fi mai încurajate să participe la activități care dezvoltă empatia și creativitatea artistică. Aceasta poate duce la un dezechilibru în dezvoltarea creativității între băieți și fete, chiar și în același mediu educațional, influențând astfel competențele lor în diferite domenii.

✓ autopercepția și încrederea în sine: în unele cazuri, băieții pot avea o mai mare încredere în abilitățile lor creative decât fetele, chiar dacă amândoi au aceleași resurse sau oportunități. Acesta poate fi un rezultat al educației și culturii, unde băieții sunt adesea încurajați să fie mai siguri pe ei înșiși, să-și exprime ideile și să-și asume riscuri. Fetele, în schimb, pot învăța să fie mai rezervate în exprimarea opiniei și a ideilor lor, ceea ce poate afecta dezvoltarea lor creativă. Astfel, diferențele în auto-percepție pot avea un impact direct asupra nivelului de creativitate, întrucât încrederea în sine este esențială pentru explorarea și exprimarea ideilor noi.

Cel mai important aspect în creativitate nu este prezența tuturor factorilor, ci gradul de interdependență. Faptul că un individ deține un potențial creativ nativ nu duce implicit la realizarea unui act creator eficient, ci doar în condiții de stimulare psihoindividuală, culturală și socială, ca urmare a influențelor interdependente a acestor factori.

Aceste aspecte au stat la baza elaborării **teoriilor creativității** [91, p. 15-26]:

Teoria psihanalitică, avându-l ca fondator pe S. Freud, avansează ideea că fenomenul creației este determinat de pulsuniile interne date de refulări și tensiuni care își au rădăcinile în inconștient. S. Freud afirma, în susținerea acestei idei, că nimic din viața aceasta nu este arbitrar, că totul are o cauză conștientă sau ascunsă în straturile inconștientului.

Pentru prima oară, în 1920, afirmă că „*aparatul psihic*” „*s-a dezvoltat tocmai datorită efortului de exploatare a lumii exterioare și care a trebuit, în consecință, să realizeze în structura sa un anumit grad de adaptare*” [36, p. 242]. Practic, subliniază modul în care omul, prin structurile sale psihice, se adaptează necesităților interne sau externe prin acțiuni care vor fi denumite mai târziu ca fiind creative. De asemenea, evidențiază necesitatea evoluției prin transformarea și utilizarea achizițiilor personale în noi constructe [36, p. 345]: „*Scopul nostru este acela al științei în general: noi vrem să înțelegem fenomenele, să le legăm unele de altele și,*

în cele din urmă, să sporim pe cât posibil puterea noastră asupra lor." Modelul dezvoltat de S. Freud cu privire la structura minții umane conținea trei niveluri: conștient, subconștient sau preconștient și inconștient, care se află în permanență într-un conflict constant.

Teoria asociaționistă a creativității susține ideea combinării mai multor elemente în structuri noi, sub rezerva satisfacerii unor exigențe sau finalități. Fondatorii acestei teorii sunt I. Maltzman și S. A. Mednik [219]. În opinia lor, cu cât elementele combinate sunt mai diferite, cu atât valoarea creativă a produsului rezultat este mai mare.

Teoria se bazează pe Legea continuității, conform căreia ideile tind să apară în mintea noastră în aceeași structură cu altele împreună cu care au fost experimentate. La aceasta se adaugă Legea asemănării, care asociază gândirea omului cu anumite conținuturi psihice definite prin aspecte similare [apud 163, p. 16]. Produsul creativ, în viziunea asociaționiștilor, este rezultatul a trei procese: *serendipitatea, similitudinea și meditația*.

În 1967, S. A. Mednik a operaționalizat definiția asociativă a creativității prin intermediul testului asociațiilor la distanță, instrument folosit și astăzi în studiul gândirii. Asociaționiștii susțin că ideile produse vor conduce succesiv către alte idei, într-un proces de generare continuă, asigurând funcționarea generală a minții.

Teoria gestaltistă, avându-i ca reprezentanți pe M. Wertheimer [179], W. Kohler [154], C. Mooney [223] și R. Arnheim [3], susține contrariul teoriei asociaționiste, argumentând că orice problemă este înțeleasă prin intuiție, nu rațional, creația nefiind un proces aleatoriu, ci rezultatul studierii legăturilor dintre formă și capacitate. R. Arnheim [3] a acordat atenție proceselor de percepție și de reprezentare în ceea ce privește dezvoltarea abilităților artistice.

Teoria behavioristă evidențiază importanța gradului de stimulare a comportamentelor creative prin recompense în obținerea unor rezultate superioare pe latura inovării. Susținătorii acestei teorii, J. Rossman [166], J. Parnes [161], R. Hyman [216] au explicat creativitatea pornind de la schema Stimul – Răspuns.

Teoria umanistă evidențiază unicitatea ființei umane prin creativitate, subliniind faptul că este mai benefică motivarea către obținerea produsului creator și mai puțin către personalitatea individului [143, p. 52]. Reprezentanții acestei teorii, A. Maslow [220], E. G. Schachtel [168], R. May [70], C. Rogers [165], C. Moustakas [159, 160], D. P. Schultz, S. E. Schultz [107] au evidențiat modalitatea prin care orice individ are posibilitatea să își satisfacă trebuințele de autorealizare prin confruntarea cu provocările mediului înconjurător. C. Rogers [165, p. 36] considera că, pentru a putea fi dezvoltată creativitatea, trebuie asigurate și condiții pentru securitatea psihologică, într-un climat bazat pe empatie, înțelegere, lipsa criticii și valorizarea inițiativelor.

Teoria culturală (interpersonală) susține importanța factorilor culturali în procesul de creație. M. I. Stein [229] considera creația ca fiind condiționată de mediul social și de experiențele personale, semnificative. M. Mead [157] valoriza mai mult procesul creator decât produsul acestuia, punând accent pe stimularea gândirii divergente. M. Tumin [174] susține ideea lui M. Mead, în sensul că, punerea accentului pe procesul creator și mai puțin pe produs ar duce la diminuarea conformismului. H. H. Anderson [139] pune accentul pe relațiile dintre o societate creatoare și personalitate, subliniind faptul că societatea poate și ar trebui să influențeze creația, iar individul să contribuie la evoluția acesteia și a mediului în care trăiește prin intervențiile sale creative, aducătoare de nou.

Teoria factorială a creativității a fost lansată de J. P. Guilford [150] și susținută ulterior de H. G. Gough [212] și V. Lowenfeld [66]. J. P. Guilford a elaborat un model tridimensional al intelectului, subliniind importanța factorilor intelectuali în procesul de creație. Cele trei dimensiuni descriu următoarea structură: 5 operații, 4 conținuturi și 6 produse din care se pot obține 120 de combinații. Factorii intelectuali ai creativității sunt: inteligența, rezolvarea de probleme, imaginația, sensibilitatea la implicații, procesele asociative, fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea și capacitatea de elaborare [91, p. 20]. În psihologia românească, un astfel de model, bifactorial, a fost elaborat de P. P. Neveanu [78, p. 69], care susținea că rezultatele activității creatoare sunt determinate de interacțiunea dintre atitudini și aptitudini.

Teoria cognitivă definește personalitățile creative ca fiind capabile să-și asume riscuri, deschise și interesate de nou și ușor adaptabile din punctul de vedere al perspectivei de abordare a soluționării unor probleme. Aspectul principal al susținătorilor acestei teorii îl constituie diferențele dintre persoanele înalt creative și cele la care predomină gândirea convergentă [91, p. 26]. Din studiile realizate, rezultă mai multe stiluri cognitive care conturează următoarele tipologii creative: persoane caracterizate printr-un stil înalt selectiv care au o capacitate redusă de adaptabilitate și de operare la nivel cognitiv și persoane deschise către activități creatoare, capabile să rezolve sarcini cu grad ridicat de dificultate datorită faptului că asimilează multe informații din mediul înconjurător pe care le restructurează în funcție de necesități [91, p. 26].

Dintre autorii care au elaborat noi teorii ale creativității se evidențiază:

➤ T. Amabile [138, p. 27] pune accentul pe elementul de noutate, dar și de utilitate al produsului creativ. Modelul structural elaborat de autoare evidențiază necesitatea existenței a trei categorii de factori pentru asigurarea eficienței creatoare: nivelul specializării în domeniul abordat, abilitățile creative și motivația intrinsecă a persoanei.

➤ R. W. Weisberg [178, p. 75] nu apreciază momentul iluminării, al apariției inovatoare spontane a produselor creatoare, acestea fiind mai degrabă rezultatul experiențelor acumulate și

al cunoștințelor și abilităților deținute deja de individ. Gândirea creativă intervine prin ruperea de ceea ce era cunoscut și dă posibilitatea la recombinați.

➤ H. Gardner [38, p. 32] susține abordarea creativității într-o manieră holistică, analizând creativitatea pe mai multe niveluri: subpersonal, personal, intrapersonal, multipersonal. El continuă astfel studiul creativității prin prisma realizărilor și a analizei unor personalități remarcabile în acest domeniu: S. Freud, A. Einstein, P. Picasso, I. Stravinski, N. Eliot, A. Graham, I. Gandhi.

➤ M. Fustier și B. Fustier [180] stabilesc cinci curențe istorice care influențează actualele teorii ale creativității: *curentul clasificator sau logic* (realizarea de analogii pentru ordonarea obiectelor în clase), *curentul experimental* (rolul experimentului în descoperirea inovațiilor, dar și în validarea lor), *curentul funcțional* (conceperea de instrumente care să servească îndeplinirii scopurilor personale), *curentul combinatoric* (rearanjarea, reorientarea, relaționarea elementelor care aparțin unor domenii diferite), *curentul intuitiv* și descoperirea rolului inconștientului (încubarea ideilor în inconștient și relevarea fenomenelor iraționale).

Elaborarea teoriilor creativității a dus la delimitarea unor **tipuri de creativitate**: conform lui A. Maslow [221, p. 65], există două tipuri de creativitate: *creativitatea primară*, ca produs al unui moment de inspirație sau de abordare naturală a unor momente care necesită inspirație și *creativitatea secundară*, cea în care este necesar un timp de studiu și de recombinație a ideilor pentru a genera ceva nou.

Luând în considerare studiile lui J. P. Guilford [214, p. 88], acesta delimitează 4 tipuri de creativitate: *creativitatea filogenetică* (accepțiunea că fiecare persoană deține un potențial creativ), *creativitatea potențială* (posibilitatea dezvoltării acestui potențial, influențat fiind și de genetică, dar și de factorii de mediu, pentru a putea ajunge la un nivel maxim), *creativitatea cinetică* (cea efectivă, care se manifestă în momentul creării) și *creativitatea faptică* (vizibilă în rezultatul final).

J. T. DeGraff [208] a distins 5 tipuri de creativitate: *creativitatea mimetică* (sprijinirea pe ceva deja existent pentru soluționarea unei probleme), *creativitatea analogică* (compararea noilor cunoștințe cu realități deja cunoscute), *creativitatea bisociativă* (responsabilă pentru explicarea relației dintre două sau mai multe concepte, necorelate între ele), *creativitatea narativă* (stă la baza creării poveștilor, a evenimentelor și a personajelor), *creativitatea intuitivă* (capacitatea de abstractizare a unei persoane).

A. I. Taylor [172] a identificat cinci tipuri de creativitate, având în vedere scopul procesului creativ: *creativitatea expresivă* (folosită în exprimarea sentimentelor sau a emoțiilor), *creativitatea productivă* (utilizată în scopul obținerii unui beneficiu sau a unui rezultat care să

aducă productivitate), *creativitatea inventivă* (axată pe flexibilitate, în scopul descoperirii unor aspecte noi ale realității), *creativitatea inovatoare* (orientată spre construirea unor instrumente care să permită aplicarea noilor descoperiri) și *creativitatea emergentă* (nivel superior de inovare, care transformă realitatea într-un mod semnificativ).

Sintetizând aceste teorii, putem afirma că fenomenul creativității a fost studiat nu doar din punct de vedere psihologic, ci și didactic și științific, cercetările axându-se și pe aplicații și modalități practice care să utilizeze toate laturile psihicului implicate în acest proces. Din acest motiv, creativitatea a fost privită atât ca un proces, dar și ca produs al acestuia, elementele definitorii fiind noutatea, calitatea și aplicabilitatea.

Din modalitățile de abordare teoretică a procesului de creativitate menționate mai sus, s-au conturat câteva orientări, susținute de majoritatea specialiștilor în domeniu (Al. Roșca, P.P. Neveanu, J. Rossman, J. Haefele, A. Crosby) [apud 101, p. 5; 190, p. 24]:

- ✓ creativitatea ca proces;
- ✓ creativitatea ca produs;
- ✓ creativitatea ca potențial;
- ✓ creativitatea ca trăsătură de personalitate.

Conform acestor perspective de abordare a fenomenului de creativitate, se observă că autorii lor au pus accentul fie pe demersul inovator, cu stadiile și condițiile specifice de realizare, fie pe finalitatea acestui fenomen, ca rezultat al investigației și inovării, fie pe emergența factorilor psihici și de personalitate, fie pe studiul personalităților creative, având ca rezultat crearea unui prototip individual dotat cu anumite trăsături de caracter și deprinderi proprii.

Creativitatea ca proces

Abordarea sub această formă a creativității se datorează faptului că, în urma cercetărilor și a teoriilor emise, s-a constatat că fenomenul nu se produce instantaneu, ci este nevoie de un întreg demers, dinamic și variat, cu multiple etape, care se derulează în anumite condiții.

G. Wallas [177, p. 10] a stabilit patru stadii sau etape ale procesului creativ. Viziunea sa subliniază aspecte care caracterizează fiecare etapă în parte, în fiecare dintre ele fiind implicate aspecte cognitive, emoționale și psihomotorii: faza de pregătire (prepararea), incubația, iluminarea, elaborarea. Aceste stadii nu funcționează separat unele de altele, nefiind bine delimitate. Interacțiunile dintre ele dau coerență procesului creator, oferindu-i o dinamică adaptabilă în funcție de necesitățile subiectului.

Creativitatea ca produs are în vedere realizarea unui produs finit nou (idee, model, teorie, metodă etc.), în urma unui experiment sau a unei activități de inovare, produs caracterizat prin originalitate, utilitate socială și valoare în domeniul în care a fost creat. Noutatea produsului

este apreciată în funcție de abilitățile subiectului, de realizările lui până la acel moment, în corelație cu utilitatea acestuia, cu gradul în care reușește să satisfacă sau să soluționeze problema identificată, dar și raportat la ineditul său față de ceea ce există la acel moment în societate [91, p. 7]. Din acest punct de vedere, preșcolarul are tendința de a-i imita pe ceilalți, de a repeta conduite care au fost apreciate de adulți [44, p. 137]. La această vârstă noutatea și originalitatea produselor au valoare subiectivă.

Creativitatea ca potențial are în vedere studiul abilităților individuale care conduc la obținerea unor produse creative. Depășind ideea că potențialul creativ este legat strict de genetică, A. I. Taylor [172, p. 44] afirmă că acesta este prezent la toți indivizii și se manifestă diferit, fiind organizat pe niveluri, inferioare și superioare de manifestare a originalității. În opinia sa, creativitatea ca potențial individual se structurează pe cinci niveluri diferite ca performanță creativă, în funcție de gradul de implicare și capacitățile personale: creativitatea expresivă, creativitatea procesuală, creativitatea inventivă, creativitatea inovativă și creativitatea emergentă (imprevizibilă). Abordată la nivelul fiecăruia dintre cele cinci niveluri conform potențialului individual, creativitatea poate fi cultivată și stimulată, fiind strâns legată de satisfacerea trebuinței de cunoaștere, ca stimulent intern, la care se adaugă nevoia de adaptare, de evoluție, de recunoaștere a capacităților și a meritelor, de investigare, de nou.

Creativitatea ca trăsătură de personalitate

Pornind de la ipoteza inițială care menționa că potențialul creativ este specific doar anumitor indivizi, au fost realizate cercetări privind comportamentele indivizilor creativi din diverse domenii (știință, tehnică, artă), evidențiindu-se câteva trăsături specifice, comune: fluiditatea, flexibilitatea, capacitatea de elaborare, sensibilitatea pentru probleme, redefinirea, originalitatea, gândirea independentă, conștiința puternică, preferința pentru fenomenele complexe, toleranța față de situațiile ambigue, interese diverse și complexe, stil cognitiv specific, motivație intrinsecă, emoționalitate puternică, nonconformism, nevoia crescută de independență.

Gradul de complexitate al fenomenului creativității a determinat mai mulți autori să descrie ***caracteristicile personalității creatoare:***

➤ J. P. Guilford [213] a evidențiat următoarele caracteristici ale personalității creatoare: fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea, elaborarea, sensibilitatea față de probleme, capacitatea de redefinire;

➤ V. Lowenfeld [66, p. 301] menționează: sensibilitatea față de probleme și față de fenomenele din mediu, identificarea cu problemele altor persoane și ale altor societăți, variabilitatea ideilor, capacitatea rapidă de adaptare la orice situație, originalitatea;

➤ C. Taylor [172, p. 105] enumeră: toleranța față de situații neclare, încrederea în propriile capacități creatoare, modestia;

➤ M. Zlate [131, p. 125] consideră că o persoană înalt creativă este independentă, inventivă, neînhibată, entuziastă, ușor adaptabilă.

Toate aceste abordări ale fenomenului creativității denotă vastitatea cercetărilor în domeniu, dar și importanța acestuia în existența umană. Faptul că tipurile de creativitate se întrepătrund, la fel cum aspecte din unele teorii ale creativității stau la baza construirii altora, ne arată modul holistic în care este și trebuie privită această caracteristică a personalității, precum și valoarea pe care aceasta o are în devenirea umană.

Interesul pentru fenomenul creativității a condus la numeroase cercetări care s-au concretizat în *modele funcționale ale procesului de creație: creativitate orientată spre proces și creativitatea ca funcție de mai mulți factori*. Astfel, creativitatea a fost abordată ca fiind un proces format din mai multe etape (creativitatea ca proces), necesare a fi respectate pentru rezolvarea unor probleme sau pentru realizarea unor produse inovatoare. Fiecare autor a încercat să surprindă dinamica etapelor identificate în demersul creativ, rezultând o bogată literatură de specialitate care descrie etapele existente în procesul de dezvoltare a creativității, punând accentul pe demersul care conduce la formarea abilităților inovatoare ale individului (creativitate orientată spre proces): G. Constantinescu [13], G. Wallas [177], J. Rossman [166], J. P. Guilford [150, 213, 214], A. Osborn (după P. Plsek [162]), G. A. Davis [207], S. James, R. L. Gerard, B. Vagt-Traore [217], E. P. Torrance [173], D. Koberg și J. Bagnall [153], J. F. Bandrowski [140], S. J. Parnes [161], F. Barron [141], A. Kirton [152], R. J. Sternberg [230] T. Lubart [155], P. Plsek [162], M. Roco [100, 101], R. Luecke and R. Katz's [156], R. Byrne [146], J. Chung, S. Evenson și P. Pangaro [după 209].

O altă abordare a creativității conduce către ideea de sistem, de tot unitar (creativitatea ca funcție de mai mulți factori/ potențialitate umană/ dimensiune complexă a personalității), care activează toate structurile psihice ale individului și este caracterizată prin attribute proprii [213]: flexibilitate, fluiditate, originalitate, capacitate de elaborare. Din perspectiva abordării creativității ca sistem, se evidențiază autorii: Șt. Odobleja [179], M. Rhodes după M. Runco [167], Z. Bergh & A. Theron [144], I. Moraru [73], T. Amabile [138], M. Roco [102], R. Fritz [148], T. Siller [169], M. Basadur [203], K. Unsworth [232], R. Florida [149], M. Runco [167], J. Baer & J. Kaufman [201], G. E. Corazza, S. Agnoli [16].

Experiența a dovedit că orice model creativ nu trebuie utilizat prin aplicarea rigidă a algoritmului ales, ci poate exista o flexibilitate în abordarea etapelor, în funcție de situația dată.

În spatele tuturor modelelor există teme comune privind manifestarea creativității: cu toate că gândirea creativă a fost abordată din multe perspective, nu este dificil de observat că aceasta se regăsește în toate teoriile propuse. Un exemplu în acest sens este că, în ciuda faptului că G. Wallas este considerat părintele modelelor creative, modelul acestuia nu este absolut original, ci își are originea în ideile lui H. Poincaré în anul 1908, care a pus accent pe rolul gândirii inconștiente în realizarea produselor creatoare, afirmând că iluminarea apare după o perioadă de relaxare, ca un rezultat al activității inconștiente anterioare, de pe o îndelungată perioadă de timp. Acesta a descris procesul creativ din domeniul matematicii ca având două faze: faza de combinare a elementelor de cunoștințe prin intervenția gândirii inconștiente și faza de alegere ulterioară a combinațiilor bune valide, aplicabile.

Sintetizând cele prezentate, definim *creativitatea* ca fiind abilitatea de a produce noul în situații de viață neîntâlnite personal, prin explorarea unor posibilități, pe baza achizițiilor anterioare sau prin intervenții proprii originale, de a transfera cunoștințe și deprinderi în contexte noi pentru a găsi soluții viabile la problemele identificate, cu scopul adaptării la contexte inopinate, ca factor al evoluției personale.

1.2. Perspective asupra creativității preșcolarilor în cadrul politicilor educaționale din România și Republica Moldova

Creativitatea reprezintă unul dintre aspectele fundamentale ale copilului preșcolar, având un rol esențial în dezvoltarea gândirii critice, a expresivității și a capacității de a rezolva probleme într-un mod original. În contextul educației timpurii, promovarea creativității nu este doar un obiectiv pedagogic, ci și un imperativ al politicilor educaționale moderne, care urmăresc formarea unor indivizi capabili să se adapteze și să inoveze într-o societate aflată în continuă schimbare.

Autorii L. S. Vygotsky [184], A. V. Zaporohets [125] și A. N. Leontiev [63] au studiat comparativ manifestarea creativității la preșcolari, pe grupe de vârstă (mică, mijlocie, mare), și au constatat că, la preșcolarii mari, se remarcă un tip de activitate diferit față de cel al preșcolarilor din grupele mică și mijlocie, diferențiat prin prezența creativității. Chiar dacă elemente de creativitate sunt prezente și în activitățile preșcolarilor mici, la preșcolarii mari se remarcă faptul că acțiunea creativă urmează sensul ideilor transformate într-o situație, și nu invers. În etapele inferioare de vârstă, preșcolarii se manifestau creativ în momente care necesitau adaptarea și, implicit, generarea de idei noi.

Elementele creatoare ale preșcolarilor nu sunt caracterizate de o noutate absolută, însă reprezintă pentru ei inovare, dându-le specificitate și particularizare, întrucât ei descoperă

continuu ceva nou. Acest aspect este susținut și de L. S. Vygotski [182, p. 81], care afirmă că „*legea creativității la vârsta preșcolară constă în aceea că valoarea ei nu trebuie privită în rezultat, nici în produsul creator, dar în procesul de creație*”. Prin urmare, este mult mai important parcursul preșcolarului către producerea noului, decât valoarea în sine a acestuia.

Calitatea acțiunii creatoare este dată de câțiva indicatori: numărul de elemente adăugate, modificate; varietatea re/combinărilor elementelor vechi; transpunerea aspectelor cotidiene din situații standard în situații noi; identificarea unor soluții noi, originale pentru situații inopinate; viteza de reacție în adaptarea la nou; buna orientare în condiții noi.

Activitățile educative cu preșcolarii sunt reglementate, atât în România, cât și în Republica Moldova, prin documente legislative care promovează politicile educaționale specifice fiecărui stat. Aceste documente subliniază necesitatea unei abordări centrate pe copil, care să permită explorarea, experimentarea și exprimarea liberă a ideilor. Totodată, ele reflectă angajamentele internaționale și europene privind educația de calitate, adaptându-le la specificul cultural și social al fiecărei țări.

Cele mai importante dintre acestea, și anume: Legea Învățământului Preuniversitar nr. 198/2023; Regulamentul de Organizare și Funcționare a Învățământului Preșcolar, aprobat prin Ordinul de Ministru nr. 4464/7.09.2000; Ordinul nr. 4143/2022 pentru aprobarea Standardelor privind materialele de predare-învățare în educația timpurie și a Normativului de dotare minimală pentru serviciile de educație timpurie a copiilor de la naștere la 6 ani din România; Codul Educației nr. 152/2014; Regulamentul instituției de educație preșcolară - Colegiul Ministerului Educației; Hotărârea nr. 8.5 din 16 decembrie 2010; și Ordinul Ministerului Educației nr. 04 din 4 ianuarie 2011 din Republica Moldova, constituie fundamentul proiectării și desfășurării activității cu antepreșcolarii și preșcolarii în cele două țări. Din analiza comparativă a acestor date se poate constata că există documente echivalente ca și conținut în ambele țări, care vizează aceleași aspecte de organizare a sistemului de educație timpurie, dar și documente specifice fiecărei țări, în acord cu politicile educaționale interne. Iată varianta redactată, corectată și punctată, punând accent pe claritate și structură.

Documentele următoare se referă exclusiv la organizarea și desfășurarea activităților de educație timpurie, detaliind aspecte metodologice și de gestionare a resurselor materiale și de timp, în concordanță cu specificul vârstei copiilor antepreșcolari și preșcolari și cu nevoile acestora de dezvoltare: Curriculumul pentru educație timpurie 2019 (România); Suportul pentru explicitarea și înțelegerea unor instrumente cu care operează curriculumul pentru educație timpurie; Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani din România; Cadrul de referință al Educației timpurii din Republica Moldova 2018;

Ghidul de implementare a Curriculumului pentru Educația Timpurie și a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de Referință pentru Educația Timpurie; Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani; Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului (vârsta 1,5 – 7 ani) în Republica Moldova.

Referitor la organizarea nivelului de educație timpurie, documentele legislative menționează că ambele sisteme de învățământ cuprind nivelul antepreșcolar și nivelul preșcolar, cu diferența că, în România, nivelul antepreșcolar este de la 0 la 3 ani, iar în Republica Moldova de la 0 la 2 ani, restul fiind cuprinse în nivelul de învățământ preșcolar. O altă diferență, la nivel structural a organizării educației timpurii este că, în România, grupa pregătitoare se organizează în învățământul primar, ca și clasă pregătitoare, iar în Republica Moldova se regăsește în cadrul instituțiilor de învățământ preșcolar [192, art. 23; 193, art. 15; 184, art. 20].

Contextul național și internațional privind inovația și creativitatea au ca fundament strategia europeană privind *societatea bazată pe cunoaștere și învățarea de-a lungul vieții*. Dintre documentele europene care cuprind strategii, rezoluții, recomandări și decizii cu accent pe importanța inovării se numără și Strategia de la Lisabona (sau Agenda Lisabona), care, în al doilea raport din decembrie 2006, intitulat „Un an de rezultate”, a stabilit patru domenii prioritare de acțiune: *investiții în cunoaștere și inovare, reducerea presiunii administrative pentru industria mică și mijlocie, modernizarea pieței muncii și gestionarea energiei și a schimbărilor climatice*.

În anul 2020, J. M. Barroso, Președintele Comisiei Europene, menționează că „într-o lume aflată în permanentă schimbare, Uniunea Europeană dorește să devină o economie inteligentă, durabilă și favorabilă incluziunii. Aceste trei priorități se sprijină reciproc și sunt în măsură să ajute UE și statele membre să obțină un nivel ridicat de ocupare a forței de muncă, de productivitate și de coeziune socială” [21]. În practică, Uniunea Europeană a stabilit cinci obiective majore care urmează să fie îndeplinite până în 2030. Aceste obiective sunt *ocuparea forței de muncă, inovarea, educația, incluziunea socială și mediul/energia*.

În recomandarea Parlamentului European și a Consiliului 2008/c 111/01 privind stabilirea *Cadrului european al calificărilor pentru învățarea de-a lungul vieții*, abilitățile sunt descrise ca fiind cognitive (implicând utilizarea gândirii logice, intuitive și creative) sau practice (implică dexteritate manuală și utilizarea de metode, materiale, unelte și instrumente), iar rezultatele învățării relevante, corespunzătoare nivelelor de calificare (de la 5 la 8) denotă pentru aceste abilități, ca un element comun, *inovarea*.

La nivel național, în Strategia națională pentru dezvoltarea durabilă a României 2030, unul din cele patru obiective-cheie este „*prosperitatea economică, prin promovarea cunoașterii, inovării și competitivității pentru asigurarea unor standarde de viață ridicate prin ocuparea unor locuri de muncă bine plătite*”. În partea a III-a, două capitole cuprind Educația și formarea profesională și Cercetarea științifică și dezvoltarea tehnologică, inovarea. În România există ocupația de Manager de inovare, ale cărei competențe sunt cuprinse în Standardul Ocupațional din 2008, cod COR 241941.

La nivel internațional, abordarea curriculară urmărește mai multe direcții:

- ✓ curriculumul are la bază *scopuri/obiective, valori și abordări* care îi dau posibilitatea copilului să-și atingă potențialul maxim, urmărind desfășurarea unor activități într-o manieră holistică;
- ✓ curriculumul îi cere cadrului didactic *să colaboreze* cu copilul, cu colegii și cu părinții acestuia și *să reflecteze* asupra practicilor personale;
- ✓ curriculumul *va trebui să fie comprehensiv, integrat, diversificat* (oportunități și alegeri atât pentru copii, cât și pentru profesori);
- ✓ *se va promova învățarea colaborativă*, dezvoltarea unor *competențe, atitudini și valori transversale și transferabile*, utile pentru dezvoltarea personală și socială;
- ✓ predare de tip *brain-friendly manner* (participare activă, explorare, interacțiune, cooperare, performanța fiecăruia în raport cu sine, dezvoltarea capacităților empatice ale copiilor, reușita individuală devenind reușita tuturor);
- ✓ apropierea preșcolarilor de o adevărată cultură a învățării, orientată spre *a alege să înveți* și spre un *program de ascultare a ceea ce copilul spune*, care să încurajeze simțul gestiunii propriiei învățări, al responsabilității și o atitudine activă în ceea ce privește implicarea în descoperirea informațiilor și în solicitarea de explicații suplimentare.

La nivel național, aceste modificări au fost determinate de necesitatea corelării cu prevederile și recomandările din documentele promovate la nivel european, având un impact și implicații semnificative pe multiple direcții:

- ✓ alinierii cu celelalte niveluri de învățământ, pentru realizarea coerenței la nivelul sistemului educațional românesc; corelării permanente cu legislația în vigoare;
- ✓ necesității atingerii ȋntelor și/sau implementarea unor măsuri din strategiile europene și naționale de referință pentru domeniul educației;
- ✓ abordării sistemice a educației timpurii, care înglobează, deopotrivă, educația antepreșcolară și educația preșcolară, evitându-se abordarea lor fragmentată;
- ✓ accentuării rolului jocului liber și al activităților integrate în procesul de învățare;

- ✓ lucrul pe proiecte tematice;
- ✓ trecerea de la un curriculum centrat pe obiective spre un curriculum care are în vedere competențele copilului, în contextul în care la toate nivelurile de învățământ a fost operată această modificare.

În ceea ce privește orientarea învățământului din România și din Republica Moldova către dezvoltarea creativității, acest aspect se remarcă în documentele legislative, în finalitățile urmărite în tabelul 1.1. [24, p. 161]:

Tabelul 1.1. Aspecte privind dezvoltarea creativității, cuprinse în documente legislative din România și din Republica Moldova

Componente ale documentelor	Legea învățământului preuniversitar nr.198/2023	Codul Educației nr. 152/2014
<i>Misiunea educației</i>	„Misiunea învățământului preuniversitar este aceea de asigurare a condițiilor și a cadrului necesar pentru atingerea potențialului de dezvoltare al fiecărui beneficiar primar al educației, atât din punct de vedere cognitiv, socioemoțional, profesional, civic, cât și în domeniul antreprenoriatului, astfel încât acesta să participe activ și creativ la dezvoltarea societății , având sentimentul apartenenței naționale și europene.”	a) satisfacerea cerințelor educaționale ale individului și ale societății; b) dezvoltarea potențialului uman pentru a asigura calitatea vieții , creșterea durabilă a economiei și bunăstarea poporului”
<i>Idealul educațional</i>	„Idealul educațional al școlii românești constă în dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a individualității umane, în formarea personalității autonome și în asumarea unui sistem de valori care sunt necesare pentru împlinirea și dezvoltarea personală , pentru dezvoltarea spiritului antreprenorial, pentru participarea cetățenească activă în societate, pentru incluziune socială și pentru angajare pe piața muncii.”	„Idealul educațional al școlii din Republica Moldova constă în formarea personalității cu spirit de inițiativă, capabile de autodezvoltare , care posedă nu numai un sistem de cunoștințe și competențe necesare pentru angajare pe piața muncii, dar și independență de opinie și acțiune , fiind deschisă pentru dialog intercultural în contextul valorilor naționale și universale asumate.”
<i>Principiile fundamentale ale educației</i>	c) principiul relevanței - presupune o ofertă educațională realistă, actualizată și corelată cu nevoile elevilor de dezvoltare personală, cu domeniile de cunoaștere, cu valorile socioculturale și cu cerințele pieței muncii; d) principiul eficienței - în baza căruia se urmărește obținerea de rezultate educaționale preconizate, prin gestionarea resurselor existente; k) principiul libertății de gândire ; m) principiul centrării educației pe beneficiarii primari ai acesteia - vizează orientarea întregului sistem educațional către nevoile educaționale, socioemoționale, de sănătate fizică și mintală, ținând cont de experiențele și capacitățile elevilor, printr-o abordare flexibilă și personalizată a curriculumului școlar, prin promovarea gândirii critice, învățării active, contextuale și responsabile.”	c) principiul relevanței - în baza căruia educația răspunde nevoilor de dezvoltare personală și social-economice; d) principiul centrării educației pe beneficiarii acesteia ; e) principiul libertății de gândire ”

Din cele menționate mai sus, sintetizăm că orientarea învățământului, atât în România, cât și în Republica Moldova, are în vedere dezvoltarea unor capacități care să-i permită individului integrarea în viața socială, în câmpul muncii și satisfacerea trebuințelor proprii, în raport cu mediul extern. Modificările în structura de personalitate și în acțiunile individuale se realizează ca răspuns la cerințe externe sau necesități interne, prin adaptare, inovare, transformare, căutare și găsire de soluții fără de care nu ar fi posibil progresul. Cuvintele-cheie identificate în finalitățile urmărite se referă la participarea activă, creativitate, spirit de inițiativă, independență în gândire și în acțiune, competențe, abilități, atitudini și valori care permit adaptarea la viața socială și economică.

În ceea ce privește aspectele care fac referire la dezvoltarea creativității, regăsite în Curriculumul pentru educație timpurie din ambele țări, desprindem următoarele [34, p. 165]:

Tabelul 1.2. Aspecte ale creativității prezente în Curriculumul pentru educație timpurie din România și din Republica Moldova

<i>Aspecte de conținut</i>	<i>Curriculumul pentru educația timpurie din România</i>	<i>Curriculumul pentru educație timpurie din Republica Moldova</i>
Cadrul de referință al Educației timpurii	„Sprijinirea dezvoltării copiilor într-un mod holistic, prin practici educaționale și de îngrijire care permit copiilor să-și atingă întregul potențial, permițând totodată educatorilor să-și personalizeze abordarea în funcție de interesele, necesitățile și potențialul fiecărui copil” [185, p. 4].	„Educația timpurie, în sistemul de învățământ din Republica Moldova, se bazează pe abordarea holistică a dezvoltării copilului și abordarea centrată pe copil în procesul educațional. De aceea, dezvoltarea fizică, socio-emoțională, cognitivă și a limbajului în copilărie constituie aspecte decisive pentru viitorul adult” [183, p. 6]. Curriculumul „încurajează creativitatea, dezvoltarea auto-controlului și realizarea cu succes a proiectelor” [195, p. 42]. „Învățarea semnificativă/.../ se realizează prin: autonomie; deservire personală; abilități sociale; abilități de comunicare; libertate în activitate; creativitate” [195, p. 30].
Principiile fundamentale ale Educației timpurii	▪ „Principiul educației centrate pe copil (cunoașterea, respectarea și valorizarea unicității copilului, a nevoilor, trebuințelor și caracteristicilor acestuia). ▪ Principiul respectării drepturilor copilului (dreptul la educație, dreptul la liberă exprimare etc.). ▪ Principiul învățării active (crearea de experiențe de învățare în care copilul participă activ și poate alege și influența modul de desfășurare a activității). ▪ Principiul dezvoltării integrate (printr-o abordare integrată a activităților, multidisciplinară/ interdisciplinară)” [185, p. 4].	▪ „Principiul educației centrate pe copil – respectarea și valorizarea unicității copilului, a nevoilor, trebuințelor și caracteristicilor acestuia. ▪ Principiul respectării drepturilor copilului – dreptul la educație, dreptul la liberă exprimare etc. ▪ Principiul învățării active – crearea situațiilor de învățare în care copilul este autorul propriei învățări. ▪ Principiul dezvoltării integrate – printr-o abordare integrată a activităților transversale: corelarea domeniilor de activitate cu domeniile de dezvoltare a copilului” [186, p. 7].

Principii orientative pentru practica didactică	„Principiul individualizării; Principiul învățării bazate pe joc; Principiul diversității contextelor și situațiilor de învățare; Principiul alternării formelor de organizare a activității” [185, p. 5].	„Principiul individualizării; Principiul învățării bazate pe joc; Principiul diversității contextelor și situațiilor de învățare; Principiul alternării formelor de organizare a activității” [186, p. 8].
Noțiuni cheie	educație timpurie; abordare holistică a copilului; activități integrate; starea de bine a copilului; <i>curriculum centrat pe comportamente</i> ; <i>corelarea domeniilor de dezvoltare cu categoriile de activitate din Activitățile pe domenii experiențiale</i> ; bucuria și plăcerea de a învăța prin joc; mediu educațional securizat; parteneriat socio-educational.	educație timpurie; abordare holistică a copilului; activități integrate; stare de bine a copilului; <i>curriculum centrat pe competențe</i> ; <i>corelarea domeniilor de dezvoltare cu domeniile de activitate</i> ; bucuria și plăcerea de a învăța prin joc; mediu educațional securizat; parteneriat socio-educational” [186, p. 8].
Comportamente	Corelate cu domeniile de dezvoltare și dimensiunile dezvoltării	-
Competențe	Premise ale competențelor-cheie, dezvoltate pe parcursul școlarizării ulterioare: ▪ „Dezvoltarea liberă, integrală și armonioasă a personalității copilului, în funcție de ritmul propriu și de trebuințele sale, sprijinind formarea autonomă și creativă a acestuia. ▪ Dezvoltarea capacității de interacțiune cu alți copii, cu adulții și cu mediul pentru a dobândi cunoștințe, deprinderi, atitudini și conduite noi. ▪ Încurajarea explorărilor, exercițiilor, încercărilor și experimentărilor, ca experiențe autonome de învățare. ▪ Descoperirea, de către fiecare copil, a propriei identități, a autonomiei și dezvoltarea unei imagini de sine pozitive. ▪ Sprijinirea copilului în achiziționarea de cunoștințe, capacități, deprinderi și atitudini necesare la intrarea în școală și pe tot parcursul vieții” [185, p. 14].	Competențele-cheie/transversale: 1. Competențe de comunicare 2. Competențe civice, sociale, morale 3. Competențe interpersonale, acțional-strategice 4. Competențe culturale, interculturale, artistice 5. Competențe antreprenoriale 6. Competențe digitale 7. Competența de a învăța să înveți pe parcursul întregii vieți 8. Competențe de bază/specifice din cadrul domeniilor de activitate” [186, p. 10] <i>Competențe generale:</i> 1. Deschiderea spre învățare continuă, manifestând activism, creativitate și responsabilitate; 2. Manifestarea premiselor necesare la intrare în școala primară: comportament psihosocial, emoțional, autocontrol, abilități cognitive, psihomotorii și de comunicare. <i>Competențe specifice</i> <i>Unități de competență</i>
Domenii	- <i>Domenii de dezvoltare:</i> 1. Dezvoltare cognitivă; 2. Dezvoltare socio-emoțională; 3. Dezvoltare fizică, a sănătății și igienei personale; 4. Dezvoltarea limbajului și a comunicării; 5. Dezvoltarea capacităților și	„<i>Domenii de activitate:</i> - Sănătate și motricitate; - Eu, familia și societatea; - Limbaj și comunicare; - Științe; - Arte” [186, p. 11]. <i>Domenii de dezvoltare:</i> 1. Dezvoltarea fizică și fortificarea sănătății; 2. Dezvoltarea personală, emoțională și socială; 3. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și premisele citirii și scrierii; 4. Dezvoltarea cognitivă [186, p. 11].

	atitudinilor în învățare. <i>Dimensiuni ale dezvoltării</i> <i>Comportamente</i> <i>Activități pe domenii experiențiale:</i> - Domeniul Psihomotric; - Domeniul Științe; - Domeniul Limbă și comunicare; - Domeniul Estetic și creativ; - Domeniul Om și societate [185, p. 13].	- - -
Dimensiunea strategică	-	„• Metode de comunicare (conversația euristică și catehetică, problematizarea, povestirea, descrierea, explicația ș.a.); • Metode de explorare directă și indirectă (observația, studiul de caz, experimentul, demonstrația, modelarea ș.a.); • Metode de acțiune reală și simulativă (exerciții, lucrări practice, activități creative, joc de rol, învățarea prin simulare ș.a.)” [186, p. 125].
Planul-cadru de învățământ	<i>Nivel antepreșcolar:</i> - Activități tematice: Jocul, Activități artistice și de îndemânare, Activități de muzică și mișcare, Activități de creație și de comunicare, Activități de cunoaștere, Activități în aer liber - <u>Rutine și tranziții</u>, - Jocuri și activități liber-alese: Biblioteca, Colțul căsuței/Joc de rol, Construcții, Științe, Arte, Nisip și apă și altele. <i>Nivel preșcolar:</i> - <u>Activități pe domenii experiențiale:</u> Domeniul Limbă și Comunicare: Educarea limbajului; Domeniul Științe: Activitate matematică și Cunoașterea mediului; Domeniul Estetic și Creativ: Educație plastică și Educație muzicală; Domeniul Om și Societate: Activitate practică și Educație pentru societate; Domeniul Psihomotric: Educație fizică - Jocuri și activități liber-alese: Biblioteca, Colțul căsuței/Joc de rol, Construcții, Știință, Arte, Nisip și apă și altele. - <u>Activități pentru dezvoltare personală.</u>	<i>Nivel antepreșcolar și preșcolar:</i> - Activități de dezvoltare personală - Activități integrate: Activități comune: Domeniul Sănătate și motricitate: Educație pentru sănătate și Educație fizică; Domeniul Eu, familia și Societatea: Dezvoltare personală și Educație pentru societate; Domeniul limbaj și comunicare: Educație pentru limbaj și comunicare; Domeniul științe și tehnologii: Formarea reprezentărilor elementare matematice, Educație pentru mediu, Educație digitală; Domeniul Arte: Educație plastică și Educație muzicală. și Activități în centre de interes: Bibliotecă, Științe, Arte, Construcții, Joc de rol, Apă și Nisip [186, p. 13] „Activitățile integrate conțin atât activități comune cu copiii, cât și activități în centrele de interes” [71, p. 122] „Activitățile din centrele de interes se realizează în funcție de tema zilei, obiectivele operaționale planificate de către educator/educatoare și de vârsta copiilor (3-7 centre deschise concomitent, în funcție de obiectivele propuse, resursele disponibile, iar în unele cazuri, și de numărul de copii prezenți). /.../ Centrele vor fi deschise toată ziua, se va reveni la ele ori de câte ori va dori copilul” [186, p.122].

Existența unei varietăți de categorii de activități în planul de învățământ, precum și alocarea unor plaje orare pentru organizarea și desfășurarea acestora, facilitează dezvoltarea

creativității preșcolarilor prin temele anuale și săptămânale abordate, proiectarea și realizarea activităților în manieră integrată, lucrul pe centre de interes și aplicarea metodei proiectelor la vârstele timpurii. Toate aceste elemente stau la baza atingerii dezideratelor celor două curricula, având ca scop dezvoltarea plenară a preșcolarilor. În plus, Curriculumul din Republica Moldova menționează un număr exact de activități comune.

Deși în Curriculumul pentru educație timpurie din România nu regăsim competențe ca elemente orientative în proiectarea și desfășurarea activităților, sunt identificate dimensiuni ale dezvoltării și comportamente pe care preșcolarul trebuie să le manifeste la finalul grădiniței. Existența conceptului de „comportamente”, și nu a celui de „competențe”, așa cum se regăsește în Curriculumul din Republica Moldova, se explică prin faptul că, din perspectivă psihologică, competența implică existența unor scheme cognitive și pattern-uri de comportament, reprezentând astfel un nivel de dezvoltare superior celui atins de copii în etapa 0 – 3 ani și chiar 3 – 6 ani.

Comportamentele incluse în *Curriculumul pentru educație timpurie din România* sunt considerate premise ale competențelor-cheie, care vor fi urmărite în nivelurile superioare ale sistemului de învățământ (primar, gimnazial, liceal) și pe tot parcursul vieții, fiind inspirate din *Reperete fundamentale în învățarea și dezvoltarea copilului de la naștere la 7 ani*. Faptul că ambele documente menționează domenii de dezvoltare cu conținut similar și domenii de activitate/explorare echivalente denotă o apropiere și un interes comun al celor două țări pentru dezvoltarea holistică a preșcolarilor. Diferențierea, în Curriculumul din România, a activităților comune ale antepreșcolarilor față de cele ale preșcolarilor reflectă o atenție sporită acordată particularităților de vârstă ale copiilor.

Un aspect de conținut important și comun, care a stat la baza conceperii Curriculumului pentru educația timpurie atât din România, cât și din Republica Moldova, îl constituie principiile fundamentale. Acestea orientează demersul educativ către dezvoltarea continuă a preșcolarilor și ulterior a elevilor în celelalte niveluri de învățământ, într-o manieră creativă și activă în procesul de învățare, dintre care se evidențiază:

✓ „*Principiul educației centrate pe copil (cunoașterea, respectarea și valorizarea unicității copilului, a nevoilor, trebuințelor și caracteristicilor acestuia)*” [185, p. 4] – copilul este observat și îndrumat de către cadrul didactic spre satisfacerea necesităților de cunoaștere și investigare proprii, raportat la aptitudinile și interesele pe care acesta le are; adultul trebuie să descopere potențialul copilului și drumul pe care acesta ar trebui să-l urmeze pe calea educației și în viață, astfel încât să-l ajute să-și optimizeze abilitățile și înclinațiile.

✓ „*Principiul respectării drepturilor copilului (dreptul la educație, dreptul la liberă exprimare etc.)*” [185, p. 4] – abordarea copilului ca partener în educație vine ca o noutate față de poziționarea acestuia ca simplu receptor și executant al sarcinilor adultului. Copilul are dreptul să formuleze întrebări, să emită idei proprii, să-și manifeste emoțiile și să învețe să le gestioneze. Cadrul didactic are obligația de a formula răspunsuri imediate la solicitările copilului, adaptate nivelului de înțelegere al acestuia.

✓ „*Principiul învățării active (crearea de experiențe de învățare în care copilul participă activ și poate alege și influența modul de desfășurare a activității)*” [185, p. 4] – crearea experiențelor de învățare în care copilul participă activ și poate face alegeri se referă la faptul că proiectarea activității trebuie să-i dea posibilitatea copilului să descopere singur conținuturi, algoritmi, soluții, să formuleze concluzii [127, p. 105].

✓ „*Principiul dezvoltării integrate (printr-o abordare integrată a activităților, multidisciplinară/interdisciplinară)*” [185, p. 5] – concept introdus pentru prima dată în Curriculumul pentru învățământul preșcolar 3-6/7 ani, aprobat prin OM nr. 5233/1.09.2008 – nu a fost detaliat prin aspecte metodologice, fiind adesea neglijat. În consecință, accentul s-a pus pe abordarea interdisciplinară/multidisciplinară a conținuturilor, în contexte similare desfășurării tradiționale a activităților. Curriculumul pentru educație timpurie din România, anul 2019, introduce existența unor intervale orare deschise pentru activitățile pe domenii experiențiale. În timp ce *Programa activităților instructiv-educative în grădinița de copii din 1990* [196, p. 26] prezenta abordarea pluridisciplinară ca fiind viziunea comună „asupra îngrijirii, nutriției și educației în același timp”, *Programa activităților instructiv-educative în grădinița de copii din 2002* evidențiază schimbări inovative în abordarea învățării și dezvoltării preșcolarilor. Astfel, s-a ținut cont de tendințele pedagogice ale perioadei, manifestate prin deschiderea către aplicarea metodei proiectelor la vârstele timpurii, introducerea activităților integrate și utilizarea metodelor interactive de grup. În acest mod, rolul învățământului preșcolar a fost reconsiderat în raport cu celelalte trepte ale sistemului de învățământ.

✓ „*Principiul educației ca interacțiune dintre educatori și copil (dependența rezultatelor educației de ambele părți participante în proces, atât de individualitatea copilului, cât și de personalitatea educatorului/ părintelui).*” [185, p. 5] – abordarea tradițională a procesului educativ avea în vedere cadrul didactic în centru tuturor acțiunilor, ca îndrumător, sursă de informații, sprijin în realizarea sarcinilor, copilul fiind un executant fidel și neimplicat în luarea deciziilor asupra demersului educativ.

✓ Coroborat cu aceste principii, *Curriculumul pentru educație timpurie* propune și alte modalități de organizare a procesului instructiv-educativ, menite să completeze aspectele

evidențiate anterior. Astfel, opțiunile metodologice ale educatoarelor vor fi orientate și către alte principii, precum:

✓ *„Principiul individualizării (organizarea activităților ține cont de ritmul propriu de dezvoltare a copilului, de nevoile sale, asigurându-se libertatea copiilor de a alege activități și sarcini în funcție de nevoile lor)”* [185, p. 5]. Aceeași sarcină poate fi îndeplinită într-un interval de timp diferit de copii de aceeași vârstă și, evident, diferit din punct de vedere calitativ. Prin organizarea activității pe centre de interes, în cadrul *Jocurilor și activităților liber-alese* sau al *activităților integrate*, copiilor li se oferă posibilitatea de a alege ce doresc să realizeze și de a-și desfășura activitatea în propriul ritm.

✓ *„Principiul învățării bazate pe joc (jocul este activitatea copilului prin care acesta se dezvoltă natural, prin urmare trebuie să stea la baza conceperii activităților didactice de toate tipurile)”* [185, p. 5] – toate sarcinile trebuie să capete aspect de joc, să le stimuleze imaginația și interesele de cunoaștere, să capete utilitate în viața fiecărui preșcolar. Exersarea unor deprinderi, însușirea unor cunoștințe au la bază acțiuni și activități cu elemente specifice vârstei, bazate pe joc și pe motivație intrinsecă [52, p. 200].

✓ *„Principiul diversității contextelor și situațiilor de învățare (oferirea unui mediu educațional de contexte și situații de învățare diverse, care să solicite implicarea copilului sub cât mai multe aspecte: cognitiv, emoțional, social, motric)”* [185, p. 5] – prin centrele de interes existente, dotate corespunzător temelor de proiect abordate, precum și prin cerințele activităților integrate unde combinațiile de exerciții cuprinse în sarcini sunt nelimitate, copilul beneficiază de situații de învățare variate, care nu se aseamănă una cu alta, dar în care poate aplica algoritmi de lucru și poate descoperi modalități de soluționare diverse.

✓ *„Principiul alternării formelor de organizare a activității: frontal, în grupuri mici, în perechi și individual și a strategiilor de învățare.”* [185, p. 5] – activitatea integrată impune alternarea și abordarea tuturor formelor de organizare a activității, prin specificul lor: prezentarea/ reactualizarea frontală a conținuturilor/ sarcinilor, lucrul pe centre/ grupuri mici, lucrări colective, implicare individuală în realizarea sarcinilor de lucru pe centre de interes.

Suportul pentru explicitarea și înțelegerea unor concepte și instrumente utilizate în cadrul Curriculumul pentru educație timpurie, ghidul metodologic de aplicare a prevederilor curriculare, atrage atenția asupra unor valori și direcții de acțiune evidențiate de curriculumul actual:

➤ *„aducerea, în atenția cadrelor didactice, a principiilor învățării colaborative și, în acest context, valorizarea fiecărui copil, în funcție de nevoile și potențialul individual;*

➤ *elaborarea și aplicarea unor strategii centrate pe copil, în urma negocierilor între cadrele didactice (de la grupă sau de la grupe paralele) pentru a favoriza atingerea comportamentelor dezirabile la copiii din grupă, stabilite de comun acord de către echipa de cadre didactice a grupei/de la același nivel*” [197, p. 7].

În același document se atrage atenția asupra „*centrării reale pe copii a activităților, pe nevoia fiecăruia de manifestare a aptitudinilor și a abilităților proprii, specifice vârstei, într-o viziune modernă, în care jocul are o pondere ridicată*” [197, p. 7]. Tot aici identificăm acțiunile asupra cărora educatoarea trebuie să se orienteze și pe care trebuie să le realizeze pe parcursul unei zile. Direcțiile de acțiune menționate se regăsesc în *Fișa de progres*, capitolul *Interacțiunea copil-copil/ copil-grup de copii* [197, p. 8]. De asemenea, rezultatele activității de învățare vor fi direct proporționale cu nivelul de implicare și de stimulare a preșcolarilor, având în vedere că „*evoluția în procesul învățării se produce în cazul când această învățare depășește nivelul actual și solicită forțele din zona dezvoltării proxime*” [152, p. 171].

Raportat la organizarea activităților pe domenii experiențiale, „*educatoarea poate planifica activități de sine stătătoare, respectiv pe discipline sau activități integrate (cunoștințele din cadrul mai multor discipline pot fi îmbinate armonios pe durata unei zile întregi și, cu acest prilej, în activitatea integrată intră și activitățile pentru dezvoltare personală sau cunoștințele interdisciplinare sunt focalizate pe anumite domenii experiențiale, iar jocurile și activitățile alese și activitățile pentru dezvoltare persoană se desfășoară în afara acesteia)*” [80, p. 7]. Integrarea în abordarea învățării oferă posibilități superioare modalităților de organizare a conținuturilor învățării menționate anterior, fiind definită ca o „*acțiune de încorporare, de contopire într-un tot unitar*” [188, p. 456].

Prin această analiză, se urmărește identificarea modului în care creativitatea preșcolarilor este încurajată și sprijinită în cadrul politicilor educaționale, evidențiind similitudinile și diferențele dintre abordările României și ale Republicii Moldova, precum și implicațiile acestora asupra practicii pedagogice și dezvoltării copiilor.

Concluzionăm că vârsta preșcolară este extrem de favorabilă formării unei personalități complexe, aspectele dezvoltării psihosomatice ale copiilor, precum și facilitățile oferite de Curriculumul pentru educație timpurie – în ceea ce privește abordarea holistică și respectarea particularităților de vârstă și individuale – favorizând această formare. În contextul curriculumului actual, integrarea reprezintă un concept-cheie, esențial pentru aprofundarea înțelegerii, ceea ce facilitează asimilarea conștientă a cunoștințelor și deprinderilor și aplicarea lor în contexte de viață curente

1.3. Profilul psihopedagogic al preșcolarului mare

Sistemul de personalitate urmărit în procesul de formare a individului, în concordanță cu idealul educațional, vizează dezvoltarea unor trăsături specifice de temperament, aptitudini, caracter și creativitate. Aceste dimensiuni sunt cultivate astfel încât să faciliteze integrarea armonioasă a individului în viața socială și profesională. Demersul începe de timpuriu, încă din familie, și continuă în cadrul instituționalizat al creșei, al grădiniței și apoi al școlii. Toate aceste forme de organizare centralizată a învățării pun bazele unei personalități capabile să se adapteze cerințelor sociale, aflate într-o permanentă transformare.

Știința este în continuă evoluție și, odată cu ea, se manifestă și capacitățile de adaptare ale individului. Adaptarea presupune identificarea unor soluții în contexte noi, integrarea comportamentală în situații inopinate, reacții de răspuns adecvate cerințelor de moment, inovare, restructurare și transfer al informațiilor. În acest context, creativitatea devine o componentă esențială a mecanismului de adaptare, reprezentând expresia superioară a gândirii flexibile și a inteligenței aplicate.

Fiecare zi ne pune în situația de a exersa, într-o anumită formă, unele operații ale gândirii (analiză, sinteză, comparație, abstractizare și generalizare), precum și de a cultiva calitățile acesteia (corectitudinea, fluenta, promptitudinea, flexibilitatea, rapiditatea, originalitatea). Astfel, formarea personalității și dezvoltarea creativității se intercondiționează, contribuind la construirea unui individ capabil să înțeleagă, să inoveze și să se adapteze lumii contemporane.

Analiza dezvoltării preșcolarilor, realizată pe grupe de vârstă, constituie o premisă fundamentală pentru organizarea unui proces educațional eficient, adaptat ritmurilor de creștere, nevoilor cognitive și afective, precum și potențialului creativ al fiecărui copil.

În perioada preșcolarității, pe lângă consolidarea conceptelor și a deprinderilor deja formate, copiii își dezvoltă treptat procesele psihice fundamentale, care le vor facilita adaptarea la cerințele vieții școlare și sociale [48, p. 46-52]. Tot acum se remarcă manifestarea interesului cognitiv, ca „dimensiune importantă în formarea unei personalități complexe la vârsta preșcolară” [82, p. 136]. Autorii G. Pantelimon, Z. Mielu, E. Verza scot în evidență capacitatea copilului de a „combina și recombina reprezentările de care dispune” în diferite contexte, „de a construi realul din propriile sale imagini” [42, p. 96]. Întrucât preșcolarul mare este capabil să-și organizeze mult mai bine activitățile față de etapele anterioare, își va dezvolta în aceeași măsură atitudinea critică față de rezultatele acestora, intervenind sistematic asupra lor. Acest demers face ca preșcolarul să investigheze, să testeze, să revizuiască decizii luate și să intervină creativ pentru optimizarea lor. Însăși dezvoltarea fizică permite realizarea unor acțiuni mai detaliate asupra unor obiecte și creșterea impactului investigativ și creator în produsele muncii sale.

Motricitatea facilitează interacțiunea cu mediul și, prin urmare, contactul cât mai diversificat cu acesta, transformându-l într-o sursă inepuizabilă de informații care vor constitui fundamentul cognitiv al procesului creator.

Vârsta preșcolară este considerată o perioadă esențială și favorabilă dezvoltării creativității, întrucât în această etapă au loc schimbări progresive în multiple domenii ale personalității copilului, în special în ceea ce privește perfecționarea proceselor psihice – atenția, memoria, gândirea, limbajul și imaginația [42, p. 84] – care reprezintă motorul acțiunilor creative. Această perspectivă este susținută de ideea conform căreia procesul creator constituie rezultatul activității mentale complexe, reflectând capacitatea copilului de a realiza cu succes o diversitate de activități dintr-o gamă largă de contexte. La vârsta preșcolarității mari, aceste procese psihice capătă trăsături specifice, distincte de cele din etapele anterioare, favorizând implicarea copilului în activități noi, mai complexe și cu un pronunțat caracter creativ.

Atenția preșcolarului mare rămâne încă instabilă. Deși, la vârsta de 5-6 ani, copilul poate menține concentrarea asupra unei sarcini timp de 20-25 de minute, atenția este în continuare predominant involuntară, moștenită din etapele anterioare de dezvoltare. Procesul creator necesită implicare activă, studiu și transferul cunoștințelor și deprinderilor în contexte noi, ceea ce face ca dezvoltarea atenției voluntare să reprezinte un obiectiv esențial al activității educative, chiar dacă atenția involuntară continuă să domine această etapă de vârstă.

Memoria, ca proces psihic ce facilitează stocarea și reactualizarea experiențelor de viață, oferă materialul concret necesar procesului creator. Pe măsură ce se dezvoltă gândirea și limbajul interior, pe lângă memorarea mecanică apare și cea logică, voluntară, intenționată. Preșcolarul mare reține conștient informațiile semnificative pentru el, care îi satisfac anumite trebuințe. El memorează mișcări, imagini, idei, cuvinte, stări afective, crescând volumul memoriei, ca bază de resurse pentru activitățile creatoare.

Gândirea preșcolarului mare prezintă un grad mai ridicat de generalizare comparativ cu etapele anterioare, datorită utilizării cuvântului ca simbol prin care copilul reflectă realitatea înconjurătoare. Deși gândirea rămâne predominant concret-intuitivă, caracterul practic al acțiunilor se menține, manifestându-se prin curiozitate și nevoia de investigare, aspecte care favorizează apariția unor produse noi și a comportamentelor creative.

J. P. Guilford [150, p. 327] scoate în evidență necesitatea gândirii divergente, superioară în opinia lui gândirii laterale în realizarea de analogii. Chiar dacă sunt spontane sau intenționate, actele creatoare trebuie să aibă la bază trebuințe, motive, înclinații, aspirații sau interese care să susțină activ transformările.

De asemenea, gândirea logică joacă un rol important în actul creator, însă imaginația este și mai semnificativă, oferind copilului posibilitatea de a aborda problemele cu o libertate mai mare, fără constrângeri rigide. Imaginația poate fi definită ca un „proces psihic al cărui rezultat îl constituie obținerea unor reacții și fenomene psihice noi pe plan cognitiv, afectiv sau motoric” [188, p. 156]. La aceasta se adaugă motivația și voința, ca factori importanți mobilizatori. Din perspectiva autoarelor T. Callo și V. Pascari [204, p. 40], existența intersecției unor elemente comune imaginației și creativității constituie un „nod educațional” relevant dezvoltării personalității preșcolarilor.

Gândirea critică va fi suportul analizei și al selecției riguroase a acțiunilor decizionale pe care individul le-ar putea aborda, în funcție de situație. Cu ajutorul acesteia, individul evaluează analitic ideile pentru a ajunge la concluzii concrete. Aceste concluzii se bazează pe valorile morale, dar și pe valorile și principiile personale. Ea definește nu doar un mod de gândire, ci și un mod de a fi. Gândirea creativă generează produse noi, ca urmare a inovării sau recombinației elementelor deținute. Cu ajutorul ei, copilul achiziționează cunoștințe și își dezvoltă deprinderi și priceperi caracterizate de originalitate, flexibilitate, plasticitate și fidelitate. Gândirea analitică îl va putea ajuta să investigheze foarte atent anumite aspecte din mediul în care trăiește, să înțeleagă particularitățile problemei, chiar aspectele mai puțin vizibile și sesizabile și să ia o decizie potrivită.

Toate celelalte tipuri de gândire, dezvoltate, în special, prin abordarea domeniului matematic, vor contribui, în cazul unei educații de calitate, la adaptarea facilă a copilului la cerințele școlii și la cerințele sociale: gândirea deductivă/ inductivă care îl ajută să ia decizii bune și înțelepte, bazate pe realități specifice, validând sau invalidând soluțiile oferite; gândirea investigativă prin care problemele și întrebările care trebuie rezolvate sunt elaborate în mod constant, fiind un factor de progres social, formându-le preșcolarilor abilitățile de implicare, descoperire, căutare și înțelegere activă a lucrurilor; gândirea sistematică ce implică abordarea situațiilor pe 3 căi: fizică, antropologică și sociopolitică; gândirea convergentă și divergentă, cultivate prin exersare, ele neapărând în mod natural, sprijină determinarea de asocieri și relații între elemente; gândirea sinergică, conceptuală, interogativă, sintetică, metaforică și tradițională contribuie, alături de celelalte, la constituirea unei gândiri verticale a copilului, a individului, în care logica se construiește liniar și consecvent [5, p. 15-13].

Limbajul preșcolarului mare se dezvoltă substanțial din punct de vedere cantitativ, ajungând la 3000-3500 de cuvinte. La această vârstă, se reduce prezența limbajului situativ, făcând loc limbajului interior, monologat, ca bază viitoare a introspecției și a analizei la nivel mintal a acțiunilor pe care le poate regla și îmbunătăți. Acesta este un demers specific

creativității care pune preșcolarul în situații problematice pe care trebuie să le rezolve. Limbajul interior reprezintă mecanismul fundamental al gândirii [42, p. 88].

Imaginația preșcolarului, deși este foarte bine reprezentată în acțiunile sale, nu este intenționată, conștientă, ci apare ca urmare a slăbiciunii gândirii, care nu filtrează suficient aspectele pe care cel mic le gestionează. Unele produse creative sunt, de fapt, construite în care aceștia au înlocuit ceea ce nu cunoșteau cu ceea ce aveau la dispoziție, fără a se gândi neapărat la sustenabilitatea produsului finit sau la viabilitatea lui. Chiar și în această situație, imaginația se dezvoltă plenar la această vârstă, pe direcția unora dintre funcțiile sale: funcția de completare și funcția de proiectare și de anticipare: „Imaginația nu este o anexă a gândirii, ci este un mediator al diferitelor activități ale gândirii (conceptualizarea, înțelegerea, rezolvarea problemelor, creația)” [83, p. 41].

Pe lângă imaginația reproductivă, imaginația creatoare începe să ia amploare în dezvoltarea sa. Corelat cu animismul gândirii, copilul poate integra fantasticul în real, fapt observat în comportamentul copiilor care spun că au văzut un balaur în cameră sau că se tem de Bau-Bau. La acest fenomen se adaugă comportamentul de transformare a adevărului (minciuna), considerat de unii autori (Fr. Baumgarten) [142] ca fiind o modalitate de a evita o pedeapsă, aceasta fiind un produs al fanteziei.

Preșcolarul începe să-și dezvolte și să stăpânească din ce în ce mai bine abilitățile de planificare globală a acțiunilor sale, dovedind un nivel ridicat al dezvoltării imaginației. Imaginația este strâns legată de experiențele preșcolarului, de diversitatea acestora și de gradul de implicare în investigarea mediului în care trăiește [35].

După mențiunile psihologului N. N. Poddyakov [90, p. 81], la vârsta preșcolară mare se accentuează abilitățile preșcolarilor de a investiga mediul înconjurător, de a studia caracteristicile obiectelor și ale fenomenelor observate și de a interveni asupra lor cu intenția de a le modifica. Astfel, se manifestă creativitatea preșcolarilor prin ceea ce aduc ei ca elemente de noutate în urma transformării obiectelor asupra cărora acționează.

Prin schemele și algoritmii de lucru pe care și-i însușesc, preșcolarii acționează în scopul rezolvării de probleme, însă gândirea vizual-schematică facilitează intervenția personală asupra mediului extern. Același autor consideră că, la vârsta preșcolară mare, copilul poate rezolva problemele utilizând trei tipuri de gândire: vizual-activă, vizual-figurativă și logică, acestea oferindu-i perspective vaste în dezvoltarea creativității.

Interacțiunea cu mediul oferă posibilități mari de dezvoltare a percepției, memoriei și imaginației, iar acumularea de informații și cucerirea mediului înconjurător conduc la creșterea

simei de sine prin independența în acțiune, capacitatea de a lua decizii și asumarea responsabilității ca urmare a deciziilor luate.

Alături de procesele psihice care, prin dezvoltarea lor, influențează capacitățile creatoare ale preșcolarilor, regăsim trăsăturile de voință și caracter, cu rol de susținere în acțiuni și de obținere a unor rezultate noi.

Acțiunile preșcolarilor în ceea ce privește inițiativa în acțiune și perseverența în finalizarea a ceea ce și-au propus sunt rezultatul dezvoltării voinței, prin intermediul căreia copiii pot învinge obstacole interne și externe și persistă în depunerea efortului pentru realizarea scopului propus. Rezolvarea de probleme și intervenția în cadrul unor procese pentru obținerea unor produse noi se bazează, în primul rând, pe consecvența în activitate și pe dorința de a obține un rezultat superior.

Motivația intrinsecă este la fel de importantă ca factor declanșator și susținător al demersului creativ, identificându-se în gradul de implicare în acțiune, pentru plăcerea realizării acesteia, din înclinație sau ca și interes pur cognitiv. Aceasta este în contradicție cu motivația extrinsecă, mai presantă și mai evidentă sub aspectul constrângerii. Nivelul aspirațiilor individuale constituie alți vectori care influențează procesul creativ: un nivel ridicat al aspirațiilor va susține pozitiv demersul individual, față de un nivel scăzut, demotivant. Comportamentul nemotivat va conduce la abordarea superficială a problemelor, chiar la respingerea acestora. Confruntarea cu situațiile noi, provocatoare, vor îmbunătăți exprimarea și utilizarea termenilor matematici, diversificând comportamentele expresive, utile în viața de zi cu zi. De asemenea, calitatea relațiilor dintre cadrul didactic și preșcolar determină nivelul motivației acestuia [97, p. 65].

Creativitatea include, însă, structuri mai complexe de personalitate, prin influența cărora depășește aptitudinile. Astfel, se impune integrarea cunoștințelor și a experiențelor însușite deja în contexte noi, prin regândirea lor și prin stabilirea de noi raporturi și relații cauzale între acestea. Mai importantă decât găsirea de soluții noi este formularea de probleme, caz în care se face apel la euristică, aceasta declanșând un lanț de întrebări și răspunsuri. „Creativitatea este, în esență, o structură de personalitate care presupune interacțiunea optimă dintre atitudinile predominant creative și aptitudinile generale și speciale, la nivel supramediu și superior” [190, p. 183]. Existența aptitudinilor nu este suficientă pentru a genera produse creative, atâta timp cât nu sunt orientate strategic spre descoperiri originale, prin motivație și atitudini.

Procesele psihice dezvoltate la vârsta preșcolară, incluzând atenția, memoria, gândirea logică, critică și creativă, precum și gândirea deductivă, inductivă, sistematică și divergentă, constituie fundamentul formării unei personalități complexe și adaptabile. Ele permit copilului să

exploreze, să analizeze și să transforme realitatea în mod activ, să ia decizii în contexte variate, să genereze soluții originale și să integreze cunoștințele în experiențe noi. Dezvoltarea armonioasă a acestor procese psihice, stimulată printr-o educație de calitate, facilitează adaptarea la cerințele școlii și ale mediului social, asigurând atât autonomia cognitivă, cât și capacitatea de inovare și exprimare creativă.

1.4. Concluzii la Capitolul 1

1. Prin analiza sintetică a termenului de creativitate se evidențiază o abordare generală, care include dimensiunile cognitive, afective și motivaționale ale acestui fenomen. Creativitatea este definită ca abilitatea de a genera idei, soluții sau produse originale și valoroase, precum și capacitatea de a combina cunoștințele și experiențele într-un mod inovator și adaptativ. La nivel cognitiv, creativitatea presupune dezvoltarea gândirii divergente, capacitatea de a asocia idei diferite, flexibilitate în rezolvarea problemelor și elaborarea unor concepte noi. Dimensiunea afectivă implică curiozitatea, interesul, motivația intrinsecă și capacitatea de a exprima emoții și idei personale în contexte variate. Dimensiunea motivațională se referă la persistență, autonomie în activități și dorința de a explora și experimenta în mod constant.

2. Creativitatea reprezintă un fenomen multidimensional, rezultatul interacțiunii dintre factori interiori (cognitivi, motivaționali și de personalitate), factori sociali, educaționali și biologici. Teoriile contemporane evidențiază etapele procesului creativ – explorare, experimentare, elaborare și evaluare – și diferitele tipuri de creativitate: primară și secundară, cognitivă, artistică, practică și socială. Manifestarea creativității nu depinde doar de potențialul individual, ci și de stimularea oferită de mediul social și educațional. Dezvoltarea creativității presupune crearea unor condiții favorabile, care să permită copiilor să exploreze, să inoveze și să-și exprime ideile în mod liber, constituind astfel baza formării unei personalități flexibile și inovative.

3. Dezvoltarea creativității la preșcolari reprezintă un obiectiv central al educației timpurii, axat atât pe procesul creativ, cât și pe valorificarea potențialului individual al fiecărui copil. Aceasta presupune stimularea interesului, curiozității, motivației, perseverenței și capacității de a genera soluții originale, în contexte care încurajează explorarea, exprimarea emoțională și flexibilitatea decizională. Prin aplicarea principiilor educației centrate pe copil, a învățării active, a jocului, a dezvoltării integrate și a individualizării activităților, cadrele didactice pot crea experiențe de învățare adaptate nevoilor și ritmului fiecărui copil, favorizând manifestarea creativității, inițiativa și competențele de rezolvare creativă a problemelor.

4. Analiza documentelor de politici educaționale din România și Republica Moldova evidențiază că dezvoltarea creativității preșcolarilor este recunoscută ca obiectiv esențial, integrat în structura curricula și ghidurilor metodologice. Deși există diferențe de terminologie (comportamente vs. competențe) și de organizare a activităților, ambele abordări promovează principiile centrării pe copil, individualizării și stimulării active a copiilor și pun accentul pe dezvoltarea liberă, integrală a elevului, pe respectarea individualității acestuia și pe satisfacerea unor trebuințe personale prin adaptare și integrare în contexte noi, ce denotă importanța creativității în activitatea umană, constituind un factor de asigurare a stării de bine și de integrare adaptativă în orice context, social, profesional sau personal.

5. Profilul psihologic al preșcolarului reflectă o etapă de dezvoltare caracterizată printr-o flexibilitate cognitivă și afectiv-motivațională ridicată, care facilitează manifestarea creativității. Procesele psihice specifice – atenția, memoria, gândirea, imaginația și gândirea critică – se află într-o dinamică progresivă, oferind copilului posibilitatea de a explora, combina și transforma cunoștințele și experiențele într-un mod original și inovator. Această etapă constituie terenul propice pentru dezvoltarea unei personalități creative, capabile să se adapteze contextelor noi, să inițieze soluții originale și să valorifice resursele interne și externe în procesul de învățare și acțiune socială.

2. CONDIȚII PSIHOPEDAGOGICE ÎN DEZVOLTAREA CREATIVITĂȚII PREȘCOLARILOR PRIN ABORDAREA INTEGRATĂ A ACTIVITĂȚILOR CU CONȚINUT MATEMATIC

2.1. Abordarea integrată a activităților din grădiniță

În grădiniță, aspectele legate de creșterea și dezvoltarea copiilor, diferențiate în funcție de grupele de vârstă, constituie fundamentul organizării activităților educative. Curriculumul pentru educația timpurie a suferit, de-a lungul timpului, numeroase modificări, atât în România, cât și în Republica Moldova, influențate de politicile educaționale europene și globale, precum și de evoluția societății.

Cercetările în domeniul neuroștiințelor au demonstrat faptul că învățarea și dezvoltarea unor aptitudini și deprinderi se face mult mai eficient atunci când, pe lângă abordarea interdisciplinară sau integrată a conținuturilor, sunt implicați mai mulți analizatori și sunt utilizați stimuli variați. Din această perspectivă, Curriculumul pentru învățământul preșcolar a evoluat de la o organizare concretă a conținuturilor și deprinderilor, considerate esențiale pentru o creștere și dezvoltare armonioasă a copilului mic, către o viziune holistică asupra copilului de vârstă preșcolară. Această viziune pune accent pe formarea comportamentelor ca premise ale dezvoltării competențelor, în concordanță cu dimensiunile și domeniile dezvoltării copilului. Inițial, aceste direcții au fost concretizate în jurul unor proiecte tematice, ulterior în activități interdisciplinare, pentru ca, în cele din urmă, să conducă spre un cadru educațional complex: activitățile integrate.

„Cel mai puternic argument pentru integrarea disciplinelor este însuși faptul că viața nu este împărțită pe discipline” [158, p. 56]. Pornind de la această idee, abordarea curriculară a învățării în manieră integrată duce la formarea personalității și la dezvoltarea copilului astfel încât acesta să se poată integra optim în societate și să se dezvolte liber, în acord cu propriile nevoi și interese, făcând față tuturor solicitărilor vieții. Din punctul de vedere al Dicționarului explicativ al limbii române [188], termenul „interdisciplinaritate” este abordat astfel: 1. „caracter a ceea ce este interdisciplinar” și 2. „transfer de concepte și metodologie dintr-o disciplină în alta pentru a permite abordarea mai adecvată a problemelor cercetate”.

Conform Dicționarului enciclopedic [187], integrarea se referă la *„Acțiunea de a (se) integra, încorporare, contopire a mai multor părți într-un tot unitar”*. În acord cu această definiție, putem stabili că *integrarea* este procesul prin care elementele diferite unei entități sunt absorbite în structura de bază, ele rămânând specifice și unitare, fără a se dispersa, manifestându-se ca o completare a întregului.

În contextul proiectării didactice, integrarea este strâns corelată cu conceptul de interdisciplinaritate, constituind o strategie eficientă de organizare a procesului de învățare. Astfel, interdisciplinaritatea devine fundamentul teoretic și metodologic al proiectării integrate, oferind coerență și relevanță demersului educațional.

Practic, interdisciplinaritatea oferă conținuturile învățării prin disciplinele pe care le propune, iar integrarea oferă cadrul de desfășurare a activităților, indicând modalitatea de preluare și de utilizare a conținuturilor propuse.

Organizarea interdisciplinară a conținuturilor, îmbinarea aspectelor teoretice cu cele aplicative, a celor științifice cu cele artistice permit realizarea unor conexiuni inedite, îmbogățirea sferei cognitive, formarea și transferul deprinderilor și cunoștințelor acumulate. Toate conținuturile au multiple valențe formative, însă acestea sunt cel mai bine puse în evidență în cadrul activităților pe domenii experiențiale [51, p. 134].

Abordarea monodisciplinară limitează stimularea gândirii divergente, deoarece conținuturile sunt tratate în cadrul strict al algoritmilor specifici fiecărui domeniu. În schimb, realizarea conexiunilor interdisciplinare favorizează dezvoltarea operațiilor gândirii, încurajând depășirea zonei de confort intelectual și cultivarea unei gândiri deschise, flexibile și creative.

Prin analiza, comparația și sistematizarea conținuturilor, preșcolarii sunt stimulați să descopere noi algoritmi de gândire, diferiți de cei anterior însușiți. Indiferent de tipul combinării conținuturilor – interdisciplinar, transdisciplinar sau pluridisciplinar – integrarea acestora constituie fundamentul procesului de învățare. Astfel, dacă activitățile liber-alese, activitățile pe domenii experiențiale și activitățile pentru dezvoltare personală urmăresc aceeași temă, ele se desfășoară sub un titlu comun, abordând subiectul prin specificul fiecărei categorii, realizându-se astfel *integrarea tematică*.

Pentru optimizarea activităților din grădiniță și creșterea performanțelor preșcolarilor în dezvoltarea potențialului psiho-somatic și afectiv, se propune, pe lângă integrarea tematică, o abordare care să permită integrarea conținuturilor diferitelor discipline și arii de stimulare. Aceasta urmărește maximizarea abilităților creative și de adaptare ale copiilor, realizând ***integrarea conținuturilor (deprinderi, cunoștințe)***.

Această abordare permite realizarea efectivă a transferului noțiunilor și al abilităților formate în situații variate de soluționare a sarcinilor. Combinarea cunoștințelor cu deprinderile specifice fiecărui domeniu sau centru de interes permite o multitudine de abordări, ducând astfel la dezvoltarea unei gândiri creative, inovatoare, la găsirea de soluții noi în rezolvarea unor probleme, la reactualizarea unor date în alte contexte decât cele în care au fost asimilate.

Necesitatea abordării integrate a conținuturilor este susținută de principiile fundamentale ale Curriculumului pentru educație timpurie (2019), în special de *principiul dezvoltării integrate*. Societatea contemporană solicită individului capacități de adaptare rapidă la schimbări succesive și abilitatea de a identifica soluții aplicabile care să depășească limitele unui singur domeniu de activitate. Structura însuși a curriculumului răspunde acestor cerințe, propunând o abordare holistică a finalităților educației, vizând cele cinci domenii ale dezvoltării copilului: *dezvoltarea fizică, sănătatea și igiena personală, dezvoltarea socio-emoțională, dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii, dezvoltarea limbajului și a comunicării și premisele citirii și scrierii, capacități și atitudini în învățare*.

Abordarea integrată a conținuturilor presupune reorganizarea nu doar a acestora, ci și a întregii experiențe de predare-învățare, reprezentând o metodă inovativă, adaptată cerințelor personalității contemporane. În viziunea lui C. Crețu, modalitățile concrete de integrare a disciplinelor pot fi: integrarea în jurul unui pol științific, practic, personal sau social; integrarea în jurul unor activități fundamentale precum creația, construcția sau cercetarea; integrarea printr-un ansamblu flexibil de activități, fiecare concepută conform unei scheme integrative care să includă noțiunile esențiale ale domeniului, metodele specifice de cercetare, fenomenele implicate și variante de optimizare sau soluționare [17, p. 10].

Așadar, la nivelul curriculumului, integrarea presupune stabilirea unor relații clare de convergență între cunoștințele, deprinderile, competențele, atitudinile și valorile fundamentate în cadrul disciplinelor școlare distincte. Combinarea acestora în cadrul temelor și sarcinilor depinde de măiestria cadrului didactic și urmărește ca, indiferent de parcursul preșcolarului prin diferitele centre de interes, acesta să exerseze și să consolideze cunoștințele și deprinderile propuse prin activitățile pe domenii experiențiale, oriunde ar fi implicat [25, p. 113-350, 26].

Proiectarea activităților trebuie să reflecte caracterul interdisciplinar prin utilizarea de metode active și exemple relevante, care să faciliteze înțelegerea și asimilarea conștientă a conținuturilor, permițând aplicarea lor în contexte noi. Principalele modalități de integrare a conținuturilor sunt: *multidisciplinaritatea, pluridisciplinaritatea, interdisciplinaritatea, transdisciplinaritatea și abordarea integrată a disciplinelor*.

În sens larg, **multidisciplinaritatea** constă, de regulă, în juxtapunerea abordărilor monodisciplinare și nu generează perspective unitare asupra fenomenelor studiate. M. Chiriac [9] consideră că, „*multidisciplinaritatea presupune existența unor transferuri între diferite categorii de activități, care se realizează în special prin juxtapunerea unor cunoștințe, informații sau metode din mai multe domenii, pentru a scoate în evidență anumite caracteristici comune ale*

acestora. Riscul major al acestui tip de organizare a conținuturilor constă în supraîncărcarea programei și volumul mare de informații excesive”.

Pluridisciplinaritatea presupune studierea unui subiect sau a unui fenomen aparținând unui domeniu prin prisma mai multor domenii simultan, cu scopul de a evidenția relațiile multiple dintre diferite realități. Aceasta este adesea asociată cu multidisciplinaritatea și poate fi implementată în activitățile din grădiniță prin *abordarea de tip STEAM a conținuturilor*, facilitând conexiuni între știință, tehnologie, inginerie, arte și matematică. Astfel, o poveste realizată în cadrul domeniului *Cunoașterea mediului* poate integra diverse perspective: informații despre fenomenele din mediul înconjurător (Știință), despre instrumentele și uneltele implicate sau influențate de acestea (Tehnologie), despre abilitățile necesare gestionării situațiilor și utilizarea materialelor implicate (Inginerie), despre impactul estetic și interpretarea artistică sau emoțională a fenomenelor (Artă) și despre aspecte matematice aplicabile în înțelegerea conținuturilor (distanțe, forme, masă, cantități etc.). În literatura de specialitate, diferențele dintre multidisciplinaritate și pluridisciplinaritate nu sunt întotdeauna clar evidențiate [10, p. 143], făcându-se referire la tipul disciplinelor implicate. Astfel, pluridisciplinaritatea se referă la corelarea unor discipline înrudite, în timp ce multidisciplinaritatea presupune asocierea unor discipline care nu prezintă legături evidente între ele.

Această distincție între pluridisciplinaritate și multidisciplinaritate devine relevantă în contextul abordărilor STEM/STEAM, deoarece proiectarea activităților integrate presupune corelarea disciplinelor pentru a facilita înțelegerea fenomenelor, stimularea creativității și dezvoltarea abilităților de investigare și rezolvare de probleme, valorificând atât conexiunile evidente între domenii (pluridisciplinar), cât și combinarea unor domenii mai îndepărtate (multidisciplinar).

L. Zastînceanu consideră că „*sub supravegherea și conducerea atentă a educatorilor, aceștia pot treptat îmbrăca senzațiile proprii în cuvinte, propoziții, concluzii și, în final, cunoștințe. În perioada preșcolară copiii acumulează foarte repede informații despre mediu și, în același timp, nu sunt închișați de stereotipurile și regulile învățământului școlar de masă. De aceea, valorificarea oportunităților psihopedagogice ale acestei vârste sunt indispensabile, în special într-o abordare STEM/STEAM*” [233, p. 201].

Abordările STEM/STEAM devin esențiale în preșcolaritate, deoarece permit copiilor să exploreze, să exprime și să transforme experiențele proprii în cunoștințe, profitând de perioada în care nu sunt constrânși de reguli rigide, iar ghidajul educatorilor asigură un proces de învățare structurat și creativ.

Preșcolarul își dezvoltă capacitatea de a transfera cunoștințe dintr-un domeniu în altul, de a completa ceea ce nu știe prin găsirea unor soluții pertinente, de a privi lucrurile din alte perspective decât cele clasice. Astfel, va învăța că poate alocă utilități neobișnuite unor obiecte standard sau va putea să folosească deprinderi cotidiene în contexte inedite: poate folosi un bețișor pe post de furculiță, trasează o linie cu orice obiect care prezintă o muchie dreaptă în absența riglei, scutură mâinile după spălare pentru a le usca în lipsa prosopului de șters pe baza cunoașterii efectului de evaporare a apei sub acțiunea vântului, asociază comportamente și particularități ale viețuitoarelor/obiectelor reale pe baza informațiilor asimilate din texte literare, identifică în mediul înconjurător forme învățate în cadrul activităților matematice și anticipează acțiuni cu obiectele respective etc.

Termenul „*interdisciplinaritate*” a fost menționat pentru prima dată în Dicționarul de neologisme realizat de F. Marcu și C. Maneca [189] și în „Le petite Larousse en couleurs” [181], fiind definit ca „*stabilirea unor relații între mai multe științe sau discipline*”. Disciplinele, luate izolat, nu oferă o imagine completă a lucrurilor, dacă le privim din perspectiva specificului individual. Alți autori [9, p. 10] subliniază că interdisciplinaritatea, deși se bazează în mare parte pe combinarea unor perspective diferite, își păstrează rădăcinile în discipline fragmentate și, prin urmare, poate să nu asigure coerența necesară formării personalității individului. În acest context, interdisciplinaritatea este definită ca o abordare globală și complexă a unui fenomen, care implică transferul de cunoștințe, concepte și metode de lucru, astfel încât rezultatele obținute să fie aplicabile în situații reale.

Abordarea interdisciplinară a învățării facilitează transferul conținuturilor în situații diverse, realizarea unor corelații între discipline prin intermediu acestor conținuturi, precum și o mai bună înțelegere prin abordarea acestora în contexte cu un specific variat, dat de fiecare disciplină în parte. Pe planul dezvoltării proceselor psihice, interdisciplinaritatea facilitează dezvoltarea unor structuri mentale flexibile, dinamice, productive, capabile de selectarea celor mai bune soluții și de asumarea riscurilor și a deciziilor luate.

Capacitatea de a rezolva probleme reprezintă principalul avantaj al abordării integrate a învățării și constituie motorul dezvoltării creativității, întrucât stimulează preșcolarii să identifice soluții noi și originale, să se adapteze la stimuli și situații neașteptate și să mobilizeze atât abilitățile practice, cât și pe cele intelectuale pentru a depăși momentele critice.

De regulă, o situație este abordată prin prisma disciplinei care a furnizat informațiile. Existența unor aspecte de detaliu studiate în cadrul altor discipline poate duce la o adaptare mai ușoară și la găsirea unor soluții mult mai eficiente. Spre exemplu, în redarea unor imagini din natură (Cunoașterea mediului), preșcolarii pot obține culorile necesare prin intermediul

informațiilor dobândite la activitatea de Educație plastică (amestecul culorilor), corelând dimensiunile obiectelor redată cu informații din Activitățile matematice (fluture mic, copac înalt, numărul unor elemente), dar și cu aspecte de limbaj (substantive care denumesc obiectele redată, adjective care descriu aceste obiecte, verbe care redau acțiuni specifice). Desenul poate aminti o poezie sau un cântec învățat.

Transdisciplinaritatea este spațiul în care natura multiplelor legături dintre probleme izolate poate fi explorată și dezvoltată, spațiul în care problemele sunt regândite, alternativele reconsiderate și interrelațiile reevaluate. Aceasta este considerată o formă superioară a interdisciplinarității, deoarece implică utilizarea conceptelor, teoriilor și perspectivelor la nivel universal, precum teoria sistemelor, teoria informației, cibernetica, modelarea sau robotizarea. Implicând un nivel superior de formare profesională și al capacităților de lucru, inclusiv creatoare, transdisciplinaritatea este foarte puțin prezentă în sistemul de învățământ, cu atât mai puțin în învățământul preșcolar, fiind generatoare de produse creative care pot revoluționa societatea.

Deși abordările monodisciplinare, pluridisciplinare, interdisciplinare și transdisciplinare permit acumularea de cunoștințe în cadrul unor discipline distincte sau înrudite, trecerea la activitatea integrată facilitează corelarea și aplicarea acestora într-un context unitar, stimulând gândirea creativă și dezvoltarea abilităților de rezolvare a problemelor la preșcolari.

„Activitatea integrată reprezintă un demers didactic global, în care granițele dintre categoriile de activități dispar, activitatea desfășurându-se după un scenariu unitar, în scopul investigării unei teme” [20, p. 178]. Din perspectiva aceasta, se conturează foarte clar modalitatea de proiectare și de desfășurare a activității cu preșcolarii, care se va detașa de abordarea monodisciplinară și va avea în vedere planificarea unor sarcini care să-i pună pe copii în situația de a face apel la cunoștințe și experiențe însușite în alte contexte și în cadrul altor discipline.

În esență, în grădiniță lucrul pe centre de interes și prin abordarea integrată a învățării influențează pozitiv dezvoltarea personalității copilului, având în vedere cele 4 componente ale sale: *temperamentul, aptitudinile, caracterul și creativitatea*. Venind în sprijinul studiului realizat de politicianul francez J. Delors, în Raportul UNESCO pentru secolul XXI [21, p. 48], abordarea integrată susține cele patru axe stabilite de acesta pentru viitor, educația fiind înțeleasă ca experiență globală (în plan cognitiv, practic, personal și social): *„a învăța să cunoști, a învăța să faci, a învăța să trăiești împreună cu ceilalți (a învăța să fii) și a învăța să devii”*.

Așadar, integrarea este cuvântul-cheie pentru sporirea înțelegerii, fiind o modalitate de abordare deschisă, din perspectiva mai multor discipline, a procesului de predare-învățare-evaluare, vizând o tematică unitară, din puncte de vedere diverse.

Alt aspect ce poate fi menționat ține de faptul că, prin abordarea integrată a conținuturilor, înțelegerea este mai profundă, asimilarea mai temeinică, gândirea capătă valențe notabile din perspectiva generalizării și a abstractizării, transferul de idei se realizează din ce în ce mai facil, anticiparea, gândirea logică și argumentarea dobândesc substanță.

Activitățile integrate permit copiilor să se dezvolte și să participe în ritmul propriu, în funcție de interesele și capacitățile lor de investigare, evidențiind abilitatea de a „combina și recombina reprezentările existente” și de a „construi realitatea pornind de la propriile imagini” Informațiile, reprezentările, ideile sunt preluate din activitățile specifice pe care copilul le realizează atât în familie, cât și la grădiniță.

Pe lângă utilizarea conceptelor și a deprinderilor matematice cunoscute, copiii își dezvoltă procesele psihice care îi vor sprijini în adaptarea la viața școlară și la cea socială.

Aptitudinile, fiind latura instrumental-operațională a activității, se manifestă în activitatea curentă a preșcolarilor, ca aptitudini speciale (cele care asigură eficiența activității într-un anumit domeniu (aptitudini muzicale, aptitudini tehnice, aptitudini plastice, aptitudini pedagogice, aptitudini sportive etc.) și aptitudini generale, cele care se dovedesc utile în toate domeniile de activitate (spiritul de observație, capacitatea de învățare, anumite calități ale memoriei, inteligența etc.). Acestea se dezvoltă în cadrul centrelor de interes ale activităților integrate, fiecare având o structură predominantă, specifică unui domeniu de activitate, completată de cunoștințe și deprinderi din alte domenii. Performanța copiilor se evidențiază prin ușurința rezolvării sarcinilor și calitatea muncii, iar aceștia își pot cultiva liber abilitățile oratorice și de comunicare. Copiii își pot cultiva liber calitățile oratorice și de comunicare la centrul Biblioteca, dar și în alte contexte, aptitudinile artistice la centrul Arte, gândirea științifică la centrul Științe, iar aptitudinile sportive în cadrul tranzițiilor și al activităților specifice Domeniului Psihomotric, toate acestea fiind asociate cu dezvoltarea comportamentelor creatoare [43, p. 61].

Chiar dacă, pentru adult, unele aspecte nu sunt de o noutate covârșitoare, pentru copil reprezintă un pas nou spre dezvoltarea unor comportamente. Același lucru se observă și în desenul copiilor sau chiar în simpla manipulare a instrumentelor de scris, copiii fiind, de cele mai multe ori, stimulați de urmele lăsate de acestea pe suportul de hârtie. Este un alt pas în care imaginația intervine consistent, copiii dând semnificații personale formelor obținute.

Ținând cont de particularitățile dezvoltării gândirii preșcolarilor, se impune ca proiectarea și desfășurarea activităților din grădiniță să se bazeze preponderent pe material ilustrativ –

bidimensional și tridimensional – care să faciliteze nu doar înțelegerea și asimilarea conținuturilor, ci și exersarea, consolidarea, verificarea și evaluarea acestora. Pe lângă scopurile didactice pe care trebuie să le îndeplinească, mijloacele de învățământ asigură funcții pedagogice care direcționează alegerea lor de către cadrul didactic [8, p. 154]: funcția de instruire, funcția de motivare a învățării și de orientare a intereselor preșcolarilor, funcția demonstrativă, funcția formativă și estetică, funcția de evaluare a randamentului preșcolarilor.

Mijloacele de învățământ trebuie să favorizeze și să faciliteze învățarea, dar și inovarea individuală, prin descoperirea conținuturilor, formularea de întrebări, găsirea unor soluții pentru problemele identificate, chiar a unor variante noi pentru contexte deja cunoscute. În acest sens, în selecția, conceperea, utilizarea și integrarea mijloacelor de învățământ trebuie să ținem cont de mai multe criterii [19, p. 146-163, 119, p. 143-144, 91, p. 130-135]:

➤ de ordin științific:

- ✓ conținuturile propuse să fie selectate riguros, în acord cu nevoile de dezvoltare ale copiilor, axându-se pe transmiterea și însușirea de concepte-cheie pe care preșcolarii să le poată adapta în funcție de context, nu doar situațional;
- ✓ aspectele științifice să ofere complexitate abordării subiectului, să fie corecte, să ofere coerență logică, în acord cu progresul științei și al tehnicii;
- ✓ informațiile să fie corelate cu comportamentele specifice fiecărei categorii de activitate proiectate, menționate în Reperele fundamentale, cu dimensiunile dezvoltării și cu domeniile de dezvoltare;
- ✓ conținuturile aplicate în diferite contexte să permită recombinația datelor, descoperirea de lucruri noi, să provoace la investigații și formularea de întrebări.

➤ de ordin psihologic:

- ✓ resursele să fie în concordanță cu posibilitățile de manipulare și de înțelegere ale copiilor, date de vârsta acestora și de experiențele educaționale;
- ✓ adaptarea materialelor să se realizeze la stilurile de învățare ale preșcolarilor;
- ✓ să stimuleze interesul, motivația și curiozitatea preșcolarilor pentru însușirea activă și fixarea unor informații, contribuind totodată la dezvoltarea creativității și a imaginației în acțiune.

➤ de ordin didactic:

- ✓ este esențial ca educatoarea să manifeste un nivel ridicat de creativitate în selectarea, conceperea și adaptarea mijloacelor de învățământ, în funcție de obiectivele educaționale urmărite și de particularitățile de vârstă ale copiilor.;

- ✓ cunoașterea de către cadrul didactic a funcțiilor mijloacelor de învățământ, precum și selecția acestora în mod corespunzător, în raport cu utilitatea și relevanța obiectelor folosite, reprezintă un element esențial în eficientizarea procesului instructiv-educativ.
- de ordin metodic:
  - ✓ educatoarea trebuie să cunoască tipurile de materiale (permanente, tematice) și posibilitatea gradului de adaptare al acestora la orice temă sau domeniu;
  - ✓ mijloacele de învățământ să reflecte esențialul și să fie echilibrate ca număr, în funcție de particularitățile de vârstă ale copiilor;
  - ✓ să faciliteze înțelegerea unor noțiuni abstracte prin ilustrarea accesibilizată a acestora;
  - ✓ mesajul transmis de mijloacele de învățământ trebuie să fie concis și logic.
- de ordin administrativ:
  - ✓ asigurarea de mijloace de învățământ suficiente pentru toate centrele de interes și pentru toate activitățile din grădiniță, atât pentru interior cât și pentru exterior, raportat la temele abordate și la numărul de preșcolari;
  - ✓ menținerea în ordine și în condiții de igienă optimă în cutii, organizatoare, stative etc.
  - ✓ asigurarea flexibilizării spațiului de învățare prin dotarea cu mobilier modular pentru stimularea interacțiunilor între copii și a comportamentelor creatoare.
- de ordin tehnic:
  - ✓ cunoașterea de către cadrul didactic a unor aspecte tehnice ale mijloacelor de învățământ (structură, principii de funcționare și remedierea unor defecțiuni);
  - ✓ cunoașterea și aplicarea de către cadrul didactic a normelor de protecția muncii cu privire la utilizarea materialelor de învățământ, raportat la vârsta copiilor.
- de ordin estetic:
  - ✓ din punctul de vedere al calității, suportul din care sunt realizate mijloacele de învățământ trebuie să fie de o calitate superioară, atât din punct de vedere tehnic, cât și grafic. Textura și elementele din care sunt realizate materialele didactice nu trebuie să conțină elemente sau texturi dure, care pot reprezenta pericol de accident prin utilizarea lor de către preșcolari. Pentru vârsta de 3-4 ani nu se vor utiliza obiecte foarte mici ca material mărunt, nici realizate din materiale casante.
  - ✓ din punctul de vedere al rezistenței, mijloacele de învățământ trebuie concepute astfel încât să aibă o durată de utilizare îndelungată, pentru a le putea permite

copiilor investigarea și exploatarea pe o perioadă mai lungă de timp și să fie și ușor de manipulat;

- ✓ ca și dimensiune, în realizarea mijloacelor de învățământ, cadrul didactic trebuie să țină cont de utilitatea acestora și de momentul din activitate în care sunt utilizate: materiale demonstrative sau materialul distributiv, astfel încât să asigure dimensiunile corespunzătoare pentru a putea fi vizualizate de toți preșcolarii în cazul primei categorii, dar și pentru a putea fi manipulate ușor în cazul celei de-a doua categorii;
- ✓ din punctul de vedere al culorilor utilizate, trebuie ținut cont că fiecare culoare poate avea o semnificație, astfel încât să transmită un anumit mesaj, care poate influența starea emoțională a preșcolarilor. De asemenea, cromatica va conduce la dezvoltarea simțului estetic;
- ✓ conținutul transmis prin mijloacele de învățământ trebuie să reflecte aspectele esențiale ale temei abordate, prezentate într-o formă simplificată și sugestivă, care să faciliteze înțelegerea și asimilarea de către copii. Conținutul trebuie să inspire, să ofere emoție, bucurie, interes.

Materialele puse la dispoziția copiilor, fără prea multe indicații de folosire, le vor stimula acestora creativitatea, în încercarea de găsire a utilității sau a unor modalități de rezolvare a unor sarcini pe care tot ei le identifică (crearea de probleme/ situații problematice): din lingură, bețe, creioane etc. pot face instrumente muzicale, stimulați fiind de zgomotele pe care acestea le scot prin lovire; emiterea unor sunete vocale înlănțuite pot suna armonios și interesant pentru urechile unui copil, dând naștere la fragmente melodice; materialele (plastilina, nisipul kinetic, pasta Fimo, lutul, pasta polimerică, aluatul, pasta de hârtie etc.) care își schimbă forma prin acțiunea asupra lor sunt o sursă infinită de intervenție creativă personală a copiilor, aceștia fiind stimulați de analizatorul tactil, în principal. Prin trusele de construit vor descoperi, pentru fiecare etapă a preșcolarității, noi abilități în intervenția asupra obiectelor realizate: complexitate, originalitate, organizare, perseverență, investigare, atribuirea utilității etc.

Aceste aspecte stau la baza construirii comportamentelor creative, nefiind excluse cunoștințele și deprinderile asimilate în contexte de învățare mai organizate [27, pp. 347-355]: copilul își va da seama că, pentru a ajunge la jucăria de pe un raft superior al dulapului, va trebui să se urce pe un scaun mai înalt; având un număr de bomboane, va trebui să găsească soluții pentru a le împărți cu fratele/sora sau cu ceilalți membri ai familiei; va trebui să utilizeze concepte matematice când va cere ceva („vreau 3 biscuiți”, „unde este perechea șosetei?”, „vreau o înghețată mai mare”) sau când va face aprecieri asupra obiectelor înconjurătoare („puloverul

meu este mai aspru”, „bomboana asta este tare”, „îmi place mănusa ta de blană pentru că este pufoasă” etc.).

În concluzie, *Curriculumul pentru educație timpurie* susține implementarea abordărilor interdisciplinare, pluri- și multidisciplinare, adaptându-se la nevoile de cunoaștere ale preșcolarilor și la particularitățile dezvoltării lor psihosomate. Activitățile tematice, creșterea timpului dedicat acțiunilor independente ale copilului, precum și corelarea componentelor curriculare pe parcursul întregii zile sub un titlu unitar contribuie la dezvoltarea autonomiei preșcolarului și la crearea condițiilor favorabile manifestării creativității în acțiune.

2.2. Particularitățile activității integrate cu conținut matematic în grădiniță

Personalitatea copilului se manifestă în multiple moduri, cele mai elocvente fiind reacțiile fizice și verbale, continuând cu exprimarea nonverbală, prin desene, culori, activități preferate sau domenii de interes.

În contextul formării personalității copilului de vârstă preșcolară, creativitatea reprezintă un element definitoriu al dezvoltării sale cognitive și afective. Pentru a stimula potențialul creator al copilului este esențială asigurarea unor condiții psihopedagogice favorabile, care să valorifice curiozitatea naturală, spiritul explorator și capacitatea de descoperire. În acest sens, abordarea integrată a activităților cu conținut matematic oferă un cadru optim pentru dezvoltarea creativității, întrucât combină experiența ludică, gândirea logică și exprimarea liberă într-un proces unitar de învățare activă și semnificativă.

Pentru a valorifica potențialul creativ al copilului preșcolar și a transforma învățarea matematicii într-un proces atractiv și formativ, se impune crearea unor condiții psihopedagogice specifice care să favorizeze manifestarea spontaneității, a gândirii divergente și a curiozității cognitive. Astfel, dezvoltarea creativității prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic presupune:

1. Crearea unui mediu educațional, a unei ambianțe favorabile dezvoltării creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic

Primul pas în asigurarea condițiilor psihopedagogice pentru dezvoltarea creativității preșcolarilor îl constituie crearea unei ambianțe educaționale favorabile, stimulative și adaptate particularităților de vârstă și nevoilor de cunoaștere ale copiilor. Un astfel de mediu trebuie să fie interactiv, dinamic și deschis explorării, oferind oportunități variate de descoperire și experimentare. Copiii de vârstă preșcolară manifestă în mod natural curiozitate și interes pentru nou, fiind atrași de spații, materiale și jocuri care le permit să investigheze, să formuleze ipoteze și să găsească soluții proprii în procesul de învățare.

Abilitățile copiilor de a gestiona spațiul educațional, dacă sunt cultivate corect de către educatoare încă de la începutul frecventării grădiniței, pot contribui semnificativ la creșterea capacităților lor creative, stimulând implicarea activă și, implicit, dezvoltarea cognitivă și aptitudinală.

În ceea ce privește dezvoltarea creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic, mediul educațional trebuie să cuprindă, multiple oportunități de investigare și aplicare a cunoștințelor și deprinderilor matematice în contexte variate:

- ✓ la centrul *Joc de rol*: unități nestandardizate cu care să măsoare (capacitate, lungime, înălțime, lățime, grosime), să cântărească alimente (masa), să taie/ împartă în părți (jumătate, sfert, felie, bucată etc. egală), să numere, să ordoneze, să „croiască” hăinuțe pentru păpuși, să realizeze rețete culinare, respectând gramajele, să numere ingrediente, bani, să facă calcule simple ale prețurilor/ restului etc.

- ✓ la centrul *Biblioteca*: obiecte cu care să exerseze elemente de limbaj scris („scrisori”, etichete, bilețele care să conțină cifre, „agendă” cu numere de telefon), să realizeze decoruri pentru dramatizări care să respecte așezarea corectă a elementelor specifice: cortină, elemente de decor, categorii de linii care să faciliteze scrierea cifrelor etc.

- ✓ la centrul *Arte*: plastilină sau alte materiale cărora să le poată da forme diverse, utilizarea termenilor matematici în realizarea perspectivei desfășurate sau a perspectivei etajate (plan apropiat, plan depărtat, stânga, dreapta, sus, jos), realizarea unor tehnici de pictură (fuzionare la margine, fuzionare în interior, pictură prin ștampilare, suflare cu paiul, simetrie prin îndoire sau prin suprapunere etc.);

- ✓ la centrul *Construcții*: materiale care să favorizeze găsirea centrului de echilibru pentru realizarea unor construcții: pietre, piese tip Domino, utilizarea simetriei în construcții;

- ✓ la centrul *Joc de masă*: materiale care să stimuleze coordonarea oculo-motorie privind potrivirea obiectelor după formă în lăcașuri potrivite;

- ✓ la centrul *Știință*: materiale care să faciliteze exersarea tuturor conținuturilor și a deprinderilor asimilate în activitățile matematice: numărare, triere, îmbinare, clasificare, ordonare, punere în corespondență. Se pot folosi: balanță, cântar, recipiente gradate pentru aprecierea masei și a capacității, piese Domino, jocuri de tip „Numără și potrivește!”, „Alege și grupează!”, seturi de numărare, truse cu forme geometrice [67, p.43].

Pentru eficientizarea activităților, se recomandă organizarea mijloacelor de învățământ pe zone, la fiecare centru de interes, în funcție de destinația/ utilitatea acestora, pentru crearea unei ambianțe educaționale stimulative. Astfel, se pot organiza: *Zona tematică*, cuprinzând materiale strict legate de tema săptămânii sau tema predată în activitatea pe domenii experiențiale din

săptămâna respectivă, *Zona permanentă*, cu materiale pe care preșcolarii le pot folosi indiferent de tema proiectului și *Zona de depozitare* în care se pot păstra materialele care sunt în surplus, de care s-au plictisit copiii sau care nu pot face obiectul activităților raportat la temă sau nivelul de dezvoltare psiho-somatică a copiilor.

În toate activitățile, preșcolarii trebuie să fie încurajați să investigheze mediul educațional, să efectueze experimente, să inoveze acțiuni, să înregistreze observații științifice, să comunice rezultatele obținute, să identifice și să rezolve probleme, să concluzioneze soluții valide. De asemenea, utilizarea unor metode inovatoare pentru astfel de situații este recomandată, atât pentru dezvoltarea gândirii logice, dar și pentru dezvoltarea creativității [126, p. 110-112].

1. Fundamentarea umanistă, centrată pe copil, a dezvoltării creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic.

Copilul de astăzi nu va trăi, ca adult, într-o societate identică celei actuale, ci va trebui să facă față unor noi rigori, tendințe și structuri sociale. În acest context, capacitatea de adaptare, flexibilitatea și creativitatea devin caracteristici esențiale, ce trebuie cultivate încă din primii ani de viață. Copilul mic are nevoie de stimuli adecvați care să-i dezvolte abilitățile de comunicare [47, p. 94], de interacțiune și de investigare, în acord cu particularitățile de vârstă, dar și de contexte care să-i sprijine dezvoltarea cognitivă și afectivă, contribuind astfel la formarea unei personalități echilibrate și bine adaptate mediului în care trăiește.

Această orientare are la bază perspectiva umanistă a dezvoltării personalității, care a dobândit amploare în jurul anilor 1950, ca reacție la adresa psihanalizei și a behaviorismului, punând accent pe importanța experienței umane [225].

A. Maslow este considerat părintele spiritual al orientării umaniste în ceea ce privește studiul psihologic al personalității umane. Umaniștii consideră că, acordând atenție doar laturii negative a ființei umane, psihologia va ignora aspectele pozitive care produc starea de fericire, satisfacția muncii, echilibrul interior etc.: „*studiind doar indivizii infirmi, retardați, imaturi sau neajutorați, nu vom putea avea altceva decât o psihologie infirmă*” [94, p. 43]. De asemenea, teoriile umaniste pun accent pe stimularea motivației ca factor important în dezvoltarea individuală, aspect abordat și dezvoltat de A. Maslow, în lucrarea sa, „*Motivație și personalitate*” [69, p. 52].

Centrarea pe copil în activitățile integrate cu conținut matematic vizează stimularea capacităților de care beneficiază orice preșcolar pentru integrarea independentă și conștientă a conținuturilor, pe baza intereselor individuale de cunoaștere, în raport cu ritmul propriu de dezvoltare, precum și implicarea activă a acestuia în demersul educațional, în realizarea

sarcinilor de lucru. În acest sens, educatoarea trebuie să îndrume copilul pentru a-și însuși deprinderi și tehnici individuale de muncă independentă, cu ajutorul cărora să înțeleagă datele problemelor (ce este cunoscut, ce lipsește, care sunt contradicțiile), să elaboreze mintal un plan de soluționare, chiar prin analogie cu alte situații similare, să examineze soluții și să o aplice pe cea mai bună. Creativitatea apare astfel ca un moment de învățare prin încercare și descoperire, aptitudinile și deprinderile putând fi transferate dintr-un domeniu în altul, în funcție de gradul lor de generalitate.

Capacitatea de adaptare a preșcolarului la solicitările educatoarei în activitățile integrate cu conținut matematic se va încadra în sfera unor comportamente care vor duce la soluționarea sarcinilor de lucru și la asimilarea independentă a cunoștințelor:

- ✓ își va extinde sfera de reprezentări despre calități și caracteristici ale obiectelor și fenomenelor, intervenind independent asupra modului de organizare, grupare, seriare după criterii stabilite de el însuși;

- ✓ își va dezvolta receptivitatea față de probleme, abilitățile de utilizare a gândirii algoritmice și euristice, gândirea divergentă și convergentă;

- ✓ va avea posibilitatea însușirii principalelor procedee imaginative – *aglutinarea* (amalgamarea), prin care preșcolarul poate combina într-un întreg elemente preluate din conținuturi diferite (de exemplu: forme geometrice, cifre, simboluri matematice) pentru a obține un nou simbol – ex.: „Prințul centrului Știință”; *amplificarea sau diminuarea*, utilizate, de pildă, în cadrul jocurilor logico-matematice, când copiii pot modifica mărimea pieselor geometrice care compun o construcție, obținând astfel o altă formă; *multiplicarea și omisiunea*, folosite în crearea de modele în cadrul serierilor; *adaptarea*, care îl sprijină pe copil să identifice utilitatea unor soluții obișnuite în contexte noi; precum și *modificarea*, ca procedeu imaginativ ce presupune transformarea unor însușiri ale obiectelor (formă, volum, culoare etc.).

- ✓ se va extinde sfera imaginației anticipative și reproductive, a nevoii de cunoaștere în cadrul rezolvării sarcinilor în jocurile logico-matematice („Schimbă forma”, „Schimbă culoarea”, „Ce se poate așeza împreună?”, „Tabloul pieselor tricolore” etc.);

- ✓ va pune bazele primelor demersuri privind investigarea științifică și creativă prin exersarea cu material individual, în ritmul propriu, a unor conținuturi matematice: grupare, seriare, formare de perechi, ordonare etc. Exercițiile cu material mărunț sau cu material individual sunt cele mai favorizante în ceea ce privește dezvoltarea creativității, întrucât copiii pot acționa independent, pot încerca mai multe variante de ordonare, asociere, îmbinare, până la obținerea rezultatului final.

✓ își va dezvolta trebuința de autoexprimare, de independență și autodepășire, independența și spontaneitatea în acțiune, fiind lăsat să acționeze singur, conform posibilităților proprii, pentru soluționarea problemelor;

✓ își va forma abilitatea de a-și exprima opiniile și de a oferi soluții, precum și capacitatea de a coopera cu ceilalți pentru rezolvarea sarcinilor de lucru.

„Acțiunile educative care au în vedere stimularea și dezvoltarea potențialului creativ al copiilor trebuie să fie continue și organizate în prealabil, conform unor obiective dinainte stabilite” [99, p. 71]. În acest sens, demersul educativ va urmări permanenta actualizare și conștientizare de sine a preșcolarilor, dezvoltarea creativității și a responsabilității personale, oferirea posibilității de a alege materiale și strategii proprii de rezolvare a sarcinilor, încurajarea experimentării unor soluții noi, precum și acceptarea rezultatelor, fie ele mai mult sau mai puțin reușite, în vederea formării rezilienței și a asumării personale. Totodată, este esențială „centrarea pe copil în calitatea lui de subiect autentic al acțiunii formative, ceea ce asigură respectarea ritmului propriu de creștere și dezvoltare” [81, p. 3].

Aceste aspecte converg cu conceptul fundamental al teoriei umaniste, conform căreia oamenii trebuie să fie direct responsabili pentru acțiunile lor, în acest sens fiind necesară recunoașterea și gestionarea reacțiilor date de impulsurile inconștiente, în caz de nereușită.

Din perspectiva abordării teoriei umaniste, proiectarea activităților pe centre de interes în care sunt integrate conținuturi matematice favorizează implicarea activă, independentă și conștientă a copiilor în realizarea sarcinilor, în ritm propriu, în concordanță cu nivelul achizițiilor cognitive și practice individuale. Copiii își pot manifesta inițiativa în soluționarea sarcinilor în manieră diversă, utilizând și alte procedee sau materiale decât cele propuse sau convenționale. În plus, au suficient timp pentru a investiga subiectul și pentru a găsi soluții [130, p. 240].

Realizarea activităților matematice în manieră integrată conduce la dezvoltarea relațiilor interpersonale bune între preșcolari, întrucât aceștia sunt nevoiți deseori să colaboreze în rezolvarea sarcinilor de lucru și soluționarea problemelor, prin intervenții proprii. Colaborarea, analiza propunerilor, acceptarea ideilor celorlalți dezvoltă concepția despre normalitate și sănătate mintală, creativitatea devenind o expresie a actualizării și îmbunătățirii sinelui. Exprimarea liberă, asumarea soluțiilor și a rezultatelor conduc la absența fricii, oferindu-i preșcolarului experiențe de vârf, ca și reușită în activitate, dar și experiențe aparent demotivante, date de rezultate mai slabe.

3. Respectarea particularităților de vârstă și a drepturilor copilului în cadrul activităților integrate cu conținut matematic.

Cea mai importantă abilitate a cadrului didactic este de a găsi modalitățile optime prin care să stimuleze potențialul creativ al fiecărui copil, ținând cont de particularitățile de vârstă și individuale ale acestuia. Aceste aspecte subliniază principiul didactic al *individualizării*, evidențiind diversitatea tipologică a copiilor. Rezultatele superioare în activități sunt obținute prin luarea în considerare a acestor particularități în proiectarea și realizarea procesului educațional.

Fiecare stadiu al dezvoltării copilului este marcat de noi achiziții, pe care acesta le dobândește fie în mod direct, fie cu sprijinul intermediat al adultului. Raportat la vârsta preșcolarilor, menționăm următoarele [30, p. 176-183]:

- ✓ copilul demonstrează înțelegerea conceptelor „la fel” și „diferit”. Recunoaște și numește caracteristica unui eveniment (lung, amuzant, gălăgios etc.). Compară evenimente cu ajutorul adultului. Identifică unele caracteristici în funcție de care se pot face comparații (mărime, culoare, formă etc.). Grupează obiecte care întrunesc două criterii concomitent. Utilizează cuvinte care indică o comparație (mai... decât...);

- ✓ prin utilizarea unor jocuri de stabilire a asemănărilor și a deosebirilor, folosind material bidimensional sau tridimensional, copilul folosește aceste concepte și își dezvoltă gândirea și imaginația. Adultul îl solicită pe cel mic să-i aducă diferite obiecte: cana roșie, farfuria mare, telefonul de pe masă, prosopul de lângă el etc.

De asemenea, în vorbire și în activitatea curentă sunt utilizate din ce în ce mai mult numerele, fapt care determină poziționarea pe un loc important a acestor noțiuni: numără lumânările de pe tort, recunoaște și scrie intuitiv unele cifre, numără din memorie până la 10, așază obiectele în perechi, spune unde sunt mai multe și unde sunt mai puține ca urmare a stabilirii cantității prin numărare, face comparații înțelegând semnificația termenilor: „toate”, „unele”, „niciuna”, „mai multe”, „mai puține”, „la fel de...”; se consolidează noțiuni despre forme geometrice, acestea fiind utilizate conștient ca urmare a începerii desprinderii de concret a gândirii și a dezvoltării unor noi forme ale acesteia. Copilul „recunoaște forme în obiectele din mediul înconjurător, le combină pentru a realiza alte forme geometrice (două triunghiuri pentru a realiza un pătrat, un dreptunghi), compară un cerc cu o sferă, un pătrat cu un cub etc.”

Toate aceste aspecte pot fi utilizate în cadrul activităților matematice din grădiniță, mai ales al celor integrate, întrucât acestea din urmă stimulează intens potențialul creativ al copiilor și capacitatea de soluționare, în ritm propriu, a „problemelor” create de sarcinile date.

În conformitate cu Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului [150], toate acțiunile educative trebuie orientate având în vedere interesul superior al copilului: „*Interesul superior al copilului se circumscrie dreptului copilului la o dezvoltare fizică și morală normală, la echilibru socioafectiv și la viața de familie.*” (art. 2 alin. 2) [194, p. 1].

Având în vedere aceste aspecte, în cadrul activităților integrate cu conținut matematic pot fi îmbinate acțiunile statice cu cele dinamice (rezolvarea unor probleme cu material demonstrativ într-un perimetru mare: clasă, curtea de joc), pentru o bună dezvoltare fizică, îmbinând cunoștințele matematice cu deprinderile motrice (ex. integrarea Domeniului Științe – Activitate matematică cu Domeniul Psihomotric – Educație Fizică) și facilitând învățarea pentru preșcolarii care manifestă o inteligență kinetică.

Este evident că, în tot acest demers inovator, educatoarea trebuie să le dea copiilor ocazia de a-și exprima propriile păreri despre cum se poate rezolva o problemă, de a găsi noi soluții sau a propune alte variante de joc.

Studierea istoricului copilului este importantă pentru identificarea factorilor de risc în dezvoltarea lui, dar și pentru cunoașterea factorilor favorizanți stimulării unor abilități, în funcție de interesele personale. Acest aspect este în strânsă legătură cu abilitățile cadrului didactic, dar și ale părinților de a răspunde concret nevoilor de cunoaștere ale copiilor, oferindu-le oportunități de investigare și materiale diverse în scopul soluționării unor probleme. De asemenea, se pot cere alte soluții decât cele cunoscute, pentru o temă dată. Aceste comportamente creatoare pot atinge un nivel optim de dezvoltare dacă între preșcolar și adult se dezvoltă relații bazate pe cooperare, încredere, atașament și siguranță.

În cadrul activităților propuse, se va avea în vedere punerea preșcolarilor în situații care să le dezvolte gândirea critică, productivă, gândirea divergentă și laterală, în concordanță cu particularitățile de vârstă și individuale. Sarcinile de lucru trebuie să aibă preponderent în vedere exersarea capacităților de cercetare prin efort propriu, de căutare de idei, de informații, de utilizare a cunoștințelor în contexte noi, de transfer de sensuri, de identificarea unor noi criterii de clasificare.

4. Crearea și explorarea unei baze materiale (mijloace de învățământ) care să susțină dezvoltarea creativității preșcolarilor

Dozarea cantității mijloacelor de învățământ puse la dispoziția copiilor, modalitatea de expunere a acestora, precum și calitatea lor contribuie la dezvoltarea optimă a potențialului creativ. O sală de grupă supraaglomerată, cu materiale diverse, multicolore, nesistematizate în locuri fixe, nu conduce la stimularea interesului de investigare a copilului. Acesta va fi copleșit

din punctul de vedere al stimulilor existenți în acel spațiu și nu va reuși să-și stabilizeze atenția asupra unui material pe care să-l poată investiga cu o finalitate constructivă.

În acest sens, ordonarea materialelor în funcție de destinația lor în activitatea zilnică a copiilor (materiale permanente, materiale tematice, depozit) facilitează învățarea prin descoperire, combinând rutina oferită de materialele permanente cu noutatea celor tematice, în timp ce depozitul le oferă accesul la materiale suplimentare [28, p. 469-473]. Astfel, se respectă particularitățile de vârstă ale copiilor, care necesită crearea unei motivații extrinseci și captarea atenției pentru a realiza cu succes acțiuni și activități educative.

Educatorea va avea în vedere ca numărul materialelor puse la dispoziția copiilor să fie suficient, astfel încât să aibă acces la ele cât mai mulți copii, să fie ordonate în spații specifice, la nivelul lor, de unde aceștia să le poată lua singuri și unde să le așeze la loc atunci când au terminat ceea ce aveau de făcut și pe care să le poată gestiona independent.

O abundență de materiale, nesistematizate, duce la pierderea interesului copiilor pentru activitate. Cu atât mai mult, spațiul existent între ele și organizarea lor în recipiente sau locuri bine stabilite permite o bună vizibilitate asupra lor, permițând copilului să le identifice ușor.

Calitatea materialelor educaționale se referă, pe lângă structura și durabilitatea acestora, la potențialul pe care îl oferă copiilor pentru descoperire și învățare, la adecvarea lor ca dimensiune, textură și complexitate structurală, în concordanță cu particularitățile de vârstă ale preșcolarilor. O jucărie care nu stârnește interesul copilului și nu îi oferă posibilități reale de investigare nu îi va menține atenția pentru mult timp și nu va contribui la formarea de noi achiziții cognitive.

Ținând cont de toate criteriile menționate mai sus, în cadrul activităților cu conținut matematic pot fi folosite atât materiale confecționate sau standardizate (decupaje, jetoane, seturi de jucării, diagrame, cifre etc.), dar și materiale din natură (castane, frunze, conuri, pietre, scoici, bețișoare, diagrame realizate din crengi flexibile ex. salcie, lădițe cu nisip sau pământ pentru scriere etc.).

Pentru stimularea creativității preșcolarilor, se recomandă utilizarea mijloacelor de învățământ care să le permită interpretări, investigații, abordări personale, care să creeze situații problematice, chiar de incertitudine, pe baza cărora copiii să formuleze ipoteze și să găsească soluții. Folosirea materialelor didactice se face sub îndrumarea cadrului didactic, urmărind stimularea curiozității și a interesului pentru învățare, a autonomiei în acțiune și a capacității de reflecție. *„Mijloacele de concepție proprie facilitează și eficientizează procesul instructiv-educativ, având o mulțime de avantaje față de alte mijloace didactice procurate: servesc unui*

scop bine determinat; pot fi confecționate din resurse disponibile, din diverse materiale reutilizabile.” [40, p. 59].

Mijloacele de învățământ care pot suporta modificări de structură, de îmbinare, de reconstruire sau reutilizare sunt cele mai recomandate a fi puse la dispoziția copiilor. În cazul materialelor noi, a căror utilizare le este mai puțin familiară, în locul explicării directe a funcționalității acestora, educatoarea poate recurge la descoperirea treptată – dirijată, dacă este necesar – de către copil a caracteristicilor și modalităților de utilizare. Dintre acestea, enumerăm:

- ✓ piese de construit (cuburi, lego mari, blocuri din lemn) - pentru construcții, măsurare, comparare, simetrii;
- ✓ bile, mărgel, paiete, capse, nasturi - pentru numărare, șiruri, combinații, modele;
- ✓ forme geometrice din carton/spumă - pentru recunoaștere, potrivire, construcții 2D/3D;
- ✓ jetoane cu imagini/numere (flashcards) și cartonașe cu simboluri - pentru jocuri de asociere, dezvoltarea memoriei, ordonare;
- ✓ cântar mecanic simplu și rigle/benzi de măsurare, dar și instrumente nestandardizate - pentru activități de comparare și estimare;
- ✓ domino, puzzle-uri și jocuri de potrivire - pentru logică, recunoaștere a cantităților și relațiilor;
- ✓ linguri, castronele, etichete cu numere - pentru jocuri de sortare/transfer);
- ✓ materiale naturale (bucăți de lemn, frunze, pietre, conuri) și „loose parts” - pentru structuri/ construcții creative și modele;
- ✓ materiale artistice (hârtie colorată, acuarele, lipici, sclipici) - pentru proiecte integrate artă+matematică (colaje de forme, grafice vizuale);
- ✓ jucării senzoriale (nisip kinetic, pastă modelatoare) - pentru modelarea formelor, măsurare în volum;
- ✓ povești ilustrate, păpuși/figurine - pentru problem solving și situații-matematice prin joc simbolic;
- ✓ table magnetice și loturi magnetice (numere, forme) - pentru activități de grup sau individuale.

Ca și activități propuse pentru pentru stimularea creativității în activitățile integrate cu conținut matematic, utilizând materiale diverse, se pot avea în vedere:

- ✓ îndrumarea preșcolarilor spre deschiderea la soluții multiple: ex.: „Cum ai construi o casă pentru 4 jucării folosind aceste piese?”; joc liber cu pisese separate sau obiective din natură; „Sortare creativă”, „Jocuri creative” - modele și șiruri, „Orașul numerelor”;

✓ integrarea centrelor Arte – Știință (matematică): colaje, picturi și modelaje care implică modele și simetrii: „Colajul formelor”;

✓ integrarea centrelor Biblioteca și Știință (și anume conținuturi matematice): crearea unei povești în care să transforme sarcinile în misiuni (vânătoare de numere, salvarea figurilor geometrice);

✓ adresarea de întrebări deschise: „Ce se întâmplă dacă...?”, „Cum ai face să...?”.

✓ încurajarea explorării și a erorii.

5. Proiectarea activităților integrate cu conținut matematic

Conform Curriculumului pentru educația timpurie, unul dintre principiile care stau la baza elaborării acestuia este *principiul dezvoltării integrate*, realizabil printr-o abordare multidisciplinară/ interdisciplinară a învățării. Natura societății actuale îi solicită individului capacități de adaptare rapidă la schimbări succesive, de identificare a unor soluții aplicabile, care să tranșeze barierele unui singur domeniu de activitate. Însăși structura Curriculumului pentru educație timpurie este adaptată acestor cerințe, întrucât propune o abordare holistică a finalităților educației, vizând cele cinci domenii ale dezvoltării copilului.

Având în vedere aceste aspecte, încă de la varianta din 2008 a Curriculumului pentru educație timpurie (Curriculum pentru Învățământul Preșcolar 3-6/7 ani aprobat prin OM nr. 5233/1.09.2008), s-a făcut trecerea de la categoriile de activități (Cunoașterea mediului, Educarea limbajului, Educație muzicală, Activitate artistico-plastică, Activitate practică, Educație pentru societate, Activitate matematică, Educație fizică) la domenii experiențiale (Domeniul Limbă și Comunicare, Domeniul Științe, Domeniul Estetic și Creativ, Domeniul Om și Societate, Domeniul Psihomotric).

Așadar, la nivelul curriculumului, atât a celui din România, cât și a celui din Republica Moldova, proiectarea integrată înseamnă stabilirea de relații clare de convergență între cunoștințele, deprinderile, atitudinile și valorile care își au bazele în interiorul unor discipline școlare distincte. Combinarea acestora în cadrul unor teme și sarcini ține de măiestria cadrului didactic și are în vedere asigurarea că, indiferent dacă preșcolarul va trece sau nu pe la toate centrele de interes, el va exersa cunoștințele și deprinderile propuse prin activitățile pe domenii experiențiale, la oricare centru de interes va merge.

O evoluție a abordării învățării la preșcolari, prevăzută în Curriculumul pentru educație timpurie din 2019 (România), o reprezintă existența unor intervale orare deschise pentru activitățile pe domenii experiențiale, care permit realizarea activităților integrate fără constrângeri de ordin numeric sau al tipului de integrare, aceste aspecte rămânând la latitudinea educatoarei. Trecerea de la învățarea-predarea monodisciplinară la cea integrată s-a realizat

gradual, trecând prin etapele transdisciplinarității, ale multidisciplinarității, ale interdisciplinarității (specifică fiind metoda proiectelor la vârstele timpurii), fiind urmată de abordarea integrată a conținuturilor și a deprinderilor. De multe ori au apărut confuzii în utilizarea acestor termeni, implicit în abordarea conținuturilor învățării.

Prin activitățile integrate cu conținut matematic, preșcolarul învață:

➤ să cunoască, să știe, să știe cum să învețe, să descopere, să învețe prin descoperire, prin încercare și eroare:

- ❖ „Numărarea în natură”: copiii merg în aer liber și numără obiecte naturale (frunze, pietre, flori mici) pe baza unei sarcini (de ex., găsește 5 frunze de forme diferite); clasifică obiectele după formă, mărime sau culoare.
- ❖ „Jocuri de adunare cu obiecte”: folosind cuburi, conuri, nasturi, pietricele etc., copiii formează grupe de obiecte pe care le folosesc pentru a iniția operații de adunare, scădere, compunere sau descompunere.
- ❖ „Călătorii în orașul formelor”: copiii sunt ghidați pentru realizarea unui tur al grupei sau al grădiniței pentru a identifica forme (disc/cerc, pătrat, triunghi, dreptunghi); trasează conturul formelor pe hârtie, creează colaje cu acele forme.
- ❖ „Jocuri de serie și numărare”: folosind obiecte, copiii creează o secvență simplă (de exemplu, 1-2-3-2) pe o foaie de hârtie, apoi o continuă sau creează altele.
- ❖ „Jocuri de cartonaș”: comparații și ordonare, utilizând cartonașe cu mărimi/greutăți diferite (mic/mare, greu-ușor); copiii ordonează în funcție de criteriu ales.

➤ să facă, să învețe cum să facă din proprie inițiativă, să pună în practică cele învățate, să-și descopere aptitudinile și să le exerseze, să-și formeze automatisme care să-i ușureze adaptarea în diferite situații:

- ❖ „Gătim și măsurăm” – copiii pot găti, pot măsura ingredientele (zahăr, făină, lichide) în unități standardizate sau nestandardizate: conceptualizează termenii „mai mult/mai puțin”, integrează aspecte legate de alfabetizare (rețetă, etichete), transformări (amestec, încălzire), autonomie practic-operativ. Pot folosi lingura/cutii mici pentru măsurat și să marcheze cantitățile într-un tabel simplu.
- ❖ „În grădină”: observarea și clasificarea plantelor și a frunzelor după formă; desenarea frunzelor pe hârtie cu contururi, apoi măsurarea acestora.

➤ să socializeze, să conviețuiască, să lucreze în echipă, să împartă lucruri, să colaboreze în realizarea unor sarcini și luarea unor decizii, să discute, să negocieze soluții, respectând identitatea fiecărui participant, opiniile și interesele acestuia, să-și asume conștient rezultatele

deciziilor proprii, să-și formeze reprezentări corecte despre ceea ce înseamnă relații de colaborare constructive și asertive:

- ❖ „Jocuri de orientare spațială”: copiii urmăresc un traseu pe traseul de potecă, ținând cont de indicații: înainte, înapoi, lângă, între sau de indicii pe care le descifrează împreună după o hartă. Pot identifica puncte intermediare și număra pași sau transpune distanțe în realitate în funcție de sugestiile hărții.
- ❖ „Povestiri matematice”: copiii pot compune o mică poveste care include o problemă de numărare sau răsturnare logică (de exemplu, „Ana are 3 mere și primește 2 de la prietenul ei. Câte mere are în total?” „Cum mergea pe drum, i-a căzut un măr din coș. Câte i-au rămas?”). Povestea se poate transforma într-o mică reprezentare de teatru cu personaje.
- ❖ „Arhitecții”: copiii pot crea hărți sau construcții cu forme geometrice: folosind cuburi, blocuri, carton, copiii construiesc o „casă” sau o variantă de oraș și explică cum merg „drumul” prin camerele formelor.

Simpla prezentare a conținuturilor matematice în cadrul activităților din grădiniță nu conduce la transformări psihice și nici la manifestarea creativității copiilor. Acest lucru se întâmplă atunci când sunt utilizate strategii adecvate, care îmbină jocul și învățarea cu manipularea obiectelor, cu verbalizarea adecvată, utilizând concepte matematice, cu metode ca problematizarea, asaltul de idei, încurajarea cooperării între copii, îmbinate cu forme de organizare diverse, alternând între frontal, individual și grupuri mici.

În contextul curricular actual se impune integrarea cunoștințelor și a experiențelor însușite deja în contexte noi, prin regândirea lor și prin stabilirea de noi raporturi și relații cauzale între acestea, prin identificarea unor acțiuni care să stimuleze implicarea activă și conștientă a preșcolarilor, precum și exersarea conținuturilor în contexte educaționale variate. Mai importantă decât găsirea de soluții noi este formularea de probleme, caz în care se face apel la euristică, aceasta declanșând un lanț de întrebări și răspunsuri.

Proiectarea demersului cadrului didactic în scopul dezvoltării creativității preșcolarilor se bazează pe adaptarea metodelor și procedeele utilizate, selectându-le pe cele care să înlăture blocajele și să favorizeze combinarea cât mai liberă a ideilor, utilizând astfel la maximum resursele inconștientului [169, p. 32].

Pe lângă capacitățile de comunicare, de negociere, de respectare a regulilor grupului, copiii învață unii din experiența altora și fac schimb de idei. Este cunoscut faptul că cei mici învață mult mai bine unii de la alții decât de la adult, astfel încât rolul educatoarei se reduce la

coordonarea activităților din exterior prin sprijinirea demersurilor atunci când acestea par a se opri prematur [61, p. 31].

„Acțiunile educative care au în vedere stimularea și dezvoltarea potențialului creativ al copiilor trebuie să fie continue și organizate în prealabil, conform unor obiective dinainte stabilite” [99, p. 71]:

- ✓ să le extindă reprezentările despre calități și caracteristici ale obiectelor și fenomenelor;
- ✓ să le dezvolte receptivitatea față de probleme;
- ✓ să le dezvolte abilitățile de utilizare a gândirii algoritmice și euristice;
- ✓ să le dezvolte gândirea divergentă și convergentă;
- ✓ să le ofere posibilitatea însușirii principalelor procedee imaginative;
- ✓ să le dezvolte imaginația anticipativă și reproductivă;
- ✓ să le dezvolte nevoia de cunoaștere și să ajute la punerea bazelor primelor demersuri privind investigarea științifică și creativă;
- ✓ să le dezvolte trebuința de autoexprimare, de independență și autodepășire;
- ✓ să le cultive independența și spontaneitatea;
- ✓ să le formeze abilitatea de a-și exprima opiniile și de a oferi soluții;
- ✓ să le formeze capacitatea de a coopera cu ceilalți în orice situație.

Activitățile specifice Domeniului Științe – activități matematice oferă posibilitatea stimulării potențialului creativ al copiilor printr-o serie de conținuturi:

- ✓ formarea grupelor de obiecte în funcție de diferite criterii, considerate individual sau simultan (la grupa mare): formă, mărime, culoare, grosime, lungime, lățime, înălțime, masă etc.;
- ✓ aplicarea algoritmului în ordonarea obiectelor dintr-o grupă după anumite criterii: mărime, înălțime, lungime, lățime, grosime, masă, capacitate etc.;
- ✓ intuirea și rezolvarea unor operații cu mulțimi și a operațiilor cu propoziții în cadrul jocurilor logice (reuniunea, intersecția, conjuncția logică, disjuncția logică, negația logică);
- ✓ estimarea mărimilor și măsurarea cu instrumente standardizate și nestandardizate;
- ✓ măsurarea lungimii obiectelor, a masei, a capacității, utilizând unități etalon nestandardizate;
- ✓ asocierea numărului la cantitate; invarianța numerică;
- ✓ realizarea unor operații de calcul oral, de adunare și scădere cu 1-2 unități;
- ✓ identificarea și descrierea formelor geometrice din perspectiva atributelor de mărime, grosime, culoare, formă și asocierea acestora cu obiecte din mediul înconjurător;
- ✓ utilizarea raționamentului „dacă ..., atunci ...” în rezolvarea unor probleme simple;

✓ compunerea de probleme simple după imagini.

Aceste conținuturi, transmise prin metode adecvate, generează transformări în cadrul proceselor cognitive (constituirea și dezvoltarea gândirii divergente și convergente, a capacității de anticipare), însușirea unor structuri operaționale plastice, deschise, dezvoltarea trebuinței de înțelegere și descoperire a relațiilor ca formă superioară a trebuinței de cunoaștere. Formarea de perechi, raportarea numărului la cantitate, alcătuirea scărilor numerice mobilizează operativitatea gândirii. Acțiunea cu obiectele sau transpusă în plan material, înțeleasă și verbalizată, permite formarea imaginii mintale a acțiunii, transpunerea ei în planul limbajului intern, pentru ca în timp să devină mod de operare psihică.

Oricare din conținuturile activităților cu conținut matematic nu conduce prin el însuși la transformări psihice, deci la stimularea potențialului creativ, ci numai dacă se folosesc strategii adecvate. Strategia învățării prin joc și prin acțiune directă constituie calea optimă de formare a operațiilor gândirii care stau la baza dezvoltării creativității, cât și a motivației ce stimulează dorința de cunoaștere.

Acțiunea directă asupra materialelor, utilizarea elementelor detașabile, verbalizarea acțiunilor, promovarea cooperării și a competiției, precum și îmbinarea activității independente cu cea de echipă constituie condiții esențiale pentru formarea capacității de rezolvare a problemelor și a motivației cognitive. La baza acestei strategii se află mijloacele de realizare specifice activităților matematice: jocul didactic, jocul logico-matematic și jocurile-exercițiu bazate pe material individual, pe care cadrul didactic le poate utiliza pentru abordarea creativă a conținuturilor de învățare și pentru dezvoltarea capacităților inovatoare ale copiilor preșcolari. Acestea facilitează interacțiunile preșcolarilor cu noțiuni și deprinderi pe care le pot utiliza corespunzător intereselor personale de cunoaștere și a caracteristicilor vârstei în ceea ce privește exercitarea activității de bază: activitatea ludică.

Modul de abordare a conținuturilor de către educatoare este deosebit de important în dezvoltarea creativității, obiceiul de a transmite permanent și de a cere reproducerea cunoștințelor fiind considerat inefficient, neincitant. De aceea rolul cadrului didactic trebuie să fie de mediator între copil și lumea înconjurătoare, renunțând la statutul de sursă directă de informație. În acest sens, trebuie oferite copiilor cât mai multe prilejuri de a lua contact direct cu realitatea, trebuie înlesnită dobândirea unei experiențe proprii și acordarea sprijinului în sistematizarea acestei experiențe și structurarea ei corectă [88, p. 203-223].

6. Monitorizarea și evaluarea procesului de dezvoltare a creativității preșcolarilor în cadrul activităților integrate cu conținut matematic.

În conformitate cu prevederile curriculare, activitatea educativă din grădiniță trebuie să aibă în vedere cunoașterea nivelului de dezvoltare a fiecărui preșcolar pentru a se putea urmări dezvoltarea optimă a fiecăruia.

Din această perspectivă, și în vederea optimizării planificării și desfășurării activităților din grădiniță, cadrul didactic are responsabilitatea de a cunoaște și observa îndeaproape comportamentele copiilor, pentru a adapta și accesibiliza conținuturile și sarcinile de învățare în funcție de nivelul lor de înțelegere și de asimilare.

În aceeași manieră în care educatoarea urmărește dezvoltarea preșcolarilor, la cel mai înalt nivel, din punct de vedere psiho-socio-emoțional și fizic, monitorizarea și evaluarea procesului de dezvoltare a creativității prin activitățile integrate cu conținut matematic se realizează urmărind atingerea potențialului maxim al abilităților creatoare ale copiilor, utilizând conceptele specifice domeniului matematic.

Pe lângă facilitarea interacțiunilor cu diverse contexte menite să stimuleze creativitatea, educatoarea trebuie să urmărească monitorizarea rezultatelor copiilor și evaluarea acestora, atât pentru optimizarea activităților ulterioare, cât și pentru validarea sau, după caz, ajustarea strategiilor didactice utilizate până în acel moment. *„Distingerea nivelului de formare și dezvoltare a competenței matematice a copiilor din instituțiile de educație timpurie se realizează prin modalități specifice acestui nivel de educare și instruire și presupune un proces de colectare și interpretare cantitativă și calitativă a informațiilor privind particularitățile de dezvoltare și capacitățile de învățare ale copilului în cadrul procesului de formare a reprezentărilor elementare matematice”* [88, p. 193].

În conformitate cu prevederile *Metodologiei de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului (vârsta 1,5 – 7 ani)* importanța procesului de monitorizare și evaluare autentică a performanțelor preșcolarilor conduce la îmbunătățirea instrumentelor de monitorizare și evaluare, la dezvoltarea competențelor cadrelor didactice pe această direcție și, nu în ultimul rând, la dezvoltarea maximală a preșcolarilor din perspectiva tuturor laturilor educației.

Monitorizarea preșcolarilor în activitățile integrate cu conținut matematic presupune urmărirea comportamentelor acestora, în special, în secvențele de activitate individuală, de rezolvare a sarcinilor pe centre de interes, unde se realizează transferul cunoștințelor și al deprinderilor în alte contexte, integrate cu noțiuni și abilități specifice centrelor deschise. Activitatea pe centre de interes le permite preșcolarilor interacțiunea liberă cu obiectele și găsirea

unor soluții noi de utilizare a acestora sau a unor alte variante de rezolvare a problemelor. Pe măsura urmăririi activității copiilor, trebuie înregistrate comportamentele constatate, subliniindu-le pe cele nou apărute.

Procesul este unul de durată, întrucât, pentru relevanța progresului realizat de către copii, colectarea datelor trebuie să se realizeze pe o durată mai mare de timp, de-a lungul mai multor activități. Rezultatele monitorizării vor fi raportate la standardele existente în *Reperete fundamentale pentru învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani* (România), respectiv *Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani* (Republica Moldova), favorizând luarea unor decizii cu privire la îmbunătățirea strategiilor didactice de dezvoltare a creativității copiilor prin activitățile integrate cu conținut matematic [54, 55, 56].

Monitorizarea se poate realiza pe baza unor fișe de observare, a unor grile de identificare a comportamentelor creatoare, a unor formulare de raportare etc. „*Monitorizarea fundamentată pe rezultate constituie un proces continuu de colectare și analizare a informației menit a evalua în ce măsură un program, o politică sau o strategie educațională este implementată în raport direct cu rezultatele așteptate*” [195, p. 6]. În cadrul monitorizării potențialului creativ al preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic se pot aplica *metode de colectare a datelor*: studiul documentelor școlare, metoda observării, metoda conversației, metoda analizei produselor activității, probe de perspicacitate, experimentul.

Ațiunea de evaluare vine în completarea monitorizării prin utilizarea datelor colectate în scopul optimizării sau dezvoltării creativității preșcolarilor, contribuind la evidențierea comportamentelor creatoare ale copiilor, dar și a aspectelor care necesită îmbunătățire/dezvoltare, valorificarea maximală a potențialului creativ al fiecărui preșcolar prin intermediul activităților integrate cu conținut matematic, finalizându-se cu planificarea intervențiilor creative viitoare prin faptul că „*acționează activ, preventiv și continuu, colectează date diverse, centralizează datele colectate, combină evaluarea și intervenția*” [216, p. 283].

În baza studiului principiilor didactice ale învățării [119, pp. 66-69; 111, pp. 45-47], a principiilor educației preșcolare din Curriculumul pentru Educație Timpurie (2019) și a specificului dezvoltării creativității umane, au fost adaptate următoarele principii pentru eficientizarea dezvoltării creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic [33, pp. 2-5]:

I. Principiul asigurării contextuale și a respectării condițiilor psihopedagogice: particularitățile psihosomatice ale dezvoltării preșcolarilor precum și cunoștințele pedagogice

reglementează proiectarea și desfășurarea activităților din grădiniță, astfel încât să se obțină maximum de eficiență în activitățile realizate, prin atingerea obiectivelor propuse.

Asigurarea contextuală a condițiilor psihopedagogice presupune adaptarea sarcinilor, conținuturilor, modalităților de abordare a învățării, condițiilor de mediu și tipului de abordare a activității în funcție de anumite conjuncturi, care conferă specificitate diferitelor momente ale activităților, în concordanță cu obiectivele operaționale urmărite și cu aspectele dezvoltării psiho-somatice și afective pe care educatoarea își propune să le stimuleze la preșcolari. Astfel, se respectă particularitățile individuale, inclusiv cele de vârstă, în conformitate cu principiul centrării pe copil în procesul de învățare, prevăzut în Curriculumul pentru Educație Timpurie (2019), atât în România, cât și în Republica Moldova.

În special, în activitățile integrate cu conținut matematic, acest principiu facilitează particularizarea învățării, având în vedere că nu toți copiii au interese și abilități științifice și necesită timp mai mult pentru înțelegerea și rezolvarea unor sarcini.

Astfel, condițiile psihopedagogice necesare desfășurării optime a activităților integrate cu conținut matematic pot constitui fundamentul proiectării încă de la început, dar și repere în funcție de care educatoarea reglează procesul instructiv-educativ, adaptându-l la contextul specific. De asemenea, asigurarea unui mediu educațional adecvat și a materialelor potrivite reprezintă o componentă esențială a contextului psihopedagogic, întrucât educatoarea trebuie să țină cont de capacitatea de concentrare a preșcolarilor, să reducă influența stimulilor perturbatori și să le asigure vizibilitatea sau accesul la câmpul perceptiv, în special, în cazul unor dizabilități.

De asemenea, unii preșcolari necesită material mai variat, mai bogat, mai sugestiv pentru însușirea unui concept sau a unei deprinderi, în timp ce alții intuiesc mai repede acțiuni și semnificații. Identificarea condițiilor psihopedagogice necesare pentru eficientizarea activităților educative, integrarea acestora în proiectarea didactică și raportarea continuă la ele pe tot parcursul demersului educativ, în special, asigurarea lor contextuală, reprezintă condiții esențiale pentru obținerea unor performanțe superioare ale preșcolarilor.

Integrarea activităților matematice, având ca scop dezvoltarea creativității preșcolarilor, oferă multiple și nelimitate modalități de abordare contextuală a conținuturilor. Datorită diversității conținuturilor matematice și a specificului individual al fiecărui copil, se pot genera numeroase sarcini combinate, ținând totodată cont de particularitățile de vârstă și individuale. Astfel, se urmăresc următoarele aspecte: diversificarea materialului distributiv, de la bidimensional la tridimensional și invers; asigurarea spațiului necesar pentru gestionarea materialelor; evitarea modelelor fixe (modelul educatoarei) în rezolvarea sarcinilor; acordarea timpului necesar pentru mai multe încercări; finisarea produselor realizate și posibilitatea

modificării esențiale a acestora; susținerea și motivarea verbală a copiilor; crearea condițiilor de liniște pentru a favoriza concentrarea asupra sarcinilor; reluarea algoritmilor pentru o mai bună înțelegere a etapelor de abordare a conținuturilor.

II. Principiul îmbinării variatelor forme și strategii de acțiune în dezvoltarea creativității preșcolarilor: în realizarea integrării conținuturilor matematice în scopul dezvoltării creativității preșcolarilor, educatoarea poate utiliza forme diverse de organizare a activităților, în funcție de scopurile urmărite și de conținuturile selectate. Copiii pot lucra individual, dar și în perechi sau pe grupuri mici, pe centre de interes, rezolvând sarcini creative.

Strategia didactică abordată de educatoare în scopul dezvoltării creativității preșcolarilor trebuie să aibă în vedere tipuri de învățare creativă activă [129, p. 201], în strânsă legătură cu forma de organizare a activității. Un exemplu în acest sens este *învățarea și realizarea activităților creative în perechi sau în grupuri mici (creativitatea de grup)*, care vine cu avantajul că preșcolarii își pot împărtăși opiniile, cunoștințele, se pot susține în învățare sau descoperire și inovare.

Stabilirea unor reguli de comunicare și de acțiune în perechi sau în grup este necesară pentru eficientizarea acțiunilor de descoperire. Învățarea prin cooperare asigură un cadru adecvat prin întreținerea motivației interne, favorizând implicarea activă în sarcină și contribuția creativă a participanților. Se pot asigura mai multe condiții care să stimuleze atitudinea creativă a copiilor [29, p. 469-473]:

- ✓ să fie încurajați să formuleze cât mai multe întrebări referitoare la sarcina de rezolvat, la problema identificată care îi interesează și pe care nu o stăpânește, cum ar fi: determinarea caracteristicilor comune ale unor obiecte și criterii de grupare, compunerea și descompunerea numerelor, probleme ilustrate etc.;

- ✓ să fie stimulate interacțiunile între copii la nivel comunicațional și executoriu pentru identificarea celei mai bune soluții pentru rezolvarea unei probleme în ceea ce privește gruparea, ordonarea, seriarea, asocierea etc.;

- ✓ să fie limitați factorii care ar putea interveni în procesul de descoperire, ducând la acumularea de frustrări date de imposibilitatea soluționării unei probleme sau a identificării utilității unor obiecte: gruparea după diferite criterii, adunarea și scăderea numerelor, asocierea numărului la cantitate și invers etc.;

- ✓ să fie implicați activ toți copiii, ținând cont de temperamentul acestora și de factorii de personalitate, solicitându-le să opereze cu idei, concepte, obiecte etc., în vederea reconsiderării utilității acestora și a creării unor variante noi sau a identificării de noi utilități: crearea unor

obiecte din corpuri sau figuri geometrice, crearea de „modele” prin seriarea obiectelor, utilizarea creativă a cunoștințelor legate de pozițiile spațiale, crearea de probleme liber sau după ilustrații;

✓ activitățile organizate de educatoare să aibă în vedere cultivarea independenței cognitive și a autonomiei în învățare: gruparea obiectelor după diferite criterii, realizarea echivalenței între elementele a 2 mulțimi, asocierea cantitate-număr și invers etc. prin exerciții cu material și lucrul pe fișe de muncă independentă;

✓ să fie dezvoltate capacitățile de comunicare asertivă prin stimularea spiritului critic constructiv și a capacității de argumentare și de căutare a alternativelor în stabilirea de comun acord a datelor problemei și oferirea de soluții la problemele identificate, acceptarea unei propuneri privind criteriile de grupare/ ordonare/ seriare etc.

Acest ultim aspect are o importanță deosebită în dezvoltarea creativității copiilor: „Sub incidența cerințelor de a se da cât mai multe răspunsuri originale are loc o mobilizare a creativității potențiale. Aceasta poate fi recunoscută prin numărul mai mare și prin diversitatea crescută a răspunsurilor formulate de persoanele creative, precum și prin diferențele de originalitate, flexibilitate și fluiditate a acestora” [114, p. 142].

O altă modalitate de organizare creativă a învățării este activitatea individuală de rezolvare de probleme. Descoperirea, inovarea, proiectarea, identificarea și soluționarea problemelor pot fi realizate și individual. Activitatea individuală presupune investigarea situației date în ritmul propriu fiecărui copil, conform intereselor personale și a capacităților pe care le deține. Un avantaj al creativității individuale este dat de faptul că preșcolarul este motivat în acțiuni de curiozitatea intrinsecă, declanșată de stimulii externi ai obiectelor (motivație extrinsecă) sau de locul pe care acele obiecte le ocupă în sistemul său de valori.

Evident, creativitatea de grup nu exclude creativitatea individuală, întrucât grupul este alcătuit din personalități diferite, care își aduc contribuția la rezolvarea sarcinii comune. În acest sens, o contribuție importantă o are cadrul didactic prin cunoașterea particularităților individuale ale preșcolarilor, a capacităților creatoare ale acestora, care poate da sarcini punctual în funcție de potențialul fiecărui preșcolar.

III. Principiul explorării la maximum a potențialului intelectual, afectiv și motor al copilului: respectând principiul sistematizării și continuității în învățare, precum și cel al învățării conștiente și active, se impune ca orice activitate să fie proiectată ținând cont de achizițiile intelectuale, afective și motorii existente ale fiecărui preșcolar, astfel încât noile conținuturi să fie „construite” pe structura celor deja existente, asigurând liantul pentru evoluția formativă.

Cunoscând particularitățile individuale și de vârstă ale preșcolarilor, educatoarea va avea în vedere capacitățile bio-psiho-afective pentru a-i putea implica în activitate în momente în care ar putea influența pozitiv învățarea tuturor celorlalți copii. Faptul că un preșcolar are cunoștințe aprofundate într-un domeniu sau deține deprinderi superioare pentru realizarea unui algoritm matematic poate reprezenta un avantaj în învățare pentru ceilalți copii.

De asemenea, deținerea unor abilități poate aduce cu sine sarcini mai complexe care să dea posibilitatea manifestării creative. Pentru asigurarea unui bagaj de cunoștințe și deprinderi suficient de extins, care să-i ofere preșcolarului posibilitatea de a face apel la o multitudine de cunoștințe în vederea dezvoltării creativității este necesară asigurarea unui număr cât mai mare de experiențe personale prin intermediul cărora copiii să asimileze noțiuni, să-și formeze reprezentări, să dobândească abilități, să-și însușească reguli, să-și formeze algoritmi. Toate aceste aspecte pot fi realizate doar dacă se are în vedere dezvoltarea preșcolarilor nu doar sub aspect intelectual (achiziții cognitive), ci și afectiv (inteligentă emoțională, echilibru emoțional, motivație afectivă) și motor (abilități, deprinderi, motricitate fină).

Din această perspectivă, în activitățile integrate cu conținut matematic trebuie asigurate sarcini care să vizeze atât aspectul intelectual, cât și cel motor, fără a omite aspectul emoțional, ca fundament al învățării la preșcolari. Mișcarea, interacțiunea cu ceilalți, manipularea obiectelor, autonomia în acțiune, independența în acțiune fac parte din caracteristicile dezvoltării fizice care trebuie avute în vedere în proiectarea sarcinilor de lucru integrat.

Pe măsură ce, în activitățile integrate cu conținut matematic sunt facilitate variante nelimitate de transfer al cunoștințelor și de interacțiuni pe baza deprinderilor asimilate, preșcolarii au posibilitatea să-și dezvolte potențialul intelectual în ritm propriu, descoperind și realizând legături cauzale, inovând strategii de soluționare a sarcinilor, de operare cu noi algoritmi.

IV. Principiul motivării și stimulării comportamentelor creative ale preșcolarilor în activitățile formale, informale și nonformale: resursele cognitive și aptitudinale furnizate de toate formele educației oferă modalități nelimitate de combinare și de realizare a învățării creative, de inovare și investigare. Toate activitățile în care sunt implicați preșcolarii constituie surse inepuizabile de informații și de experiențe care, interiorizate, se transformă în material ce poate fi utilizat în procesul creativ.

Organizarea și desfășurarea activităților într-un mediu instituționalizat, sub coordonarea specialiștilor, oferă certitudinea transmiterii informațiilor și a atingerii obiectivelor urmărite în formarea preșcolarilor. Partenerii educaționali și alte medii care facilitează învățarea vin să completeze ceea ce se realizează în cadrul organizat al grădiniței. Experiențele de viață oferă

achiziții care pot consolida sau servi drept referință pentru preșcolari în soluționarea sarcinilor creative. În sens invers, zilnic, aceștia se confruntă cu noțiuni și termeni matematici, indiferent de forma de organizare a învățării, fiind astfel determinați să utilizeze cunoștințele și deprinderile dobândite pentru adaptarea la noi situații din viața cotidiană.

Proiectarea activităților integrate din grădiniță creează mediul prielnic pentru manifestarea creativității prin rezolvarea sarcinilor pe centre de interes, făcând apel la cunoștințele și deprinderile matematice, prin intermediul abilităților consolidate în contexte nonformale sau informale [92, p. 412]. Aceleași conținuturi pot fi activate și utilizate în activități nonformale, când scade presiunea asupra oferirii unor răspunsuri corecte sau a manifestării unor comportamente așteptate, iar copiii se pot manifesta liber, creativ, utilizând achizițiile matematice deținute.

Viața de zi cu zi le prilejuiește necesitatea utilizării numerației, a formelor, a orientării, a calculelor, a stabilirii ordinii, a măsurării unor distanțe, a cântăririi unor obiecte, a compunerii sau descompunerii unui număr de obiecte, a aprecierii cantității prin raportare la număr sau prin apreciere globală, a folosirii în vorbirea curentă a unor noțiuni specifice, discutând despre: „copac înalt”, „pod lat”, „fular lung”, „măr mai mare/mic”, „bomboane mai multe/puține”, „tot atâtea jucării”, „5 măștișoare pentru 5 fete” etc., aspecte de conținut pe care preșcolarii le pot fructifica creativ, adaptat situațiilor în care se află. Motivarea și stimularea comportamentelor creative în fiecare dintre formele educației realizează un liant și o unitate a tuturor mediilor care influențează dezvoltarea preșcolarilor, stimulându-le interesul pentru cunoaștere, investigare, găsirea de soluții, învățare prin încercare și eroare. Printre acestea se numără și activitățile extrașcolare care au fost caracterizate drept „*libertate sub control instituțional*” [30, p. 176-183].

Aplicarea acestui principiu garantează obținerea de performanțe superioare în activitățile preșcolarilor, precum și în dezvoltarea personalității acestora, făcând apel la toate achizițiile pe care aceștia le dețin indiferent de forma prin care au realizat acest lucru.

V. Principiul creării contextelor de liberă exprimare și manifestare a acțiunilor copiilor în procesul realizării sarcinilor matematice: dezvoltarea creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic presupune urmărirea construirii unei tipologii a personalității creative, având ca una dintre caracteristicile principale capacitatea de exprimare și de manifestare liberă, de interacțiune și de acțiune independentă, de căutare a unor soluții proprii.

Având în vedere faptul că matematica dezvoltă, în primul rând, gândirea logică, noțiunile și algoritmi de lucru trebuie înțeleși și asimilați conștient, fapt care se poate realiza prin conversații, explicații suplimentare, formularea de întrebări ajutătoare din partea preșcolarilor care trebuie obișnuiți să se adreseze de fiecare dată când nu înțeleg sau când au o idee nouă. „În

momentul în care copilul de vârstă preșcolară mare stăpânește operațiile logice, el devine mai atent, învață să gândească în mod clar și precis, este capabil în orice moment să se concentreze asupra esenței problemei cercetate și să-i convingă pe semenii în corectitudinea acțiunilor sale. Comparația, sinteza, analiza, clasificarea, demonstrația, precum și altele operații ale gândirii logice sunt folosite în toate tipurile de activități, încă din primele momente ale procesului de formare a reprezentărilor matematice, pentru a dezvolta la copii capacitatea de a realiza unele concluzii concrete matematice” [87, p. 452].

Manifestarea liberă în acțiunea cu obiectele poate conduce la descoperirea de noi tehnici de lucru și de algoritmi, mai ales, când au la dispoziție materiale diverse, de la centre de interes diferite. Formularea unei opinii proprii privind rezolvarea unei probleme și adoptarea unei atitudini în alegerea mijloacelor de învățământ sau a strategiei de soluționare pot conduce la performanțe ridicate în activitățile preșcolarilor, precum și la dezvoltarea lor individuală.

Educatoarea trebuie să faciliteze manifestarea acestor tipuri de comportamente prin strategiile abordate, stimulând și încurajând preșcolarii să pună întrebări, să revină asupra soluțiilor propuse fără a fi sancționați pentru greșeli, să propună rezolvări nevalide sau să încerce transformarea algoritmilor ori utilizarea materialelor într-un mod diferit față de experiențele anterioare, fără a avea certitudinea reușitei.

Identificarea și aplicarea condițiilor psihopedagogice eficiente, adaptate posibilităților de acțiune ale preșcolarilor, precum și respectarea principiilor ce vizează direct dezvoltarea creativității acestora, vor conduce la performanțe superioare în activitatea educativă. Aceste performanțe se vor reflecta în creșterea independenței și a inițiativei copiilor, precum și în implicarea lor activă în identificarea soluțiilor pentru rezolvarea problemelor din viața cotidiană.

2.3. Relevanța metodologică a activităților integrate cu conținut matematic din perspectiva dezvoltării creativității la preșcolari

Aspectele vieții cotidiene ne confruntă frecvent cu necesitatea de a compara cantități, dimensiuni și calități ale obiectelor, de a clasifica și ordona elemente în funcție de însușiri comune, de a efectua calcule, de a cântări, de a estima mărimi, de a citi ceasul și de a respecta un program. Aceste abilități se formează treptat, pe baza cunoștințelor matematice dobândite în contexte formale și consolidate prin exercițiu. Ele contribuie la dezvoltarea unor deprinderi de lucru și algoritmi mentali care se reflectă și în situații de învățare nonformale sau informale. „*Experiența umană circulă de la individ la individ și de la colectivități la colectivități. Oamenii se influențează reciproc, fac schimb de idei cu ajutorul limbii*” [101, p. 73].

Feedback-ul pozitiv va avea întotdeauna ca rezultat perseverența în acțiune a copilului, chiar dacă întâmpină dificultăți, pe când dezaprobarea, amenințările sau sancțiunile îl vor descuraja înainte de a încerca să rezolve situația dată: *„În cazul învățării psiho-sociale o persoană poate fi față de altă persoană atât generator de stimulare, cât și factor de control al efectului produs, cu condiția ca acele persoane să se găsească într-o interacțiune psihică reciprocă”* [122, p. 83].

Odată cu introducerea conceptului de *proiectare integrată*, au fost propuse numeroase modele didactice pentru organizarea și desfășurarea a învățării la nivel preșcolar. Aceste modele au variat ca fidelitate în aplicarea conceptelor teoretice, în respectarea particularităților de vârstă și în raportarea la principiile didactice, așa cum sunt ele precizate în metodologiile de specialitate și în scrisorile metodice care au însoțit noile prevederi curriculare. Scopul final al acestor demersuri îl reprezintă stimularea și dezvoltarea creativității copiilor preșcolari.

Abordarea integrată a activităților are la bază implementarea învățării bazate pe proiecte, aceasta fiind un proces aprofundat în care copiii își asumă responsabilitatea asupra muncii lor, obținând produse autentice. Prin metoda proiectelor la vârstele timpurii se urmărește dezvoltarea complexă a preșcolarului, în acord cu posibilitățile proprii și cu interesele personale de cunoaștere.

Această metodă a luat amploare la sfârșitul secolului trecut când, Sylvia Chard [147, p. 27], profesor, doctor în domeniul Educației timpurii la Universitatea din Alberta, Canada, a elaborat un studiu privind modelul învățării bazate pe proiecte. În derularea oricărui proiect, cercetătoarea identifică 3 faze: pregătirea proiectului, derularea lui și formularea concluziilor. *„Un proiect este ca o poveste bine structurată: el are un început, un cuprins și o încheiere. Acest format ajută educatoarea și copiii să-și planifice activitățile și să discute despre munca lor ca și cum ar face parte din poveste”*. Ea definește proiectul ca fiind *„un studiu aprofundat al unui subiect din lumea reală despre care merită să cunoști mai multe”* [147, p. 36], accentuând impactul pe care abordarea holistică a conținuturilor și modalitatea liberă de acțiune îl au asupra dezvoltării proceselor psihice și a personalității preșcolarilor.

Învățarea bazată pe proiecte este o strategie de abordare integrată a dezvoltării multilaterale a copilului, presupunând studierea unei teme care incită interesul copiilor prin integrarea diferitelor domenii de cunoaștere/ domenii experiențiale [31, p. 35-54]. Skinner menționa că *„instrucția organizează condițiile învățării să o ușureze, să accelereze apariția comportamentelor care, fără acestea, n-ar fi dobândite decât încet, sau n-ar apărea niciodată”* [109, p. 63].

Proiectele tematice stabilite trebuie să fie în concordanță cu interesele de cunoaștere ale copiilor, bazându-se pe realitățile mediului în care trăiesc, propunând conținuturi care să-și găsească utilitate în viața de zi cu zi a celor mici. În acest sens, din perspectiva integrării activităților matematice, se vor avea în vedere mijloacele de realizare specifice acestei categorii de activități, respectiv jocul didactic, jocul logico-matematic și exercițiile pe bază de material individual.

Activitățile planificate de educatoare respectă particularitățile de vârstă și individuale ale preșcolarilor. Caracteristica de bază a jocului didactic o reprezintă existența elementelor de joc prezente în fiecare secvență didactică, fiind completată de reguli de joc, scop și sarcină didactică [162, p. 13]. La grupa mijlocie și grupa mare, jocul didactic matematic va dobândi funcția de consolidare și verificare a cunoștințelor, deprinderilor și priceperilor, întrucât se consideră că bazele algoritmilor utilizați în învățarea conținuturilor științifice au fost puse la grupa mică.

„Utilizarea jocului didactic ajută la dobândirea unor cunoștințe specifice și la aplicarea acestora în studiul disciplinelor școlare, precum și în viața cotidiană. În plus, elevii sunt angajați într-o activitate intensă de observare și cercetare, în care învață a folosi instrumente geometrice, a face măsurători, a aplica formule. Jocul didactic cu un conținut geometric păstrează aceleași note definitorii specifice jocului didactic în general: scop didactic, sarcină didactică, elemente de joc, materiale didactice, reguli de joc, desfășurarea (conținutul) jocului” [107, p. 33].

Alături de jocul didactic sau derivat din acesta, jocul logico-matematic reprezintă un alt mijloc important de realizare a activităților matematice, fiind specific doar acestui domeniu. Spre deosebire de jocurile didactice matematice, acestea aduc ca element de noutate utilizarea conectorilor și a operațiilor logice prin limbajul specific, urmărind formarea abilităților de elaborare a unor judecăți de valoare cu privire la anumite aspecte de conținut și de exprimare a unităților logice, oferind posibilitatea familiarizării preșcolarilor cu operațiile cu mulțimi [135, p. 24].

Jocurile logico-matematice accentuează caracterul formativ al activităților de transmitere și însușire de cunoștințe, facilitând formarea reprezentărilor matematice, utile în activitățile independente, creative ale preșcolarilor. *„Jocul logic exercită o influență multilaterală asupra dezvoltării psihice a copilului, aducând un spor de eficiență în pregătirea acestuia pentru școală. Rezolvarea sarcinilor de către copii contribuie la educarea atenției voluntare, la coordonarea mișcărilor mâinilor de către analizatorul vizual și auditiv, a interesului pentru activitate. Formarea deprinderilor de muncă independentă are la bază activitatea individuală cu mulțimile de obiecte și fișele individuale”* [27, p. 45].

Activitățile pe bază de exercițiu cu material individual „sunt forme specifice de organizare ce permit realizarea cu eficiență a tuturor tipurilor fundamentale de activități matematice prin metoda exercițiului și contribuie la formarea structurilor operatorii” [37, p.71]. Acest mijloc de realizare este eficient prin faptul că asigură lucrul direct cu material obiectual, variat și adaptat conținutului, într-un volum suficient încât să le permită tuturor preșcolarilor interacțiunea individuală pentru rezolvarea sarcinilor. Specificul acestor activități se raportează, în primul rând, la acest aspect, urmat de elemente organizatorice: existența unui model exemplificat prin material demonstrativ care asigură transmiterea și însușirea limbajului matematic, alternarea formei de organizare frontală cu cea individuală, asigurând diferențierea și individualizarea, formarea deprinderilor de muncă independentă și autocontrolul, structurarea algoritmului pe secvențe astfel încât să fie corect și conștient asimilat [89, p. 25].

Condițiile psihopedagogice [176, p. 72] care trebuie asigurate pentru obținerea eficientizării activităților pe bază de exercițiu cu material individual trebuie avute și atunci când se integrează conținuturile matematice pe centre de interes, cu atât mai mult atunci când se au în vedere sarcini creative: manipularea obiectelor în ritmul propriu înțelegerii și asimilării conținuturilor, gradarea dificultății sarcinilor și, implicit, a efortului intelectual depus, astfel încât să se asigure condițiile necesare investigării și descoperirii soluțiilor problemelor date. Integrarea cunoștințelor propuse și exersate pe centre de interes asigură funcționalitatea acestora.

Prin sistemul de educație formală, preșcolarul trece prin mai multe etape de însușire a cunoștințelor prematematice pe care le va regăsi, sub o altă formă, în viața cotidiană [203, p. 21-32, 224, p. 34-45]:

1. Dezvoltarea operațiilor intelectuale prematematice are în vedere identificarea obiectelor și a însușirilor acestora, după care poate forma grupe. Această abilitate îl va ajuta în viața de zi cu zi pentru a menține ordinea: să așeze păpușile pe raftul păpușilor, să pună tacâmurile la locul lor, să așeze hainele pe categorii, să facă ordine în cămară sau în dulapul de jucării etc. Proprietățile urmărite sunt cele legate de aspecte exterioare (formă), urmate apoi de însușirea culorilor (culoare), a dimensiunilor (mărime, lungime, grosime, lățime). Noțiunile care definesc atribute ale obiectelor sunt utilizate frecvent în viața de zi cu zi când, atât copilul, cât și adultul, fac referire la mediul în care trăiesc.

Chiar dacă aceste achiziții se realizează prin joc, ele sunt interiorizate și vor deveni parte a structurii limbajului cotidian, prin exersare zilnică, în contexte formale și nonformale. Copilul, dar și adultul, va putea realiza serieri și ordonări de obiecte pe baza unor criterii date sau găsite de ei înșiși. Considerentele, de ordin imperativ în primă fază, mai apoi de ordin estetic sau artistic, se vor concretiza în ordonarea obiectelor de la cel mai mic la cel mai mare sau invers,

apoi în funcție de grosime, lățime, înălțime, mergând până la caracteristici sau proprietăți exterioare: după miros (de la cel mai pătrunzător la cel mai slab), după nuanță (de la cea mai închisă la cea mai deschisă), după gust (de la cel mai puternic la cel insipid), după asperitate (de la cel mai abraziv la cel mai fin) etc. Copiii pot realiza ei înșiși structuri, după modele date sau inventate, alternând forme sau culori.

Realizarea comparațiilor între obiecte, având în vedere diferite criterii, conduce, pe lângă dezvoltarea gândirii critice și asociative, la optimizarea spiritului de observație, necesar atât în viața de zi cu zi (la conducerea mașinii, spre exemplu), dar și în unele domenii de activitate în care sunt cerute aspecte de finețe ale acestei abilități (industria chimică, învățământ, medicină etc.). Tot aici pot fi incluse și operațiile cu mulțimi, prezentate, evident, intuitiv la vârsta preșcolară, prin care copiii înțeleg și exersează conjuncția și disjuncția logică, reuniunea, intersecția mulțimilor, utilizând diferite criterii: de la exemple de genul „așază la mijloc toate piesele rotunde”, până la „așază la mijloc toate viețuitoarele care au aripi”/„care trăiesc în apă”, sau jocuri în care să specifice cum sunt și cum nu sunt obiectele respective, în raport cu altele date. Informațiile asimilate independent de preșcolari pot fi folosite de aceștia în cadrul activităților integrate cu conținut matematic, în etapa de asigurare a retenției și a transferului cunoștințelor și a deprinderilor, pe centre de interes.

Identificarea și înțelegerea relațiilor spațiale vizează însușirea corectă a denumirii acestora, fapt care îl va ajuta pe copil, iar mai târziu pe adult, să înțeleagă relațiile spațiale, să plaseze diferite obiecte într-un spațiu dat și să se poziționeze corect în raport cu un reper, în funcție de situația în care se află. În limbajul curent folosim adesea adverbele pe/sub, jos/sus, în față/în spate, deasupra/ dedesubt, înăuntru/în afară, între, peste, mai aproape/mai departe, la stânga/la dreapta etc., cu rol reglator al acțiunilor noastre. La vârsta preșcolară, pozițiile spațiale se abordează în perechi, iar acțiunea de manipulare se integrează într-o poveste. Deși par aspecte banale, copiii au dificultăți în a reacționa corespunzător la o comandă dată, aspect care se întâlnește adesea și în comportamentul adulților (se indică dreapta, iar adultul o ia la stânga).

Perceperea desfășurării unor evenimente temporale este foarte importantă în organizarea programului zilnic și în crearea unei rutine de lucru. Copiii vorbesc uneori despre „ieri” ca fiind „mâine”, despre „seară” ca fiind „mâine” sau „noapte”, confundă momentele zilei, întrucât le asociază cu anumite evenimente legate de rutină sau nu stăpânesc foarte bine termenii. Identificarea și însușirea denumirii unor momente ale zilei: dimineață-prânz-seară, zi-noapte, anotimpurile anului, zilele săptămânii, lunile anului, anul sunt repere cronologice importante pentru orientarea copilului și a viitorului adult în spațiul temporal zilnic. Acestea sunt des utilizate în viața cotidiană de orice individ, întrucât structurează și ordonează mintal acțiunile de

planificare: „mai întâi termin ce am de făcut, apoi merg la plimbare”, „acum mă odihnesc puțin, apoi mă apuc de lucru” etc.

2. Dezvoltarea capacității de a înțelege și utiliza numerele și cifrele: numerația ocupă un loc important în rândul achizițiilor matematice, întrucât cifrele stau la baza tuturor ramurilor care derivă din acest domeniu: aritmetică, algebră, geometrie, trigonometrie etc. Tot ce ne înconjoară se bazează pe numere (câți membri are familia, câte pâini cumpărăm, câte teme am de făcut, câte bomboane am etc.). Recunoașterea, denumirea și asocierea cardinalului grupei corespunzătoare ca număr de obiecte sunt acțiuni algoritmizate care se regăsesc în activitățile cu preșcolarii. Ordonarea independentă a grupelor în funcție de cardinalul corespunzător, numărarea conștientă în șir crescător și descrescător, identificarea vecinilor sunt acțiuni utilizate mai târziu, în școală, dar și în viața socială (căutarea unei adrese, așezarea mesei, achiziționarea de cadouri pentru un anumit număr de persoane etc.).

Efectuarea operațiilor de adunare și scădere fac parte din viața cotidiană a fiecărui individ. Mediul prielnic pentru acest lucru este comerțul, necesitatea asigurării și a realizării unor calcule privind achiziții și investiții sau repartizarea venitului pe categorii de cheltuieli. Acest demers pornește din etapa preșcolară când, pornind de la sesizarea diferenței cantitative de un obiect între grupuri așezate în perechi sau a echivalenței numerice, copilul reușește să înțeleagă, intuitiv, că, adăugând sau luând un element, va obține o altă mulțime cu un alt cardinal.

Compunerea și descompunerea unui număr dat urmăresc, prin exersarea concomitentă a acestor două acțiuni (ce evidențiază reversibilitatea), ca elevul, operând cu material intuitiv și aplicând conținuturile în contexte diferite, să-și formeze treptat structuri mintale din ce în ce mai complexe.

3. Dezvoltarea capacității de recunoaștere, denumire, construire și utilizare a formelor geometrice: cunoașterea și utilizarea formelor geometrice sprijină învățarea geometriei și dezvoltarea gândirii logice. Conceptele sunt folosite prioritar în domenii științifice (matematică, arhitectură, construcții, proiectare etc.). La preșcolari, intuirea formelor este urmată de realizarea de construcții după modelul dat, de activități de desen, de identificarea formelor în mediul înconjurător, de gruparea obiectelor după aceeași formă, de realizarea unor obiecte prin combinarea formelor geometrice și de diferențierea contururilor prin comparare, ajungând treptat până la desene mai complexe, create din imaginație.

4. Dezvoltarea capacității de a utiliza corect unitățile de măsură urmărește adaptarea la mediul înconjurător prin abilități specifice: copilul, ca și adultul, este pus deseori în situația de a măsura lungimi, înălțimi, lățimi, masa, utilizând unități etalon sau unități de măsură nestandardizate (câți pași măsoară, de câte palme este etc.). De o mare importanță este estimarea

timpului, măsurat prin intermediul ordonării evenimentelor, dar și cu instrumente adecvate. Tot din aceste capacități face parte și înțelegerea măsurării valorii obiectelor prin intermediul banilor.

5. Dezvoltarea capacității de rezolvare de probleme prin achiziția de strategii adecvate: capacitatea de generalizare și abstractizare se dezvoltă prin provocarea copiilor în crearea de probleme. Astfel, copiii sunt inițiați în operații simple de adunare și scădere, dezvoltându-și creativitatea și imaginația prin identificarea soluțiilor.

Este evident că activitățile specifice Domeniului Științe, cu oricare din conținuturile lor, nu trebuie privite ca o zonă izolată de celelalte domenii. Tot ceea ce învață copilul în cadrul acestor activități trebuie să fie util în fiecare moment concret al vieții lui, fiind transferabil de la joc la desen, scriere sau alte activități zilnice. Integrarea informațiilor, oferirea lor în contexte variate, interesante și stimulative, verbalizarea și aplicarea lor în diferite situații, sunt cerințe esențiale care vizează realizarea unor activități de calitate și obținerea unor performanțe peste medie.

Ca practici de sprijin în activitățile integrate cu conținut matematic din grădiniță, ținând cont de experiența cognitivă a preșcolarilor în acest domeniu, stabilită în urma unor evaluări predictive, pot fi abordate următoarele situații:

✓ întrucât activitățile în grădiniță debutează cu *Întâlnirea de dimineață/ calendarul naturii*, copiii pot fi solicitați să identifice câți colegi sunt absenți, câte fete sunt prezente sau câți băieți. De asemenea, pot fi implicați în identificarea jetoanelor care reprezintă data în care se află, în descrierea vestimentației pe care o pot alege în funcție de vreme (gros/ subțire, pantalon lung/ scurt etc.). Acesta poate fi momentul care să prefigureze conținuturile ce vor fi abordate în activitatea matematică, utilizând experiența de viață a copiilor. Poate fi realizat calendarul zilelor de naștere ale copiilor și stabilit în fiecare lună în ce ordine își vor sărbători zilele.

✓ același aspect organizatoric poate fi abordat în cadrul reactualizării cunoștințelor, când celor mici li se poate solicita să descrie, să identifice sau să enumere din experiența proprie, nonformală sau informală, anumite aspecte pe baza cărora vor fi construite cunoștințele și deprinderile noi.

✓ sarcinile propuse în cadrul centrelor de interes din activitățile integrate cu conținut matematic vor avea în vedere utilizarea unor situații de viață familiare în care copiii să utilizeze noile conținuturi și să-și dezvolte astfel deprinderi specifice: așezarea unei mese pentru un număr de invitați, cu utilizarea pozițiilor spațiale și a cunoștințelor despre formă, mărime, culoare, formare de perechi, câte scaune, câte farfurii, câte coșuri de pâine, forma șervețelilor, dimensiunile veselei și a tacâmurilor etc.; conceperea unei felicitări care să cuprindă un număr de elemente cu anumite caracteristici; realizarea unei invitații la o zi de naștere care să cuprindă

vârsta sărbătoritului, redată prin desen și numărul de invitați; utilizarea în invitație a adresei de destinație și a numărului de telefon; realizarea unui puzzle și identificarea numărului de piese folosite sau a numărului de imagini descoperite după finalizarea acestuia; utilizarea în cadrul jocurilor de rol a noțiunilor despre număr, masa, mărime, lungime, culoare și alte atribute, realizarea inventarului produselor, calcularea prețurilor, a restului; aplicarea noțiunilor numerice în mod creativ, prin gruparea după criterii identificate de ei (păpuși cu ochi albaștri mai multe, decât păpușile cu ochi negri; autoturismul are mai puține roți decât autobuzul etc.); crearea și descrierea unui pattern; în același context, copiii pot utiliza noțiuni despre culorile învățate, făcând referire la invarianța acestora în unele situații: „Ce este întotdeauna galben/ roșu/ albastru?”, „Ce este întotdeauna rotund/ pătrat?”, „Desenează obiecte care pot avea mai multe culori!”, „Desenează obiecte care pot avea mai multe forme!”.

Copiii își pot imagina diferite obiecte pe care le redau prin desen, pornind de la cuvinte-cheie sau de la repere date pe foaia suport: „Desenează un cartier din figuri geometrice!”, „Construiește o rachetă/ un robot/ un prieten din figurile geometrice din coșuleț!”; construirea unor figuri geometrice, utilizând materiale din natură: castane, semințe, crenguțe, pietricele etc.; serierile și ordonările sunt activități plăcute pentru copii care, odată înțelese, duc la formarea unor automatisme: „Înșirăm mărgel” (mic-mare-mic-mare; roșu-verde-galben-roșu-verde-galben; cub-sferă-cilindru-cub-sferă-cilindru); utilizarea numeralului ordinal în cadrul unor activități care realizează transdisciplinaritatea: ordonarea obiectelor în camera piticilor din povestea „Albă ca Zăpada” sau „Capra cu trei iezi”; oferirea oportunității de a alege un obiect dintr-un șir, numindu-i ordinea; folosirea noțiunilor de lungime, înălțime, masă și capacitate în activități practice și elemente de activitate casnică; utilizarea instrumentelor de măsurare în jocuri, la centrul Nisip și apă, pentru a măsura lungimea, masa, înălțimea, capacitatea (este la fel de înaltă ca și...); copiii pot face măsurători ale turnurilor construite, ale mașinilor realizate, a imaginilor de puzzle, a elementelor grafice folosite la centrul Biblioteca, a dimensiunilor pantofilor, a lungimii părului, a înălțimii copiilor, a greutatei (masei) colegilor, în contextul unor jocuri de rol: „La coafor”, „De-a doctorul”, „De-a croitorul”, „De-a cizmarul”, „De-a constructorul” etc. În cadrul acestor jocuri pot fi utilizate unități de măsură nestandardizate: pumnul pentru determinarea cantității de orez/ zahăr dintr-o cutie, sfoara, pasul, palma pentru estimarea lungimilor etc.; crearea unor motive ornamentale pentru diverse obiecte etc.

Prin activitățile integrate cu conținut matematic trebuie avute în vedere nu doar însușirea cunoștințelor de către copii (a ști), ci și formarea unor deprinderi de utilizare a acestora, în mod creativ, în alte contexte, ca răspuns adaptativ la noi solicitări (a ști să faci). Acest mod de operare

va fi treptat interiorizat, devenind obișnuiță (a ști să fii), ceea ce va conduce la modificarea personalității individului (a ști să devii).

Experiența didactică a demonstrat că noțiunile și deprinderile de lucru în care utilizăm concepte matematice sau care derivă din acestea sunt parte integrantă din viața noastră. Orice copil sau adult știe că atunci când merge într-o vizită, va cumpăra un număr de flori impar. De aici, necesitatea de a ști care sunt numerele impare, chiar dacă uneori le putem învăța chiar intuitiv. Alocarea bugetului de cheltuieli se face, de asemenea, utilizând noțiuni privind compunerea sau descompunerea numerelor. Restul primit la cumpărături este verificat prin utilizarea operației aritmetice de scădere. Mersul cu barca este în strânsă legătură cu dispunerea echilibrată ca masă a pasagerilor în interiorul acesteia. La fel și utilizarea balansoarului în parcul de joacă. Estimarea corectă a înălțimii unui lucru va feri copilul, dar și adultul de accidente nedorite. Observăm, astfel, că matematica ne însoțește permanent, fiind o a doua natură a omului.

2.4. Modelul pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic

Pentru a putea transfera în viața de zi cu zi cunoștințele și deprinderile formate în cadrul activităților cu conținut matematic, este necesară implicarea copiilor în realizarea unor sarcini care să consolideze achizițiile și să le interiorizeze conștient, prin transferul acestora în situații diverse, în care să utilizeze creativ cunoștințele asimilate și să facă apel la ceea ce știu că facă cu acestea. Transpunerea în practică prin etapa de asigurare a retenției și a transferului, în diferite contexte de învățare sau de exersare, permite integrarea noilor cunoștințe și deprinderi în sistemul cunoștințelor vechi și asigură învățarea temeinică a acestora [28, p. 85-89].

În grădiniță, în cadrul activităților matematice, în etapa de obținere a performanțelor sau de asigurare a retenției și a transferului, copilului i se pot propune acțiuni în care:

- ✓ să formeze mulțimi pe baza unor criterii date: formă, mărime, culoare, grosime, lungime, înălțime, lățime sau alte caracteristici, putând fi ales un singur criteriu sau mai multe, în funcție de vârsta copiilor și de nivelul de dezvoltare a gândirii;
- ✓ să ordoneze elementele unei mulțimi după criterii date (mărime, lungime, nuanțe, grosime, masă, capacitate etc.);
- ✓ să efectueze operații cu mulțimi (reuniune, intersecție, diferență) și operatori logici (conjuncția, disjuncția, negația), utilizând un limbaj matematic adecvat;
- ✓ să măsoare diferite obiecte sau distanțe, utilizând etaloane nestandardizate sau standardizate, cu referire la lungime, masă, capacitate;

- ✓ să asocieze corect numărului la cantitate și invers;
- ✓ să ordoneze crescător și descrescător mulțimile;
- ✓ să efectueze operații de adunare și scădere cu 1-2 unități;
- ✓ să identifice forme geometrice în modele și în obiecte din mediul înconjurător;
- ✓ să rezolve probleme simple;
- ✓ să compună probleme simple.

Sarcinile astfel concepute și transmise prin intermediul unor metode adecvate determină transformări semnificative la nivelul proceselor cognitive, favorizând dezvoltarea gândirii divergente și convergente, precum și a capacității de anticipare. Totodată, ele contribuie la formarea și consolidarea unor structuri operaționale flexibile și deschise, care susțin manifestarea și stimularea creativității preșcolarilor. Formarea de perechi cu obiecte diverse, raportarea numărului la cantitate în activități pe centre de interes (ex. joc de rol, joc de masă), alcătuirea scării numerice, mobilizează operativitatea gândirii și asigură fluența și flexibilitatea acesteia în procesul creativ. În urma acțiunii cu obiectele, înțeleasă și verbalizată, realizată în ritmul propriu în cadrul activităților integrate cu conținut matematic, preșcolarul își formează imaginea mintală a acțiunii și o transpune în plan intern, prin intermediul limbajului interior, pentru ca în timp acesta să devină mod de operare psihică.

Pentru a realiza aplicabilitatea cunoștințelor și a deprinderilor de lucru specifice domeniului matematic în activitățile cotidiene, este necesară dezvoltarea fluidității și a flexibilității gândirii, în special, în domeniul înțelegerii conceptului de număr, precum și în compunerea și descompunerea numerelor. Operând cu material și aplicând conținutul prin mai multe metode, copilul ajunge treptat să-și formeze structuri mintale din ce în ce mai complicate.

În rezolvarea de probleme este foarte importantă comutativitatea datelor. Soluționarea lor contribuie la dezvoltarea flexibilității spontane, a capacității de identificare a unor noi soluții, precum și fluența ideilor, asociativitatea și originalitatea. Utilizarea materialelor concret intuitive vor duce la formarea reprezentărilor, înlăturând caracterul inert al gândirii, făcându-se primul pas spre desprinderea de concret.

Raportat la aspectele metodologice de planificare și de desfășurare a activităților integrate, trebuie avută în vedere respectarea timpului alocat acestora, ținând cont de particularităților de vârstă și individuale ale copiilor, în principal de curba de efort zilnică și săptămânală și de capacitatea de concentrare a atenției.

Experiența ne-a demonstrat că, în contextul actual, integrarea curriculară în învățământul preșcolar presupune punerea în relație, în diferite contexte, a cunoștințelor și deprinderilor din cadrul mai multor domenii experiențiale, cu scopul de a evita izolarea lor, dată de specificul

fiecărei categorii de activitate în parte, pentru a facilita înțelegerea și însușirea mai temeinică de către copii, dar și pentru asigurarea transferului de cunoștințe pentru ca acestea să nu fie percepute izolat, situațional. Utilizarea cât mai multor analizatori, crearea cât mai multor reprezentări despre fenomenele studiate, identificarea acestora în contexte din mediul înconjurător conduc la însușirea temeinică și conștientă a acestora de către copii, cu posibilitatea transferului în situații de viață cotidiene.

Se cuvine să menționăm că, în demersul didactic integrat, educatoarea își structurează activitatea pornind de la ceea ce copilul știe și poate face, valorificând cunoașterea dobândită despre potențialul acestuia prin observare sistematică și interacțiune directă. În acest context, noile cunoștințe sunt transpuse în situații de învățare variate, care solicită copilului găsirea unor modalități proprii de rezolvare, permițându-i să se familiarizeze cu aceleași informații în contexte diferite și să le utilizeze în mod creativ și funcțional.

Specificul activităților integrate constă în prezentarea și desfășurarea acestora pe parcursul întregii zile sub forma unui tot unitar, organizat în jurul unui generic al zilei, care constituie motivația centrală a activităților propuse. Acest „fir roșu” asigură continuitatea și tranziția firească între diferitele categorii de activități, orientând demersul educațional către o finalitate practică, relevantă și atractivă pentru copii. În organizarea activităților se vor avea în vedere nivelul de vârstă și particularitățile de dezvoltare psihosomatică ale copiilor, precum și respectarea diferențelor individuale. În acest sens, valorizarea ritmului propriu de lucru al fiecărui copil, a aptitudinilor și intereselor personale reprezintă aspecte esențiale în promovarea unei dezvoltări armonioase a personalității preșcolarilor prin intermediul activităților integrate. Aceste coordonate constituie elemente de referință pentru abordarea integrată a învățării, orientată spre dezvoltarea optimă și echilibrată a tuturor componentelor personalității copilului.

Suportul pentru explicitarea și înțelegerea instrumentelor cu care operează Curriculumul pentru educație timpurie din România (varianta 2019) prezintă modele de proiectare integrată în care activitățile sunt organizate și desfășurate succesiv pe parcursul zilei, sub o temă comună, sau cu etape specifice care alternează de la o activitate la alta. Chiar dacă subiectul este comun tuturor activităților, acestea sunt prezentate fiind realizate una după alta, fără elemente de tranziție sau rutine și fără a reda metodică specifică, asimilată în perioada de formare inițială a cadrului didactic.

Mai mult, într-un exemplu oferit de ghidul suport, deprinderile propuse de a doua activitate pe domenii experiențiale apar în sarcina dată în etapa de evaluare a activității tradiționale, fără a oferi o varietate a situațiilor de învățare [197, p. 69-73, p.74-79]. Al doilea model de activitate integrată, pentru nivelul II, alternează etape ale celor două activități pe

domenii experiențiale propuse spre integrare, generând același neajuns ca și la proiectul exemplificat anterior, respectiv depășirea timpului alocat unei activități în acord cu capacitatea preșcolarilor de a depune efort, și nerespectarea prevederilor metodice specifice [197, p. 80-85].

În *Ghidul de implementare a Curriculumului pentru Educație timpurie din Republica Moldova* (2019), regăsim două modele de proiectare propuse pentru abordarea integrată a activităților, respectiv modelul R. M. Gagné și modelul ERRE. Din analiza primului model reiese că, în etapa „Obținerea performanțelor și asigurarea conexiunii inverse”, se deschid centrele de interes, la acestea regăsindu-se sarcini identice pentru toți preșcolarii, fără ca aceștia să aibă acces la alte centre. La fel se procedează și în modelul ERRE, în etapa de „Reflecție” unde, pe centrele de interes deschise se realizează doar integrarea tematică (fiecare centru își menține specificul activității și respectă tema proiectului), iar preșcolarii, de asemenea, rezolvă sarcini doar într-o singură arie de stimulare [191].

Modelele de proiectare integrată actuale, la care se adaugă și cele propuse de numeroși autori (M. Din, G. I. Stan, A. Fulaș, M. Mătășaru, D. Muste, D. Jucan, L. Tătaru, E. Leva) urmează modelul de proiectare din Suportul pentru explicitarea și înțelegerea unor instrumente cu care operează Curriculumul pentru educație timpurie. Chiar dacă subiectul este comun tuturor activităților, acestea apar descrise în proiectele didactice una după alta, fără pauză și fără a respecta metodologia specifică, asimilată în perioada de formare inițială a cadrului didactic, sau ca un amestec de informații, fără a respecta didactica activităților planificate.

Aceste modele de proiectare integrată nu respectă particularitățile privind capacitatea de concentrare a atenției preșcolarilor și nici ritmul de lucru, transformând activitatea într-un șir de activități monodisciplinare, fără pauză între ele. În plus, nu de puține ori, jocurile și activitățile liber alese sunt trecute în etape ale activității care au alt scop (fixarea cunoștințelor, obținerea performanțelor). Dintre neconcordanțele observate în exemplele de proiecte propuse de sursele menționate mai sus se evidențiază: desfășurarea Jocurilor și a activităților liber-alese în etapa de dirijare a învățării contravine didacticii activităților la preșcolari, realizarea activității pe centre de interes în etapa de evaluare a performanțelor copiilor aduce în prim plan necunoașterea de către cadrul didactic a scopului distinct al fiecărei etape.

Modelele didactice de activități integrate care prezintă realizarea succesivă a activităților propuse pe parcursul unei zile, fără a avea integrate elemente de tranziții sau rutine, contravin acestor prevederi.

Modelul de integrare propus în această lucrare are în vedere abordarea unitară a unor conținuturi specifice unui domeniu experiențial preponderent cognitiv și aplicarea acestora în contexte variate, pe centre de interes, unde vor fi integrate cu deprinderile celui de-al doilea

domeniu, care ar trebui ales astfel încât să fie preponderent practic. Astfel, se evită supraîncărcarea copiilor cu noțiuni și suprasolicitarea intelectuală (în cazul în care ambele categorii de activitate ar viza aspecte cognitive – ex. Formarea reprezentărilor elementare matematice/ Activitate matematică și Educația pentru limbaj și comunicare/ Educarea limbajului) și se facilitează echilibrarea sarcinilor și a activităților realizate prin combinarea optimă a categoriilor de activitate (ex. Educația pentru limbaj și comunicare/ Educarea limbajului + Educație plastică, Formarea reprezentărilor elementare matematice/ Activitate matematică + Educație plastică/ Activitate practică, Educație pentru mediu/ Cunoașterea mediului + Educație fizică etc.).

Accentul va cădea pe activitatea mai solicitantă din punct de vedere intelectual sau pe cea care are ca scop predarea unor conținuturi noi, urmând ca, elemente din ambele activități (cunoștințe și deprinderi), să se regăsească în sarcinile de lucru de pe fiecare centru de interes deschis în etapa de *Asigurare a retenției și a transferului*. Avem astfel o abordare variată a acelorași conținuturi și deprinderi, la care se adaugă specificul fiecărui centru de activitate în parte. Pentru a evita confuzia cu modalitatea de desfășurare a activităților în alternativa Step By Step, activitatea integrată va demara, după Întâlnirea de dimineață, Prezență, Calendarul naturii și Noutatea zilei cu o primă etapă desfășurată frontal, care va urmări metodologia specifică activității considerate principale (ex. observare – Educație pentru mediu/ Cunoașterea mediului, povestirea educatoarei – Educație pentru limbaj și comunicare/ Educarea limbajului, joc logic – Formarea reprezentărilor elementare matematice/ Activitate matematică, joc didactic – Educație pentru societate), până la etapa în care se realizează transferul cunoștințelor, respectiv obținerea performanțelor sau asigurarea retenției și a transferului.

Din acel moment, după o tranziție care să anime și să destindă copiii după prima parte statică a activității și o rutină (de regulă rutine igienice) se va trece la lucrul pe centre, care vor corespunde obligatoriu cu tipologia categoriilor de activități planificate și vor conține cunoștințe și deprinderi din domeniile experiențiale propuse. Astfel, dacă proiectăm o activitate de Educare a limbajului, obligatoriu vom propune activități în centrul Biblioteca, în care vom proiecta sarcini care să vizeze utilizarea acelor cunoștințe pe care vrem să le exersăm cu copiii.

De asemenea, dacă organizăm o Activitate matematică/ Formarea reprezentărilor elementare matematice, vom deschide obligatoriu centrul Știință, în care se vor regăsi prioritar noțiunile matematice abordate frontal în acea activitate. Celelalte centre vor fi deschise în funcție de caracteristicile dorite de educatoare, dar, în special, de a doua activitate pe domenii experiențiale proiectată pentru ziua respectivă.

Într-un alt exemplu, dacă integrăm Formarea reprezentărilor elementare matematice/ Activitatea matematică și Educația plastică, vom deschide centrele Știință și Arte. În sarcinile de la fiecare dintre aceste centre se vor regăsi cunoștințe din activitatea predominant cognitivă, dar și deprinderi din cea de-a doua activitate. De ex: la centrul Știință, deschis în concordanță cu activitatea matematică, preșcolarii pot exersa numerația lipind în diagrame numărul de elemente solicitat. Se integrează astfel, exersarea deprinderii de a număra, recunoașterea cifrelor și asocierea cantității la număr cu deprinderea de lipire, proiectată la Educația plastică/ Activitatea practică. La centrul Arte se va avea în vedere prioritar exersarea deprinderii de lipire și va exista un obiectiv care să vizeze numărarea (ex. – să decoreze cana cu câte 3 elemente de aceeași culoare).

După integrarea de bază a conținutului celor două activități experiențiale, educatoarea are libertatea de a deschide oricare alt centru în care să se regăsească, pe lângă specificul centrului, cele două elemente de conținut din activitățile pe domenii experiențiale propuse. Dacă s-au deschis centrele Biblioteca și Arte, integrând cunoștințele despre conținutul unei povești cu deprinderea de realizare a petei de culoare prin pictură, putem proiecta activități la oricare alt centru: spre ex. centrul Construcții în care copiii pot construi scene din povestea „Coliba iepurașului”), lângă care să așeze iepurașul sau alt personaj din poveste pe care îl alege și îl pictează. El poate povesti la acest centru ce a realizat și ce fragment din poveste a surprins în macheta construită. Pentru al doilea exemplu, dacă am deschis centrele Știință și Arte, integrând cunoștințele matematice cu deprinderea de lipire, putem deschide centrul Joc de masă unde copiii pot îmbina și lipi piese pentru a obține o imagine, pe baza căreia să numere elemente (câte elemente sunt în imagine, câte elemente a folosit la realizarea imaginii etc.). *Fiecare centru de interes va conține sarcini care să vizeze utilizarea informațiilor și a deprinderilor din activitățile pe domenii experiențiale de bază.*

Această formă de integrare presupune un grad ridicat de creativitate din partea educatoarei, care trebuie să formuleze obiectivele operaționale în mod distinct pentru fiecare activitate din domeniile experiențiale vizate, stabilind clar sarcinile de lucru. O astfel de abordare îi permite să contureze o imagine precisă atât asupra punctului de plecare, cât și asupra rezultatelor așteptate pentru fiecare activitate în parte. Pentru fiecare centru de activitate deschis, vor fi formulate obiective operaționale specifice, alături de cel puțin un obiectiv care să reflecte integrarea conținutului din alte centre.

Modelul de proiectare integrată propus are la bază activitățile pe domenii experiențiale, iar prin aplicarea sa în conformitate cu prevederile Curriculumului pentru educație timpurie, se asigură respectarea metodicii specifice fiecărui tip de activitate. Totodată, acțiunile aferente

etapei de *Obținere a performanțelor / Asigurarea retenției și a transferului* sunt distribuite pe arii de stimulare sau centre de interes. Așa cum sugerează și denumirile acestora, integrarea nu este doar tematică, ci și a conținuturilor, ceea ce favorizează dezvoltarea unor abilități esențiale pentru formarea unei personalități complexe la preșcolari — în special autonomia în acțiune și creativitatea.

Dacă în acea zi o activitate are ca scop familiarizarea preșcolarilor cu o nouă deprindere, iar prin cealaltă activitate se propune consolidarea unor conținuturi, se poate începe cu demersul educațional axat pe formarea deprinderilor, iar pe centrele de interes să se regăsească conținuturile, în variante de sarcini care să propună consolidarea lor, alături de aprofundarea deprinderii nou însușite. Se realizează, astfel, și un echilibru între cognitiv și practic, prin planificarea a două activități diferite ca și incidență asupra dezvoltării preșcolarilor, fără a pune presiune pe latura exclusiv cognitivă sau exclusiv practică. Planificarea sub această formă a activităților aduce un echilibru în acțiunile copiilor și în evoluția lor, fără a face excese pe nicio direcție de dezvoltare.

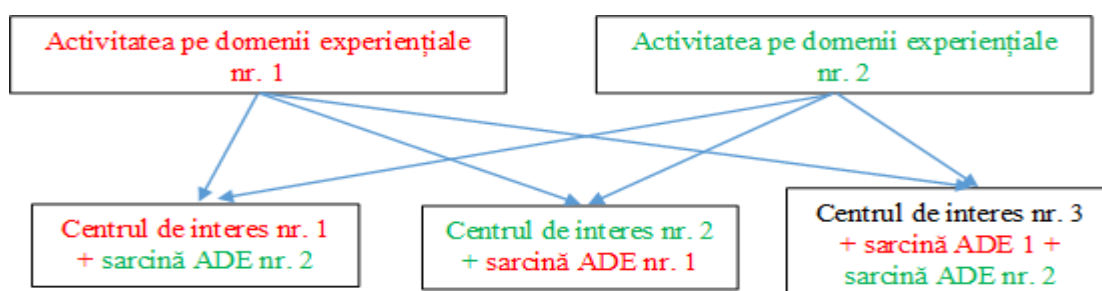
Dintr-o altă perspectivă, faptul că celor mici li se dă libertatea de a acționa la centrele de interes care li se par interesante, creează o presiune asupra cadrului didactic în ceea ce privește conceperea sarcinilor la fiecare dintre acestea.

Educatoarea trebuie să se asigure că, indiferent ce arie de stimulare va alege copilul pe parcursul zilei, el să aibă posibilitatea să-și exerseze oriunde deprinderile de lucru intelectual și practic pe care cadrul didactic le-a propus în ziua respectivă, în strânsă legătură cu tema proiectului, domeniile experiențiale și celelalte activități planificate. În acest mod, se respectă principiul centrării activităților pe copil și al respectării ritmului individual de lucru, asigurându-i, în același timp egalitatea de șanse privind accesul la aceleași conținuturi și deprinderi.

Proiectarea are un aspect esențial în cadrul acestui tip de activități, cu atât mai mult cu cât integrarea cunoștințelor și a deprinderilor ce se doresc a fi exersate, transpuse în situații noi, investigate și însușite trebuie să se realizeze, prioritar, pe fiecare centru de interes deschis. Prin această abordare, preșcolarii nu trebuie să se simtă presați să treacă pe la fiecare centru în parte, putând zăbovi în voie la oricare centru vor, iar educatoarea are certitudinea că, la oricare centru s-ar așeza preșcolarul, îi asigură fixarea cunoștințelor și a deprinderilor integrate din cele două activități pe domenii experiențiale propuse.

Mai mult, în etapa distribuirii conținuturilor pe centre de interes, educatoarea trebuie să asigure integrarea intradisciplinară și interdisciplinară, ținând cont și de specificul fiecărui centru de interes în parte. Astfel, dacă se integrează o activitate matematică cu o activitate de educație plastică, se vor deschide obligatoriu pentru exersarea conținuturilor și a deprinderilor centrele

Știință și Arte, unde se va realiza o *dublă integrare*: la centrul Știință, pe lângă conținuturile matematice propuse, se va regăsi cel puțin o sarcină care să exerseze deprinderea de la Educația plastică, iar la centrul Arte, pe lângă deprinderea propusă prin activitatea de Educație plastică, va exista cel puțin un aspect de conținut de la activitatea matematică. Pentru alte centre care nu își au corespondența în activitățile pe domenii experiențiale care au fost planificate, se realizează o *integrare triplă*, prin faptul că, activitățile de la acele centre vor respecta scopul urmărit prin aria de stimulare respectivă în dezvoltarea copilului, la care se vor adăuga aspecte de la activitățile pe domenii experiențiale care au fost integrate. Practic, la centrul Construcții, activitatea de bază va fi manipularea pieselor în vederea construirii unui obiect, ținând cont de un aspect de conținut matematic de la Activitatea matematică și rezolvând și o sarcină care să țină de deprinderea de la Educația plastică. Optimă ar fi integrarea unei activități predominant cognitive cu o activitate care să presupună formarea unor deprinderi, pentru a realiza un echilibru în ceea ce privește igiena efortului intelectual și pentru a favoriza îmbinarea teoriei cu practica. Modelul integrării propus poate fi rezumat astfel:

Figura 2.1. Modelul de proiectare integrată a activităților pe domenii experiențiale

Definitorie pentru toate tipurile de integrare este prezența unui generic sub egida căruia se va derula întreaga activitate. Tema, însă nu constituie integrarea conținuturilor și a deprinderilor, ci oferă doar un subiect comun care poate fi dezvoltat prin activități diverse.

Evident, tot acest demers va respecta duratele alocate prin planul de învățământ, dar și prevederile principiilor didactice conform cărora trebuie respectate particularitățile de vârstă și individuale ale preșcolarilor, precum și asigurarea accesibilizării și individualizării în învățare. În acest sens, demersul educațional realizat sub o tematică unitară va cuprinde tranziții și rutine pentru asigurarea trecerii relaxante de la o activitate la alta, de la un tip de organizare la altul, ținând cont și de necesitățile individuale (mersul la toaletă, pauză de apă etc.)

Prin acest model de proiectare integrată, educatoarea se asigură că preșcolarul va exersa cunoștințele și deprinderile corespunzătoare la oricare centru de interes va alege să lucreze. Activităților pe domenii experiențiale propuse la oricare din ariile de stimulare alese. În acest fel, se respectă ritmul propriu de lucru al fiecărui copil și interesele de cunoaștere: unii copii sunt

atrași de anumite centre și alocă un timp extins realizării sarcinilor în acestea. În același timp, exersarea și alegerea centrelor le dezvoltă preșcolarilor independența în acțiune, educatoarea devenind doar un ghid care susține copiii când aceștia nu reușesc să realizeze sarcinile. Temele propuse se subordonează proiectului propus, iar noutatea zilei va deveni un reper pentru întreaga zi. Chiar dacă modalitatea de abordare a conținuturilor capătă o altă structură în contextul integrării, metodologia specifică organizării și desfășurării activităților în grădinița de copii trebuie să constituie o constantă din punct de vedere științific pentru asigurarea unei asimilări logice și conștiente, singurele aspecte modificate în exemplele de mai sus fiind reorganizarea conținuturilor și a sarcinilor de lucru, precum și a procesului de predare-învățare-evaluare.

Raportat la toate aspectele menționate mai sus, s-a realizat o analiza comparată a modelelor de proiectare integrată din România, Republica Moldova și cel propus de autor.

Tabelul 2.1. Analiza comparată a modelelor de proiectare integrată din România, Republica Moldova și cel propus de autor

<i>Suport pentru explicitarea și înțelegerea Curriculumului pentru educație timpurie 2019 – România</i>	<i>Ghid de implementare a Curriculumului pentru educație timpurie 2019 – R. Moldova</i>	<i>Model propus și implementat în județul Galați, România</i>
<i>Puncte tari ale proiectării integrate</i>		
✓ organizare pe nivele de vârstă; ✓ respectarea temei proiectului tematic în toate categoriile de activitate, pe tot parcursul zilei; ✓ libertatea de alegere a cadrului didactic cu privire la organizarea conținuturilor și modalitatea de interconectare a acestora.	✓ organizare pe nivele de vârstă; ✓ respectarea temei proiectului tematic în toate categoriile de activitate, pe tot parcursul zilei; ✓ existența caracterului, mai degrabă interdisciplinar decât integrat, al activităților comune; ✓ existența a 2 modele de proiectare oferite de curriculum: Modelul R.M. Gagné, Modelul ERRE.	✓ organizare pe nivele de vârstă; ✓ respectarea temei proiectului tematic în toate categoriile de activitate, pe tot parcursul zilei; ✓ existența unor activități în etapa de retenție și de transfer care să asigure aplicabilitatea cunoștințelor și a deprinderilor propuse în alte contexte educaționale, pe centre de interes, care cuprind aspecte din ambele domenii experiențiale pe fiecare arie de stimulare; ✓ existența abordării individuale din punct de vedere metodic a fiecărei activități pe domenii experiențiale, astfel încât orice debutant să aibă o imagine clară asupra punctului de pornire din ziua respectivă (specificul fiecărei activități și conținutul respectiv); ✓ realizarea integrării la nivelul obiectivelor operaționale pe centrele de interes, dând posibilitatea copiilor să exerseze conținuturile activităților pe domenii experiențiale la orice centru ar merge, fără a fi obligați să le parcurgă pe toate; ✓ centrele de interes echivalente activităților pe domenii experiențiale oferă o dublă integrare a conținuturilor, iar celelalte centre de interes care nu își regăsesc corespondentul în activitățile pe domenii experiențiale oferă o triplă integrare (specificul centrului + conținuturile celor două ADE-uri).

<i>Puncte slabe ale proiectării integrate</i>		
✓ nivelul I nu are menționată durata activității; ✓ la nivelul I, conținutul celei de-a doua activități (deprinderea de desen) apare ca sarcină în etapa de Evaluare a performanțelor copiilor, nefiind abordată ca o deprindere în sine, conform didacticii de specialitate. Evaluarea activității se putea realiza printr-o probă scrisă, aceasta fiind considerată de către autori ca fiind integrarea celei de-a doua activități; ✓ la nivelul II, durata activității integrate este de 40 de minute, în contextul în care o activitate monodisciplinară la acest nivel durează 30 – 35 min, fără a lua în calcul Activitățile pentru dezvoltare personală și Jocurile și activitățile liber-alese prezente în proiect și nici a doua activitate integrată; ✓ în proiectul de la nivelul II, integrarea este de fapt intercalarea etapelor celor două activități pe domenii experiențiale; ✓ din ambele proiecte lipsește sustenabilitatea informațiilor și a deprinderilor vizate în ceea ce privește transferul acestora în experiențe de viață cotidiene; nu se respectă astfel principiile didactice, abordarea unor astfel de activități fiind în continuare unilaterală, sub dirijarea riguroasă a educatoarei; ✓ nu este respectată metodologia activităților; ✓ copiii sunt simpli executanți ai sarcinilor date, fără a putea interveni creativ prea mult asupra produselor muncii lor; ✓ retenția și transferul se realizează simplist, fiind mai degrabă o verificare a cunoștințelor transmise. Transferul cunoștințelor și al deprinderilor în contexte noi nu există.	✓ conținuturile din activitățile comune nu se regăsesc obligatoriu în activitățile pe centre de interes, integrarea fiind tematică.	

<i>Aspecte organizatorice ale activităților integrate</i>		
- activitățile integrate prezentate în Suport se derulează predominant frontal, sub coordonarea directă a educatoarei, pe modelul transmitere de sarcină – rezolvare de către copii; - lipsește activitatea pe centre de interes, aceasta fiind regăsită doar în cadrul Jocurilor și activităților liber-alese.	- activitățile integrate demarează frontal și abordează metodic mijloacele de realizare propuse; - cunoștințele și deprinderile vizate spre abordare în cadrul activităților comune sunt distribuite pe centre de interes unde copiii le exersează, în alte contexte educaționale.	- activitățile integrate demarează frontal, în prima parte, abordând conținuturile necesare preșcolarilor; - cunoștințele și deprinderile vizate spre abordare în cadrul activităților comune sunt distribuite prioritar pe centre de interes corespondente, unde copiii le exersează, în alte contexte educaționale; - pentru susținerea viziunii programelor actuale privind învățarea activă, învățarea bazată pe joc, centrarea pe elev, respectarea ritmului propriu de învățare, dezvoltarea integrată, alternarea formelor de organizare (frontal – individual – în grupuri mici), „asigurarea libertății copiilor de a alege activități și sarcini în funcție de nevoile lor”, (CET 2019 România), temele de la centrele de interes vor concentra cunoștințe și deprinderi de la activitățile pe domenii experiențiale propuse, astfel încât, dacă un copil nu dorește să treacă pe la toate centrele, educatoarea să aibă certitudinea că, pe la oricare centru ar trece preșcolarul, el va exersa conținuturile de la ambele ADE propuse.

Modelul de proiectare integrată a activităților constituie un factor determinant pentru comportamentul de învățare al acestora și pentru dezvoltarea potențialului creativ individual.

Ca orice model sau strategie, ***Modelul de proiectare integrată a activităților pe domenii experiențiale prezintă o serie de avantaje:***

- ✓ permite intervenția copiilor în activitate, în realizarea sarcinilor, în ritmul propriu;
- ✓ oferă copiilor posibilitatea acționării într-un cadru relaxant, lipsit de constrângeri sau judecăți;
- ✓ permite acționarea cu noțiuni și deprinderi din mai multe domenii pentru realizarea temelor date;
- ✓ preșcolarii pot alocă atâta timp cât consideră ei necesar pentru finalizarea unor sarcini, dându-le posibilitatea de a reveni asupra soluțiilor și de a relua procesul, până când rezultatul va fi mulțumitor pentru ei;
- ✓ asigură exersarea și consolidarea cunoștințelor și a deprinderilor propuse prin Activitățile pe domenii experiențiale la toate centrele, indiferent dacă preșcolarii le vor putea accesa pe toate sau nu, realizând echitatea în educație;
- ✓ facilitează mediul prielnic pentru transferul în practică a cunoștințelor și a deprinderilor propuse prin Activitățile pe domenii experiențiale prin sarcini diverse, având, totuși, același scop;

- ✓ stimulează cooperarea, empatia, acceptarea unor viziuni diferite de către preșcolari;
- ✓ stimulează dezvoltarea reprezentărilor și a gândirii convergente, ce stă la baza formării gândirii divergente, necesară unei atitudini antirutiniere și adaptabile condițiilor de viață diverse;
- ✓ respectă particularitățile de vârstă ale copiilor, privind capacitatea de concentrare a atenției, capacitatea de a depune efort și posibilitățile preșcolarilor privind învățarea prin acțiunea specifică vârstei: jocul.

Pe lângă avantaje, evident că există și ***limite ale aplicării acestui model:***

- ✓ necesitatea dezvoltării de către cadrul didactic a spiritului de observație și a atenției distributive pentru a putea monitoriza atent activitățile tuturor copiilor atunci când aceștia lucrează pe centre de interes;
- ✓ formarea profesională temeinică a cadrelor didactice în ceea ce privește asigurarea varietății strategiilor didactice, de la o zi la alta, în funcție de activitățile care se integrează și de centrele care se deschid;
- ✓ necesitatea conceperii și asigurării unui volum consistent de material didactic (confectionat sau selectat din natură) pentru fiecare centru de interes, unde se realizează dublă sau triplă integrare și diferit de la o zi la alta;
- ✓ dificultatea realizării deprinderilor de lucru independent la preșcolari și a autonomiei în acțiune, precum și respectarea de către aceștia a regulilor de lucru în colectiv (interacțiune, tonalitate, trăsături de caracter care să faciliteze cooperarea etc.)
- ✓ coordonarea activităților pe centre de interes de către un singur cadru didactic, fără asistent/ persoană de sprijin.

Modificarea viziunii asupra proiectării activităților din grădiniță vine ca urmare a solicitărilor externe date de societate și de politicile internaționale, care pun accentul pe dezvoltarea autonomiei și a unor competențe care să-i permită individului integrarea în viața socială și pe piața muncii, astfel încât să-și poată asigura un nivel de trai decent. Din această perspectivă, idealul educațional al educației preșcolare a suferit modificări, acoperind întreaga perioadă, de la naștere la 6/7 ani și continuând cu viziunea despre dezvoltare pe tot parcursul vieții.

Prin această viziune, premisele competențelor/comportamentelor urmărite a fi dezvoltate la preșcolari vor constitui baza abilităților viitorului adult. Perspectivele sociale ne conduc spre un mediu complex, în continuă schimbare, la care trebuie să ne adaptăm rapid, în care să operăm cu noțiuni și deprinderi din multe domenii, în care trebuie să fim creativi și perseverenți. Aceste aptitudini și atitudini trebuie stimulate din educația timpurie, prin abordarea integrată a materiei, a disciplinelor, pregătind personalitatea viitorului adult [116, p. 23].

Realizarea unei proiectări care să le permită preșcolarilor intervenția autonomă în activitate și în rezolvarea sarcinilor, respectând ritmul propriu al fiecăruia și interesele individuale reprezintă un deziderat al Curriculumului pentru educație timpurie, raportat la caracteristicile copiilor din societatea actuală. Nu trebuie neglijat faptul că educația trebuie să se realizeze echitabil pentru toți, fapt care face dificilă proiectarea activităților pe centre, astfel încât preșcolarii să beneficieze toți de oferta de lucru deschisă pe fiecare arie de stimulare în parte. În acest context, proiectarea integrată, echitabilă, în acord cu metodologia activităților din grădiniță și cu prevederile curriculare, devine o reală provocare.

Pornind de la fundamentele teoretice evidențiate — incluzând politici educaționale, concepte și teorii relevante, factori ai creativității, precum și principii pentru eficientizarea dezvoltării creativității prin activitățile integrate cu conținut matematic — și luând în considerare aspectele metodologice prezentate (condițiile psihopedagogice urmărite în procesul de proiectare, implementare, monitorizare și evaluare a dezvoltării creativității preșcolarilor prin activități integrate cu conținut matematic), toate acestea fundamentate pe repere epistemologice adecvate temei cercetate, a fost elaborat *Programul formativ pentru dezvoltarea creativității preșcolarilor*. Astfel, a fost creat un cadru conceptual, praxiologic și metodologic solid, bazat pe *Modelul de proiectare a activităților integrate*, centrat pe integrarea unităților de conținut. Această abordare holistică a problematicii cercetate a condus la generarea *Modelului pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor în cadrul activităților integrate cu conținut matematic*, reprezentat schematic în figura 2.2.

Modelul pedagogic de dezvoltare a creativității prin activitățile integrate cu conținut matematic se fundamentează pe o relație de interdependență între elementele teoretice și cele metodologice. Acestea constituie premisele unui demers educațional deschis și inovativ, care pune accent atât pe interesele, cât și pe potențialul preșcolarului, urmărind obiectivele educației timpurii. *Fundamentele teoretice* sunt reprezentate în această cercetare prin politicile educaționale în domeniul educației timpurii, analizate comparativ în contextul României și al Republicii Moldova, precum și din perspectiva posibilităților de dezvoltare a creativității în cadrul activităților din grădiniță. Importanța acestor aspecte este susținută de bazele epistemologice — concepte, teorii, legislație etc. — care subliniază valoarea comportamentelor creative pentru formarea viitorului membru al societății.

Această perspectivă justifică analiza factorilor care influențează dezvoltarea creativității la preșcolari — psihici, sociali și biologici, conducând la o conștientizare aprofundată a rolului lor în procesul didactic și a necesității valorizării lor în cadrul educației. În consecință, rezultatele

activității creative a copiilor depind în mod substanțial de modul în care acești factori influențează dezvoltarea preșcolarilor.

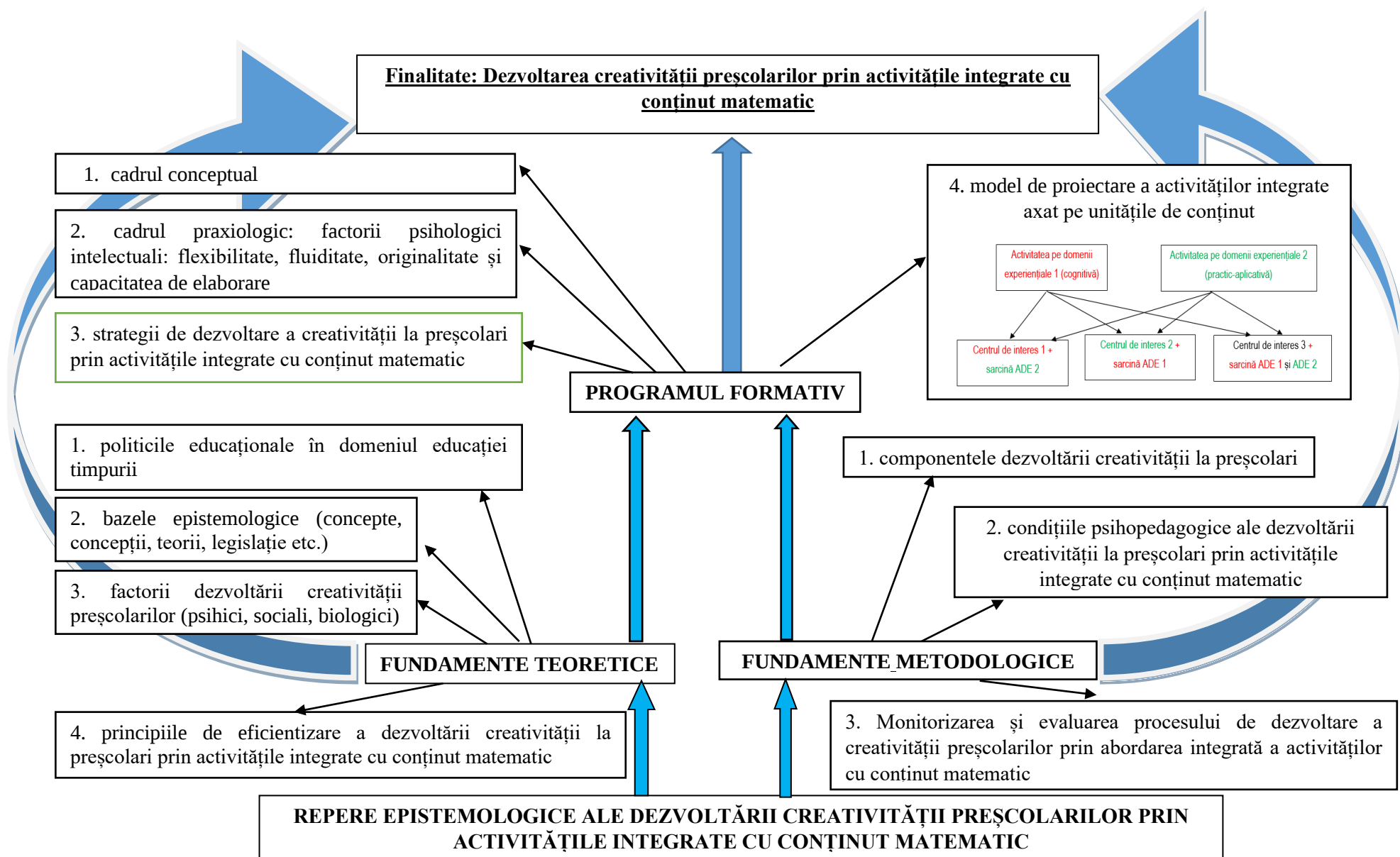
Pe baza studiului fundamentelor teoretice, au fost sistematizate fundamentele metodologice, care cuprind prezentarea componentelor dezvoltării creativității la preșcolari și identificarea condițiilor psihopedagogice necesare pentru stimularea acestora prin activitățile integrate cu conținut matematic. Aceste fundamente conturează cadrul optim pentru dezvoltarea creativității, luând în considerare mediul educațional, centrând activitatea pe copil, respectând particularitățile de vârstă și drepturile acestuia, precum și adaptarea bazei materiale la obiectivele propuse. Astfel, se asigură fundamentul unei proiectări didactice eficiente și conceperea unei strategii didactice care să stimuleze demersul creativ.

Ca element de noutate, fundamentele metodologice includ, pe lângă condițiile psihopedagogice, principiile pentru eficientizarea dezvoltării creativității la preșcolari prin activitățile integrate cu conținut matematic. Acestea sunt strâns corelate cu condițiile psihopedagogice și reflectă contextul dezvoltării creative a preșcolarilor, prin asigurarea unor condiții adecvate, diversificarea strategiilor didactice, valorificarea la maximum a potențialului creativ al copiilor, stimularea motivației și oferirea unor multiple oportunități de intervenție și inovare în rezolvarea sarcinilor propuse.

Fundamentele teoretice și metodologice au stat la baza conceperii unui **program formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor**, definit prin activități care au în vedere dezvoltarea creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic, grupate în funcție de indicatorii urmăriți: *flexibilitate, fluiditate, originalitate și capacitatea de elaborare*, care au fost vizați și în cadrul probelor de evaluare.

Programul formativ, pe lângă aspectele teoretice și metodologice deja menționate, aduce un element de noutate prin introducerea unui model de proiectare a activităților integrate, axat pe integrarea conținuturilor, depășind astfel integrarea tematică tradițională regăsită în curriculum. Noutatea, dificultatea și provocarea constau în realizarea unor corelații interdisciplinare autentice, care să conducă la rezolvări creative și nu reproductiviste ale sarcinilor, respectând în același timp ritmul individual de lucru, interesele personale și modul propriu de abordare a problemelor de către fiecare preșcolar.

Programul formativ urmărește finalități orientate spre dezvoltarea unui demers educațional creativ, accentuând comportamentele creative ale preșcolarilor și competențele cadrului didactic inovator necesare pentru proiectarea și desfășurarea unor activități educative stimulative. De asemenea, promovează conceperea și utilizarea unor modele de proiectare și

Figura 2.2. Modelul pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic

planificare, precum și auxiliare didactice, menite să faciliteze dezvoltarea creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic.

Componentele modelului pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic se interconectează și formează un întreg unitar, creând astfel contextul optim pentru atingerea finalităților propuse.

2.5. Concluzii la Capitolul 2

Având în vedere aspectele științifice și metodologice prezentate, concluzionăm următoarele:

1. Pe baza studierii particularităților de vârstă ale preșcolarului mare, s-au delimitat aspecte ale proceselor psihice care favorizează dezvoltarea creativității la această vârstă. Au fost realizate legături ale manifestărilor externe ale proceselor psihice cu structurile de personalitate care favorizează, începând cu această vârstă desfășurarea activităților creatorare, cu accent pe perseverență, atenția voluntară, trăsături de voință și caracter care au un important rol în susținerea acțiunilor pentru obținerea unor rezultate noi. În acord cu aceste aspecte ale dezvoltării preșcolarilor, au fost evidențiate caracteristici ale proiectării și desfășurării activităților din grădiniță, care trebuie să aibă în vedere tipurile de interacțiune și interesele copiilor, orientați spre a cunoaște, a-și extinde orizontul de investigare, a sări de la un subiect la altul, a inova, a dori permanent ceva nou. Din această perspectivă, organizarea activităților în manieră integrată răspunde nevoilor generațiilor actuale de a face corelații, de a vedea dincolo de ceea ce este sesizabil în mod direct, de a interveni personal în acțiune, obținând produse inedite.

2. Prin sintetizarea tuturor acestor aspecte legate de particularitățile de vârstă ale preșcolarilor și de specificul activităților integrate, au fost enunțate condiții psihopedagogice și principii care să faciliteze dezvoltarea optimă a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic.

3. Prin proiectarea activităților integrate în etape clare — cu o primă etapă frontală axată pe metodică specifică fiecărui domeniu experiențial și o etapă ulterioară desfășurată pe centre de interes — modelul asigură transferul și consolidarea cunoștințelor și deprinderilor în contexte diverse, respectând ritmul și preferințele individuale ale copiilor. Această libertate în alegerea centrelor de lucru stimulează autonomia, motivația și creativitatea preșcolarilor, iar educatoarea are responsabilitatea de a formula sarcini operaționale clare și integrate, astfel încât fiecare copil să beneficieze de un proces de învățare echilibrat și coerent. Astfel, modelul de proiectare integrată propus constituie un cadru optim pentru dezvoltarea creativității și competențelor

preșcolarilor, oferind o abordare didactică inovativă, centrată pe copil și adaptată la nevoile și ritmul său individual de învățare.

4. În baza cercetării s-a elaborat *Modelul pedagogic de dezvoltare a creativității prin activitățile integrate cu conținut matematic*, având la bază *condițiile psihopedagogice* și *principiile* menționate anterior, precum și un *Model de proiectare integrată a activităților pe domenii experiențiale* care facilitează dezvoltarea creativității preșcolarilor și respectă aspectele legate de particularitățile evoluției copiilor în funcție de vârstă, dar și individual, favorizând parcurgerea sistematică a materiei în ritmul propriu, în concordanță cu interesele personale și cu nevoile individuale de investigare.

3. COORDONATA EXPERIMENTALĂ A DEZVOLTĂRII CREATIVITĂȚII PREȘCOLARILOR PRIN ABORDAREA INTEGRATĂ A ACTIVITĂȚILOR CU CONȚINUT MATEMATIC

T. Amabile afirmă: „*copilăria nu este o perioadă ușoară, dar creativitatea o poate face mai savuroasă și mai ușor de parcurs /.../ Oamenii creativi sunt, în general, deosebit de puternici și de flexibili din punct de vedere emoțional. De fapt, unii psihologi afirmă că sănătatea psihică și creativitatea merg mână în mână*” [1, p. 15].

Pornind de la aceste idei, evidențiem importanța creativității în existența umană și necesitatea identificării de timpuriu a factorilor care o pot influența pozitiv, precum și stimularea acesteia începând cu preșcolaritatea. În rândul preșcolarilor există subiecți cu un potențial creativ mai slab dezvoltat, dar capabili de activități și de produse creative, posibil de evidențiat prin intermediul implicării acestora în programe de antrenament creativ, precum și subiecți care demonstrează capacitatea de a realiza activități și produse creative fără prea mult efort.

Cercetarea reperelor teoretice ale creativității ne-a determinat să realizăm un șir de activități, probe practice pentru a stabili nivelul de dezvoltare a creativității la preșcolari. Experimentul pedagogic s-a derulat în trei etape de bază interconexe: experimentul de constatare, experimentul de formare și experimentul de control.

Scopul experimentului pedagogic: dezvoltarea creativității la preșcolari în cadrul activității integrate cu conținut matematic.

Obiectivele experimentului pedagogic:

- aplicarea instrumentarului elaborat: patru probe și înregistrarea rezultatelor în fișa de progres la preșcolarii din grupa mare în cadrul activităților;
- selectarea strategiilor didactice interactive specifice nivelului de vârstă a preșcolarilor pentru organizarea activității integrate cu conținut matematic;
- abordarea experimentală la preșcolarii din grupa mare a creativității în baza implementării Programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic;
- asigurarea feedback-ului în baza activităților realizate;
- sistematizarea și analiza datelor experimentului pedagogic la preșcolari, privind dezvoltarea creativității în contextul activității integrate cu conținut matematic.

Pentru a culege date cât mai exacte și pentru a cunoaște cât mai bine domeniul abordat s-au folosit următoarele metode:

✓ Experimentul - este un mod de cunoaștere ce tinde spre coerența unui sistem de relații controlate prin experiență. Această cercetare permite cunoașterea caracteristicilor specifice ale creativității preșcolarilor în activitățile cu conținut matematic.

✓ Observația ca metodă de cercetare constă în urmărirea intenționată și înregistrarea exactă a diferitelor manifestări comportamentale ale individului. Observarea copiilor în timpul activităților are ca scop cunoașterea potențialului lor creativ și a performanțelor obținute în cadrul activităților desfășurate, oferindu-ne totodată posibilitatea de a descoperi informații suplimentare referitoare la aspectele fenomenelor investigate.

✓ Analiza produselor activității și a lucrărilor creative constă în examinarea diferitelor rezultate ale activității copiilor, precum și a documentelor școlare, cu scopul de a evidenția anumite trăsături ale personalității preșcolarilor, reflectate în produsele muncii lor — lucrări scrise, desene, obiecte confecționate, fișe de lucru individuale etc. Totodată, această analiză vizează și anumite aspecte ale procesului educațional, așa cum se reflectă ele în diverse documente, precum planurile și programele de învățământ sau planificarea calendaristică.

Metoda analizei produselor activității permite studierea rezultatelor muncii preșcolarilor - fișe de lucru individuale și colective, produse realizate în activitățile practice și gospodărești, creații obținute în cadrul jocurilor de construcție, de punere în scenă sau de conviețuire socială, precum și răspunsurile comportamentale ale copiilor - având ca scop atât reevaluarea acestora, cât și surprinderea datelor referitoare la rezultatele acțiunii educaționale aflate sub influența investigației psihopedagogice. Prin utilizarea acestei metode pot fi evidențiate aspecte privind natura intereselor, aspirațiilor și aptitudinilor copiilor, fapt ce permite selectarea și aplicarea, în activitățile ulterioare, a unor metode și procedee adecvate de stimulare a creativității, care să valorifice potențialul descoperit.

✓ Metode/proceduri de colectare, prelucrare și interpretare a datelor (tabele de rezultate, reprezentări grafice etc.).

Sursele utilizate pentru analiza datelor experimentale au fost reprezentate de probele de evaluare inițială și finală a gradului de creativitate, analizate prin intermediul celor patru caracteristici definitorii ale acesteia: fluiditate, flexibilitate, originalitate și capacitate de elaborare. Totodată, analiza datelor experimentale a fost completată prin aplicarea metodei studiului produselor activității preșcolarilor, realizate în etapa experimentului formativ, ca urmare a implementării *Modelului de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activități integrate cu conținut matematic*.

Variabilele urmărite în cercetare au rolul de a evidenția eficiența demersului experimental, fiind reprezentate de variabilele independente (genul preșcolarilor, vârsta lor,

mediul de proveniență) și variabilele dependente (fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea și capacitatea de elaborare, privind manifestarea creativității în diferite situații).

Pentru etapele constatativă, formativă și de control au fost selectați 90 de preșcolari din intervalul de vârstă de 5-6 ani din grădinițele din România și Republica Moldova, atât din mediul urban, cât și rural, fiind distribuiți astfel:

Tabelul 3.1. Distribuția grupului țintă în funcție de gen

Unitatea de învățământ	Număr de preșcolari	Distribuția pe gen
Grădinița cu Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România	25 de preșcolari	13 fete 12 băieți
Grădinița cu Program Normal nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	25 de preșcolari	12 fete 13 băieți
Instituția de Educație Timpurie nr. 4 „R. T. Erdogan”, satul Copceac, raionul Ceadăr-Lunga, Republica Moldova	17 preșcolari	8 fete 9 băieți
Instituția de Educație Timpurie nr. 4 „Soare”, localitatea UTA Găgăuzia, municipiul Comrat, Republica Moldova.	23 de preșcolari	13 fete 10 băieți
Total	90 preșcolari	46 fete 44 băieți

Tabelul 3.2. Distribuția grupului țintă al cercetării în funcție de mediul de proveniență

Mediul de proveniență	Mediul urban	Mediul rural
Numărul de copii	48	42

3.1. Constatarea nivelului de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activități integrate cu conținut matematic

Determinarea nivelului de dezvoltare a creativității copiilor de 5 ani, prin intermediul activităților integrate cu conținut matematic, a fost realizată în luna septembrie 2021. Metodologia etapei de evaluare inițială include: analiza și sinteza teoretică în scopul structurării probelor de evaluare, metode de culegere și interpretare a datelor experimentale.

Instrumentele de evaluare utilizate în etapa de constatare au fost reprezentate de probe structurate pentru determinarea gradului de dezvoltare a creativității preșcolarilor din grupa mare. Aceste probe au vizat evaluarea fluidității, flexibilității, originalității și capacității de elaborare, manifestate atât în conduita verbală, cât și în cea nonverbală, în contextul activităților cu conținut matematic. Selectarea acestor caracteristici ale creativității a fost realizată ținând cont de particularitățile dezvoltării proceselor psihice ale preșcolarilor din grupa mare: *„La vârsta preșcolară nu toți factorii intelectuali ai creativității se dezvoltă în mod egal, aceasta depinzând de complexitatea lor. Pornind de la particularitățile de vârstă ale copiilor, caracteristicile prioritare ale creativității pentru vârsta vizată sunt fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea,*

ingeniozitatea și redefinirea” [85, p. 85]. Prin urmare, probele de evaluare au vizat caracteristicile cele mai relevante la această vârstă, menționate mai sus.

Aceste caracteristici sunt printre cele frecvent utilizate în evaluarea creativității, fiind menționate pentru prima dată de J. P. Guilford în 1950, alături de sensibilitatea la probleme și redefinirea [213]. În anul 1992, P. E. Torrance [121, p. 167] a alăturat încă două caracteristici, respectiv *rezistența la închidere prematură și capacitatea de abstractizare semantică*. Întrucât specificul dezvoltării proceselor psihice la vârsta preșcolară limitează capacitatea de acțiune a preșcolarilor în direcția utilizării generalizării și abstractizării informațiilor în jurul vârstei de 5 ani, considerăm că relevanța indicatorilor selectați în evidențierea nivelului creativității preșcolarilor este justificată prin rezultatele pe care aceștia le oferă în raport cu posibilitățile copiilor.

În acest context, au fost aplicate probe de evaluare, câte una pentru fiecare dintre cele 4 caracteristici ale creativității menționate de J. P. Guilford și E. P. Torrance (flexibilitatea, fluiditatea, originalitatea, capacitatea de elaborare) cu scopul de a obține o imagine clară asupra rezultatelor obținute.

Scopul etapei de constatare: diagnosticarea nivelului inițial al dezvoltării creativității preșcolarilor din grupa mare în cadrul activităților cu conținut matematic.

Obiectivele etapei de constatare:

- oferirea de răspunsuri variate, inedite, într-un timp definit, raportate la conținuturi matematice, constituind un etalon al fluidității creativității;
- elaborarea unor răspunsuri prin restructurarea datelor, a conținuturilor matematice, urmărind flexibilitatea în creativitate;
- realizarea unor imagini noi ca urmare a transpunerii reprezentărilor matematice sau a produselor imaginației în desen prin proba de creativitate figurală, utilizând concepte matematice, ca produs al originalității în activitatea creativă;
- redarea prin desen a temelor propuse, urmărind îmbogățirea ideilor pe baza conținuturilor matematice, oferirea de detalii și recombinații inedite, ca finalitate a capacității de elaborare în activitatea creativă.

Analizând specificul procesului de dezvoltare a creativității copiilor prin activități cu conținut matematic, am sesizat că cel mai specific domeniu al matematicii care se racordează pe deplin la acest proces îl reprezintă „formele geometrice”, întrucât aspectele subiective referitoare la utilizarea acestora în diferite contexte sunt reduse datorită delimitării conceptuale stricte a informațiilor din acest domeniu. Cu toate acestea, în cadrul experimentului au fost implicate și

alte conținuturi matematice, menite să sprijine dezvoltarea creativitatea preșcolarilor, după cum menționau și cercetătorii Al. Roșca [104, p. 60] și B. Zorgo în cercetările lor [132, p. 43]:

- *activități senzorio-motorii*: acuitatea vizuală, tactilă, auditivă, precizia în mișcări, viteza de reacție, dexteritatea manuală.

- *capacitățile perceptiv-spațiale*: ușurința și corectitudinea în receptarea constanțelor perceptive în raport cu mărimi, culori, dimensiuni, poziții spațiale; spirit de observație, reprezentare spațială;

- *gândirea practică* (nivel superior pentru creativitatea tehnică), asociat cu identificarea contextelor de aplicabilitate practică a conținuturilor și deprinderilor matematice predate.

Probele propuse în etapa de constatare au la bază mai multe categorii de obiective operaționale, desprinse din teoria cercetătorilor I. Surdu, I. Dănilă și S. Șova [113, p. 66], dintre care unele vizează acomodarea și asigurarea înțelegerii conștiente a conținuturilor matematice, fiind denumite *obiective de acomodare*, *obiective de exersare*, care vizează capacitatea de utilizare independentă, autonomă a conținuturilor și a deprinderilor matematice de către preșcolar în scopul realizării sarcinii solicitate, în concordanță cu modul de transmitere a acestora de către educatoare și *obiective de performanță*, care presupun utilizarea competențelor matematice formate în contexte noi, superioare din punctul de vedere al dificultății sarcinilor de lucru, al abilității de transfer și de identificare a unor soluții noi, inovare.

Probele de evaluare au fost construite pe baza unor conținuturi familiare preșcolarilor, având obiective operaționale al căror grad de realizare a putut fi cuantificat prin intermediul punctajului acordat fiecărui item, iar punctajul obținut a permis încadrarea preșcolarilor investigați într-un anumit timp de comportament din cele menționate în fișa de progres din Curriculumul pentru educație timpurie: comportament atins/realizat, comportament în dezvoltare/ în curs de realizare și comportament care necesită sprijin/ nerealizat.

Aprecierea nivelului creativității preșcolarilor s-a realizat raportat la itemii obiectivelor de exersare și de performanță care au vizat sarcina creativă, având utilizând ca indicatori fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea, respectiv capacitatea de elaborare, astfel:

- ❖ 5-6 puncte – comportament atins/realizat;
- ❖ 3-4 puncte – comportament în dezvoltare/în curs de realizare;
- ❖ 1-2 puncte – comportament care necesită sprijin/nerealizat.

La începutul etapei de constatare a fost necesară efectuarea unei sesiuni de formare și inițiere a cadrelor didactice implicate în activitățile educaționale din grupele de preșcolari cuprinși în cercetare. Sesiunile au fost realizate online prin intermediul platformei Google Meet,

prin Whatsapp, fiind clarificate toate aspectele cu privire la aplicarea probelor de evaluare, iar pe email au fost transmise documentele necesare.

Preșcolarii au fost implicați în activități pe grupuri mici, dar intervievați individual cu privire la rezultatele obținute. Dat fiind faptul că probele au fost aplicate de cadrele didactice de la grupă, preșcolarii nu au resimțit nicio presiune în ceea ce privește obținerea unor anumite rezultate, iar acest demers a devenit o parte din programul lor cotidian.

Probele au fost aplicate la un interval de 3 zile între ele, cu o durată de aproximativ 30 de minute. Prin fiecare probă s-a urmărit gradul de manifestare a fiecărui indicator al creativității menționat, atât prin evaluare scrisă, orală, cât și practică.

S-a aplicat *proba nr. 1 pentru evaluarea inițială a nivelului fluidității la preșcolari*, intitulată „Jocul asemănărilor”, având ca scop formularea unui număr cât mai mare de răspunsuri într-un timp dat. Această probă vizează creativitatea verbală și a implicat materiale relevante pentru evidențierea criteriilor propuse, precum: disc/cerc/pătrat (formă), elefant/furnică (mărime), plop/păpădie (înălțime).

Desfășurarea: Copiii sunt informați că vor discuta despre obiecte pe care le cunosc, mai exact despre caracteristicile acestora din perspectivă matematică, și că vor încerca să identifice în gând și alte obiecte care împărtășesc aceeași caracteristică. Pentru exemplificare, s-a prezentat pe rând câte o pereche dintre materialele demonstrative pregătite. După o primă observare, s-a trecut la analiza caracteristicilor acestora, stabilind criteriul pereche pentru cele două obiecte. Ex. discul și pătratul sunt forme geometrice cu formă diferită, deși pot avea și culori sau mărimi diferite. Se solicită copiilor să caute cât mai multe răspunsuri (cuvinte care denumesc obiecte) în funcție de criteriul stabilit: „Ce obiecte sunt rotunde/ pătrate?”, „Care dintre obiecte sunt mari/ mici?”, „Ce obiecte sunt înalte/ scunde?”, cu aplicabilitate la un nivel mai general la început, acceptând indicarea unor obiecte care pot avea și o altă formă sau dimensiune. Se va acorda totodată următoarea întrebare: „Gândiți-vă la exemple de obiecte pe care un alt coleg, probabil, nu le-ar menționa — obiecte descoperite în propriile voastre experiențe, pe care doar voi le-ați întâlnit sau observat”.

Pentru a complica sarcina, sfera de căutare a fost restrânsă la obiecte care se încadrează exclusiv în criteriul stabilit. De exemplu: balonul este rotund, dar poate avea și o altă formă, pe când roata este întotdeauna rotundă; biscuitul este pătrat, dar poate avea o altă formă, pe când batista este întotdeauna pătrată etc.; blocurile/ casele sunt înalte, dar, în comparație unele cu altele, pot fi și scunde, pe când construcțiile de tip zgârie-nori sunt întotdeauna înalte.

La această probă au fost formulați itemi în raport cu cele trei tipuri de obiective. Proba de evaluare a urmărit:

❖ *Obiectiv de acomodare:* Să distingă principalele însușiri ale obiectele prezentate, stabilind atributul comun;

Item 1: Descrie obiectele propuse, stabilind criteriul comun de analiză.

Comportament care necesită sprijin: denumește obiectele;

Comportament în dezvoltare: denumește obiectele și le descrie;

Comportament atins: denumește obiectele, le descrie și stabilește criteriul comun de asociere: formă, mărime, înălțime.

❖ *Obiectiv de exersare:* Să identifice în mediul înconjurător sau din experiența personală obiecte care se încadrează în criteriul stabilit și propus.

Item 1: Denumeste obiecte care pot fi rotunde/ pătrate, mari/ mici, înalte/ scunde (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1p - indică 1 obiect din mediul înconjurător care poate fi rotund/ pătrat, mare/ mic, înalt/ scund;

Comportament în dezvoltare: 2p - indică 2-3 obiecte din mediul înconjurător dar și din memorie care pot fi rotunde/ pătrate, mari/ mici, înalte/ scunde, le denumesc și motivează alegerea făcută, raportat la criteriul stabilit;

Comportament atins: 3p - denumesc mai mult de 3 obiecte din mediul înconjurător, dar și din memorie care pot fi rotunde/ pătrate, mari/ mici, înalte/ scunde, le descriu și motivează alegerea făcută, raportat la criteriul stabilit.

❖ *Obiectiv de performanță:* Să identifice în mediul înconjurător sau din experiența personală obiecte care se încadrează strict în criteriul stabilit și propus.

Item 1: Denumeste obiecte care pot fi doar rotunde/ pătrate, mari/ mici, înalte/ scunde (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - indică 1 obiect din mediul înconjurător care poate fi doar rotund/ pătrat, mare/ mic, înalt/ scund;

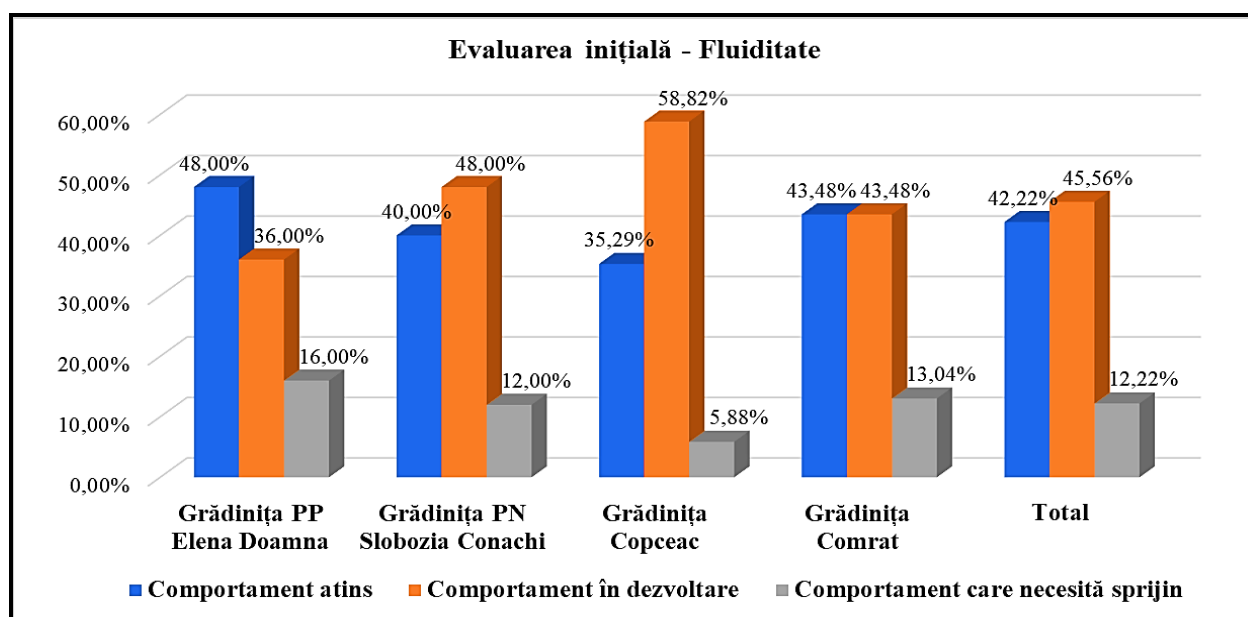
Comportament în dezvoltare: 2 p. - indică 2-3 obiecte din mediul înconjurător dar și din memorie care pot fi doar rotunde/ pătrate, mari/ mici, înalte/ scunde, le denumesc și motivează alegerea făcută, raportat la criteriul stabilit;

Comportament atins: 3 p. - denumesc mai mult de 3 obiecte din mediul înconjurător, dar și din memorie care pot fi doar rotunde/ pătrate, mari/ mici, înalte/ scunde, le descriu și motivează alegerea făcută, raportat la criteriul stabilit.

Analizând datele experimentale obținute în urma evaluării copiilor implicați în cercetare (Anexa 1), am delimitat următoarele rezultate:

Tabelul 3.3. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Fluiditate”

Grupul țintă 90 de copii (46 fete și 44 băieți)	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
Grădinița cu Program Prolungit „Elena Doamna” Galați, România	48,00% 12 preșcolari 5 fete și 7 băieți	36,00% 9 preșcolari 6 fete și 3 băieți	16,00% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	40,00% 10 preșcolari 6 fete și 4 băieți	48,00% 12 preșcolari 4 fete și 8 băieți	12,00% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadîr- Lunga, Republica Moldova	35,30% 6 preșcolari 5 fete și 1 băiat	58,82% 10 preșcolari 2 fete și 8 băieți	5,88% 1 preșcolar 1 fată
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	43,48% 10 preșcolari 6 fete și 4 băieți	43,48% 10 preșcolari 6 fete și 4 băieți	13,04% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți
Total	42,22% 38 preșcolari 22 fete și 16 băieți	45,56% 41 preșcolari 18 fete și 23 băieți	12,22% 11 preșcolari 6 fete și 5 băieți

Figura 3.1. Compararea rezultatelor evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Fluiditate”

În cadrul acestei probe s-au obținut rezultate bune, la început preșcolarii dorind să dea cât mai multe răspunsuri, fiind mai puțin atenți la respectarea și încadrarea în criteriul dat, apoi, sesizând necesitatea respectării acestuia, s-au concentrat mai mult, dând răspunsuri corecte și variate. Copiii care au cumulat 5 sau 6 puncte au reușit să denumească mai mult de 3 obiecte din mediul înconjurător, dar și din memorie, care pot fi rotunde/ pătrate, mari/ mici, înalte/ scunde sau care au doar aceste caracteristici, le-au descris și au motivat alegerea făcută, raportat la

criteriul stabilit, fiind încadrați în procentul celor cu *Comportament atins/realizat*. Preșcolarii care au cumulat 3 și 4 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament în dezvoltare*, întrucât ei au reușit să indice 2-3 obiecte din mediul înconjurător, dar și din memorie, care pot fi rotunde/pătrate, mari/ mici, înalte/ scunde sau care au exclusiv aceste caracteristici, le-au denumit și au motivat alegerea făcută, raportat la criteriul stabilit, cu condiția ca la cel puțin la unul dintre obiective să obțină punctajul maxim. Se remarcă un relativ echilibru între procente care reflectă *Comportamentul atins/ realizat* (pe grădinițe: 48,00%, 40,00%, 35,29%, 43,48%, total: 42,22%) și *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare* (pe grădinițe: 36,00%, 48,00%, 58,82%, 43,48%, total: 45,56%), ceea ce denotă un nivel relativ mediu de dezvoltare a fluidității creativității preșcolarilor și existența unor abilități creatoare satisfăcătoare. Aceste rezultate se datorează parcurgerii consecvente a materiei, a continuității preșcolarilor la grupă, dar și caracteristicilor vârstei referitoare la manifestarea curiozității și a nevoii de independență în acțiune. Există și un procent de preșcolari la care comportamentul este foarte slab reprezentat, adică ei *necesită sprijin/ nerealizat* în realizarea sarcinilor (pe grădinițe: 16,00%, 12,00%, 5,88%, 13,04%, total: 12,22%), cu toate că ei fac parte dintr-un grup țință format încă de la cele mai mici vârste și reprezintă un grup omogen. Aceștia au cumulat 1 și 2 puncte întrucât ei au reușit să indice 1 obiect din mediul înconjurător, dar și din memorie, care poate fi rotund/pătrat, mare/mic, înalt/scunde sau care are exclusiv acea caracteristică, raportat la criteriul stabilit.

Ca valoare procentuală a întregului grup țință, rezultatele au relevat 42,22% pentru *Comportamentul atins/ realizat* (22 fete și 16 băieți), 45,56% pentru *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare* (18 fete și 23 băieți), într-un oarecare echilibru ca și raport de distribuție pe cele două tipuri de comportamente, dar invers proporțional numeric pe structura de gen (mai multe fete au obținut comportament atins: 22 fete = 47,82% din grupul țință feminin și 16 băieți = 36,36% din grupul țință masculin), în schimb ce băieții sunt mai numeroși pe comportamentul în dezvoltare: 23 băieți = 52,27% din grupul țință masculin, fetele reprezentând pe acest nivel comportamental 39,13% = 18 fete, din grupul țință feminin). 12,22% dintre copii s-au încadrat pentru comportament care *necesită sprijin/ nerealizat* (6 fete = 13,04% din totalul fetelor și 5 băieți = 11,36% din totalul băieților).

Raportat la distribuția preșcolarilor după mediul de proveniență și rezultatele obținute, se remarcă 45,83% dintre preșcolarii din mediul urban față de 38,09% dintre preșcolarii din mediul rural cu *Comportament atins/ realizat*, în timp ce, pentru *Comportament în dezvoltare/ în curs de realizare* s-au înregistrat 39,58% pentru copiii din mediul urban, față de 52,38% pentru copiii din mediul rural. 14,58% dintre preșcolarii din mediul urban au obținut rezultate care i-au situat la

nivelul *Comportamentului care necesită sprijin/ nerealizat*, în timp ce, pentru mediul rural, s-au înregistrat 9,52% dintre copii pe același nivel de comportament.

Următorul indicator al creativității evaluat la preșcolarii implicați în cercetare în etapa de constatare a fost flexibilitatea. ***S-a aplicat proba nr. 2, intitulată „Jocul bețișoarelor”, pentru evaluarea inițială a nivelului flexibilității la preșcolari.*** Aceasta are ca scop elaborarea unor soluții prin restructurarea datelor, fiind bazată pe creativitate figurală și senzorio-motorie. Pentru această probă a fost utilizat drept material didactic bețișoare din plastic neflexibil și bețișoare din sârmă.

Desfășurarea: Pentru captarea atenției, au fost propuse preșcolarilor câteva ilustrații cu imagini simple și obiecte bine conturate: o imagine dintr-un parc; o imagine de pe stradă, cu semafor și trecere de pietoni; o imagine cu vapoare și bărci pe apă. Intuind formele din mediu și studiind diverse obiecte din imaginile propuse, preșcolarii au stabilit tipuri de linii, forme, dimensiuni ale acestora, raportat și la reprezentările pe care le aveau ei. Anunțarea temei a adus în atenția preșcolarilor sarcina de a realiza obiecte sau aspecte compoziționale în plan bidimensional, din bețișoare (bețe din plastic și segmente de sârmă de cca. 6-10 cm.). Scopul acestui exercițiu a fost depășirea a ceea ce este vizibil (forma dreaptă a sârmulițelor) și restructurarea mintală și practică a materialului utilizat, observând că, prin îndoire, se pot obține forme curbe care să le faciliteze redarea cât mai aproape de realitate a obiectelor.

Acest aspect nu a fost comunicat de la început, observând că aproximativ 30% dintre preșcolari, în special băieții, au sesizat această posibilitate și au cerut acordul pentru utilizarea acestui procedeu de lucru. De asemenea, au remarcat că sârmulițele pot fi îndoite pentru a obține segmente mai scurte. Imaginile construite la început au fost mai puțin complexe, pornind de la aspecte apropiate, foarte cunoscute (casa, copacul, mașina, blocul), ducând apoi spre îmbogățirea lucrărilor cu obiecte din domeniul care îi pasionează (povești, jocuri pe calculator, desene animate, jucării, alimente, obiecte din casă, aspecte din viața cotidiană).

Au fost analizate construcțiile rezultate, cu accent pe identificarea formelor geometrice în care acestea s-ar încadra (ex. trunchiul copacului se poate încadra într-un dreptunghi, iar coroana sa într-un cerc; fața casei se poate încadra într-un dreptunghi, iar o față a acoperișului poate fi reprezentat printr-un triunghi). La această probă am putut observa și nivelul deprinderilor de lucru, de mănuire a materialelor, având în vedere calitatea îmbinării elementelor, a prelucrării materialului dat, a organizării spațiului de lucru, a dispunerii elementelor în acest spațiu. Totodată s-a evidențiat flexibilitatea creativității în raport cu selectarea obiectelor, asocierea acestora în compoziții, transformarea materialului dat.

Ca și în prima probă, au fost formulate trei obiective cu trei itemi, astfel:

❖ *Obiectiv de acomodare:* Să descrie imaginile prezentate, identificând forme geometrice cunoscute;

Item 1: Denumeste și descrie imaginile, raportându-le la forme geometrice cunoscute

Comportament care necesită sprijin: denumește imaginile;

Comportament în dezvoltare: denumește 1-2 imagini și identifică 1-2 forme geometrice componente;

Comportament atins: denumește 3 sau mai multe imagini și identifică formele geometrice componente.

❖ *Obiectiv de exersare:* Să realizeze din bețișoare și sârmă obiecte de forme geometrice asemănătoare celor identificate în imagini.

Item 1: Realizează obiecte care să aibă sau să conțină formele geometrice identificate în imagini (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - realizează 1-2 obiecte prin îmbinarea materialelor puse la dispoziție;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - realizează 2-3 obiecte prin îmbinarea materialelor puse la dispoziție, intervenind asupra acestora (îndoaie sârma pentru a putea obține forma rotundă);

Comportament atins: 3 p. - realizează și descriu mai mult de 3 obiecte prin îmbinarea materialelor puse la dispoziție, intervenind asupra acestora (îndoaie sârma pentru a putea obține forma rotundă).

❖ *Obiectiv de performanță:* Să asocieze obiectele create cu forme geometrice de încadrare.

Item 1: Denumeste și descrie obiectele create, stabilind o formă geometrică în care s-ar putea încadra (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - denumește obiectele create și forma lor geometrică;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - denumește obiectele create și descrie modalitatea de realizare a acestora;

Comportament atins: 3 p. - denumește obiectele create, descrie demersul de realizare și stabilește o formă geometrică în care le-ar putea încadra.

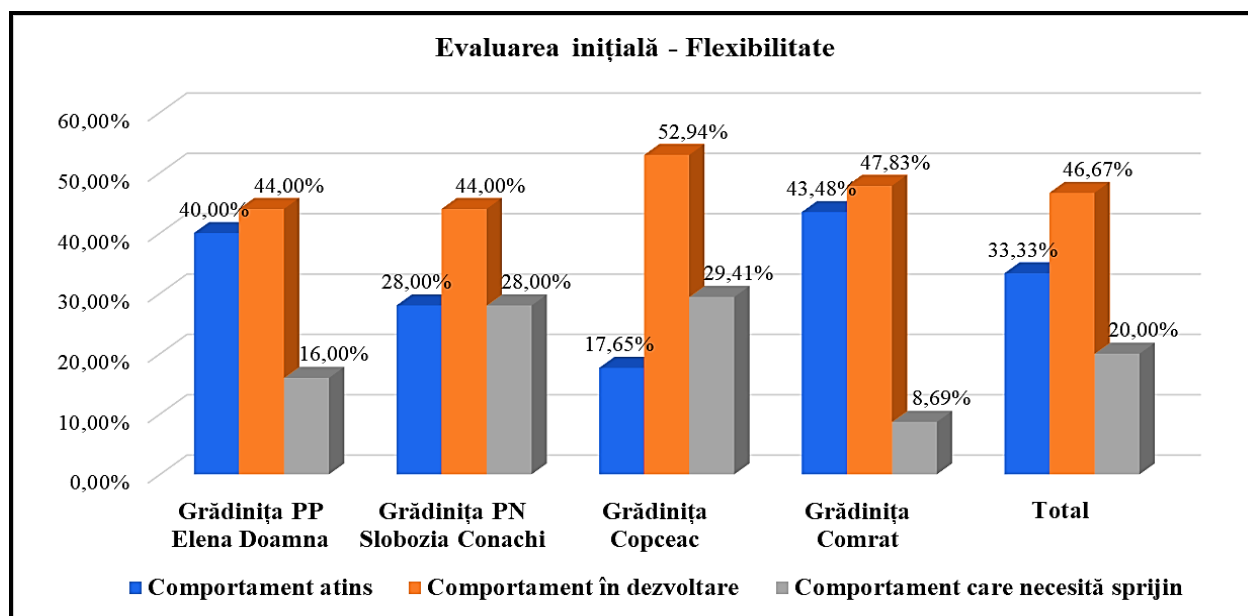
Aprecierea nivelului creativității preșcolarilor din perspectiva flexibilității s-a realizat raportat la itemii formulați, punându-se accent pe punctajul corespunzător fiecărui nivel de performanță, calculat în funcție de scorul obținut la sarcinile aferente obiectivului de exersare

(sarcină simplă) și obiectivului de performanță (sarcină complexă), ambele vizând același conținut.

Rezultatele evaluării copiilor în cadrul celei de-a doua probe (Anexa 2) sunt sistematizate procentual astfel:

Tabelul 3.4. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Flexibilitate”

Grupul țintă 90 de copii (46 fete și 44 băieți)	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
Grădinița cu Program Prolungit „Elena Doamna” Galați, România	40,00% 10 preșcolari 5 fete și 5 băieți	44,00% 11 preșcolari 5 fete și 6 băieți	16,00% 4 preșcolari 3 fete și 1 băiat
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	28,00% 7 preșcolari 6 fete și 1 băiat	44,00% 11 preșcolari 2 fete și 9 băieți	28,00% 7 preșcolari 4 fete și 3 băieți
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadîr-Lunga, Republica Moldova	17,65% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	52,94% 9 preșcolari 4 fete și 5 băieți	29,41% 5 preșcolari 3 fete și 2 băieți
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	43,48% 10 preșcolari 7 fete și 3 băieți	47,83% 11 preșcolari 5 fete și 6 băieți	8,69% 2 preșcolari 1 fată și 1 băiat
Total	33,33% 30 preșcolari 19 fete și 11 băieți	46,67% 42 preșcolari 16 fete și 26 băieți	20,00 % 18 preșcolari 11 fete și 7 băieți

Figura 3.2. Compararea rezultatelor evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Flexibilitate”

Și în cazul acestei probe, procentul semnificativ al preșcolarilor care necesită sprijin pentru manifestarea flexibilității în acțiune (20,00%), împreună cu cei care prezintă acest comportament în dezvoltare (46,67%), depășește numărul copiilor care au atins deja

comportamentul așteptat (33,33%), evidențiind necesitatea unei intervenții educaționale pentru stimularea acestei caracteristici. Preșcolarii care au cumulat 5 și 6 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament atins*, întrucât ei au reușit să realizeze și să descrie mai mult de 3 obiecte prin îmbinarea și modelarea materialelor puse la dispoziție precum și procesul de realizare, să denumească obiectele create și să stabilească o formă geometrică în care le-ar putea încadra. Preșcolarii care au cumulat 3 și 4 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament în dezvoltare*, deoarece au realizat 2-3 obiecte prin îmbinarea materialelor puse la dispoziție, intervenind asupra acestora (îndoie sârma pentru a putea obține forma rotundă), au denumit obiectele create și au descris modalitatea de realizare a acestora, fără a putea stabili o formă geometrică de încadrare. Preșcolarii care au cumulat 1 și 2 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament care necesită sprijin*, întrucât ei au reușit să indice 1 obiect din mediul înconjurător, dar și din memorie, care poate fi rotund/pătrat, mare/mic, înalt/scunde sau care are exclusiv acea caracteristică, raportat la criteriul stabilit, fără argumentare sau cu stabilirea unei forme geometrice de încadrare.

Ca și performanțe evaluate pe gen, la fel ca la *fluiditate*, se distinge numărul mai mare de fete care au un *comportament atins/ realizat* în ceea ce privește manifestarea flexibilității în creativitate, 19 fete (41,30% din grupul țintă feminin), față de 11 băieți (25,00% din totalul băieților) care se încadrează în acest comportament, în timp ce, pentru *comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare*, raportul se prezintă invers, fiind 26 de băieți (59,09% din grupul țintă masculin) și 16 fete (34,78% din grupul țintă feminin). Pentru *comportamentul care necesită sprijin/ nerealizat* au fost încadrați 18 preșcolari (11 fete = 23,91% din totalul fetelor și 7 băieți = 15,91% din totalul băieților).

Din cele prezentate, se remarcă faptul că preșcolarii din grădinițele situate în mediul urban au obținut rezultate superioare ca și nivel de manifestare a flexibilității în soluționarea sarcinilor pe segmentul de *Comportament atins/realizat* (41,67%) față de cei din grădinițele din mediul rural (23,8%), în timp ce, pentru *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare* s-au obținut 52,38% pentru mediul urban și 47,61% pentru mediul rural. Existența unor diferențe procentuale considerabile care reflectă un nivel foarte scăzut (*comportament care necesită sprijin/ nerealizat*) al capacității de abordare flexibilă a sarcinilor de către preșcolari se datorează gradului scăzut al plasticității gândirii care influențează nivelul creativității la această vârstă, dar și lipsei exercițiului în acest sens, respectiv 12,50% pentru mediul urban și 28,57% pentru mediul rural.

Rezultatele superioare ale preșcolarilor din grădinițele din mediul urban pot fi influențate de nivelul și complexitatea experiențelor personale, de multitudinea resurselor care le sunt puse

la dispoziție, de gradul în care aceștia sunt lăsați să exploreze sau să intervină asupra obiectelor din jurul lor de către părinți, de modelele comportamentale ale adulților din jur, mai deschiși la schimbări în mediul urban și mai conservatori în mediul rural, precum și posibilităților de acțiune ale preșcolarilor în mediul lor de viață.

S-a aplicat proba nr. 3 pentru evaluarea inițială a nivelului originalității la preșcolari, intitulată „Jocul figurilor”. Scopul acestei probe constă în elaborarea unor imagini inedite, rezultate din transpunerea reprezentărilor mentale sau a produselor imaginației în desen, fiind un test de creativitate figurală. Materialele utilizate au inclus foaie de hârtie, figuri geometrice ca suport pentru conturul de bază, carioci și creioane colorate.

Desfășurarea: Copiii au la dispoziție forme geometrice cu ajutorul cărora să realizeze conturul de bază de la care va porni desenul. Realizând la început diverse contururi simple (cerc, pătrat, dreptunghi), s-a solicitat ca preșcolarii să completeze aceste desene cu alte elemente pentru a crea obiecte diverse. În cadrul probei nu a fost specificat o temă anume, nici nu s-au propus elemente standard (tipuri de linii) care să fie utilizate în completarea desenelor. Copiilor li s-a spus: „Desenați obiecte la care un alt copil probabil nu s-ar fi gândit. Acestea pot exprima emoții, pot sugera acțiuni și pot fi reale sau fantastice. Este important ca desenele să fie bogate în detalii, iar fiecare obiect să primească o denumire inventată din propria voastră imaginație.”

Obiectele redată de către copii au avut ca sursă de inspirație mediul apropiat al copiilor, cunoștințele din lumea basmelor, din desene animate, dar și din imaginație etc. Preșcolarii au reprodus elemente cunoscute pornind de la figura centrală, la care au adăugat alte forme geometrice sau detalii din linii obișnuite, folosite în desenul cotidian. S-a pus accent pe detaliile desenelor și mai puțin pe cantitatea lor.

În contextul jocului dat, au fost propuse trei obiective și trei itemi, astfel:

❖ ***Obiectiv de acomodare:*** Să identifice în mediul înconjurător forme geometrice cunoscute;

Item 1: Denumeste și descrie obiectele, raportându-le la forme geometrice cunoscute!

Comportament care necesită sprijin: denumește 1-2 obiecte;

Comportament în dezvoltare: denumește 1-2 obiecte și le descrie;

Comportament atins: denumește 3 sau mai multe obiecte, le descrie și identifică formele geometrice componente.

❖ ***Obiectiv de exersare:*** Să deseneze obiecte, pornind de la o formă geometrică aleasă.

Item 1: Desenează obiecte care să conțină o formă geometrică la alegere (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - alege o formă geometrică și trasează conturul;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - alege o formă geometrică, trasează conturul, apoi îmbogățește imaginea cu detalii și denuște produsul finit;

Comportament atins: 3 p. - alege mai multe forme geometrice, le combină, trasează conturul, apoi îmbogățește imaginea cu detalii și denuște produsul finit.

❖ *Obiectiv de performanță:* Să deseneze obiecte inedite, pornind de la o formă geometrică.

Item 1: Desenează, descrie și denuște obiecte, completând desenul cu detalii (3 puncte).

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - desenează și descrie 1 obiect;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - desenează 2-3 obiecte, pornind de la o figură geometrică și le descrie;

Comportament atins: 3 p. - desenează mai mult de 3 obiecte, cu detalii, le descrie și le dă o denumire originală.

Aprecierea nivelului creativității preșcolarilor din perspectiva originalității s-a realizat, s-a realizat pe baza sarcinilor de exersare și performanță, punctajele obținute fiind utilizate pentru stabilirea nivelului creativității în raport cu comportamentul urmărit.

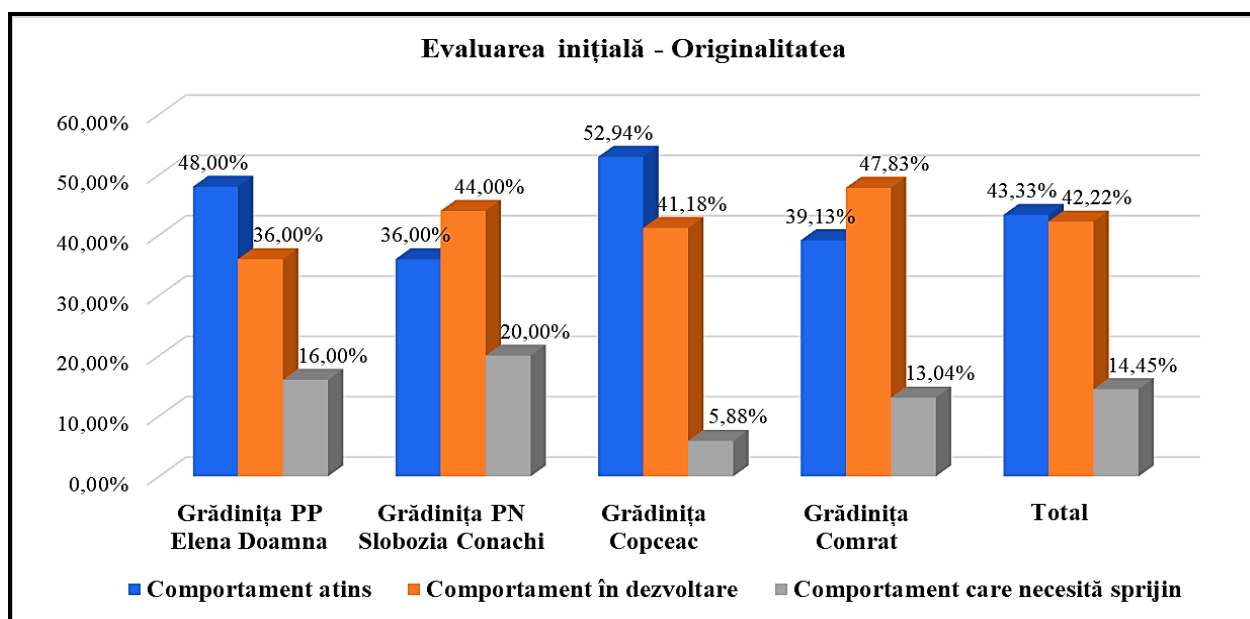
Analizând datele experimentale obținute în urma evaluării copiilor implicați în cercetare (Anexa 3), am delimitat următoarele rezultate înregistrate în tabelul 3.5.

Tabelul 3.5. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul Originalitate

Grupul țintă 90 de copii (46 fete și 44 băieți)	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
Grădinița cu Program Prolungit „Elena Doamna” Galați, România	48,00% 12 preșcolari 6 fete și 6 băieți	36,00% 9 preșcolari 5 fete și 4 băieți	16,00% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	36,00% 9 preșcolari 7 fete și 2 băieți	44,00% 11 preșcolari 3 fete și 8 băieți	20,00% 5 preșcolari 2 fete și 3 băieți
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadâr- Lunga, Republica Moldova	52,94% 9 preșcolari 5 fete și 4 băieți	41,18% 7 preșcolari 2 fete și 5 băieți	5,88% 1 preșcolar 1 fată
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	39,13% 9 preșcolari 5 fete și 4 băieți	47,83% 11 preșcolari 6 fete și 5 băieți	13,04% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat
Total	43,33% 39 preșcolari 23 fete și 16 băieți	42,22% 38 preșcolari 16 fete și 22 băieți	14,45% 13 preșcolari 7 fete și 6 băieți

Procentele relativ mari, corespunzătoare *Comportamentului atins/ realizat* în ceea ce privește manifestarea originalității (48%, 36%, 52,94%, 39,13% pe grădinițe, 43,33% total) se datorează faptului că sarcina probei a presupus realizarea unor desene, activitate preferată a

preșcolarilor, care le dă posibilitatea inovării și exprimării libere în scris, mult mai accesibilă față de formularea orală a ideilor la această vârstă. Faptul că a existat un punct de plecare bine definit (conturul realizat cu ajutorul unor forme geometrice), a facilitat realizarea suportului pe baza căruia să se realizeze obiectele prin adăugarea de elemente de detaliu. Numărul acestor elemente a constituit criteriul de bază în aprecierea originalității preșcolarilor, ținându-se cont și de detaliile adăugate. Preșcolarii încadrați la acest nivel au realizat mai mult de 3 obiecte din forme geometrice variate, pe care le-au combinat prin trasarea conturului alăturat sau suprapus, ulterior îmbogățind imaginea cu detalii și dându-i utilitate.

Figura 3.3. Compararea rezultatelor evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Originalitate”

Și la această probă, procentul preșcolarilor care manifestă *Comportament în dezvoltare/în curs de realizare* (42,22%), cumulat cu al celor *care necesită sprijin/ nerealizat* (14,45%), este mai mare decât cel al preșcolarilor cu *Comportament atins/ realizat* (43,33%), ceea ce înseamnă că trebuie să se intervină pentru creșterea procentului celor din urmă. Preșcolarii care au cumulat 3 și 4 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament în dezvoltare*, deoarece au realizat 2-3 obiecte pornind de la o figură geometrică, pe care au îmbogățit-o cu detalii, descriind procesul realizat, iar cei care au cumulat 1 și 2 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament care necesită sprijin* pe baza faptului că au ales o figură geometrică, după care au trasat conturul, fără a aduce alte îmbunătățiri, acordându-i, totuși, o semnificație.

Din perspectiva dispersiei pe gen, se remarcă o dominantă a fetelor în ceea ce privește *comportamentul atins/realizat*: 23 de fete (50,00% din grupul țintă feminin), comparativ cu 16 băieți (36,36% din grupul țintă masculin) care se încadrează în acest tip de comportament. În

schimb, pentru *comportamentul în dezvoltare/în curs de realizare*, din cei 38 de preșcolari, 22 sunt băieți (50,00% din totalitatea băieților) și 16 fete (34,78% din totalitatea fetelor). Preșcolarii care necesită sprijin/comportament nerealizat pe factorul „originalitate” reprezintă 14,45%, incluzând 7 fete (15,21% din grupul țintă feminin) și 6 băieți (13,63% din grupul țintă masculin).

În ceea ce privește compararea rezultatelor în funcție de mediul de proveniență, preșcolarii au demonstrat *comportamente atinse/ realizate* pentru mediul urban în procent de 43,75% din grupul țintă corespondent (21 de copii), 41,67% (20 de copii) un *comportament în dezvoltare/ în curs de realizare* și 14,58% (7 copii) un *comportament care necesită sprijin*. Pentru mediul rural, 42,85% dintre preșcolarii din grupul țintă corespondent (18 copii) s-au încadrat în valorile specifice *Comportamentului atins/ realizat*, 42,85% din preșcolarii din mediul rural (18 copii) au atins un *comportament în dezvoltare/ în curs de realizare* și 14,28% (6 copii) din mediul rural s-au încadrat în *comportament care necesită sprijin/ nerealizat*.

S-a aplicat proba nr. 4 pentru evaluarea inițială a capacității de elaborare la preșcolari, intitulată „Să desenăm despre ...”. Scopul acestei probe constă în dezvoltarea, lărgirea și îmbogățirea ideilor, precum și în redarea prin desen a temelor propuse. Proba combină creativitatea verbală și grafică, utilizând foi albe sau colorate, creioane colorate și carioci.

Desfășurarea: S-au propus copiilor mai multe teme „Grădinița”, „Omul” etc., în baza cărora ei au realizat un desen: „În familie”, „Eu și prietenii mei”, „În excursie”, „Grădinița mea” etc. Sarcina copiilor a fost: „Realizați un tablou și reflectați asupra caracteristicilor pe care le puteți atribui obiectelor pe care le redați prin desen”.

Pe parcursul realizării desenelor, copiii au fost provocați să reflecteze asupra caracteristicilor cunoscute ale obiectelor și asupra modului în care le-ar putea descrie pe fiecare, utilizând concepte matematice: copac înalt, copil scund, cărare lată, ușă îngustă, casă mare, mașină mică, menționarea culorilor, numărarea elementelor, utilizarea numeralului ordinal, precum și identificarea asemănărilor și diferențelor între obiectele redade.

În urma aplicării acestei probe, am constatat că marea majoritate a copiilor au realizat inițial un plan mintal pe care l-au reprodus prin desen, îmbogățindu-l pe parcurs, ceea ce denotă o capacitate de imaginare creativă a aspectelor redade, pe când restul preșcolarilor au marcat cu stângăcie câteva elemente, unii introducând în desenele lor obiecte care nu aveau nici o legătură cu aspectul surprins, fiind redade doar pentru că i-au impresionat la un moment dat. Referitor la aceste situații, am încercat, acolo unde a fost posibil, să imaginăm o scenă prin care să integrăm elementele introduse de copii în contextul temei alese, astfel încât să identificăm și să valorificăm elemente matematice cunoscute în cadrul desenului.

Nivelul calitativ tehnic de realizare a desenelor nu a fost criteriul principal de apreciere, ci bogăția elementelor, conexiunile dintre ele, încadrarea în spațiul dat, ineditul abordării temelor și bogăția vocabularului privind utilizarea conceptelor matematice, respectiv transferul acestora în contexte noi. Numărul detaliilor în plus utilizate în elaborarea ideilor și realizarea conexiunilor dintre ele a făcut diferența în acordarea punctajelor și stabilirea nivelului de performanță.

În acest context am formulat, ca și în probele anterioare trei obiective și trei itemi, utilizați în evaluarea nivelului comportamentului urmărit prin distribuirea punctajului precum urmează:

❖ *Obiectiv de acomodare:* Să descrie imaginile prezentate, folosind un limbaj matematic adecvat;

Item 1: Descrie imaginile!

Comportament care necesită sprijin: denumeste 1-2 obiecte din imagini prezentate;

Comportament în dezvoltare: denumeste 1-2 obiecte și le descrie;

Comportament atins: denumeste 3 sau mai multe obiecte și le descrie, folosind termeni matematici.

❖ *Obiectiv de exersare:* Să deseneze obiecte asociate unor caracteristici matematice, într-un context ales.

Item 2: Desenează imagini pe o temă aleasă și descrie-le, utilizând un limbaj matematic adecvat (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - desenează imagini cu sens și legătură între ele și le denumeste;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - desenează imagini cu sens și legătură între ele și le descrie;

Comportament atins: 3 p. - desenează imagini cu sens și legătură între ele și le descrie, utilizând un limbaj matematic adecvat.

❖ *Obiectiv de performanță:* Să realizeze desene cu sens, cu detalii asociate unor caracteristici matematice, pe o temă aleasă.

Item 3: Desenează imagini pe o temă aleasă folosind elemente la care nu s-au mai gândit și alți preșcolari (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - desenează imagini pe tema dată și le descrie;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - desenează imagini cu sens pe tema dată și evidențiază elementele originale;

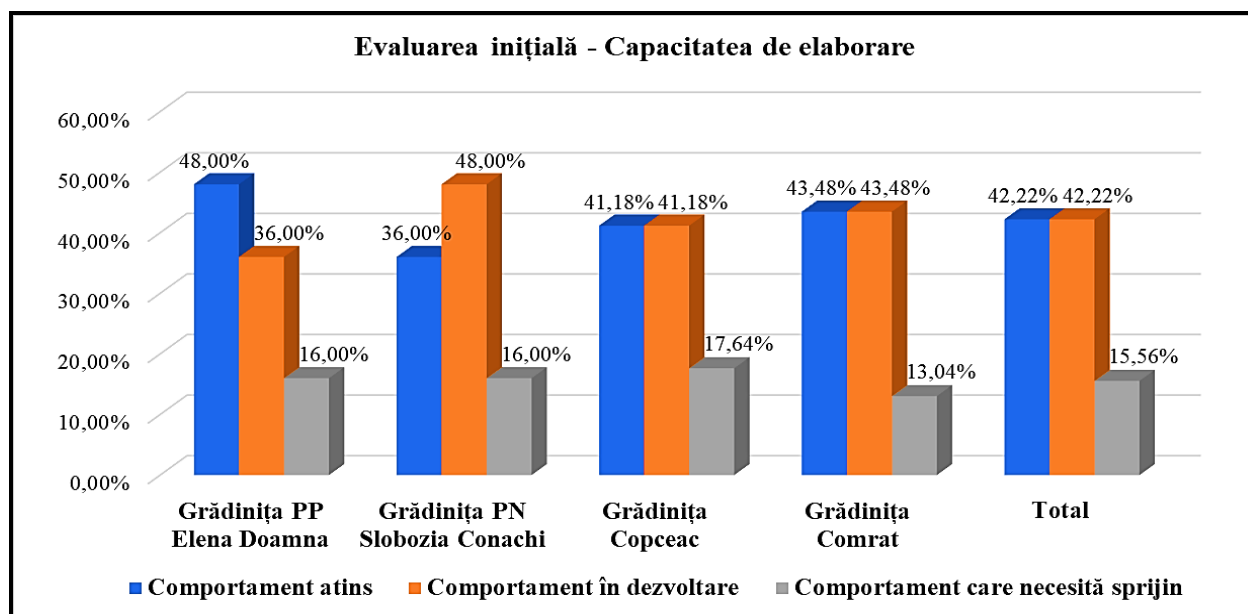
Comportament atins: 3 p. - desenează imagini cu sens pe tema dată, evidențiază elementele originale și le descrie, utilizând un limbaj matematic adecvat.

Aprecierea nivelului creativității preșcolarilor din perspectiva capacității de elaborare s-a realizat pe baza sarcinilor de exersare și performanță, punctajele obținute fiind utilizate pentru stabilirea nivelului creativității în raport cu comportamentul urmărit.

Rezultatele evaluării copiilor în cadrul probei a patra (Anexa 4) sunt înregistrate procentual în tabelul 3.6.

Tabelul 3.6. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Capacitatea de elaborare”

Grupul țintă 90 de copii (46 fete și 44 băieți)	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
Grădinița cu Program Prolungit „Elena Doamna” Galați, România	48,00% 12 preșcolari 6 fete și 6 băieți	36,00% 9 preșcolari 5 fete și 4 băieți	16,00% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	36,00% 9 preșcolari 8 fete și 1 băiat	48,00% 12 preșcolari 2 fete și 10 băieți	16,00% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadir- Lunga, Republica Moldova	41,18% 7 preșcolari 5 fete și 2 băieți	41,18% 7 preșcolari 2 fete și 5 băieți	17,64% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	43,48% 10 preșcolari 6 fete și 4 băieți	43,48% 10 preșcolari 6 fete și 4 băieți	13,04% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți
Total	42,22% 38 preșcolari 25 fete și 13 băieți	42,22% 38 preșcolari 15 fete și 23 băieți	15,56% 14 preșcolari 6 fete și 8 băieți

Figura 3.4. Compararea rezultatelor evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Capacitatea de elaborare”

La această probă s-au obținut rezultate bune pentru *comportamentul atins/ realizat* (48,00%, 36,00%, 41,18%, 43,48% pe grădinițe, 42,22% total), având în vedere faptul că rezolvarea sarcinilor a presupus tot desenul, activitate foarte îndrăgită de preșcolari, care le-a stimulat imaginația și creativitatea. La această vârstă, preșcolarii dețin deprinderi superioare de redare a unor obiecte prin desen, precum și suficiente experiențe care să le îmbogățească baza de reprezentări. Același procent (42,22%) s-a înregistrat și pentru *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare*. Pentru *Comportamentul care necesită sprijin/ nerealizat* s-au încadrat 14 preșcolari, reprezentând 15,55% din totalul celor cuprinși în experiment. Preșcolarii care au acumulat 5 și 6 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament atins*, deoarece au realizat desene cu imagini coerente și interconectate, pe care le-au descris folosind un limbaj matematic adecvat și evidențiind elementele originale. Preșcolarii care au acumulat 3 și 4 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament în dezvoltare*, deoarece au realizat desene coerente și interconectate, evidențiind elementele originale, dar fără a utiliza un limbaj matematic adecvat. În schimb, preșcolarii care au acumulat 1 și 2 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament care necesită sprijin*, întrucât au desenat doar imagini cu sens și legătură între ele, pe care le-au denumit simplu, fără detalii suplimentare sau utilizarea limbajului matematic.

Variatatea și bogăția elementelor pe care preșcolarii le-au reprezentat prin desen au constituit repere fundamentale în aprecierea *capacității de elaborare*, fiind asociate și cu posibilitățile de a discuta despre ele, folosind termeni matematici și subliniind legăturile cauzale dintre acestea, în raport cu experiențele individuale. Existența unor interpretări verbale originale, chiar dacă nu au fost vizibile acele aspecte prin desen, a făcut ca aprecierea capacității de elaborare a preșcolarilor să se realizeze cât mai obiectiv posibil. Acest lucru s-a realizat individual.

Ca și repartizare pe gen a performanțelor obținute în ceea ce privește *capacitatea de elaborare*, 25 fete (54,34% din grupul țintă feminin) și 13 băieți (29,54% din grupul țintă masculin) s-au încadrat pentru *Comportamentul atins/ realizat*, iar pentru *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare* reprezentarea a fost inversă, fiind mai mulți băieți (23 = 52,27% din totalul băieților) și mai puține fete (15 = 32,6% din totalul fetelor), în timp ce, cei 14 preșcolari încadrați la *Comportamentul care necesită sprijin/ nerealizat* au fost reprezentați de 6 fete (13,04% din grupul feminin) și 8 băieți (18,18% din grupul masculin).

Din punctul de vedere al mediului de proveniență, se constată că 45,83% dintre copiii din mediul urban și 38,09% dintre cei din mediul rural s-au încadrat în *Comportamentul atins/ realizat*, 39,58% dintre preșcolarii din mediul urban și 45,23% dintre cei din mediul rural au obținut rezultate corespunzătoare *Comportamentului în dezvoltare/ în curs de realizare*, în timp

ce, pentru *Comportamentul care necesită sprijin/ nerealizat* s-au încadrat 14,58% dintre copiii din mediul urban și 16,66% dintre cei din mediul rural.

Urmare a aplicării acestor 4 probe de evaluare s-au constatat următoarele:

1. În procesul de *evaluare a fluidității*, reprezentând capacitatea copiilor de a produce un număr mare de idei, rezultatele au fost influențate de familiaritatea conținuturilor abordate, în sensul că proba face referire la cunoștințele și experiența copiilor. Cu toate acestea, o parte din preșcolari au întâmpinat dificultăți în enumerarea obiectelor în funcție de un criteriu, deoarece nu posedă încă capacități matematice complet dezvoltate.

2. În cazul *flexibilității*, adică a capacității preșcolarilor de a produce răspunsuri foarte variate, utilizând noțiuni din alte domenii, situația se atestă a fi mai bună decât în cazul fluidității. Aceste rezultate se datorează specificului sarcinilor acordate, care s-au structurat sub formă de joc, lăsându-i pe copii să acționeze liber în raport cu propriile experiențe de viață.

3. Utilizarea formelor geometrice în desen a generat rezultate relativ egale, având în vedere faptul că această activitate se află printre preferatele copiilor. Din acest motiv, în *evaluarea originalității preșcolarilor* se atestă o situație mai bună în vederea producerii de idei îndepărtate de ceea ce este comun.

4. *Capacitatea de elaborare* s-a referit la aptitudinea de a dezvolta, lărgi și îmbogăți ideile propuse, care s-a remarcat în procesul de evaluare prin numărul detaliilor utilizate în plus în elaborarea ideilor.

La etapa de constatare am analizat și modalitățile de proiectare și desfășurare a activităților din grădiniță, deoarece rolul cadrului didactic și al mediului educațional stimulativ este esențial în dezvoltarea creativității copiilor. Această analiză a permis constatarea următoarelor aspecte:

- activitățile analizate au o construcție strictă și rigidă, care nu oferă posibilitatea copilului să se manifeste pe plan creativ, dar după cum este cunoscut faptul că, dacă un educator abordează un stil didactic creativ, acest lucru va oferi posibilitatea copiilor să pună întrebări, să investigheze, să revină asupra procesului de soluționare sau asupra rezultatului, să discute cu ceilalți copii despre sarcina dată, să acorde ajutor, să empatizeze, să fie perseverenți în căutarea și găsirea soluțiilor, să-și asume eșecul unei încercări nereușite;

- conținuturile abordate în cadrul activităților sunt structurate în baza unui model de integrare intradisciplinar și, uneori, multidisciplinar. Totuși, cercetările teoretice arată că, prin contextele interdisciplinare de învățare, se poate stimula mult mai eficient dezvoltarea creativității preșcolarilor, valorificând în mod direct factorii acesteia;

- în urma evaluării preșcolarilor implicați în cercetare, am observat faptul că aceștia manifestă un interes deosebit pentru activitățile integrate, întrucât le oferă posibilitatea alegerii sarcinilor și a materialelor de lucru, rezolvarea acestora în ritmul propriu, într-un mod creativ, imprimând un stil personal produselor realizate;

- cu toate că activitățile din centrele de interes sunt prezente în proiecte, totuși nu există o varietate mare de situații de învățare care ar facilita dezvoltarea factorilor creativității. Uneori există o discordanță între activitatea comună și cea din centrele de interes.

- lipsa unui feedback frontal ar putea accentua diminuarea implicării în activitate, dată de teama de eșec.

3.2. Implementarea programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor

Ca urmare a rezultatelor obținute în cadrul cercetării constatative inițiale, s-a stabilit că există o corespondență între nivelul creativității preșcolarilor și tipul sarcinilor în care aceștia sunt implicați, respectiv între stimularea gândirii și a imaginației și activitățile integrate cu conținut matematic.

Scopul experimentului de formare constă în implementarea programului formativ bazat pe modelul de proiectare integrată pentru dezvoltarea creativității preșcolarilor

Obiectivele etapei formative vizează:

- îmbogățirea reprezentărilor matematice despre caracteristici ale obiectelor (formă, dimensiuni) și criterii de grupare;
- dezvoltarea limbajului matematic cu termeni specifici conținuturilor abordate la grupa mare;
- formarea deprinderilor de lucru cu conținuturi matematice și a capacității de soluționare independentă a sarcinilor de lucru în cadrul activităților matematice;
- stimularea intervențiilor creative în găsirea soluțiilor pentru rezolvarea sarcinilor date, cu accent pe fluiditate, flexibilitate, originalitate și capacitatea de elaborare, utilizând concepte matematice.

Perioada de desfășurare a programului a fost stabilită în intervalul octombrie 2021 – mai 2022 în cadrul instituțiilor de învățământ: Grădinița cu Program Prelungit „Elena Doamna” Galați și Grădinița cu Program Normal nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România, Instituția de Educație Timpurie nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, r. Ceadâr-Lunga și Instituția de Educație Timpurie nr. 4 „Soare”, m. Comrat, Republica Moldova, pe un eșantion de 90 de preșcolari (46 fete, 44 băieți), grupa mare (5-6 ani), atât din mediul urban (48 copii), cât și rural (42 copii).

Activitățile integrate au fost concepute conform modelului de proiectare integrată propus în această lucrare și au fost aplicate după un plan de lucru unitar, discutat cu cadrele didactice titulare ale grupurilor în cadrul ședințelor de formare comune și periodice. Activitățile desfășurate cu preșcolarii s-au realizat atât în limba română, cât și în limba maternă (găgăuză, pentru preșcolarii din Republica Moldova), pentru a facilita înțelegerea sarcinilor și intervenția directă în acțiune, eliminând astfel bariera lingvistică.

Programul formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor a avut la bază patru itinerare:

✓ *Itinerarul metodologic pentru dezvoltarea fluidității* a vizat formarea capacității preșcolarilor de a genera un număr cât mai mare de idei în cadrul sarcinilor cu conținut matematic. Unele dintre aceste activități s-au desfășurat într-un interval de timp bine delimitat (câteva minute), pentru a permite o apreciere cât mai obiectivă a nivelului de creativitate al preșcolarilor din perspectiva indicatorului „fluiditate”.

✓ *Itinerarul metodologic pentru dezvoltarea flexibilității* a vizat formarea capacității preșcolarilor de a formula răspunsuri variate, valorificând și noțiuni din alte domenii.

✓ *Itinerarul metodologic pentru dezvoltarea originalității* a avut ca scop stimularea capacității preșcolarilor de a elabora idei inedite, diferite de cele comune, evidente sau obișnuite.

✓ *Itinerarul metodologic pentru dezvoltarea capacității de elaborare* a urmărit formarea deprinderii preșcolarilor de a îmbogăți ideile și de a utiliza detalii suplimentare în procesul de rezolvare a sarcinilor.

Fiecare itinerar a inclus activități integrate cu conținut matematic, corelate cu tema săptămânală, fiind selectate domeniile și dimensiunile dezvoltării care s-au regăsit în activitățile pe domenii experiențiale. S-a urmărit integrarea activităților matematice cu celelalte categorii de activități, pentru a le oferi preșcolarilor posibilitatea de a transfera cunoștințele și deprinderile din domeniul matematic către alte domenii, și invers.

Spre exemplu, prin integrarea activității matematice cu o activitate de educație plastică, au fost create sarcini pe centrele de interes care să vizeze, pe fiecare centru în parte, conținuturi și deprinderi de lucru specifice celor două activități propuse inițial. Având ca și conținuturi: *Mulțimi de obiecte și operații cu elemente* la activitatea matematică și *Portretul* ca temă plastică la Educația plastică, au fost propuse în etapa de obținere a performanțelor următoarele contexte de integrare a conținuturilor prezentate mai sus:

✓ centrul Știință: „Unde pot așeza? – joc exercițiu: copiii vor picta mulțimi de obiecte într-un spațiu dat, vor denumi caracteristicile comune pe baza cărora pot fi așezate împreună și vor exersa deprinderea de pictură;

✓ centrul Arte: „Chipul meu” – pictură – copiii pictează propriul chip, apoi numără elementele realizate (câți ochi, câte urechi etc.), dar și alte elemente pe care le pot adăuga creativ în lucrare;

✓ centrul Joc de rol: „De-a pictorii” – copiii folosesc uneltele specifice pictorului (șevalet, șorț, paletă cu acuarele) și realizează portretul altor colegi; se discută despre elementele folosite în redarea imaginii, numărul lor, modalitatea de grupare în funcție de diferite criterii.

Pentru fiecare activitate s-au propus teme unitare pe centre de interes, pentru a le oferi în mod egal copiilor posibilitatea parcurgerii conținuturilor și accesul la același tip de material și sarcini, urmărindu-se obținerea unor rezultate cât mai corecte. Conținuturile matematice au fost variate, adaptate nivelului de vârstă și cerințelor curriculare, fiind eșalonate în funcție de capitolele urmărite de-a lungul anului școlar. Ținând cont de particularitățile dezvoltării psihice și intelectuale ale preșcolarilor din grupa mare, precum și de deprinderile necesare utilizării corecte a algoritmilor și a limbajului matematic, în vederea transpunerii lor creative în contexte variate de exersare, prin programul formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor s-a propus combinarea conținuturilor matematice cu cele din alte domenii experiențiale.

În cadrul etapei formative s-a remarcat un interes deosebit al copiilor pentru activitățile creative propuse, aceștia fiind motivați de diversitatea metodelor și a mijloacelor didactice utilizate, atât ca formă, cât și prin atractivitatea cromatică.

Totodată, s-a observat o îmbunătățire semnificativă a calității activității preșcolarilor și a produselor lor creative în toate categoriile de activități. Copiii nu au fost puși doar în situația de a reproduce cunoștințe, ci de a valorifica experiența personală în contexte noi, de a experimenta, observa și exprima propriile opinii, de a formula întrebări și de a găsi soluții diferite la problemele propuse. Situațiile-problemă au fost atât de tip convergent, cât și divergent, problematizarea fiind utilizată împreună cu observarea sistematică, independentă și cu activitățile de descoperire.

Activitățile frontale au fost îmbinate cu cele de echipă și individuale, stimulând cooperarea, competiția, spontaneitatea, inițiativa și, mai ales, formarea deprinderilor de muncă independentă.

Tabelul 3.7. Secvențe din itinerariile metodologice parcurse de preșcolarii mari pentru dezvoltarea fluidității

Tema zilei	Domenii/ Dimensiuni integrate	Activitate comună	Activități în centre	Conținuturi matematice
„Eu și prietenul meu”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	1. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Cubul” – joc didactic Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „Chipul meu” – pictură, portretul	Știință: „Unde pot așeza?” – joc exercițiu Arte: „Chipul meu” – pictură Joc de rol: „De-a pictorii”	Mulțimi de obiecte și operații cu elemente
„Iarna pe uliță”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>A. Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale</i> A.1. Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	2. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Ciorchinele” – joc didactic Domeniul Psihomotric, Educație fizică: „Sărim peste obstacole” – joc, săritura de pe ambele picioare	Știință: „Caută și potrivește” – joc exercițiu Construcții: „Atelierul de obstacole” Joc de masă: „Drumul alergătorilor” - labirint	Figuri geometrice
„Oglinda fermecată”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>B. Dezvoltarea socio-emoțională</i> B.4. Autocontrol și expresivitate emoțională <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	3. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Chipuri vesele” – joc didactic Domeniul Om și Societate, Educație pentru societate: „Ce culoare are un pupic?” – lectura educatoarei	Știință: „Vesel, trist sau mirat” – joc-exercițiu Biblioteca: „În oglindă văd...” – joc exercițiu Arte: „Chipuri vesele” – modelaj	Figuri geometrice
„Daruri de primăvară”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scierii</i> D.2. Mesaje orale în diverse situații de comunicare <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	4. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Grădina cu flori” – joc didactic Domeniul Limbă și Comunicare, Educarea limbajului: „Primăvara” - memorizare	Știință: „Descoperiri în grădina primăverii” – joc exercițiu Biblioteca: „Primăvara în grădină” – citire de imagini Arte: „Ce ne-aduce primăvara?” - desen	Figuri geometrice

„Călătorie în Țara numerelor”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	5. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Numără câte 6-10” – joc didactic Domeniul Estetic și Creativ, Educație muzicală: „Numărătoarea” – cântec, deprinderea de a cânta în colectiv	Construcții: „Construim cadouri din cuburi” Știință: „Creează-ți propriul cifru!” – exerciții pe fișă individuală Joc de rol: „O pizza de nota 10”	Numărul și numerația în concentrul 1-10
„În curtea bunicilor”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	6. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Completează ce lipsește!” – joc didactic Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „În curtea bunicilor” – pictură, compoziția plastică	Știință: „Completează ce lipsește!” – exerciții pe fișă individuală Arte: „În curtea bunicilor” – pictură Construcții: „Curtea bunicilor”	Numărul și numerația în concentrul 1-10
„Cămara bunicii”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	7. Domeniul Știință, Activitate matematică: „Te rog să-mi dai!” – joc didactic Domeniul Om și Societate, Activitate practică: „Cămara bunicii” – activitate practic-gospodărească	Știință: „Facem ordine în cămară” – joc-exercițiu Joc de rol: „De-a bunica” Arte: „Rafturi cu bunătăți” - aplicație	Mulțimi și operații cu elemente
„Excursia din pădure”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	8. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Gâlceava din pădure” – joc exercițiu Domeniul estetic și creativ, Educație plastică: „Animalul preferat” – pictură, pata de culoare	Știință: „Desenează o poveste!” – exercițiu pe fișă individuală Arte: „Animale din pădure” – pictură Construcții: „Pădurea veselă”	Adunarea și scăderea numerelor naturale
„Zi de vară”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>B. Dezvoltarea socio-emoțională</i> B.2. Comportamente prosociale, de acceptare și de respectare a diversității <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	9. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Jocul întrebărilor” – joc didactic Domeniul Om și Societate, Educație pentru societate: „Prietenii din parc” – lectură după imagini	Biblioteca: „Prietenii din parc” – citire de imagini Știință: „Cine știe, răspunde” – joc exercițiu Joc de masă: „Alege și grupează”	Compunerea și descompunerea numerelor în concentrul 0-10

„Călătorie în Țara iernii”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	10. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Trenul cu o diferență” – joc logic Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „Cu ce mergem în călătorie?” – pictură, pata de culoare	Știință: „Construim trenuri” – joc exercițiu Arte: „Cu ce mergem în călătorie?” – pictură Joc de rol: „De-a mecanicul de locomotivă și călătorii”	Mulțimi și operații cu elemente
„Călători prin lume”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	11. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Trenul cu două/ trei/ patru diferențe” – joc logic Domeniul Om și Societate, Activitate practică: „Plecăm în drumeție” - aplicație	Știință: „Construim trenuri” – joc-exercițiu Arte: „Plecăm în drumeție” – aplicație Construcții: „Cărări de munte”	Operații cu mulțimi
„Îmi aleg o meserie”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii</i> D.2. Mesaje orale în diverse situații de comunicare <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	12. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Caută obiecte...” - joc didactic Domeniul Limbă și Comunicare, Educarea limbajului: „Săculețul fermecat” – joc didactic	Știință: „Alege și grupează!” – joc exercițiu Biblioteca: „Am găsit și știu cum este” – joc exercițiu Joc de rol: „De-a grădinița”	Dimensiunea și unitățile de măsură
„Acasă la prietena albinuță”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	13. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Unde putem așeza?” – joc didactic Domeniul Estetic și creativ, Educație plastică: „Tablou cu flori” – pictură; Tema plastică: pata de culoare	Joc de masa: „Camera albinuței” Arte: „Tablou cu flori” – pictură Știință: „Spune ce vezi în tablou!” – joc exercițiu	Orientare în spațiu

Tabelul 3.8. Secvențe din itinerariile metodologice parcurse de preșcolarii mari pentru dezvoltarea flexibilității

Tema zilei	Domenii/ Dimensiuni integrate	Activitate comună	Activități în centre	Conținuturi matematice
„Activități în familie”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat	1. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Alege și grupează!” – joc didactic	Știință: „Cum putem așeza împreună?” – fișă de lucru Biblioteca: „Activități în	Mulțimi și operații cu elemente

	<i>D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii</i> D.2. Mesaje orale în diverse situații de comunicare <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	Domeniul Limbă și Comunicare, Educarea limbajului: „Ce știu eu?” – memorizare	familie” – lectură după imagini Arte: „Ce știu eu?” – desen după poezie	
„Micii gospodari”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	2. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Jocul celor 10 întrebări” – joc didactic Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „Decorăm obiecte” – pictură, punctul plastic	Știință: „Săculețul fermecat” – joc exercițiu Arte: „Decorăm obiecte” – pictură Biblioteca: „Hai să facem ghicitori!”	Mulțimi și operații cu elemente
„Atelierul de știință”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	3. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Exploratorii” – joc didactic Domeniul Om și Societate, Activitate practică: „Tabloul naturii” – îndoitură din sârmă	Construcții: „Cutii cu descoperiri” Știință: „Explorăm natura” – experiment Arte: „Tabloul naturii” – îndoitură din sârmă	Forme geometrice
„O plimbare în pădure”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	4. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Tot atâtea, mari și mici” – exercițiu cu material individual Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „În pădu-re” – pictură, compoziția plastică	Știință: „Numără câte sunt!” – joc exercițiu Arte: „În pădure” - pictură Construcții: „Grupe și cifre”	Numărul și numerația
„Lumea numerelor”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	5. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Poveste cu numere” – exercițiu cu material individual Domeniul Om și Societate, Activitate practică: „Cifre vesele” – îndoitură din sârmă	Știință: „Poveste cu numere” – fișă de lucru individual Arte: „Chipuri din cifre” – îndoitură din sârmă Construcții: „Orașul cifrelor”	Adunarea și scăderea numerelor

„Bucuriile iernii”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii</i> D.2. Mesaje orale în diverse situații de comunicare <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	6. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Ce putem așeza împreună?” – joc didactic Domeniul Limbă și Comunicare, Educarea limbajului: „Poveste de iarnă” – lectură după imagini	Știință: „Alege și grupează!” – joc exercițiu Bibliotecă: „Cartea iernii” – citire de imagini Construcții: „Săniuțe”	Mulțimi și operații cu elemente
„Prietenii noștri care nu cuvântă”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>A. Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale</i> A.1. Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	7. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Completează ce lipsește!” – joc didactic Domeniul Psihomotric, Educație fizică: „Ștafeta animalelor” – parcurs aplicativ	Știință: „Câte unul pe cărare” – joc exercițiu Artă: „Câte unul pe cărare” – desen Construcții: „Căsuța animalelor”, „Familii de animale”	Numărul și numerația
„În lumea poveștilor”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	8. Domeniul Științe, Activitate matematică: „A fost odată...”- probleme ilustrate Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „Povestea mea” – pictură, compoziția plastică	Bibliotecă: „Cartea mea preferată” – citire de imagini Arte: „Povestea mea” – pictură Știință: „Povestea mea” – joc exercițiu	Adunarea și scăderea numerelor
„Așteptăm musafiri”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	9. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Prânzul meu” – joc didactic Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „Masa piticilor” - modelaj	Știință: „Cu ce măsurăm? – joc-exercițiu Arte: „Masa piticilor” – modelaj Joc de rol: „De-a aprozarul”	Unități de măsură a masei și a capacității

„Lumea magică”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	10. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Ce s-ar întâmpla dacă...?” – joc didactic Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „Magie din culori” – amestecul culorilor, experiment	Știință: „Unde este mai mult? Unde este mai puțin?” – joc exercițiu Arte: „Culori noi” – amestecul culorilor Joc de rol: „De-a brutăria”	Unități de măsură a masei și a capacității
„Alfabetul vitaminelor”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>A. Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale</i> A.1. Sănătate (nutriție, îngrijire, igienă personală) și practici privind securitatea personală <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	11. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Găsește locul lui!” – joc didactic Domeniul Științe, Cunoașterea mediului: „Vitamine de la cine? - convorbire	Știință: „Unde se află? Unde nu se află?” – joc exercițiu Joc de rol: „De-a gospodina” Construcții: „Cămara cu bunătați”	Orientarea în spațiu

Tabelul 3.9. Secvențe din itinerariile metodologice parcurse de preșcolarii mari pentru dezvoltarea originalității

Tema zilei	Domenii/ Dimensiuni integrate	Activitate comună	Activități în centre	Conținuturi matematice
„Daruri pentru prieteni”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	1. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Înșirăm mărgelile pentru păpușă” – exercițiu cu material individual Domeniul Om și Societate, Activitate practică: Șiragul de mărgelile” – confecție	Știință: „Ordonează în cât mai multe moduri” – joc-exercițiu Arte: „Șiragul de mărgelile” – confecție Construcții: „Daruri vesele”	Mulțimi și operații cu elemente
„Explorăm și învățăm”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	2. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Cartierul vesel” – exercițiu cu material individual Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „Cartierul meu” - pata de culoare - pictură cu bețișoare/alte instrumente	Construcții: „De-a constructorii” Știință: „Strada extraterestrilor” – joc exercițiu Arte: „Cartierul meu” - pictură	Mulțimi și operații cu elemente

„Hora legumelor vesele”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	3. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Cămara cu bunătați” – joc logic Domeniul Om și Societate, Educație pentru societate: „Vitamine, de la cine?” – lectură după imagini	Știință: „Să facem ordine în cămară” – joc exercițiu Biblioteca: „Vitamine, de la cine?” – lectură după imagini. Construcții: „Cămara cu bunătați”	Mulțimi și operații cu elemente
„Descoperim o lume nevăzută”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	4. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Vânătoarea de imagini” – joc didactic Domeniul Științe, Cunoașterea mediului: „Cercetătorii” - experiment	Știință: „Desenează ce ai descoperit” – exerciții pe fișă individuală Nisip și apă: „Descoperim obiecte” Construcții: „Relicve”	Numărul și numerația în limita 1-10
„Strămoșii noștri”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii</i> D.2. Mesaje orale în diverse situații de comunicare <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	5. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Alege, construiește, grupează!” – joc didactic Domeniul Limbă și Comunicare, Educarea limbajului: „În curtea bunicilor” – lectură după imagini	Știință: „Câte putem așeza?” – exerciții pe fișă individuală Biblioteca: „Am găsit în curte...” – citire de imagini Nisip și apă: „Curtea bunicilor”	Numărul și numerația în limita 1-10
„Ucenici la fabrica de jucării”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	6. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Facem singuri jucării” - joc logic de transformări Domeniul Om și Societate, Activitate practică: „Jucării pentru copii” – aplicație	Construcții: „Atelierul de jucării” Arte: „Jucării pentru copii” – aplicație Știință: „Jucării pentru copii” – joc exercițiu	Figurile geometrice
„Scrisoare de la Zâna Primăvara”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat	7. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Zâna matematicii” – exercițiu cu material individual	Știință: „Mai mic, mai mare sau egal” – exerciții pe fișă independentă	Compararea mulțimilor

	<i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „Peisaj de primăvară” – pictură, pata de culoare	Arte: „Peisaj de primăvară” – pictură Joc de masă: „Grădina primăverii” - puzzle	
„Cu ce mergem?”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>A. Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale</i> A.1. Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	8. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Ce s-ar întâmpla dacă...?” – joc didactic Domeniul Psihomotric, Educație fizică: „Trecem puntea” – joc, mers în echilibru pe un plan ridicat	Știință: „Schimbă problema! – exerciții pe fișă independentă; Arte: „Mijloace de transport” – confecție Joc de masă: „Mijloace de transport” - puzzle	Rezolvarea problemelor simple de adunare și scădere cu 1-2 unități
„Suntem meșteri iscusiți”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii</i> D.2. Mesaje orale în diverse situații de comunicare <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	9. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Măsoară!” – exerciții cu material individual Domeniul Limbă și Comunicare, Educarea Limbajului: „Câte cuvinte spun?” – joc didactic	Construcții: „Mijloace de locomoție” Biblioteca: „Câte cuvinte spun?” – exercițiu pe fișă de lucru independentă Știință: „Măsoară!” – joc exercițiu	Lungimea și unități de măsură
„Iarna ne-a sosit în zori”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	10. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Labirintul” – joc didactic Domeniul Estetic și Creativ, Educație muzicală: „Iarna ne-a sosit în zori” – cântec, durată de optime	Știință: „Unde se află?” – exerciții pe fișă individuală Arte: „La derdeluș” – pictură Construcții: „Ne jucăm afară”	Orientarea în spațiu

Tabelul 3.10. Secvențe din itinerariile metodologice parcurse de preșcolarii mari pentru dezvoltarea capacității de elaborare

Tema zilei	Domenii/ Dimensiuni integrate	Activitate comună	Activități în centre	Conținuturi matematice
„În așteptarea lui Moș Nicolae”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	1. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Să facem o poveste!” – joc logic Domeniul Om și Societate, Activitate practică: „Ghetuța cu daruri” – aplicație	Știință: „Ce se poate afla în cutie?” – exerciții pe fișă individuală Arte: „Ghetuța cu daruri” – aplicație Construcții: „Daruri pentru copii”	Figuri geometrice
„Sărbătoarea bucuriei”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	2. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Să așezăm masa” – joc logic Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „Ce ne trebuie la masă?” – pictură, punctul și linia decorativă	Știință: „Cum se pot grupa obiectele?” – fișă individuală. Arte: „Decorăm șervețele”; „Decorăm farfuri”; „Decorăm fața de masă”. Joc de rol: „De-a magazinul”	Figuri geometrice
„În spațiu”	<i>A. Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale</i> A.1. Motricitate grosieră și motricitate fină în contexte de viață familiare <i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	3. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Extraterestrii” – joc didactic Domeniul psihomotric, Educație fizică: „Vânătorii de extraterestri” – joc, mersul în echilibru pe o linie trasată pe sol	Nisip și apă: „Relieful de pe Marte” Arte: „Extraterestrii” – pictură Știință: „Descoperim relicve de extraterestri” - experiment	Figuri geometrice
„Atelierul de pictură”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	4. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Orașelul omuleților din turtă dulce” – joc didactic Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „Tablouri vesele” – pictură, compoziția plastică	Joc de rol: „Orașul omuleților de turtă dulce” Știință: „Atelierul de pictură” – joc exercițiu Arte: „Tablouri vesele” – pictură	Figuri geometrice

„Ieri, azi, mâine”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>D. Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii</i> D.2. Mesaje orale în diverse situații de comunicare <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	5. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Micul pictor” - Domeniul Limbă și Comunicare, Educarea limbajului: „A fost, este, va fi” – joc didactic	Știință: „Completează imaginea!” – exerciții pe fișă individuală Biblioteca: „Întâmplări din timpuri diferite” – citire de imagini Arte: „A fost, este și va fi” – desen	Figuri geometrice
„Ferma de animale”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	6. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Domino din 10 piese” – joc didactic Domeniul Om și Societate, Activitate practică: „Animalul preferat” – îndoitură din sârmă	Știință: „Drumuri cu cifre” Construcții: „Ferma” Joc de masă: „Spune ce ai descoperit”	Numărul și numerația în limita 0-10
„Concurs de gătit”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	7. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Rețete culinare” – joc didactic Domeniul Om și Societate, Activitate practică: „Târgul gospodinelor” – aplicație	Știință: „A câta prăjitură lipsește?” – exerciții pe fișă individuală Arte: „Standul cu bunătăți” Joc de rol: „La târg”	Aspectul ordinal al numărului
„Au fost odată, pe Pământ”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	8. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Prin ce se aseamănă?” – joc logic Domeniul Estetic și Creativ, Educație plastică: „O lume dispărută” – pictură, pata de culoare	Știință: „Familii distractive” – joc exercițiu Arte: „O lume dispărută” – pictură Construcții: „Dinozauri”	Mulțimi și operații cu ele
„Floricele pe câmpii”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat	9. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Punem împreună. Așezăm separat” – exercițiu cu material individual	Știință: „Cum putem așeza?” – joc-exercițiu Arte: „Buchete de flori” – pictură	Adunarea și scăderea numerelor naturale

	<i>B. Dezvoltarea socio-emoțională</i> B.2. Comportamente prosociale, de acceptare și de respectare a diversității <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	Domeniul Om și Societate, Educație pentru societate: „Flori în dar” – lectură după imagini	Joc de rol: „De-a florăria”	
„Satul lui Moș Crăciun”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	10. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Orășelul din cercuri” – joc logic de construcții Domeniul Estetic și Creativ, Educație muzicală: „Moș Crăciun, bine-ai venit!” – cântec, deprinderi melodice	Știință: „Orașul lui Moș Crăciun” – joc exercițiu Construcții: „Orășelul din cercuri” Arte: „Desenăm cu cercuri” - desen	Figuri geometrice
„Atelierul de dulciuri”	<i>E. Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii</i> E.2. Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat <i>C. Capacități și atitudini față de învățare</i> C.1. Curiozitate, interes și inițiativă în învățare C.3. Activare și manifestare a potențialului creativ	11. Domeniul Științe, Activitate matematică: „Facem prăjituri” – joc didactic Domeniul Om și Societate, Activitate practică: „Măsurăm și preparăm” – activitate practic-gospodărească	Știință: „Spune câte sunt” – exerciții pe fișă individuală Joc de rol: „Atelierul de dulciuri” Construcții: „Cofetăria”	Adunarea și scăderea numerelor naturale

3.3. Validarea experimentală a dezvoltării creativității la vârsta preșcolară

Etapa de evaluarea a eficienței *Programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor* s-a realizat în perioada 23 mai – 10 iunie 2022, având același eșantion experimental, constituit din 90 de preșcolari.

Scopul etapei de control constă în evaluarea nivelului de dezvoltare a creativității preșcolarilor din grupa mare.

Obiectivele etapei de evaluare finală au vizat:

- evaluarea nivelului creativității preșcolarilor raportat la fluiditate, flexibilitate, originalitate și capacitatea de elaborare,
- validarea modelului de proiectare integrată utilizat în activitățile integrate cu conținut matematic, în urma implementării demersului formativ;
- analiza și compararea rezultatelor copiilor în etapa de constatare și cea de control.

Instrumentele de lucru utilizate în etapa de evaluare finală au fost constituite din probe nestandardizate aplicate pe eșantionul de bază (preșcolari cu vârsta între 5-6 ani).

Strategia de organizare a etapei de evaluare finală a urmat același algoritm aplicat în etapa de evaluare inițială. Probele au fost aplicate în grupuri mici (4-5 preșcolari), iar feedback-ul a fost realizat individual.

Proba nr. 1 „Clepsidra” s-a aplicat pentru evaluarea finală a nivelului fluidității la preșcolari. A avut ca scop formularea unui număr cât mai mare de răspunsuri într-un timp dat, utilizând termeni matematici referitori la formele geometrice și atributele lor. Materiale utilizate în cadrul probei sunt figuri geometrice din trusa Dienes, timer/ ceas/ clepsidră.

Desfășurare: Discutând cu copiii despre figurile geometrice, s-a realizat un joc cu sarcini care să fie realizate într-un timp dat (2 minute). Fiecare copil și-a ales o imagine (de exemplu: o casă, un copac, o mașină), o denumea, apoi într-un timp delimitat (cca. 2 minute, cât s-a scurs nisipul din clepsidră), a formulat propoziții logice, corecte și coerente, prin care a identificat figurile geometrice regăsite în construcția imaginilor respective, evidențiind și anumite caracteristici ale acestora: culoare, mărime. S-au numărat răspunsurile (variantele) de către ceilalți copii, desemnându-se la sfârșit un câștigător în funcție de numărul de propoziții formulate. Ulterior, ceilalți copii au fost antrenați să completeze și să îmbogățească răspunsurile, consolidând astfel procesul de învățare prin colaborare.

În contextul acestei probe s-au formulat trei obiective și trei itemi, care sunt prezentați în afirmațiile de mai jos:

❖ *Obiectiv de acomodare:* Să descrie caracteristicile figurilor geometrice care compun imaginile date (formă, mărime, culoare);

Item 1: Descrie forma, culoarea, mărimea figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile descoperite.

Comportament care necesită sprijin: denumește forma figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date;

Comportament în dezvoltare: denumește forma și culoarea figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date;

Comportament atins: denumește forma, culoarea, mărimea figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date; menționează ce grosime ar putea avea acestea.

❖ *Obiectiv de exersare:* Să descrie elementele componente ale imaginilor date (formă, mărime, culoare), utilizând și negația logică;

Item 1: Descrie ca formă, culoare, mărime figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile descoperite, folosind și negația logică; (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - denumește forma, culoarea, mărimea figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - denumește forma, culoarea, mărimea figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date și exemplifică pentru fiecare câte un atribut care nu se potrivește figurii geometrice;

Comportament atins: 3 p. – denumește forma, culoarea, mărimea figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date și exemplifică pentru fiecare cel puțin un atribut care nu se potrivește figurii geometrice; menționează ce grosime ar putea avea sau nu acestea.

❖ *Obiectiv de performanță:* Să identifice variante de înlocuire a figurilor geometrice care compun imaginile cu respectarea criteriilor de formă, culoare, mărime.

Item 1: Înlocuiește figurile geometrice, modificând forma, culoarea, mărimea (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - identifică variante de înlocuire a formei figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date;

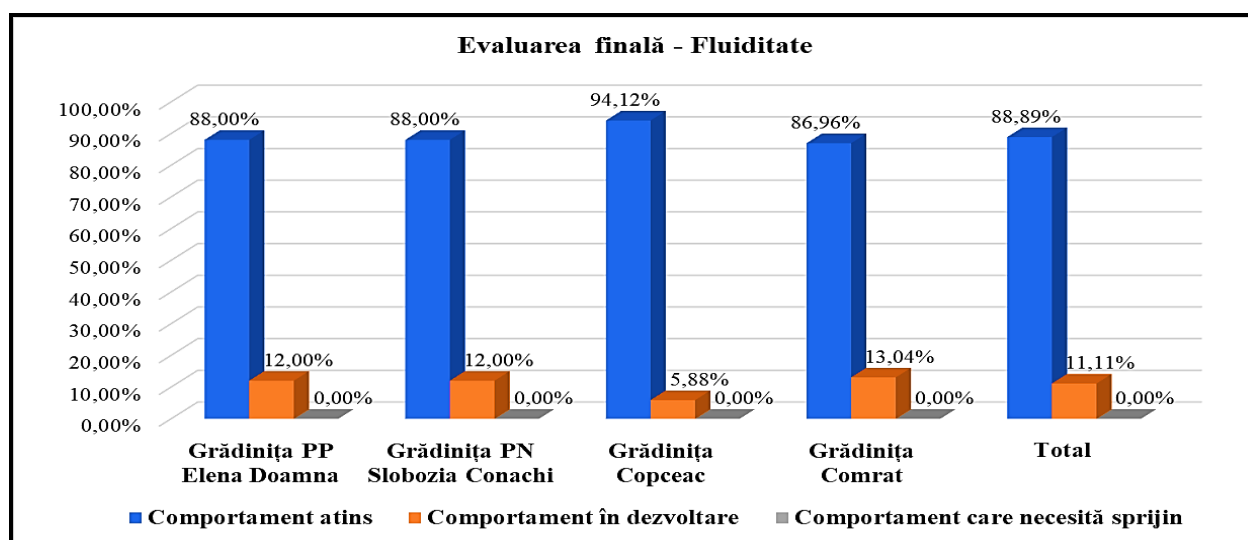
Comportament în dezvoltare: 2 p. - identifică variante de înlocuire a formei și culorii figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date;

Comportament atins: 3 p. – identifică variante de înlocuire a formei, culorii, mărimii și grosimii figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date.

Analizând rezultatele evaluării finale ale copiilor din cele 4 grupe cercetate (Anexa 6), am prezentat rezultatele în tabelul 3.11:

Tabelul 3.11. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Fluiditate”

Grupul țintă 90 de copii (46 fete și 44 băieți)	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
Grădinița cu Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România	88,00% 22 preșcolari 12 fete și 10 băieți	12,00% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	0,00%
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	88,00% 22 preșcolari 10 fete și 12 băieți	12,00% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat	0,00%
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadîr- Lunga, Republica Moldova	94,10% 16 preșcolari 7 fete și 9 băieți	5,90% 1 preșcolari 1 fată și 0 băieți	0,00%
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	87,00% 20 preșcolari 12 fete și 8 băieți	13,00% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	0,00%
Total	88,89% 80 preșcolari 41 fete și 39 băieți	11,11% 10 preșcolari 5 fete și 5 băieți	0,00%

Figura 3.5. Compararea rezultatelor evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Fluiditate”

Preșcolarii care au cumulat 5 și 6 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament atins*, întrucât au descris obiectele sub aspectul formei, al culorii și al mărimii figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date și au exemplificat pentru fiecare cel puțin un atribut care nu se potrivește piesei; au identificat variante de înlocuire a formei, culorii, mărimii și grosimii figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date, deducând ce grosime ar putea avea.

Preșcolarii care au cumulat 3 și 4 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament în dezvoltare*, deoarece au descris obiectele sub aspectul formei, al culorii, al mărimii figurilor geometrice care le compun, fără referire la aspectul grosimii, exemplificând pentru fiecare câte un atribut care nu se potrivește piesei și identificând variante de înlocuire a formei și culorii figurilor geometrice care alcătuiesc imaginile date;

Rezultatele obținute prezintă un procent general de 88,89% pentru *comportamentul atins/ realizat* și 11,11% pentru *comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare*. Preșcolarii au fost capabili să manipuleze formele geometrice ale trusei Dienes și să folosească în mod corect și creativ noțiunile și caracteristicile matematice legate de acestea. Folosirea corectă a propozițiilor logice într-un procent foarte mare denotă faptul că aplicarea programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic a avut ca rezultat dezvoltarea capacității creatoare a preșcolarilor de utilizare a acestor concepte în contexte diverse și consolidarea deprinderilor de lucru individual cu acestea. Nu s-a mai înregistrat niciun preșcolar pentru *comportamentul care necesită sprijin/ nerealizat*.

Din perspectiva genului copiilor, predomină numărul fetelor față de cel al băieților la *comportamentul atins/ realizat*: 41 fete (89,13% din grupul țintă feminin) față de 39 de băieți (88,63% din grupul țintă masculin) și se constată egalitate pentru *comportament în dezvoltare*: 5 fete (10,86% din totalul fetelor) și 5 de băieți (11,36% din totalul băieților). La nivelul *comportamentului care necesită sprijin/ nerealizat* nu a fost poziționat nici un copil.

În ceea ce privește dispersia grupului țintă raportat la mediul de proveniență și rezultatele obținute, s-a constatat următoarele: pentru *Comportament atins/ realizat* s-au încadrat 87,50% din preșcolarii din mediul urban și 90,47% din preșcolarii din mediul rural. Pentru *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare* au fost identificați 12,50% de copii din mediul urban și 9,52% dintre copiii din mediul rural. Nu s-a mai înregistrat nici un preșcolar pentru *Comportament care necesită sprijin*.

Proba nr. 2 „Caută intrusul!” s-a aplicat pentru evaluarea finală a nivelului flexibilității la preșcolari. Această probă a avut la bază *distingerea nivelului de dezvoltare a flexibilității*. Scopul jocului constă în depășirea modalităților convenționale de soluționare a problemelor, prin orientarea copiilor spre identificarea unor criterii diferite sau originale de clasificare și regrupare a obiectelor. Activitatea a vizat, astfel, stimularea gândirii divergente și a capacității copiilor de a găsi multiple perspective și soluții alternative, raportându-se creativ la sarcinile propuse. Materialele necesare pentru realizarea acestei probe au constituit jetoane cu obiecte aparținând unor clase formate pe baza unor criterii convenționale (animale sălbatice, animale domestice, fructe, legume etc.). Aceste materiale au fost selectate astfel încât să permită

reorganizarea și reclasificarea lor după criterii variate, stimulând gândirea flexibilă și capacitatea copiilor de a găsi asocieri originale și neobișnuite între elemente.

Desfășurare: În primă fază, s-au prezentat copiilor câteva obiecte pe care le-au denumit și clasificat print-o caracteristică comună: ex. pădărie, soare, lună – obiecte galbene; câine, pisică, vacă – animale domestice; minge, păpușă, mașinuță – jucării; pâine, lapte, ciocolată – mâncare; ciocolată, bomboane, prăjituri – dulciuri; fotbalist, schior, patinator – sportivi; masă, scaun, dulap – mobilă etc. Ulterior, copiii au fost anunțați că vor realiza un joc cu elemente pe care le vor grupa după un criteriu la alegere, formând o mulțime. Vor trebui să fie atenți pentru că, în aceste mulțimi, se poate strecura un obiect care să nu facă parte din ea. Ei vor trebui să identifice acel obiect și să justifice de ce nu face parte. Copiii au identificat obiectele, le-au denumit, au stabilit un criteriu comun pe baza căruia să le includă sau nu într-o anumită clasă (ex. fructe, obiecte galbene, pătrate etc.) și au motivat neapartenența unuia dintre ele la clasa stabilită. După identificarea obiectului care nu aparținea grupei, am propus copiilor să găsească alte elemente din clasa obiectului exclus și să le exemplifice. Complicarea sarcinii s-a realizat prin expunerea unor grupe constituite după criterii mai puțin cunoscute, în care se află un intrus (ex. obiecte pe care le găsim în/ pe apă, obiecte/ viețuitoare din curtea fermierului etc.). Copiii au stabilit un atribut care a putut defini toate obiectele din grupa respectivă (sau majoritatea), precum și obiectul care, din acea perspectivă, nu făcea parte din ea.

La această probă am formulat următoarele obiective cu itemii aferenți:

❖ *Obiectiv de acomodare:* Să stabilească clasa de apartenență a obiectelor;

Item 1: Stabilește un criteriu comun de denumire/ grupare a majorității imaginilor denumite.

Comportament care necesită sprijin: denumeste imaginile;

Comportament în dezvoltare: denumeste și descrie imaginile;

Comportament atins: stabilește un criteriu comun de grupare a obiectelor denumite, raportat la un aspect comun din descrierile realizate.

❖ *Obiectiv de exersare:* Să motiveze neapartenența unui element intrus la clasa identificată.

Item 1: Găsește intrusul în mulțimea formată (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - identifică și denumeste intrusul;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - identifică și descrie intrusul;

Comportament atins: 3 p. – stabilește criteriul/ criteriile de neapartenență la mulțimea formată.

❖ *Obiectiv de performanță:* Să identifice alte criterii de grupare a obiectelor dintr-o grupă dată decât cel stabilit inițial.

Item 1: Găsește alt criteriu de grupare a obiectelor și de stabilire a intrusului față de cel găsit inițial (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. – denumește și descrie obiectele;

Comportament în dezvoltare: 2 p. – denumește caracteristici ale obiectelor date care ar putea constitui criterii noi;

Comportament atins: 3 p. – identifică un alt criteriu de grupare a tuturor obiectelor sau cel puțin a majorității lor și stabilește intrusul.

Aprecierea nivelului creativității preșcolarilor din perspectiva flexibilității s-a realizat raportat la itemii corespunzători obiectivelor de exersare și de performanță—care au vizat capacitatea copiilor de a aborda sarcina creativă în mod variat, de a găsi soluții multiple și originale și de a schimba criteriile de clasificare în funcție de contextul propus.

Rezultatele evaluării copiilor în cadrul celei de-a doua probe (Anexa7) sunt înregistrate în tabelul 3.12.

Tabelul 3.12. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Flexibilitate”

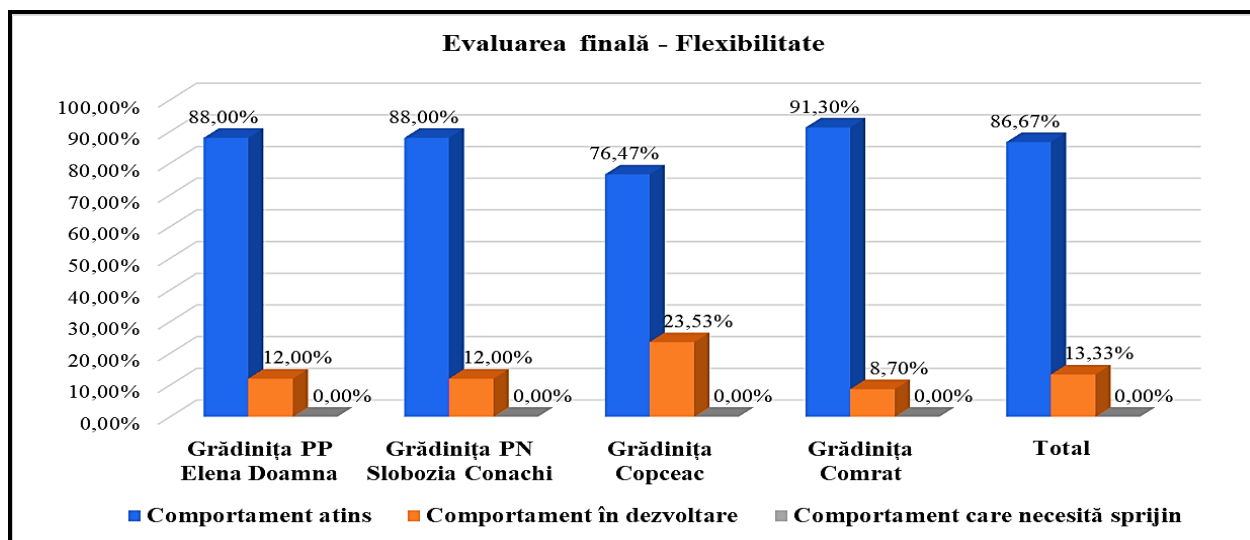
Grupul țintă 90 de copii (46 fete și 44 băieți)	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
Grădinița cu Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România	88,00% 22 preșcolari 11 fete și 11 băieți	12,00% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat	0,00%
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	88,00% 22 preșcolari 10 fete și 12 băieți	12,00% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat	0,00%
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadîr- Lunga, Republica Moldova	76,50% 13 preșcolari 7 fete și 6 băieți	23,50% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți	0,00%
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	91,30% 21 preșcolari 12 fete și 9 băieți	8,70% 2 preșcolari 1 fată și 1 băiat	0,00%
Total	86,67% 78 preșcolari 40 fete și 38 băieți	13,33% 12 preșcolari 7 fete și 5 băieți	0,00%

Aprecierea nivelului creativității preșcolarilor din perspectiva flexibilității s-a realizat raportat la itemii obiectivelor de exersare și de performanță care au vizat sarcina creativă, după cum urmează:

- preșcolarii care au cumulat 5 și 6 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament atins*, întrucât au identificat cel puțin un criteriu inovativ de grupare a obiectelor sau a majorității

lor, stabilind intrusul, găsind în același timp criterii de apartenență/neapartenență a obiectelor raportat la conținutul stabilit;

- preșcolarii care au cumulat 3 și 4 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament în dezvoltare*, deoarece au identificat și au descris obiectele care nu aparțin unor grupe de obiecte, stabilind un posibil criteriu de neapartenență, denumind caracteristici ale obiectelor date care ar putea constitui criterii noi.

Figura 3.6. Compararea rezultatelor evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Flexibilitate”

Faptul că preșcolarii au identificat mai multe criterii inedite de grupare a elementelor, denotă un nivel înalt al dezvoltării flexibilității creativității, lucru demonstrat de rezultatele din tabelul 3.12.: 86,67% pentru *Comportamentul atins/realizat* și 13,33% pentru *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare*. Nu s-a înregistrat niciun preșcolar pentru *Comportamentul care necesită sprijin/ nerealizat*.

În ceea ce privește distribuția pe gen, se remarcă un echilibru relativ între băieți și fete pentru *comportamentul atins* (40 fete și 38 băieți), la fel și în cazul *comportamentului în dezvoltare*: 7 fete și 5 băieți, cu o ușoară superioritate a fetelor în ambele cazuri. În parametrii *comportamentului care necesită sprijin* nu mai figurează niciun copil.

Proba nr. 3 „Să construim!” s-a aplicat pentru evaluarea finală a nivelului originalității la preșcolari. Scopul jocului îl constituie elaborarea unor obiecte/ construcții inedite prin combinarea figurilor geometrice, iar mijloacele folosite în joc sunt piesele din trusa Logi 2.

Desfășurare: S-au prezentat copiilor mai multe figuri geometrice, rugându-i să le denumească și să le descrie. Reactualizarea acestor cunoștințe a fost necesară pentru ca ei să conștientizeze ce piese folosesc sau pot folosi și cum le pot îmbina. Fiecare copil a primit mai

multe figuri geometrice (un pătrat mare, un pătrat mic, două triunghiuri mici, un triunghi mare, un disc mic, două discuri mari, două dreptunghiuri mici), după care s-a propus copiilor să realizeze din acestea o casă: „Construiți o casă așa cum nimeni altcineva nu ar construi-o!”. S-a urmărit utilizarea figurilor geometrice ca elemente constitutive ale casei, dar și modul lor de amplasare, de îmbinare, de asociere cu obiectele reale pe care le reprezentau.

Ca și la celelalte probe, am elaborat obiective și itemi care să completeze situația descrisă mai sus:

❖ *Obiectiv de acomodare:* să construiască obiectul propus cu ajutorul figurilor geometrice date.

Item 1: Construieste o casă din figurile geometrice propuse.

Comportament care necesită sprijin: assemblează câteva figuri geometrice pentru a realiza o construcție simplă;

Comportament în dezvoltare: assemblează toate piesele pentru a realiza construcția solicitată;

Comportament atins: construiește creativ o casă din figurile geometrice date.

❖ *Obiectiv de exersare:* Să construiască după tema dată, intuind imagini reale.

Item 1: Construieste o casă așa cum vezi în imagini. (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. – asociază forme geometrice cu părți componente ale caselor din imagini;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - adaugă elemente pe care le transpun, în viziunea proprie, la construcția realizată;

Comportament atins: 3 p. – includ în construcție elemente inspirate din imaginile reale prezentate, îmbinându-le creativ.

❖ *Obiectiv de performanță:* Să propună modificări creative ale construcției realizate.

Item 1: Construieste cât mai creativ o casă din figurile geometrice date. Ce ai putea schimba la casa pe care ai construit-o deja? (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - aduce mici modificări construcției realizate (mută 1-2 piese);

Comportament în dezvoltare: 2 p. - modifică substanțial construcția realizată prin schimbarea poziției a cel puțin jumătate din piesele primite;

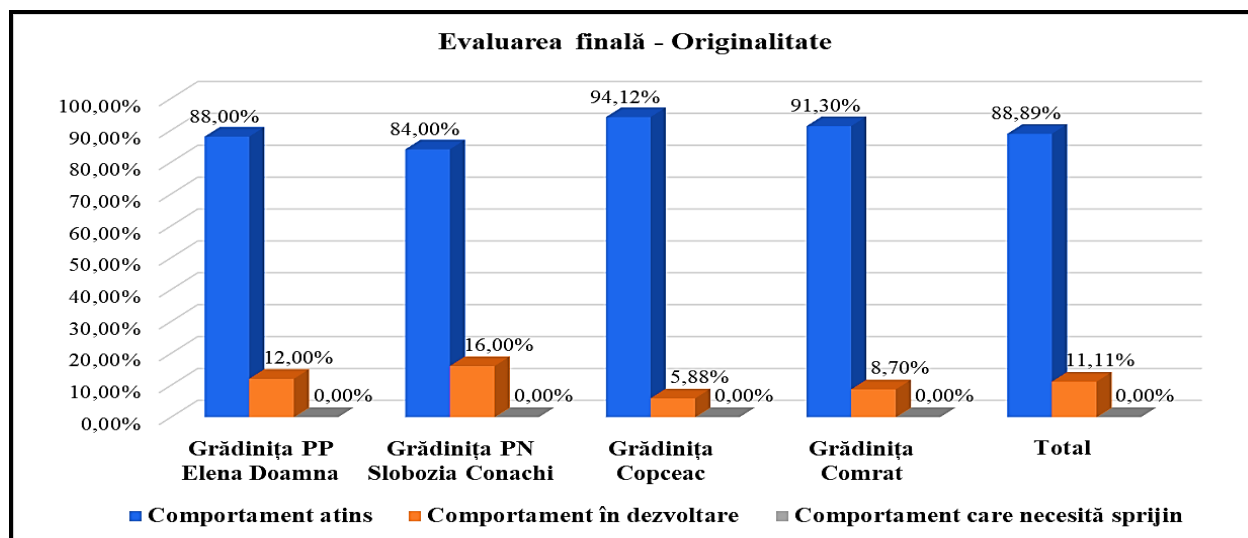
Comportament atins: 3 p. – Reconstruiește casa, realizând o imagine inedită.

Aprecierea nivelului creativității preșcolarilor din perspectiva originalității s-a realizat raportat la itemii obiectivelor de exersare și de performanță care au vizat sarcina creativă.

Rezultatele evaluării preșcolarilor cercetați în cadrul celei de-a treia probă (Anexa 8) au permis ierarhizarea acestora în tabelul 3.13, în funcție de punctajul obținut și de nivelul de manifestare a comportamentului creativ corespunzător indicatorului „originalitate”.

Tabelul 3.13. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Originalitate”

Grupul țintă 90 de copii (46 fete și 44 băieți)	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
Grădinița cu Program Prolungit „Elena Doamna” Galați, România	88,00% 22 preșcolari 11 fete și 11 băieți	12,00% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat	0,00%
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	84,00% 21 preșcolari 11 fete și 10 băieți	16,00% 4 preșcolari 1 fată și 3 băieți	0,00%
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadir-Lunga, Republica Moldova	94,12% 16 preșcolari 7 fete și 9 băieți	5,88% 1 preșcolar 1 fată și 0 băieți	0,00%
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	91,30% 21 preșcolari 12 fete și 9 băieți	8,70% 2 preșcolari 1 fată și 1 băiat	0,00%
Total	88,89% 80 preșcolari 41 fete și 39 băieți	11,11% 10 preșcolari 5 fete și 5 băieți	0,00%

Figura 3.7. Compararea rezultatelor evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Originalitate”

Pentru proba care evaluează originalitatea, preșcolarii au obținut rezultate foarte bune: 88,89% pentru *Comportamentul atins/ realizat* și 11,11 % pentru *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare*, iar la *Comportamentul care necesită sprijin/ nerealizat* nu s-a poziționat nici un copil. Încadrarea lor pe niveluri de comportament s-a realizat astfel:

- preșcolarii care au cumulat 5 și 6 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament atins*, întrucât au inclus în construcție elemente inspirate din imaginile reale prezentate, îmbinându-le creativ și au reconstruit obiectele, realizând imagini inedite;

- preșcolarii care au cumulat 3 și 4 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament în dezvoltare*, deoarece adaugă elemente pe care le transpun, în viziunea proprie, la construcția realizată și modifică substanțial construcția realizată prin schimbarea poziției a cel puțin jumătate din piesele primite.

Distribuția pe gen a rezultatelor copiilor în cazul originalității evidențiază un număr mai mare al fetelor față de băieți pentru *Comportamentul atins/ realizat*: 41 fete (89,13% din totalul grupului țință feminin) și 39 băieți (88,63% din totalul grupului țință masculin), iar pentru *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare* se atestă egalitate: 5 fete (10,86% din totalul fetelor) și 5 băieți (11,36% din totalul băieților).

Din perspectiva mediului de proveniență, rezultatele menționează pentru mediul urban 89,58% din preșcolari pentru *Comportament atins/ realizat* și 88,09% pentru mediul rural, în timp ce, pentru *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare* s-au încadrat 10,41% dintre preșcolarii din mediul urban și 11,90% din preșcolarii pentru mediul rural.

Proba nr. 4 „Povești pe dos” s-a aplicat pentru evaluarea finală a nivelului capacității de elaborare la preșcolari. Scopul jocului este de a compune cât mai multe situații-problemă pe baza ilustrațiilor și a detaliilor observate. La acest joc s-au folosit imagini suport cu elemente detașabile.

Desfășurare: S-au propus copiilor probleme ilustrate, pe baza cărora trebuiau să stabilească operațiile de rezolvare și soluția acestora. Pe parcursul recitării imaginilor, s-a organizat un concurs în care copiii au formulat problema în baza imaginii, după care au modificat-o, intervenind personal asupra operației sau asupra rezultatului.

De ex: „Pe o creangă se aflau două rândunele. După un timp, a mai sosit încă una. Câte rândunele au stat la sfat pe crenguță?”

Recitirea se poate realiza astfel: „Pe o creangă se aflau două rândunele. După un timp, au venit două rândunele. Câte rândunele sunt pe crenguță?”

Au fost apreciați copiii care au găsit ușor momentele potrivite pentru a modifica firul problemei și, implicit, al operației.

La proba a patra au fost propuse următoarele obiective și itemi:

❖ *Obiectiv de acomodare:* să propună variante de probleme pe baza ilustrațiilor;

Item 1: Citește imaginea și formulează o problemă (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - descrie ilustrația, denumind elementele componente;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - descrie ilustrația, denumind elementele componente și realizând legături cauzale între acestea;

Comportament atins: 3 p. - descrie ilustrația, denumind elementele componente, realizând legături cauzale între acestea și stabilește operația matematică corespunzătoare.

❖ *Obiectiv de exersare:* Să identifice modalități de restructurare a problemei în baza imaginii.

Item 1: Identifică alte modalități de interpretare a ilustrației și reprezintă operația matematică (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. - descrie ilustrația și stabilește operația matematică corespunzătoare problemei identificate;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - descrie ilustrația și propune o altă interpretare a imaginii;

Comportament atins: 3 p. – descrie ilustrația și identifică operația matematică corespunzătoare noii probleme formulate.

❖ *Obiectiv de performanță:* Să creeze probleme pe baza elementelor oferite.

Item 1: Creează probleme ilustrate pe baza imaginilor și a operațiilor matematice cunoscute (3 puncte)

Acordarea punctajului:

Comportament care necesită sprijin: 1 p. – denumește elementele selectate fără a realiza o corelație între ele;

Comportament în dezvoltare: 2 p. - imaginează probleme simple pe baza imaginilor/elementelor oferite;

Comportament atins: 3 p. – creează probleme pe baza imaginilor/elementelor selectate, oferind amănunte despre operațiile matematice implicate.

Rezultatele preșcolarilor investigați în cadrul probei de evaluare a capacității de elaborare a creativității (Anexa 9) sunt prezentate în tabelul 3.14.

Aprecierea nivelului creativității preșcolarilor din perspectiva capacității de elaborare s-a realizat raportat la itemii obiectivelor de exersare și de performanță care au vizat sarcina creativă, după cum urmează:

✓ preșcolarii care au cumulat 5 și 6 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament atins*, întrucât au descris ilustrațiile, au identificat operația matematică corespunzătoare noii

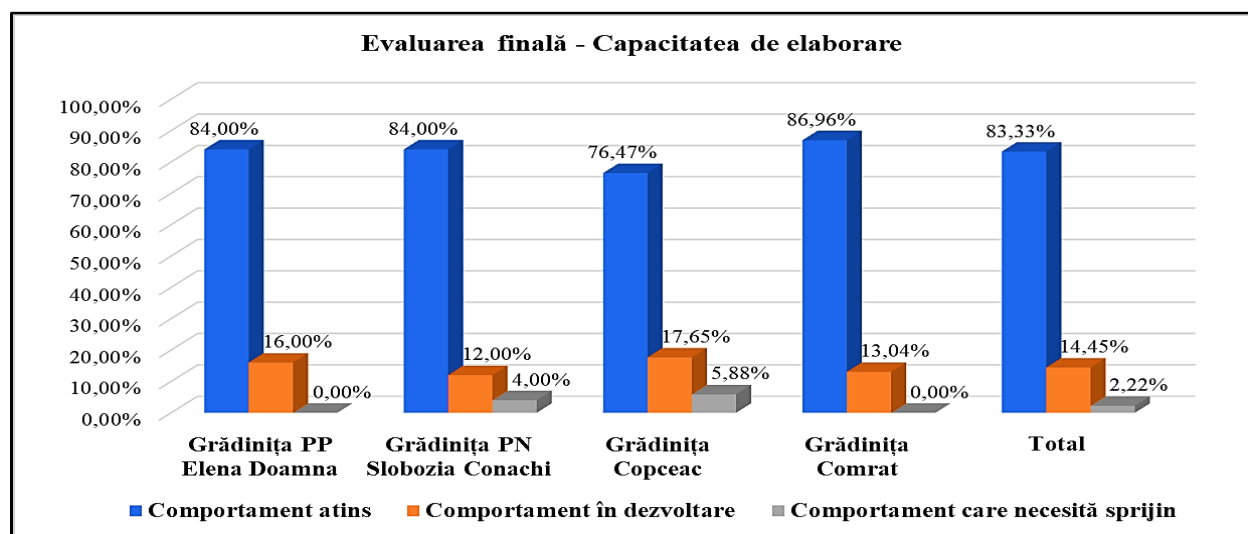
probleme formulate și au creat probleme pe baza imaginilor/elementelor selectate, oferind amănunte despre operațiile matematice implicate;

✓ preșcolarii care au cumulat 3 și 4 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament în dezvoltare*, deoarece au descris ilustrațiile, au propus o altă interpretare a imaginii și au formulat probleme simple pe baza imaginilor/ elementelor oferite;

✓ preșcolarii care au cumulat 1 și 2 puncte au fost încadrați la nivelul de *Comportament care necesită sprijin* pe baza faptului că au descris ilustrațiile, stabilind operațiile matematice corespunzătoare problemei identificate și au denumit elementele selectate fără a realiza o corelație între ele.

Tabelul 3.14. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Capacitatea de elaborare”

Grupul țintă 90 de copii (46 fete și 44 băieți)	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
Grădinița cu Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România	84,00% 21 preșcolari 11 fete și 10 băieți	16,00% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți	0,00%
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	84,00% 21 preșcolari 10 fete și 11 băieți	12,00% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	4,00% 1 preșcolar 1 fată și 0 băieți
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadîr-Lunga, Republica Moldova	76,47% 13 preșcolari 8 fete și 5 băieți	17,65% 3 preșcolari 0 fete și 3 băieți	5,88% 1 preșcolar 0 fată și 1 băiat
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	87,00% 20 preșcolari 12 fete și 8 băieți	13,00% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	0,00%
Total	83,33% 75 preșcolari 41 fete și 34 băieți	14,45% 13 preșcolari 4 fete și 9 băieți	2,22% 2 preșcolari 1 fată și 1 băiat

Figura 3.8. Compararea rezultatelor evaluării finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Capacitatea de elaborare”

Rezultatele obținute s-au încadrat în valorile celorlalte probe, cu mici excepții precum 83,33% pentru *Comportamentul atins/ realizat*, 14,45% pentru *Comportamentul în dezvoltare/ în curs de realizare* și 2,22% pentru *Comportament care necesită sprijin/ nerealizat*. Faptul că doar două grădinițe au mai înregistrat un procent foarte mic asociat *Comportamentului care necesită sprijin/ nerealizat* (Grădinița cu Program Normal nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România – 4,00% și Instituția de Educație Timpurie nr. 4 „R.T. Erdogan”, s.Copceac, r. Ceadâr-Lunga, Republica Moldova – 5,88%), demonstrează că preșcolarii au capacitatea de a folosi noțiuni prin transfer în situații diverse, făcând asocieri și combinații originale, precum și abilități de lucru matematic în diferite contexte care le solicită implicarea creativă și rezolvarea de probleme în manieră proprie, prin implicare personală.

Distribuția pe gen a rezultatelor evidențiază și aici predominanța fetelor pentru *Comportamentul atins/ realizat* față de băieți: 41 fete (89,13% din grupul țintă feminin) și 34 de băieți (77,27% din grupul țintă masculin), invers proporțional cu rezultatul corespunzător *Comportamentului în dezvoltare/ în curs de realizare*: 4 fete (8,69%) și 9 băieți (20,45%), în timp ce la *Comportamentul care necesită sprijin/ nerealizat* s-au încadrat 1 fată (2,17%) și 1 băiat (2,27%).

Analiza comparativă a rezultatelor evaluării inițiale și finale ale copiilor implicați în cercetare la nivelul *fluidității* este prezentată în tabelul 3.15.

Tabelul 3.15. Rezultatele evaluării inițiale și finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Fluiditate”

Grupul țintă: 90 preșcolari	Comportament atins		Comportament în dezvoltare		Comportament care necesită sprijin	
	Ev. inițială	Ev. finală	Ev. inițială	Ev. finală	Ev. inițială	Ev. finală
Grădinița cu Program Prolungit „Elena Doamna” Galați, România	48,00% 12 preșcolari 5 fete și 7 băieți	88,00% 22 preșcolari 12 fete și 10 băieți	36,00% 9 preșcolari 6 fete și 3 băieți	12,00% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	16,00% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți	0,00%
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	40,00% 10 preșcolari 6 fete și 4 băieți	88,00% 22 preșcolari 10 fete și 12 băieți	48,00% 12 preșcolari 4 fete și 8 băieți	12,00% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat	12,00% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat	0,00%
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadâr-Lunga, Republica Moldova	35,30% 6 preșcolari 5 fete și 1 băiat	94,10% 16 preșcolari 7 fete și 9 băieți	58,82% 10 preșcolari 2 fete și 8 băieți	5,90% 1 preșcolar 1 fată și 0 băieți	5,90% 1 preșcolar 1 fată și 0 băieți	0,00%
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	43,48% 10 preșcolari 6 fete și 4 băieți	87,00% 20 preșcolari 12 fete și 8 băieți	43,48% 10 preșcolari 6 fete și 4 băieți	13,00% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	13,04% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	0,00%
Total	42,22% 38 preșcolari 22 fete și 16 băieți	88,89% 80 preșcolari 41 fete și 39 băieți	45,56% 41 preșcolari 18 fete și 23 băieți	11,11% 10 preșcolari 5 fete și 5 băieți	12,22% 11 preșcolari 6 fete și 5 băieți	0,00%

Urmărind tabelul 3.15, se remarcă rezultate bune în ceea ce privește capacitatea preșcolarilor de a produce un număr mare de idei raportat la o sarcină dată, utilizând concepte matematice. Diferențele procentuale ca evoluție între evaluarea finală și cea inițială pentru *Comportamentul atins/ realizat* se situează la valoarea de 46,67%, iar în cazul *Comportamentului în dezvoltare/ în curs de realizare* se atestă o evoluție în valoare de 11,11%. Deci, progresul în etapa finală a experimentului pedagogic în vederea dezvoltării fluidității creativității în cadrul activităților cu conținut matematic este în valoare de 57,77 %.

Scăderea numărului de preșcolari care manifestă *Comportament în dezvoltare/ în curs de realizare* și lipsa celor poziționați la nivel *Comportament care necesită sprijin/ nerealizat* denotă faptul că programul formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic a fost eficient și au fost atinse obiectivele. De remarcat faptul că, din cei 11 preșcolari care dețineau la evaluarea inițială un *Comportament care necesită sprijin/ nerealizat*, 10 copii = 11,11% (5 fete și 5 băieți) au evoluat și dețin un *Comportament în dezvoltare/ în curs de realizare*, iar o fetiță a obținut un *Comportament atins/ realizat*. Copiii pentru care s-a înregistrat un *Comportament în dezvoltare/ în curs de realizare* la evaluarea inițială au evoluat către *Comportament atins/ realizat* în număr de 18 fete (39,13%) și 23 băieți (52,27%).

Tabelul 3.16. Rezultatele evaluării inițiale și finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Flexibilitate”

Grupul țintă: 90 preșcolari	Comportament atins		Comportament în dezvoltare		Comportament care necesită sprijin	
	Ev. inițială	Ev. finală	Ev. inițială	Ev. finală	Ev. inițială	Ev. finală
Grădinița cu Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România	40,00% 10 preșcolari 5 fete și 5 băieți	88,00% 22 preșcolari 11 fete și 11 băieți	44,00% 11 preșcolari 5 fete și 6 băieți	12,00% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat	16,00% 4 preșcolari 3 fete și 1 băiat	0,00%
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	28,00% 7 preșcolari 6 fete și 1 băiat	88,00% 22 preșcolari 10 fete și 12 băieți	44,00% 11 preșcolari 2 fete și 9 băieți	12,00% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat	28,00% 7 preșcolari 4 fete și 3 băieți	0,00%
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadir-Lunga, Republica Moldova	17,65% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	76,50% 13 preșcolari 7 fete și 6 băieți	52,94% 9 preșcolari 4 fete și 5 băieți	23,50% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți	29,41% 5 preșcolari 3 fete și 2 băieți	0,00%
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	43,48% 10 preșcolari 7 fete și 3 băieți	91,30% 21 preșcolari 12 fete și 9 băieți	47,83% 11 preșcolari 5 fete și 6 băieți	8,70% 2 preșcolari 1 fată și 1 băiat	8,69% 2 preșcolari 1 fată și 1 băiat	0,00%
Total	33,33% 30 preșcolari 19 fete și 11 băieți	86,67% 78 preșcolari 40 fete și 38 băieți	46,67% 42 preșcolari 16 fete și 26 băieți	13,33% 12 preșcolari 7 fete și 5 băieți	20,00% 18 preșcolari 11 fete și 7 băieți	0,00%

Pe direcția Flexibilității, constatăm o evoluție similară care este stabilită prin analiza comparativă a rezultatelor preșcolarilor implicați în cercetare la cele 2 evaluări.

Valori semnificative s-au înregistrat pentru *Comportamentul atins/ realizat* la preșcolarii din toate grădinițele, la 48 înregistrându-se o evoluție (53,37%), dintre care 38 preșcolari (17 fete și 21 băieți) s-au transferat de la nivel *Comportament în dezvoltare/ în curs de realizare* și 2 băieți au evoluat de la nivel *Comportament care necesită sprijin/ nerealizat*. În ceea ce privește *Comportamentul care necesită sprijin/ nerealizat*, se înregistrează o evoluție la 16 preșcolari (11 fete și 5 băieți) la un nivel superior și anume *Comportament în dezvoltare/ în curs de realizare*, ceea ce reprezintă 17,77% din totalul preșcolarilor. Ponderea evoluției preșcolarilor privind flexibilitatea este de 71,14 %.

Originalitatea în creativitate a constituit următorul indicator pe care l-am analizat comparativ la nivelul evaluării finale în raport cu cea inițială și am constat următoarele rezultate prezentate în tabelul 3.17.

Tabelul 3.17. Rezultatele evaluării inițiale și finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Originalitate”

Grupul țintă: 90 preșcolari	Comportament atins		Comportament în dezvoltare		Comportament care necesită sprijin	
	Ev. inițială	Ev. finală	Ev. inițială	Ev. finală	Ev. inițială	Ev. finală
Grădinița cu Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România	48,00% 12 preșcolari 6 fete și 6 băieți	88,00% 22 preșcolari 11 fete și 11 băieți	36,00% 9 preșcolari 5 fete și 4 băieți	12,00% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat	16,00% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți	0,00%
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	36,00% 9 preșcolari 7 fete și 2 băieți	84,00% 21 preșcolari 11 fete și 10 băieți	44,00% 11 preșcolari 3 fete și 8 băieți	16,00% 4 preșcolari 1 fată și 3 băieți	20,00% 5 preșcolari 2 fete și 3 băieți	0,00%
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadîr-Lunga, Republica Moldova	52,94% 9 preșcolari 5 fete și 4 băieți	94,12% 16 preșcolari 7 fete și 9 băieți	41,18% 7 preșcolari 2 fete și 5 băieți	5,88% 1 preșcolar 1 fată și 0 băieți	5,88% 1 preșcolar 1 fată și 0 băieți	0,00%
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	39,13% 9 preșcolari 5 fete și 4 băieți	91,30% 21 preșcolari 12 fete și 9 băieți	47,83% 11 preșcolari 6 fete și 5 băieți	8,70% 2 preșcolari 1 fată și 1 băiat	13,04% 3 preșcolari 2 fete și 1 băiat	0,00%
Total	43,33% 39 preșcolari 23 fete și 16 băieți	88,89% 80 preșcolari 41 fete și 39 băieți	42,22% 38 preșcolari 16 fete și 22 băieți	11,11% 10 preșcolari 5 fete și 5 băieți	14,45% 13 preșcolari 7 fete și 6 băieți	0,00%

În tabelul 3.17 se observă că, la indicatorul originalității, rezultatele finale ale copiilor urmează același tipar ca și în cazul fluidității, evidențiind progrese similare în manifestarea comportamentului creativ. Analiza rezultatelor finale arată că, din cei 13 preșcolari, 7 fete și 6 băieți, (14,44%), care au obținut un *Comportament care necesită sprijin/ nerealizat* la evaluarea inițială pentru factorul „originalitate”, 1 o fetiță (1,10%) a prezentat ulterior *Comportament*

atins/ realizat și 12 preșcolari (13,33%) în număr egal de fete și băieți (6 fete și 6 băieți) au evoluat la *Comportament în dezvoltare/ în curs de realizare* în evaluarea finală. De asemenea, din 38 de preșcolari (42,22%) pentru care s-a înregistrat *Comportament în dezvoltare/ în curs de realizare* în evaluarea inițială (16 fete și 22 băieți) au evoluat și au obținut comportament atins. Deci, progresul înregistrat pe această dimensiune constituie 60,00% (45,57% + 13,33% + 1,10% = 60%).

Capacitatea de elaborare reprezintă ultimul indicator al creativității evaluat în acest studiu, evidențiind diferențe procentuale în evoluție mai mici decât cele înregistrate la ceilalți trei factori analizați anterior. Analiza comparativă a rezultatelor evaluării inițiale și finale a copiilor implicați în cercetare a fost realizată pe baza următoarelor date înregistrate în tabelul 3.18.

Tabelul 3.18. Rezultatele evaluării inițiale și finale a performanțelor preșcolarilor privind indicatorul „Capacitatea de elaborare”

Grupul țintă: 90 preșcolari	Comportament atins		Comportament în dezvoltare		Comportament care necesită sprijin	
	Ev. inițială	Ev. finală	Ev. inițială	Ev. finală	Ev. inițială	Ev. finală
Grădinița cu Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România	48,00% 12 preșcolari 6 fete și 6 băieți	84,00% 21 preșcolari 11 fete și 10 băieți	36,00% 9 preșcolari 5 fete și 4 băieți	16,00% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți	16,00% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți	0,00%
Grădinița cu Program Normal nr.1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România	36,00% 9 preșcolari 8 fete și 1 băiat	84,00% 21 preșcolari 10 fete și 11 băieți	48,00% 12 preșcolari 2 fete și 10 băieți	12,00% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	16,00% 4 preșcolari 2 fete și 2 băieți	4,00% 1 preșcolar 1 fată și 0 băieți
IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadir-Lunga, Republica Moldova	41,18% 7 preșcolari 5 fete și 2 băieți	76,47% 13 preșcolari 8 fete și 5 băieți	41,18% 7 preșcolari 2 fete și 5 băieți	17,65% 3 preșcolari 0 fete și 3 băieți	17,64% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	5,88% 1 preșcolar 0 fete și 1 băiat
IET nr. 4 „Soare”, municipiul Comrat, Republica Moldova	43,48% 10 preșcolari 6 fete și 4 băieți	87,00% 20 preșcolari 12 fete și 8 băieți	43,48% 10 preșcolari 6 fete și 4 băieți	13,00% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	13,04% 3 preșcolari 1 fată și 2 băieți	0,00%
Total	42,22% 38 preșcolari 25 fete și 13 băieți	83,33% 75 preșcolari 41 fete și 34 băieți	42,22% 38 preșcolari 15 fete și 23 băieți	14,45% 13 preșcolari 4 fete și 9 băieți	15,56% 14 preșcolari 6 fete și 8 băieți	2,22% 2 preșcolari 1 fată și 1 băiat

În ceea ce privește capacitatea de elaborare, se remarcă rezultate bune, însă inferioare pe *Comportamentul atins/ realizat* față de ceilalți factori ai creativității vizați. Acest aspect se datorează nivelului incipient al dezvoltării gândirii și al celorlalte procese psihice care facilitează desprinderea de concret și utilizarea conceptelor la un nivel abstract superior, necesar elaborării mentale de scheme, planuri, obiecte. Și pentru acest indicator am remarcat faptul că, din cei 90 preșcolari implicați în cercetare 37 copii (19 fete și 18 băieți) au manifestat un *Comportament atins/ realizat* comparativ cu evaluarea inițială și 12 preșcolari (5 fete și 7 băieți) au progresat de la *Comportament care necesită sprijin/ nerealizat* la *Comportament în dezvoltare/ în curs de*

realizare, iar 2 copii (1 fată și 1 băiat) au staționat în limitele *Comportamentului care necesită sprijin/ nerealizat*. În aceste condiții, în ceea ce privește *Capacitatea de elaborare*, se atestă o evoluție la nivelul a 49 de copii, ceea ce reprezintă un progres de 54,44%.

Pentru analiza statistică a datelor obținute în cadrul cercetării am folosit mai multe instrumente statistice:

1. Testul de ranguri Wilcoxon Signed Ranks, aplicabil în vederea extragerii diferențelor semnificative dintre două variabile dependente, a fost utilizat pentru a compara scorurile pre și post-intervenție pentru fiecare sarcină. Acest test evaluează dacă diferența mediană dintre observațiile pereche (scoruri pre și postintervenție) este semnificativ diferită de zero, iar un rezultat semnificativ ($p < 0,05$) indică faptul că intervenția efectuată în cadrul eșantionului a provocat în mod semnificativ o schimbare a scorurilor.

2. Testul Mann-Whitney U a fost utilizat pentru a compara diferențele de scoruri între două grupuri independente (de exemplu, gen sau mediul urban vs. rural) după intervenție. În acest caz, un rezultat semnificativ indică o diferență în scorurile mediane între grupuri, arătând dacă un grup a beneficiat mai mult de intervenție decât celălalt.

Aplicând *Testul Wilcoxon Signed Ranks* pe rezultatele obținute în cadrul experimentului pedagogic am stabilit următoarele rezultate:

➤ Testul de ranguri Wilcoxon a fost utilizat pentru a evalua efectul intervenției educaționale asupra performanței, comparând scorurile pre și postintervenție între ***probele Clepsidra și Jocul Asemănărilor***. Rezultatele arată o diferență semnificativă între scorurile pre și postintervenție:

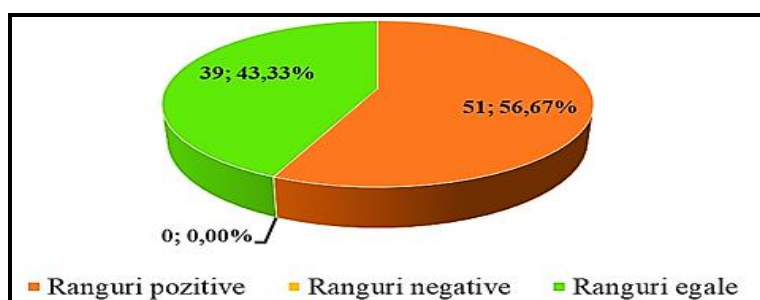
✓ *Ranguri pozitive*: 51 de participanți (56,67%) au demonstrat o îmbunătățire a scorurilor; în acest sens, scorurile obținute în urma aplicării probei post-intervenție „Clepsidra” au fost statistic semnificativ mai mari decât scorurile inițiale obținute în urma aplicării probei pre-intervenție „Jocul Asemănărilor”.

✓ *Ranguri negative*: nu există ranguri negative ceea ce indică faptul că niciun participant nu a obținut scoruri mai mici în urma aplicării probei post-intervenție „Clepsidra” comparativ cu evaluarea inițială realizată prin aplicarea probei preintervenție „Jocul Asemănărilor”. Această absență a rangurilor negative subliniază tendința de creștere constantă a performanței în urma aplicării programului formativ, bazat pe modelul de proiectare integrată prezentat în această cercetare.

✓ *Ranguri egale*: 39 (43,33%) de participanți nu au prezentat nicio modificare a nivelurilor lor, obținând același rezultat atât la evaluarea inițială cât și cea postintervenție.

Testul $Z = -5,231$, cu o valoare p asociată de 0,000 (semnificație asimptotică, cu 2 cozi), indică o diferență semnificativă între scorurile pre- și postintervenție ($p < 0,001$).

Acest rezultat semnificativ susține concluzia că programul formativ de dezvoltare a creativității copiilor a avut un efect pozitiv asupra performanței, participanții obținând în general scoruri mai mari după aplicarea acestuia.

Figura 3.9. Distribuția procentuală a probelor „Asemănări” și „Cleșidra”

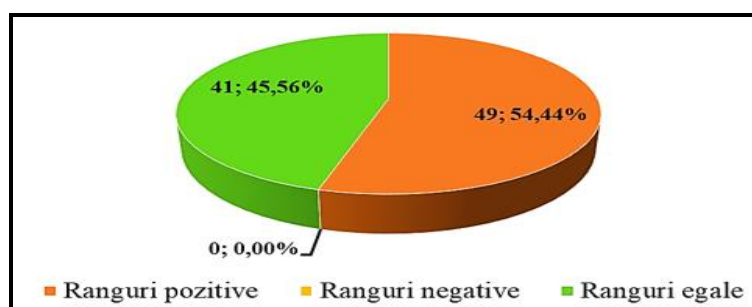
➤ Testul Wilcoxon Signed Ranks a fost utilizat pentru a compara scorurile de performanță înainte și după intervenție, analizând în mod specific **proba post-intervenție „Căută intrusul” și proba pre-intervenție „Jocul Bețișoarelor”**. Rezultatele statistice obținute indică un efect pozitiv semnificativ al programului formativ.

Ranguri pozitive: 49 de participanți (54,44%) au prezentat îmbunătățiri semnificative; în acest sens, scorurile participanților obținute la proba „Căută intrusul” (probă postintervenție) au fost mai mari comparativ cu scorurile lor inițiale în urma aplicării probei „Jocul Bețișoarelor” (probă preintervenție).

Ranguri negative: Nu au existat ranguri negative ceea ce din punct de vedere statistic semnifică faptul că niciunul dintre participanți nu a obținut scoruri mai mici la proba post-intervenție „Căută intrusul” comparativ cu proba preintervenție „Jocul Bețișoarelor”. Această absență a rangurilor negative indică o îmbunătățire consistentă între participanți.

Ranguri egale: 41 (45,56%) de participanți au obținut ranguri egale la ambele probe, astfel nefiind nicio diferență semnificativ statistică la probele postintervenție.

Testul $Z = -6,105$, cu o valoare p asociată de 0,000 (semnificație asimptotică, cu 2 cozi), relevă o diferență semnificativă între scorurile pre- și postintervenție ($p < 0,001$). Acest rezultat semnificativ susținând eficacitatea programului formativ și demonstrând că, în general, participanții au obținut scoruri mai mari la proba postintervenție „Caută intrusul”.

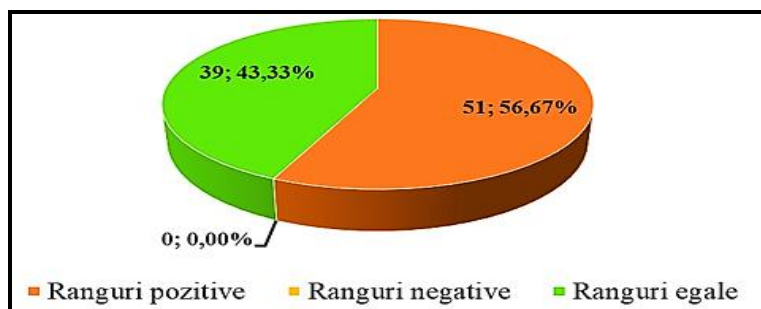
Figura 3.10. Distribuția procentuală a probelor „Jocul Bețișoarelor” și „Caută intrusul”

➤ Testul Wilcoxon Signed Ranks a fost utilizat pentru a evalua impactul programului formativ prin compararea scorurilor la **proba postintervenție „Să construim”** cu scorurile obținute în urma aplicării **probei preintervenție „Jocul Figurilor”**. Rezultatele relevă o îmbunătățire semnificativă a performanței în urma aplicării programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor.

Ranguri pozitive: 51 de subiecți (56,67%) au prezentat o îmbunătățire semnificativă. Astfel, scorurile participanților obținute la proba postintervenție „Să construim” au fost semnificativ mai mari comparativ cu scorurile inițiale obținute la proba preintervenție „Jocul Figurilor”.

Ranguri negative: Nu au existat ranguri negative, adică niciunul dintre participanți nu a obținut scoruri mai mici la evaluarea postintervenție comparativ cu cea preintervenție.

Ranguri egale: 39 (43,33%) dintre participanți au obținut același scor la ambele teste, rezultate care indică lipsa unei schimbări postintervenție.

Figura 3.11. Distribuția procentuală a probele „Jocul Figurilor” și „Să construim”

Testul $Z = -5,260$, cu o valoare p asociată de 0,000 (semnificație asimptotică, cu 2 cozi), indică o diferență semnificativă între scorurile pre- și postintervenție ($p < 0,001$). Acest rezultat semnificativ statistic susține concluzia conform căreia programul formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor a condus la îmbunătățiri semnificative ale performanței participanților la proba postintervenție „Să construim” comparativ cu scorurile lor inițiale la proba preintervenție „Jocul Figurilor”.

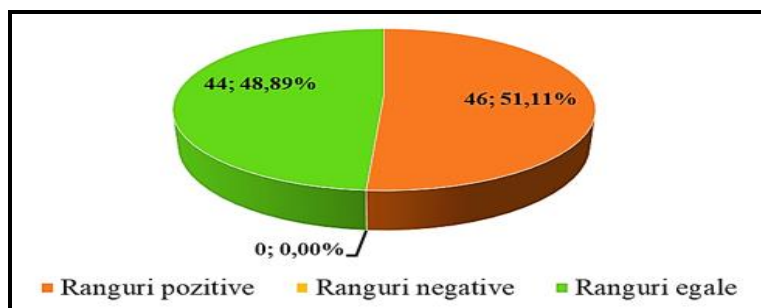
➤ Testul Wilcoxon Signed Ranks a fost utilizat pentru a evalua impactul programului formativ prin compararea scorurilor la **Testul postintervenție „Povești pe dos”** cu scorurile la **Testul inițial (preintervenție) „Să desenăm despre”**. Rezultatele indică o îmbunătățire semnificativă a performanței în urma aplicării programului formativ bazat pe modelul de proiectare a activităților integrate propus în această cercetare.

Ranguri pozitive: 46 de subiecți (51,1 %) au prezentat îmbunătățiri, obținând scoruri mai mari la proba postintervenție „Povești pe dos” comparativ cu scorurile obținute în urma aplicării probei preintervenție „Să desenăm despre”.

Ranguri negative: Nu au fost observate diferențe negative; niciunul dintre participanți nu a obținut scoruri mai mici la proba postintervenție „Povești pe dos” comparativ cu proba preintervenție „Să desenăm despre”. Această absență a rangurilor negative semnifică un model consistent de îmbunătățire al participanților.

Ranguri egale: 44 de participanți (48,9 %) au obținut aceleași scoruri la ambele teste.

Testul $Z = -4,772$, cu o valoare p asociată de 0,000 (semnificație asimptotică, cu 2 cozi), relevă o diferență semnificativă între scorurile pre- și postintervenție ($p < 0,001$). Acest rezultat semnificativ susține eficacitatea programului formativ, demonstrând că, în general, participanții au obținut scoruri mai mari la proba postintervenție „Povești pe dos”.

Figura 3.12. Distribuția procentuală a probelor „Să desenăm despre...” și „Povești pe dos”

Testul Mann-Whitney U compară rangurile scorurilor între două grupuri independente (băieți și fete; mediul urban și rural) pentru a evalua dacă există diferențe semnificative în distribuțiile lor. Iată ce indică rezultatul fiecărui test:

✓ **Diferențele bazate pe gen.** Rezultatele testului Mann-Whitney U indică unele diferențe între băieți și fete. Sarcini precum cele din proba „Povești pe dos” arată o diferență semnificativă statistic, unde participanții de sex feminin au depășit băieții ($p = 0,036$). Acest lucru poate sugera că fetele au fost mai receptive la acest tip specific de sarcină, potențial din cauza unor factori precum creativitatea sau raționamentul verbal care sunt mai puternic implicați. Alte sarcini (de exemplu, cele din probele „Clepsidra”, „Să construim!”, „Caută intrusul!”) nu prezintă diferențe semnificative de gen, ceea ce sugerează că programul formativ a avut un impact în general egal între sexe, în ciuda unor variații în activități specifice.

✓ **Diferențe bazate pe mediul de proveniență (urban vs. rural).** Testul Mann-Whitney U care compară participanții din medii urbane și rurale nu a evidențiat diferențe semnificative în ceea ce privește performanța creatoare. În sarcini precum cele din probele „Clepsidra”, „Povești pe dos”, „Caută intrusul” și „Să construim!”, valorile p au fost cu mult peste pragul de

semnificație, indicând faptul că preșcolarii din mediul urban și rural au avut performanțe care nu s-au deosebit într-un mod semnificativ statistic.

Deși diferențele nu au fost semnificative din punct de vedere statistic, există câteva tendințe vizibile în rândurile medii care oferă o perspectivă asupra potențialelor domenii de interes:

✓ *Participanții din mediul urban:* În toate sarcinile, participanții din mediul urban au ranguri medii puțin mai mari în comparație cu omologii lor din mediul rural, ceea ce sugerează o tendință spre performanță puțin mai bună. De exemplu, în proba „Caută intrusul!”, clasamentul mediu pentru preșcolarii din mediul urban (48,41) este considerabil mai mare decât pentru preșcolarii din mediul rural (41,01), cu cea mai mică valoare p (0,112) dintre toate testele, indicând o tendință care, deși nu este semnificativă statistic, ar putea avea sens în termeni practici.

✓ *Participanții din mediul rural:* În ciuda rangurilor medii puțin mai scăzute, performanța preșcolarilor din mediul rural este destul de apropiată de cea a colegilor lor din mediul urban.

Acest lucru sugerează că programul formativ, bazat pe proiectarea integrată a activităților conform modelului prezentat în cercetare, a fost la fel de accesibil și eficient pentru participanți, indiferent de mediul lor, reușind să atenueze orice potențiale disparități legate de accesul anterior la resursele educaționale.

Lipsa diferențelor semnificative între preșcolarii din mediul urban și rural sugerează că programul formativ a oferit cu succes oportunități de dezvoltare a creativității echitabile. Acest lucru este deosebit de important, deoarece programele formative pot uneori favoriza participanții urbani din cauza unor factori precum accesul la resurse sau expunerea anterioară la conținut similar. Rezultatele de aici sugerează că intervenția a fost concepută incluziv, sprijinind copiii, indiferent de mediul lor.

Analizele statistice arată că programul formativ a fost foarte eficient în îmbunătățirea abilităților creative pe cei 4 factori ai creativității în cadrul activităților cu conținut matematic. Deși există diferențe minore de performanță în funcție de gen și mediu, impactul general al programului a fost echitabil și benefic pentru toate grupurile. Descoperirile sugerează că implementarea programului formativ a oferit o bază solidă pentru îmbunătățirea abilităților de gândire creativă, de transfer, iar lipsa unor disparități semnificative între factorii demografici-cheie subliniază accesibilitatea și incluziunea sa largă. În concluzie, programul formativ a stimulat dezvoltarea creativității la un procent semnificativ dintre participanți, demonstrând

eficiență pe o bază diversă de copii și confirmându-se ca un instrument valoros pentru progresul educațional.

3.4. Concluzii la Capitolul 3

În concordanță cu rezultatele experimentului pedagogic realizat, formulăm următoarele concluzii:

1. Prin *experimentul pedagogic de constatare* a fost identificat nivelul dezvoltării creativității preșcolarilor raportat la indicatorii: fluiditate, flexibilitate, originalitate, capacitatea de elaborare, constatându-se aptitudinea preșcolarilor de a lucra creativ la un nivel satisfăcător, ca urmare a parcurgerii sistematice a conținuturilor, cu procente pentru *Comportament atins* situate în jurul valorii de 40,00%. Au fost observate dificultăți mai mari în ceea ce privește realizarea sarcinilor care au vizat capacitatea de elaborare, acestea solicitând copiii să intervină cu detalii și aspecte de restructurare a conținuturilor, lucru remarcat prin egalitatea procentuală dintre preșcolarii încadrați la nivel de *Comportament atins* și cei la nivel de *Comportament în dezvoltare*. Din punct de vedere al distribuției pe gen, s-au remarcat diferențe procentuale consistente pe *Comportament atins* între fete și băieți, fetele obținând rezultate mai bune pe *Comportament atins*. De asemenea, preșcolarii din mediul urban au obținut un procent mai mare pe *Comportament atins* decât colegii din mediul rural.

2. Etapa formativă a vizat elaborarea și realizarea Programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor, bazat pe achizițiile cognitive și practice din Domeniul Științe (activități cu conținut matematic), care au fost integrate cu conținuturi ale altor domenii experiențiale. Acest demers a fost realizat ca urmare a rezultatelor copiilor în cadrul primei etape, unde s-a constatat că există o corespondență reală între nivelul creativității preșcolarilor și tipul sarcinilor în care aceștia sunt implicați. S-a constatat că utilizarea motivației afective, aprecierile verbale, cât și cele nonverbale, au ajutat la stimularea conduitei creative a preșcolarului, alături de folosirea materialelor didactice bogate și atractive, de atitudinea aprobativă și participativă care au amplificat procesul creator. Pe parcursul acestui program formativ s-au evidențiat preșcolari cu un puternic potențial creativ, care s-au remarcat la activitățile desfășurate, dar și copii care nu își pot depăși barierele, limitele impuse de teama de a nu greși sau de a nu fi diferit de grupul din care face parte.

3. Analiza comparativă a rezultatelor copiilor dintre evaluarea inițială și finală a demonstrat eficiența Programului formativ de dezvoltare a creativității preșcolarilor elaborat și aplicat, ceea ce confirmă ipoteza conform căreia dezvoltarea creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic este posibilă în contextul respectării condițiilor

psihopedagogice adecvate acestui tip de activitate, necesare dezvoltării unor abilități care să îl sprijine pe preșcolar în adaptarea la nou, la necunoscut, pregătindu-l, astfel, pentru celelalte nivele de învățământ și pentru integrarea în viața socială. Progresul înregistrat în urma activităților experimentale, demonstrează o diferență semnificativă și o creștere a ponderii cantitative și calitative a valorilor experimentale obținute de subiecți: la etapa de constatare (la prima probă: 42,23% comportament atins/realizat, 45,56% comportament în dezvoltare/ în curs de realizare și 12,21% comportament care necesită sprijin/nerealizat; la proba a doua: 33,33% comportament atins/realizat, 46,67% comportament în dezvoltare/ în curs de realizare și 20,00% comportament care necesită sprijin/nerealizat; la proba a treia: 43,33% comportament atins/realizat, 42,22% comportament în dezvoltare/ în curs de realizare și 14,45% comportament care necesită sprijin/nerealizat, iar la proba a patra: 42,22% comportament atins/realizat, 42,22% comportament în dezvoltare/ în curs de realizare și 15,56% comportament care necesită sprijin/nerealizat), comparativ cu răspunsurile oferite de subiecții din etapa de control (la prima probă: 88,89% comportament atins/realizat, 11,11% comportament în dezvoltare/ în curs de realizare și 0,00% comportament care necesită sprijin/nerealizat; la proba a doua: 86,67% comportament atins/realizat, 13,33% comportament în dezvoltare/ în curs de realizare și 0,00% comportament care necesită sprijin/nerealizat; la proba a treia: 88,89% comportament atins/realizat, 11,11% comportament în dezvoltare/ în curs de realizare și 0,00% comportament care necesită sprijin/nerealizat, iar la proba a patra: 83,33% comportament atins/realizat, 14,45% comportament în dezvoltare/ în curs de realizare și 2,22% comportament care necesită sprijin/nerealizat), confirmate prin realizarea probelor de evaluare.

4. Realizarea experimentului pedagogic a demonstrat, așadar, funcționalitatea *Modelului pedagogic de formare a creativității la preșcolari prin activități integrate cu conținut matematic*, confirmat teoretic și valorificat aplicativ prin valorile dobândite de subiecții educaționali în domeniul creativității în raport cu activitățile cu conținut matematic. Prin utilizarea conținuturilor matematice s-a evidențiat rolul acestora în stimularea gândirii creative, a capacității de rezolvare a problemelor și a aplicării cunoștințelor în contexte noi. De asemenea, s-a consolidat rolul conținuturilor matematice ca instrument de dezvoltare a abilităților de elaborare, originalitate și flexibilitate în activitățile preșcolarilor, contribuind totodată la facilitarea transferului de cunoștințe și la promovarea unei implicări creative și autonome a copiilor.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Analiza teoretică privind creativitatea la vârsta preșcolară, completată de cercetarea aplicativă realizată în contextul activităților integrate, a evidențiat aspecte esențiale legate de modul în care se formează și se manifestă creativitatea la această grupă de vârstă.

1. Printr-un demers analitic și sintetic asupra specificului dezvoltării creative în perioada preșcolară, s-a subliniat caracterul dinamic și transformator al procesului creativ, precum și rolul fundamental al activităților expresive în stimularea gândirii originale și a capacității de inovație. Creativitatea poate fi definită ca procesul mental și comportamental prin care individul generează idei noi și utile, combină elemente familiare în moduri inedite și găsește soluții originale la diverse probleme. Studiul elementelor definitorii ale creativității, cum ar fi fluiditatea, flexibilitatea, originalitatea și capacitatea de elaborare, a permis conturarea unui cadru conceptual adaptat particularităților preșcolarilor.

2. Analiza documentelor de politică curriculară din România și Republica Moldova, din perspectiva dezvoltării creativității preșcolarilor, relevă existența unor echivalențe de conținut între curricula pentru educație timpurie ale celor două țări. Acestea vizează aspecte similare privind organizarea sistemului de educație timpurie, punând accent pe dezvoltarea liberă și holistică a copilului, respectarea individualității acestuia și satisfacerea nevoilor personale prin adaptare și integrare în contexte noi. Aceste elemente subliniază importanța dezvoltării creativității în perioada preșcolară, considerată un factor esențial pentru asigurarea stării de bine și integrarea adaptativă în diverse contexte sociale, profesionale și personale.

3. Cercetarea aplicativă a relevat că activitățile integrate cu conținut matematic reprezintă un mediu favorabil pentru dezvoltarea creativității, contribuie la dezvoltarea gândirii logice și abstracte, la formarea și consolidarea conceptelor numerice și spațiale, precum și la dezvoltarea capacității de rezolvare a problemelor. Prin intermediul acestor activități, copiii își însușesc noțiuni fundamentale de numerație, clasificare, seriatie și măsurare, dezvoltând în același timp atenția, memoria și capacitatea de concentrare. Totodată, activitățile matematice stimulează creativitatea prin oferirea unor contexte variate în care copiii pot explora, experimenta și aplica cunoștințele dobândite în situații noi și diverse.

4. Modelul de proiectare integrată propus răspunde provocărilor prin adoptarea unei abordări unitare, care combină conținuturi preponderent cognitive cu activități practice, organizate pe centre de interes adaptate nevoilor și intereselor preșcolarilor. Prin asigurarea unor tranziții relaxante, rutine bine definite și posibilitatea de alegere liberă a centrelor de activitate, modelul respectă ritmul individual al copiilor și promovează autonomia în acțiune. În plus, integrarea intradisciplinară și interdisciplinară, concretizată în sarcini de lucru echilibrate și

complementare pe fiecare centru, facilitează consolidarea cunoștințelor și deprinderilor, evitând suprasolicitarea intelectuală.

5. *Modelul pedagogic propus pentru dezvoltarea creativității la preșcolari prin activități integrate cu conținut matematic* se bazează pe o relație strânsă și interdependentă între fundamentele teoretice și cele metodologice, creând premisele unui demers educațional deschis, inovativ și centrat pe potențialul și interesele copilului. Fundamentele teoretice sintetizează conceptele esențiale legate de tema abordată, în timp ce fundamentele metodologice conturează un cadru optim pentru dezvoltarea creativității, luând în considerare particularitățile de vârstă ale preșcolarilor, mediul educațional, drepturile copilului și adaptarea resurselor materiale. Astfel, proiectarea și strategia didactică sunt concepute pentru a stimula la maximum potențialul creativ al copiilor, prin diversificarea strategiilor pedagogice și oferirea unor multiple oportunități de explorare și inovare.

6. *Programul formativ de dezvoltare a creativității* cuprinde un model inovator de proiectare a activităților integrate cu conținut matematic, depășește integrarea tematică tradițională, promovând corelații interdisciplinare autentice care facilitează rezolvări creative ale sarcinilor educaționale, respectând ritmul, interesele și viziunea proprie a fiecărui preșcolar. Acest model susține formarea unui demers educațional creator, dezvoltarea competențelor didactice inovatoare ale cadrelor educative și conceperea unor instrumente metodologice eficiente, toate acestea contribuind la crearea unui cadru unitar și optim pentru stimularea și consolidarea creativității în învățământul preșcolar.

7. Aplicarea unitară a Programului formativ pentru dezvoltarea creativității preșcolarilor, prin activități integrate cu conținut matematic, a generat rezultate creative, stimulând semnificativ factorii creativi, fluiditate, flexibilitate, originalitate și capacitate de elaborare, la copiii de 5-6 ani. Totodată, acesta a contribuit la dezvoltarea competențelor cadrelor didactice în proiectarea și desfășurarea activităților integrate într-un mod stimulat, realizând o integrare atât tematică, cât și la nivel de conținut, în instituțiile preșcolare din județul Galați.

8. Experimentul pedagogic realizat a evidențiat impactul semnificativ al aplicării *Programului formativ de dezvoltare a creativității la preșcolari* asupra comportamentului creativ al copiilor. Datele obținute indică o creștere considerabilă a procentului preșcolarilor care manifestă un comportament realizat și performant în rezolvarea sarcinilor ce solicită creativitate, comparativ cu perioada premergătoare implementării programului. Această creștere reflectă nu doar o simplă acumulare de cunoștințe, ci mai ales o transformare profundă a modului în care copiii răspund la provocările educaționale, demonstrând o adaptabilitate crescută la factori noi de mediu. În plus, programul a facilitat dezvoltarea unor competențe esențiale pentru învățarea

creativă, cum ar fi inițiativa în interacțiuni sociale, flexibilitatea în gândire și capacitatea de a genera soluții originale pentru situații neobișnuite sau problematice. Astfel, preșcolarii nu doar că au învățat să reacționeze eficient în contexte familiare, dar au și dobândit abilități valoroase de explorare și inovare, esențiale pentru adaptarea continuă în mediul înconjurător.

9. Aceste rezultate confirmă eficacitatea programului formativ în susținerea și stimularea creativității la vârsta preșcolară, subliniind importanța integrării activităților cu conținut matematic care promovează un demers pedagogic centrat pe dezvoltarea globală și flexibilă a copilului. Mai mult, schimbările comportamentale observate evidențiază că o educație creativă bine proiectată poate contribui decisiv la formarea unor atitudini proactive și competente pentru gestionarea cu succes a situațiilor noi și imprevizibile, fundamentând astfel un parcurs educațional adaptat provocărilor viitoare.

10. Astfel, rezultatele cercetării au confirmat soluționarea problemei științifice importante care rezidă în elaborarea fundamentelor psihopedagogice și metodologice de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic, incluse în *Modelul pedagogic de dezvoltare a creativității preșcolarilor prin activitățile integrate cu conținut matematic*, implementat în cadrul programului formativ de dezvoltare a creativității, ceea ce a condus la formarea abilităților de inovare ale preșcolarilor, integrarea mai ușoară a acestora în activitățile din grădiniță și dezvoltarea unor comportamente deschise, conciliante cu ceilalți copii și cu adulții.

În mod rezumativ, concluziile înaintate ne permit formularea următoarelor **recomandări**:

➤ *La nivel macrostructural:*

- Elaborarea la nivelul Ministerului Educației a unor politici funcționale care să promoveze modele concrete și eficiente de integrare a conținuturilor curriculare în scopul dezvoltării creativității preșcolarilor, dar și al competențelor necesare în nivelele superioare de învățământ și în viața cotidiană. Existența unui model unitar și eficient, adaptat caracteristicilor generațiilor actuale de preșcolari, ar putea conduce la realizarea unor proiecte educaționale interesante și de durată cu privire la eficientizarea practicilor educaționale în grădiniță în contextul unor etape de tranziție socială.

- Inițierea de către Inspectoratele școlare a unor sesiuni de dezbateri privind optimizarea proiectării și desfășurării activităților integrate, în contextul abordării corecte a caracteristicilor de dezvoltare ale generațiilor actuale de preșcolari, în acord cu cerințele și influențele societății.

- Organizarea și desfășurarea în Casele Corpului Didactic și în Centrele de Formare pentru Cariera Didactică a unor activități de mentorat didactic în vederea promovării unor

modele pedagogice de dezvoltare a creativității la preșcolari și a valorificării competențelor matematice în raport cu particularitățile de vârstă și a capacităților individuale ale copiilor.

➤ *La nivel microstructural:*

- Introducerea unor activități opționale pentru dezvoltarea creativității la preșcolari, axate pe diferite domenii: ex. „Matematica distractivă”, „Matematica ne arată cum e lumea colorată” etc., valorificând perspectiva stimulării capacităților creatoare ale preșcolarilor, viitori școlari, adolescenți și adulți.

- Implementarea activităților privind dezvoltarea creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a conținuturilor matematice în cadrul formării inițiale sau continue a cadrelor didactice.

Cercetarea realizată a conturat și unele limite, ca de exemplu, dificultățile și chiar reticența unor cadre didactice în realizarea integrării conținuturilor din mai multe domenii experiențiale și tendința de a lucra monodisciplinar. Ea poate constitui un punct de plecare pentru investigarea didacticii activităților specifice învățământului preșcolar în contextul alinierii documentelor curriculare naționale la cele europene și internaționale, având ca scop respectarea particularităților de vârstă și individuale ale preșcolarilor în contextul social actual, urmărind idealul educațional existent.

BIBLIOGRAFIE

1. AMABILE, Teresa. *Creativitatea ca mod de viață*, București: Editura Știință & Tehnică, 1997, 250 pag., ISBN: 973-9236-20-0
2. ANUCUȚA, Lucia, ANUCUȚA, Partenie. *Cunoașterea și educarea creativității la elevi*, Timișoara: Editura Excelsior Art, 2005, 200 pag., ISBN 973-592-142-1
3. ARNHEIM, Rudolf. *Arta și percepția vizuală*, Iași: Editura Polirom, 2011, 500 pag., ISBN 978-973-46-1978-8
4. BRUNER, Jerome, *Procesul educației intelectuale*, București: Editura Științifică, 1970, 109 pag., ISBN/COD:236CPCSPR
5. BULBOACĂ Madlena, ALECU Marilena, *Metodica activităților matematice în grădiniță și clasa I*, București: Sigma, 1996, ISBN 9739765459
6. CALUSCHI, Mariana, *Grupul mic și creativitatea*, Iași: Editura Cantes, 2001, 250 pag., ISBN 973-8173-19-1
7. CARABET, Natalia. *Dezvoltarea gândirii logice la preșcolari prin metodele ludice*, In: Pledoarie pentru educație – cheia creativității și inovării, 1-2 noiembrie 2011, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Institutul de Științe ale Educației, 2011, pp. 43-45. ISBN 978-9975-56-010-8.
8. CERGHIT, Ioan, *Mijloace de învățământ și strategii didactice*, în: Cerghit Ioan, Vlăsceanu Lazăr (coord.), *Curs de pedagogie*, București: Tipografia Universității din București, 1988, 390 pag.
9. CHIRIAC, Maria, *Integrarea – o nouă abordare a Curriculumului preșcolar*, Brăila: Editura Sfântul Ierarh Nicolae, 2011, 69 pag., ISBN 978-606-577-319-6
10. CIOLAN, Lucian, *Învățarea integrată, fundamente pentru un curriculum transdisciplinar*, București, Editura Polirom, 2008, 280 pag., ISBN 978-973-46-1034-1
11. CLIPA, Otilia, BOGDAN, Ionela, *Jocul în grădiniță, Metodica activităților instructiv-educative din grădiniță, Ghid pentru examenele de definitivat și grade didactice*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 2022, pp. 105-124.
12. CLIPA, Otilia, *Educația timpurie — necesitate, politici educaționale și strategii naționale de formare a profesioniștilor în Educația timpurie. Resurse pentru dezvoltarea practicienilor*, Editura TREI, București, 2023, ISBN 978-606-40-2127-4, pp. 11-32
13. CONSTANTINESCU, George, *Teoria Sonicității*, București: Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1985, 248 pag., Bun de tipar 11.11.1985
14. COSMOVICI, Andrei, *Psihologie generală*, Iași: Editura Polirom, 1996, 256 pag., ISBN 979-973-9248-27-2

15. CONSTANTINESCU, Virgiliu, STOLERU, Paula, GRIGORESCU, Pompiliu, *Sociologie*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1994, 142 pag., ISBN 973-30-3855-5
16. CORAZZA, Giovanni Emanuele, AGNOLI, Sergio, *Modelul DA VINCI pentru gândire creativă*, în T. Lubart et al. *Homo Creativus. Creativitatea în secolul XXI*, Editura Springer Internațional Publishing, 2022, pag. 49-67, ISBN 978-3-030-99672-7
17. CREȚU, Carmen, *Teoria curriculumului și conținuturile educației – Curs*, Iași: Editura Universității „Al. I. Cuza”, 2020, 293 pag.
18. CREȚU, Tinca, *Psihologia vârstelor*, Iași: Polirom, 2016, 392 pag., ISBN 9789734660087
19. CUCOȘ, Constantin (coord.), *Psihopedagogie pentru examenele de definitivare și grade didactice*, Iași: Polirom, 2009, 768 pag., ISBN 978-973-46-1403-5
20. CULEA, Laurenția, SESOVICI, Angela, GRAMA, Filofteia, PLETEA, Mioara, IONESCU, Daniela, ANGHEL, Nicoleta, *Activitatea integrată din grădiniță, ghid pentru cadrele didactice din învățământul preuniversitar*, București, Didactica Publishing House, 2008, 183 pag., ISBN:978-973-88675-8-1
21. DELORS, Jacques, *Comoara lăuntrică. Raportul către UNESCO al Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI*, Iași: Editura Polirom, 2000, 232 pag., ISBN 973-683-549-9
22. DIN, Nicoleta, STAN, Gabriela Iasmina, *Proiecte de activitate si scenarii didactice. Învățământ preșcolar*, București: Editura Universitară, 2021, 236 pag., ISBN: 9786062813789
23. DINCĂ, Margareta, *Teste de creativitate*, București: Editura Paideia, 2001, 99 pag., ISBN 973-8064-90-2
24. DINCĂ, Margareta, MIHALCEA, Alexandru, *Metode de cercetare în psihologie*, București: Editura Universitară, 2016, 204 pag., ISBN 978-606-28-0446-6.
25. ENACHE, Oana, (coord), *Repere metodice utile pentru învățământul preșcolar*, vol. II, Pitești: Editura Delta Cart Educațional, 2016, pag 113 – 350, ISBN 978-606-629-515-4
26. ENACHE, Oana, (coord), *Repere metodice utile pentru învățământul preșcolar*, vol. III, Pitești: Editura Delta Cart Educațional, 2017, p. 142 – 411, ISBN 978-606-629-601-4
27. ENACHE, Oana, *Impactul activităților matematice în formarea copilului preșcolar*, articol în volumul Simpozionului Științific Internațional „Educația în spiritul valorilor naționale și universale din perspectiva dialogului pedagogic”, NOROC L., URSU V. (coord.), Chișinău, 2020, 531 pag, p. 347-355, ISBN 978-9975-3452-6-2.
28. ENACHE, Oana, *Abordarea integrată a activităților în grădinița de copii*, articol în volumul Conferinței științifico-practice cu participare internațională „Orientări axiologice

- ale constructivismului în educația modernă”, Chișinău: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2020, 383 pag., p. 35-54, ISBN 978-9975-76-299-1.
29. **ENACHE, Oana**, *Rolul educatoarei în dezvoltarea capacităților creatoare ale copilului preșcolar*, articol în volumul Conferinței „Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului”, Chișinău: Editura Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, 2020, 592 pag, p. 469-473, ISBN: 978-9975-46-449-9;
  30. **ENACHE, Oana**, *Valorificarea experiențelor nonformale și informale ale preșcolarilor în activitățile matematice din grădiniță*, articol în volumul conferinței Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului, Chișinău: Editura Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 2021, 395 pag., p. 176-183 ISBN: 978-9975-46-559-5
  31. **ENACHE, Oana**, *Abordarea creativă a activităților cu conținut matematic în grădiniță*, articol în volumul Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice, Chișinău: Editura Universitatea de Stat din Tiraspol, 2020, Vol. 1, 338 pag., p. 85-89. ISBN 978-9975-76-305-9.
  32. **ENACHE, Oana**, *Dezvoltarea abilităților creative la preșcolari din perspectiva factorilor intelectuali ai creativității*, articol în ACROSS Journal of Interdisciplinary Cross-Border Studies , 9 (3), p. 49-58, Galați: Editura Universitară Galați, România, 2025, ISSN 2602-1463, <https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/across/article/view/8801>
  33. **ENACHE, Oana**, *Implementarea principiilor didactice pentru dezvoltarea creativității preșcolarilor prin activități integrate în grădiniță*, articol în ACROSS Journal of Interdisciplinary Cross-Border Studies, 9 (3), p. 59-67, Galați: Editura Universitară Galați, România, 2025, ISSN 2602-1463, Preluat de pe <https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/across/article/view/8803>
  34. **ENACHE, Oana**, *Abordarea curriculară a creativității preșcolarilor în documente reprezentative pentru politicile educaționale din România și din Republica Moldova*, articol în AKADEMOS Revistă de știință, inovare, cultură și artă nr. 2/2025, Chișinău, Republica Moldova, 2025, p. 159-170, F ISSN 1857-0461, E-SSN 2587-3687
  35. EȚCO, Constantin, FORNEA, Iuliana, DAVIDESCU, Elena & alții, *Psihologia generală, suport de curs*, Chișinău, Centrul editorial Poligrafic Medicina, 2007, 188 pag., ISBN 978-9975-9528-4-2
  36. FREUD, Sigmund, *Introducere în psihanaliză. Prelegeri de psihanaliză. Psihopatologia vieții cotidiene*, traducere dr. Gavrilu L., București: Editura Didactică și Pedagogică, 1990, 594 pag., ISBN 973-30-1103-7

37. FULAȘ, Alexandra, *Proiecte didactice învățământ preșcolar*, București: Editura Rentrop & Straton, 2022, 238 pag., ISBN 9786064709295
38. GARDNER, Howard, *Inteligențe multiple*, București: Editura Sigma, 2019, 320 pag., ISBN 978-606-727-063-1
39. GÎNJU, Tatiana, *Didactica generală – note de curs*, Bălți: Tipografia Indigo-color, 2020, 216 pag., ISBN 978-9975-3490-2-4
40. GÂNJU, Stela, CARABET, Natalia, HAHEU-MUNTEANU, Efrosinia, PAVLENCO, Mihaela, *Mijloace didactice de concepție proprie – sursă importantă în dezvoltarea holistică a preșcolarilor*, în *Revista de științe socioumane* Nr. 2(33) / 2016 / ISSN 1857-0119 /ISSNe 2587-330X
41. GOLU, Mihai, *Bazele psihologiei generale*, București: Editura Universitară, București, 2002, 720 pag., ISBN 973-7787-25-0
42. GOLU, Pantelimon, ZLATE, Mielu, VERZA, Emil, *Psihologia copilului*, București: Editura Didactică și Pedagogică R.A., 1993, 216 pag., ISBN 973-30-5916-1
43. GOLUBIȚCHI, Silvia, LUNGU, Viorelia. *Competența de comunicare în contextul comunicării didactice*. In: *Orientări axiologice ale constructivismului în educația modernă: Conferință științifico-practică cu participare internațională*, 31 ianuarie - 1 februarie 2020, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, 2020, pp. 60-65. ISBN 978-9975-76-299-1.
44. GOLUBIȚCHI, Silvia, POSTICA, Larisa. *Semnificația educației tradiționale la vârsta preșcolară*. In: *Acta et commentationes (Științe ale Educației)*, 2021, nr. 4(26), pp. 135-142. ISSN 1857-0623. DOI: <https://doi.org/10.36120/2587-3636.v26i4.135-142>
45. GOLUBIȚCHI, Silvia. *Particularitățile evaluării moderne în procesul de învățământ*. In: *Educația în fața noilor provocări*, 5-6 noiembrie 2021, Chisinau. Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2021, Vol.1, pp. 281-285. ISBN ISBN 978-9975-76-372-1 (PDF).
46. GOLUBIȚCHI, Silvia, ȚIFRAC, Maria. *Caracteristicile și perspectivele comunicării didactice*. In: *Tradiție și inovație în educație: Învățământul general: tradiție și inovație*, Ed. 1, 18-19 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2019, Vol. I, pp. 78-81. ISBN 978-9975-76-289-2.
47. GOLUBIȚCHI, Silvia, ȚIFRAC, Maria. *Aspecte teoretice ale culturii comunicării la preșcolari*. În: *Orientări actuale în cercetarea doctorală*. Conferința științifică națională. Ediția 8. 2019. Bălți. pp. 93-99. ISBN 978-9975-50-236-8.
https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/89606

48. HAHEU – MUNTEANU, Efrosinia, **ENACHE, Oana**, *Modalități de optimizare a dezvoltării personalității copilului preșcolar prin intermediul activităților integrate din grădiniță*, articol în volumul conferinței Calitate în educație - imperativ al societății contemporane, Chișinău: Editura Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, 2020, 494 pag., p. 46-52, ISBN: 978-9975-46-482-6
49. HAHEU-MUNTEANU, Efrosinia, **ENACHE, Oana**, *Dezvoltarea creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic*, articol în volumul seminarului „Implicarea studenților, masteranzilor și doctoranzilor în activități de cercetare dezvoltate de mediul asociativ: provocări și soluții”, Chișinău: Editura Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, 2021, 399 pag., p. 203 – 223, ISBN 978-9975-46-558-8
50. HAHEU-MUNTEANU, Eufrosinia. *Educatorul modern al institutiei prescolare. Roluri si competente*. In: Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului : Conferința științifică anuală a profesorilor și cercetătorilor UPS „Ion Creangă”, Ed. 17, 20 martie 2015, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: CEP UPS „I.Creangă”, 2015, Seria 17, Vol.1, pp. 238-246. ISBN 978-9975-46-239-6.
51. HAHEU-MUNTEANU, Eufrosinia, DARII, Larisa. *Impactul strategiilor didactice interactive asupra dezvoltării creativității copiilor de vârstă preșcolară mare*. In: Interuniversitaria, Ed. 13, 3 mai 2018, Bălți. Bălți, Republica Moldova: Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți, 2018, Ediția 13, pp. 131-137. ISBN 978-9975-50-212-2.
52. HAHEU-MUNTEANU, Eufrosinia, GÎNJU, Stela, HÎRȚAN, Ana. *Jocul la vârsta preșcolară. Direcții și orientări explicative*. In: Calitate în educație - imperativ al societății contemporane, 4-5 decembrie 2020, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: CEP UPS „I. Creangă”, 2020, Vol.1, pp. 199-203. ISBN 978-9975-46-482-6; 978-9975-46-483-3.
53. HAHEU-MUNTEANU, Eufrosinia, HÎRȚAN, Ana. *Valențe formative ale jocului în dezvoltarea personalității copilului preșcolar*. In: Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului, Ed. 22, 8-9 octombrie 2020, Chișinău. Chișinău: CEP UPS „I.Creangă”, 2020, Seria 22, Vol.2, pp. 411-414. ISBN 978-9975-46-449-9; 978-9975-46-451-2.
54. HAHEU-MUNTEANU, Efrosinia, ISTRATI, Viorica, PAVLENCO, Mihaela. *Proiectarea activităților integrate : pentru copiii din grupa mică 1 (2-3 ani) IARNA: Ghid pentru cadrele didactice debutante și studenți*; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Facultatea Științe ale Educației, Catedra Pedagogie Preșcolară, Educație

- Fizică și Dans. – Chișinău : Garomont-Studio, 2024 – . – ISBN 978-9975-162-67-8. Iarna. – 2024. – 95 p. – Referințe bibliogr.: p. 95 (5 tit.). – [100] ex. – ISBN 978-9975-162-68-5
55. HAHEU-MUNTEANU, Efrosinia, ISTRATI, Viorica, PAVLENCO, Mihaela. *Proiectarea activităților integrate : pentru copiii din grupa mică 1 (2-3 ani) Toamna : Ghid pentru cadrele didactice debutante și studenți*, Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Facultatea Științe ale Educației, Catedra Pedagogie Preșcolară, Educație Fizică și Dans. – Chișinău : Garomont-Studio, 2024 – . – ISBN 978-9975-162-67-8. Toamna. – 2024. – 89 p. – Referințe bibliogr.: p. 89 (5 tit.). – [100] ex. – ISBN 978-9975-162-69-2
56. HAHEU-MUNTEANU, Efrosinia, ISTRATI, Viorica, PAVLENCO, Mihaela. *Proiectarea activităților integrate : pentru copiii din grupa mică 1 (2-3 ani) PRIMĂVARA: Ghid pentru cadrele didactice debutante și studenți*; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Facultatea Științe ale Educației, Catedra Pedagogie Preșcolară, Educație Fizică și Dans. – Chișinău : Garomont-Studio, 2024 – . – ISBN 978-9975-162-67-8. Primăvara. – 2024. – 90 p. – Referințe bibliogr.: p. 90 (5 tit.). – [100] ex. – ISBN 978-9975-162-70-8.
57. 57.. HAHEU-MUNTEANU, Efrosinia, ISTRATI, Viorica. *Culegere de teste pentru preșcolari: Evaluare inițială și finală: 1,5-3 ani*; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Facultatea Științe ale Educației, Catedra Pedagogie Preșcolară, Educație Fizică și Dans. – Chișinău : [S. n.], 2023 (CEP UPSC). – [75] p. : il., tab. color. Referințe bibliogr.: p. 6 (12 tit.). – [100] ex. ISBN 978-9975-46-762-9. – ISBN 978-9975-46-763-6 (PDF).373.2.091(079)
58. HAHEU-MUNTEANU, Efrosinia, ISTRATI, Viorica. *Culegere de teste pentru preșcolari : Evaluare inițială și finală : 3-5 ani*; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Facultatea Științe ale Educației, Catedra Pedagogie Preșcolară, Educație Fizică și Dans. – Chișinău : [S. n.], 2023 (CEP UPSC). – [92] p. : il., tab. în parte color. Referințe bibliogr.: p. 6 (12 tit.). – [100] ex. ISBN 978-9975-46-760-5. – ISBN 978-9975-46-761-2 (PDF).373.2.091(079)
59. HAHEU-MUNTEANU, Efrosinia, ISTRATI, Viorica. *Culegere de teste pentru preșcolari: Evaluare inițială și finală : 5-7 ani*; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Facultatea Științe ale Educației, Catedra Pedagogie Preșcolară, Educație Fizică și Dans. – Chișinău : [S. n.], 2023 (CEP UPSC). – [119] p. : il., tab. în parte color. Referințe bibliogr.: p. 6 (12 tit.). – [100] ex. ISBN 978-9975-46-758-2. – ISBN 978-9975-46-759-9 (PDF).373.2.091(079)

60. JELESCU, Petru, JELESCU, Raisa, *Valorificarea și exersarea experienței afective la copiii de vârstă preșcolară mare și școlară mică*, Chișinău: Editura Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă”, 2004, 144 pag., ISBN 9975-921-37-X
61. JINGA, Ioan, ISTRATE, Elena, *Manual de pedagogie*, București: Editura ALL, 2000, 220 pag., ISBN: 973-571-632-1
62. JUNG, Carl Gustav, *Opere complete. Vol. 6, Tipuri psihologice*, Editura Trei, traducere de Viorica Nișcov, București, 2004, 620 pag., ISBN 978-973-70-7007-4
63. LEONTIEV, Aleksei Nikolayevich, *Dezvoltarea psihologică a unui copil la vârsta preșcolară /Întrebări de psihologie a unui copil preșcolar*, Moscova, 1948
64. LESPEZEANU, Monica, *Tradițional și modern în învățământul preșcolar*, București, Editura Omfal Esențial, 2007, 88 pag., ISBN 978-973-88062-4-5
65. LOSÎI, Elena, *Psihologia educației*, Editura Universității de Stat din Moldova, Chișinău, 2014, 204 pag., ISBN 978-9975-71-507-2
66. LOWENFELD, Viktor, *Creșterea creativă și mentală, ediția a 8-a*, United States: Prentice Hall, 1987, 510 pag., ISBN 978-0023721106
67. LUPU, Costică, *Didactica matematicii pentru învățământul preșcolar și primar*, București: Caba, 2006. 400 p., ISBN 973-7672-01-1
68. MANOLESCU, Aurel, *Management general*, Oradea: Editura Keysys Grafx, 1997, pag. 87-98, 193 pag., ISBN 978-973-1807-23-2
69. MASLOW, Abraham, *Motivație și personalitate*, București: Editura Trei, 2009, 567 pag., ISBN 978-973-707-321-1
70. MAY, Rollo, *Descoperirea ființei. Fundamentele analizei existențiale*, București: Editura Trei, București, 2013, 224 pag., ISBN: 978-973-707-870-4
71. MĂTĂSARU, Maria, *Secrete metodice în didactica preșcolară*, Bacău: Editura Rovimed Publishers, 2020, 299 pag., ISBN 9786065838994
72. MĂTĂSARU, Maria, (coord.), *Proiectarea didactică în învățământul preșcolar*, Bacău: Editura Rovimed, 2020, 312 pag., ISBN 978-606-583-046-2
73. MORARU, Ion, *Strategii creative transdisciplinare*, București: Editura Academiei Române, 1992, 184 pag. ISBN 973-27-0288-5
74. MUNTEANU, Anca, *Incursiune în creatologie*, Timișoara: Editura Augusta, 1999, 182 pag., ISBN: 973-96780-0-9
75. MUSTE, Delia, JUCAN, Dana, *Proiectarea didactică în învățământul preșcolar*, Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2022, 372 pag., ISBN 5948422023847

76. NEAGU, Mihaela, BERARU, Georgeta, *Activități matematice în grădiniță*, Iași: Editura Polirom, 1997, 224 pag., ISBN 973-9248-80-2
77. NECULAU, Adrian, *Psihologie – manual pentru clasa a X-a*, Iași: Polirom, 2005, ISBN 978-973-46-3429-3
78. NEVEANU POPESCU, Paul, *Tratat de psihologie generală*, București: Editura Trei, 2013, 888 pag., ISBN: 978-606-40-1021-6
79. ODOBLEJA, Ștefan, *Psihologia consonantistă și cibernetică*, București: Editura Scrisul Românesc, 1978, 282 pag.
80. PASCARI, Valentina, *Specificul activității de învățare a copiilor de 6-9 ani în contextul integralității*. In: Acta et commentationes. Științe ale Educației. 2017, nr. 2(11), pp. 92-102. ISSN 1857-0623.
81. PASCARI, Valentina, *Proiectarea procesului educațional în instituția preșcolară : Ghid metodologic* / Valentina Pascari ; recenzenți: Tatiana Callo [et al.]. – Ed. a 2-a, rev., completată. – Ch. : [s.n.], 2015 (Tip. Centr.). – 172 p. : tab. – ISBN 978-9975-53-558-8. – Bibliogr.: p. 169-172.
82. PASCARI, Valentina. *Dimensiuni valorice ale interesului cognitiv la vârsta preșcolară*. In: Tradiție și inovație în educație: Învățământul general: tradiție și inovație , Ed. 1, 18-19 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2019, Vol. I, pp. 135-143. ISBN 978-9975-76-289-2.
83. PASCARI, Valentina, CALLO, Tatiana. *Intercorelarea imaginației-gândire la vârsta preșcolară și școlară mică*. În: Artă și Educație Artistică , 2016, nr. 2(28), p. 38-47. ISSN 1857-0445.
84. PAVLENCO, Mihaela, *Stimularea creativității copiilor de vârstă preșcolară în cadrul activităților cu conținut geometric*, în: Revista Acta et commentationes. Științe ale Educației, nr.1 (12), Chișinău: UST, 2018, p.84-89.
85. PAVLENCO Mihaela, *Abordarea tipologică a reprezentărilor geometrice la vârsta preșcolară și școlară mică*, în: Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială , 2016, nr. 2(43), pp. 64-70. ISSN 1857-0224.
86. PAVLENCO Mihaela, *Dezvoltarea gândirii logice la copiii de vârstă preșcolară*, în: Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului, Ed. 22, 8-9 octombrie 2020, Chișinău. Chișinău: CEP UPS „I. Creangă”, 2020, Seria 22, Vol.2, pp. 451-459. ISBN 978-9975-46-449-9; 978-9975-46-451-2.
87. PAVLENCO Mihaela, *Evaluarea competenței matematice a copiilor de vârstă preșcolară*, în: Inovații în sistemul național de evaluare a rezultatelor învățării, 4-5 noiembrie 2022,

- Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: CEP UPSC, 2022, pp. 187-193. DOI: <https://doi.org/10.46727>
88. PĂDURARU Veronica, *Activități matematice în învățământul preșcolar*, Iași: Polirom, 1999, 269 pag., ISBN 973-683-337-2
  89. PETROVICI Constantin, *Didactica activităților matematice în grădiniță*, Iași: Ed. Polirom, 2014, 245 p., ISBN 978-973-46-4481-0
  90. PODDYAKOV, Nykolay, GOVORKOVA, Ekaterina, *Dezvoltarea gândirii și educația mentală a unui preșcolar*, Academia de Științe a URSS: Pedagogie, 1985, 236 p., ISBN 978-5-98368-153-9
  91. POPESCU, Gabriela, *Psihologia creativității*, București: Editura Fundației, România de Măine, 2007, 144 pag., ISBN 973-582-838-3
  92. POPESCU-NEVEANU, Paul, *Tratat de psihologie generală*, București: Editura Trei, 2012, 888 pag., ISBN 978-973-707-695-3
  93. POPESCU NEVEANU, Paul, Zlate M., Crețu T., *Psihologie*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1996, 224 pag., ISBN 973-30-3687-0
  94. POTÂRNICHE, Marilena - Ramona, *Delimitări ale conceptului de „creativitate”*, Botoșani: „EDICT – Revista educației” 2022, ISSN 1582 – 909X
  95. PRIȚCAN, Valentina, *Deprinderi de viață: Curriculum pentru disciplina școlară: Vârsta 5-7 ani și clasele 1-12*, Chișinău: Editura Cartier, 2005, 58 pag., ISBN 9975-79-322-3
  96. RACU, Igor, *Psihologia copilului*, Chișinău: Editura Institutului de Formare Continuă, 2011, 172 pag., ISBN 978-9975-9872-7-1
  97. RACU, Iulia, ACIMIZ, Viorica. *Empatia și trăsăturile de personalitate la cadrele didactice*. In: Reconceptualizarea formării inițiale și continue a cadrelor didactice din perspectiva interconexiunii învățământului modern general și universitar, 27-28 octombrie 2017, Chișinău. Chișinău, Republica Moldova: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2017, Vol. II, pp. 65-70. ISBN 9975-76-215-1.
  98. RACU, Iulia. *Anxietățile, neliniștile și temerile preșcolarilor*. In: Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială, 2020, nr. 1(58), pp. 119-129. ISSN 1857-0224.
  99. RAFAILĂ, Elena, *Educarea creativității la vârsta preșcolară*, București: Editura Aramis, 2002, 112 pag., ISBN 973-8473-34-9
  100. ROCO, Mihaela, *Creativitate și inteligență emoțională*, București: Editura Polirom, 2001, 123 pag., ISBN 973-683-654-1
  101. ROCO, Mihaela, *Stimularea creativității tehnico-științifice*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1985, 210 pag., ISBN/COD:85IPSIBST

102. ROCO, Mihaela, *Curs de psihologia creativității*, Universitatea din București, 88 pag.
103. ROȘCA, Alexandru, *Creativitatea*, București: Editura Enciclopedică Română, 1972, 140 pag., ISBN/COD:298IP13D1918CR
104. ROȘCA, Alexandru, *Psihologie generală*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1976, 558 pag.
105. RUSULEAC, Tatiana, *Jocuri didactice cu un conținut geometric*, In: Revista Didactica Pro..., revistă de teorie și practică educațională, 2010, nr. 2(60), pp. 33-39. ISSN 1810-6455.
106. RUSULEAC, Tatiana, *Problematica stilului rezolutiv ca o modalitate de optimizare a procesului didactic matematic*, In: Conferința Internațională a Tinerilor Cercetători, 11 noiembrie 2005, Chișinău. Chișinău: „Grafema Libris” SRL, 2005, p.196. ISBN 9975-9716-1-X.
107. SCHULTZ, Duane, SCHULTZ, Sydney - Ellen, *O istorie a psihologiei moderne*, București: Editura Trei, 2020, 576 pag., ISBN: 978-606-400-819-0
108. SIMA, Ioan, *Creativitatea la vârsta preșcolară și școlară mică*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1997, 182 pag., ISBN 973-30-5837-8
109. SKINNER, Burrhus Frederic, *Revoluția științifică a învățământului*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1971
110. STOICA, Ana, *Creativitatea elevilor*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1983, 218 pag., ISBN/COD:71613111982IPCRACR
111. STOICA, Dumitru, STOICA, Marin, *Psihopedagogie școlară*, Craiova: Editura Scrisul românesc, 1982, 217 pag., ISBN/COD:3281981IPCRAPS
112. SU, Francis, *Matematică pentru împlinirea ființei umane*, Pitești: Editura Paralela 45, 2021, 272 pag., ISBN 978-973-47343-4-4
113. SURDU, Ioan, DĂNILĂ, Ioan, ȘOVA, Siminica, *Preabecedar – Educația limbajului în grădiniță la grupa pregătitoare*, Bacău: Editura Egal, 1998, ediția a II-a, 89 pag., ISBN 973-98884-0-2
114. ȘCHIOPU, Ursula, *Psihologia artelor*, București: Editura Fundației Humanitas, 2002, 211 pag., ISBN 973-86055-0-4
115. ȘEVCIUC, Maia, (coord.), *Didactica universitară: studii și experiențe*, Chișinău: CEP USM, 2011, 241 pag., ISBN 978-9975-71-100-5
116. ȘTEFAN, Mircea, *Lexicon pedagogic*, București: Editura Aramis Print, 2006, 383 p., ISBN: 973-679-303-6

117. TĂTARU, Lolica, LEVA, Emilia, CANT, Annabella, *Draga, educatoarea mea. Modele de proiecte tematice cu integrarea narativa a conținuturilor curriculare*, Editura Diamant, Pitești, 2012, 243 pag., ISBN 978-606-822-501-2
118. TEREBUGH, Cindy, *Educația integrată a preșcolarilor*, Editura Trei, București, 2020, 272 pag., ISBN 978-606-40-0593-9
119. TIRON, Elena, STANCIU, Tudor, *Teoria și metodologia instruirii. Teoria și metodologia evaluării*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 2019, 280 pag., ISBN 978-606-31-0783-2
120. TOMȘA, Gheorghe, (coord.), *Psihopedagogie preșcolară și școlară*, București: Editura Coresi, 2005, 270 pag., ISBN 973-0-03895-3
121. TORRANCE, Ellis Paul, *Manual tehnic și interpretativ pentru testele Torrance de gândire creativă*, Cluj-Napoca, Editura Synapsis Publishing Projects, 2019, 374 pag., ISBN 978-606-795-049-6
122. TUCICOV-BOGDAN, Ana, *Psihologie generală și psihologie socială*, vol. II, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1973, 294 pag.
123. VIANU, Tudor, *Generație și creație*, București: Editura Universala Alcala & Co, 1936, 151 pag.
124. ZAMFIRESCU, Vasile Dem, *Introducere în psihanaliza freudiană și postfreudiană*, București: Editura Trei, 2007, 448 pag., ISBN 978-973-707-129-3
125. ZAPOROZHETS, Aleksandr Vladimirovici, ELKONIN, Daniil Borisovich., *Lucrări psihologice alese, Psihologia copiilor preșcolari – vol 1*, 1986, Moscova
126. ZASTÎNCEANU, Liubov, *Adaptarea studierii rezolvării problemelor textuale prin metoda mersului invers la percepția diferitor elevi*. În: „Probleme actuale ale didacticii științelor reale”, ed. a 2-a, consacrată aniversării a 80-a a profesorului universitar Ilie Lupu (2; 2018; Chișinău): Materialele Conferinței științifico - didactică națională cu participare internațională 11-12 mai, 2018 Chișinău: Universitatea de Stat din Tiraspol, 2018, ISBN 978-9975-76-238-0.
127. ZASTÎNCEANU, Liubov, *Oportunități de utilizare a tehnologiei Flipped Classroom la orele de matematică*, În: Materialele Conferinței Științifice cu participare internațională ”Tradiție și Inovare în cercetarea științifică”, ediția a XI-a, USARB, 7 octombrie 2022, vol.1, pp.104-108, Bălți, 2022, ISBN 978-9975-50-296-2
128. ZASTÎNCEANU, Liubov, *Rolul competenței matematice în activitatea profesională a învățătorilor*, În: Materialele Conferinței Științifice cu participare internațională ”Tradiție

și Inovare în cercetarea științifică”, ediția a XI-a, USARB, 7 octombrie 2022, vol.2, pp.104-108, Bălți, 2022, ISBN 978-9975-50-296-2

129. ZASTÎNCEANU, Liubov, *Valorificarea teoriilor învățării în organizarea procesului educațional la matematică în ciclul preuniversitar*, În: Vector european, revistă științifică Nr. 3/2014, ISSN 2345-1106
130. ZASTÎNCEANU, Liubov, *Criterii de centrare pe cel ce învață în instruirea matematică*. In: Tradiție și inovare în cercetarea științifică: Colloquia Professorum din 18 octombrie 2013, 18 octombrie 2013, Bălți. Bălți, Republica Moldova: Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți, 2014, Ediția 4, pp. 239-242. ISBN 978-9975-50-136-1.
131. ZLATE, Mielu, *Fundamentele psihologiei*, Iași: Editura Polirom, 2009, 336 pag., ISBN 978-973-46-1520-9
132. ZORGO, Benjamin, *Studii de psihologie școlară*, București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979, 320 pag.

În limba rusă:

133. ВОРОНИНА, Людмила Валентиновна, УТЮМОВА, Екатерина Александровна, *Теория и технологии математического образования детей дошкольного возраста: учеб. Пособие*. Екатеринбург: ургпу, 2017. 289 с. , ISBN 978-5-89814-441-8
134. СТОЛЯР, Абрам Аронович, *Формирование элементарных математических представлений у дошкольников*. Москва: Просвещение, 1988. 303 с
135. PETROVA, Valentina Fedorovna, *Методика математического образования детей дошкольного возраста / Каз.федер.ун-т. – Казань, 2013. 203 с.*

În limba engleză:

136. ADLER, Alfred. *The Individual Psychology of Alfred Adler*, New York: Harper Torchbooks, 1956, 528 pag., ISBN 978-0061311543
137. ALLPORT, Gordon. *Personality: A psychological interpretation*, New York: Holt, Rinehart, & Winston, 1937, 616 pag., ISBN 978-0094536807
138. AMABILE, Teresa. *Creativity in context*, New York: Editura Routledge,, 1996, 310 pag., ISBN 978-0-8133-3034-1
139. ANDERSON, Harold. *Creativity and Its Cultivation*, New York: Harper, 2011, ISBN 978-8176257817
140. BANDROWSKI, James. *Creative Planning Throughout the Organization*, New York: Amacom Books, 1985, 80 pag., ISBN 978-0814423196
141. BARRON, Frank. *Putting creativity to work*, în R.J. Sternberg (Ed.), *The Nature of Creativity* (pp. 76-98). New York: Cambridge University Press, 1988

142. BAUMGARTNER, Frank, LEECH, Beth, *Basic interests*, New York, Princetown University Press, 1998, 245 pag., ISBN 9781282458222,
143. BEGHETTO, Ronald, & KAUFMAN, James, *Theories of creativity* In J. A. PLUCKER (Ed.), *Creativity and innovation: Theory, research, and practice*, Waco, Texas: Prufrock Press Inc., 2017, 336 pag., ISBN-13: 978-1-61821-597-0
144. BERGH, Ziel, THERON, Antoinette, *Psychology in work context*, CAPE Town: Oxford University Press Southern Africa, 2009, 534 pag., ISBN 9780195988376
145. BRUNER, Jerome, *Applied Imagination*, New York: Charles Scribner's Sons, 1957, 379 pag., ISBN 978-0023895203
146. BYRNE, Ruth, *The Rational Imagination*, Massachusetts: The MIT Press, 2007, United States, 268 pag., ISBN 9780262524742
147. CHARD, Sylvia, *The Project Approach (Book One): Making Curriculum Come Alive*, Scholastic Teaching Resources, 1989, 63 pag., ISBN 9780590128520
148. FRITZ Robert, *Creating a Practical Guide to the Creative Process*, New York, Editura Fawcett Columbine, 1991, 105 pag., ISBN 9780449908013
149. FLORIDA, Richard, *The Rise of the Creative Class*, Vol. 9. New York: Basic books, 2002, pag. 512, ISBN 9781541617735
150. GUILFORD, Joy Paul, *Psychometric methods*. 2nd ed. McGraw-Hill series in Psychology, New York: McGraw-Hill, 1954, 597 pag., Număr OCLC / Identificator unic: 802888759
151. 105. KAUFMAN, James, *Intelligent Testing: Integrating Psychological Theory and Clinical Practice*, New York: Editura: Cambridge University Press, 2009, 264 pag., ISBN 9780521861212
152. KIRTON, Michael, *Kirton adaption-innovation theory: organizational implications*, articol în revista Elsevier, 2023, Print ISSN: 0166-4972, Online ISSN: 1879-2383
153. KOBERG, Don & BAGNALL, Jim, *The Universal Traveller, A Companion for Those on Problem-solving Journeys and a Soft-systems Guide Book to the Process of Design*, Hamilton Court, USA: Editura Crisp Publications, 1991, 148 pag., ISBN 978-1560520450
154. KOHLER, Wolfgang, *Gestalt psychology: an introduction to new concepts in modern psychology*, New York: Liveright, 1947, a revised edition of the 1929 book. Norton 1992 reprint, 228 p., ISBN 978-0871402189
155. LUBART, Todd, *Cross-cultural perspectives on creativity*. In J. C. Kaufman & R. J. Sternberg (Eds.), *The Cambridge handbook of creativity*, New York: Cambridge University Press, 2010, P. 265-278

156. LUECKE, Richard, KATZ Roberta, *Managing Creativity and Innovation*, Boston: Harvard Business School Press, 2003, 192 pag., ISBN 1-59139112-1
157. MEAD, Margaret, *A Creative Life For Your Children*, Washington : U.S. Dept of Health, Education and Welfare, 1962, 41 pag., ISBN 978-1800731424
158. MOFFET, Bryan, *Teaching Elementary School Social Studies*, Boston, Massachusetts, Statele Unite: Editura Little Brown&Company, 1977, p. 56, ISBN 978-0316577465
159. MOUSTAKAS, Clark, MOUSTAKAS, Kerry, *Loneliness, creativity and love: Awakening meanings in life*. Philadelphia: Editura XLibris, 2004, 152 pag., ISBN1-4134-3627-7
160. MOUSTAKAS, Clark, *Creativity and conformity*. New York, NY: D. Van Nostrand, 1967, 157 p., ISBN 978-0442098896
161. PARNES, Sidney *Source Book for Creative Problem Solving: A Fifty Year Digest of Proven Innovation Processes*. Creative Education Foundation, 1992, ISBN 978-99945-974-9-9.
162. PLSEK, Paul, *Creativity, Innovation and Quality*, ASQC Quality Press, 1997, 316 pag., ISBN 9780873894043
163. PLUCKER, Jonathan, *Creativity and Innovation: Theory, Research, and Practice*, New York, Routledge, 2022, 370 pag., ISBN 9781000491395
164. RAVENELL, Eugene, *A History in Creative Problem Solving*, Munchen, Germany: Grin Verlag, 2017, 9 pag., ISBN 9783668726741
165. ROGERS, Carl, *A Theory Of Therapy, Personality, And Interpersonal Relationships, As Developed In The Client-Centered Framework*, From: *Psychology: A Study of a Science*. Study 1, Volume 3: Formulations of the Person and the Social Context, edited by Sigmund Koch. (McGraw-Hill, 1959, pages 184-256)
166. . ROSSMAN, Joseph, *The psychology of the inventor: A study of the patentee*. Washington, DC: Inventors' Publishing Company, 1931, 252 pag., OCLC Number / Unique Identifier: 561534
167. RUNCO, Mark, *Creativity: Theories and Themes: Research, Development, and Practice*, New York: Publisher Academic/ Elsevier, 2014, Second Edition, 500 pag., ISBN: 978-0-12-410512-6, DOI:10.1016/C2012-0-06920-7
168. SCHACHTEL, Ernest, *Experiential Foundations of Rorschach's Tests*, Abingdon: Taylor & Francis Ltd, 2001, 358 pag., ISBN 978-0881633542
169. SILLER, Todd, *Think Like a Genius: Use Your Creativity in Ways That Will Enrich Your Life*, New York: Bantam Dell Pub Group, 1997, 304 pag., ISBN 978-0553107326

170. STEIN, Morris, *Stimulating Creativity: Individual Procedures*,. Vol. I. New York: Academic Press, 1974.
171. TARDIF, Twila, *What do we know about creativity?*, în *The Nature of Creativity*, Cambridge University Press, 1988, p. 429-440
172. TAYLOR, Charles, *The Explanation of Behaviour*, Londra: Routledge Kegan Paul, 1964, 288 pag., ISBN-13: 978-0710036209
173. TORRANCE, Ellis Paul, *Rewarding creative behavior: Experiments in classroom creativity*, Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall Inc., 1965, 353 pag.
174. TUMIN, Melvin, *Obstacles to Creativity*, In *A Source Book for Creative Thinking*. Parnes S.J., Harding H.F (Eds.). New York: Scribner's Sons, 1962.
175. VINACKE, William Edgar, *The Psychology of Thinking*, New York: Mc Graw Hill, 1974, 616 pag., ISBN 978-0070674868
176. VILLALBA, Ernesto, *On creativity: Towards an understanding of creativity and its measurements*. Brussels: European Commission, Tipărit în Italia, 2008, 42 pag., ISBN: 978-92-79-10647-7
177. WALLAS, Graham, *The art of thought*. New York: Harcourt Brace, 1926, 314 pag., OCLC Number / Unique Identifier: 1114115
178. WEISBERG, Robert, *Creativity and knowledge: A challenge to theories*, Cambridge University Press, 1999, p. 226-250., ISBN 978-0511807916
179. WERTHEIMER, Max, *The general theoretical situation*. In W. D. Ellis (Ed.), *A source book of Gestalt psychology* London, England: Routledge & Kegan Paul, p. 12–16, 1938, (Original work published 1922)

În limba franceză:

180. FUSTIER, Michel, FUSTIER, Bernadette, *Pratique de la créativité*, Paris: Librairies Techniques, 1976, 149 pag., ISBN 9782704405435
181. *** Dictionnaire encyclopedique, *Le petit Larousse en couleurs*, Paris: Larousse, 1777 pag., 1995, ISBN 9782033003494

În limba italiană:

182. VYGOTSKY, Lev, (tradus Villa A., Platone R.), *Immaginazione e creatività nell'età infantile*, Italia, Editori Riuniti Univ. Press, 2011, 160 pag., ISBN 9788864730363

Documente de politici ale educației și documente normative:

183. *Cadrul de referință al educației timpurii din Republica Moldova*, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Cutasevici A., Crudu V. (coord.), Chișinău, Editura Lyceum, 2018, 76 pag., ISBN 978-9975-3285-4-8.

184. *Codul educației nr. 152/2014*, Ministerul Educației Naționale, publicat în Monitorul Oficial nr. 319-324
185. *Curriculum pentru educație timpurie*, Ministerul Educației Naționale, București, 2019, 42 pag.
186. *Curriculum pentru educație timpurie*, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Cutasevici A., Crudu V. (coord.), Chișinău, Editura Lyceum, 2019, 128 pag., ISBN 978-9975-3285-7-9
187. *Dicționar Enciclopedic*, POPA, Marcel, STĂNCIULESCU, Alexandru, MATEI, Gabriel - Florin, TUDOR, Anicuța, ZGĂVĂRDICI, Carmen, CHIRIACESCU, Rodica, București: Editura Enciclopedică, 1993-2009
188. *Dicționarul explicativ al limbii române*, COTEANU, Ion, (coord.), MAREȘ, Lucreția, (ediția a II-a revăzută și adăugită), București: Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, Editura Univers Enciclopedic, 2007, 1192 pag., ISBN: 978-973-9243-29-2
189. *Dicționar de neologisme*, MARCU, Florin, MANECA, Constant, ediția a III-a, București, Editura științifică, 1986, 1167 pag., ISBN 978-973-642-397-0
190. *Dicționar de psihologie*, POPESCU-NEVEANU, Paul, București: Editura Albatros, 1978, 387 pag., bun de tipar 15.V.ID.78
191. *Ghid de implementare a Curriculumului pentru Educația Timpurie și a Standardelor de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere până la 7 ani din perspectiva Cadrului de Referință pentru Educația Timpurie*, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Cutasevici A., Crudu V. (coord.), Chișinău, 2018, 138 pag.
192. *Legea Educației Naționale nr. 1/2011*, Ministerul Educației Naționale
193. *Legea învățământului preuniversitar nr. 198/2023*, Parlamentul României, Ministerul Educației
194. *Legea 272 privind protecția și promovarea drepturilor copilului*, Parlamentul României, Monitorul Oficial nr. 159 din 5 martie 2014, 45 pag.
195. *Metodologia de monitorizare și evaluare a dezvoltării copilului în baza standardelor de învățare și dezvoltare a copilului (vârsta 1,5 – 7 ani)*, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Vranceanu M. (coord.), Aprobata prin ordinul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării nr. 1939 din 28.12.2018 Chișinău, Republica Moldova, 2018, 121 pag.
196. *Programa activităților instructiv-educative în grădinița de copii*, Ministerul Educației Și Cercetării, București, 68 pag., 1990

197. *Suport pentru explicitarea și înțelegerea unor concepte și instrumente cu care operează curriculumul pentru educație timpurie*, Ministerul Educației Naționale, București, 2019, 87 pag.

Webografie

198. AMABILE, Teresa. *Motivating creativity in organizations: on doing what You love and loving what You do (Creativity in Management)*, California Management Review, vol. 40, 1, 1997, ISSN 00081256, disponibil în:
<https://journals.sagepub.com/doi/10.2307/41165921> , pp. 39-58
199. ARNHEIM, Rudolf. *The two faces of gestalt psychology*, American Psychologist, 1986, 41(7), 820–824, disponibil în <https://doi.org/10.1037/0003-066X.41.7.820>
200. BAER, John, KAUFMAN, James. *Gender Differences in Creativity*, Journal of Creative Behaviour, <https://doi.org/10.1002/j.2162-6057.2008.tb01289.x>
201. BAER, John, KAUFMAN, James. *Intelligent testing with Torrance*, Creativity Research Journal, Vol 18(1), 2006, p. 99-102 disponibil în
https://doi.org/10.1207/s15326934crj1801_11
202. BARRON, Frank, HARRINGTON, David. Creativity, Intelligence and Personality, în Annual Review of Psychology, 2003, 32(1):439-476, disponibil în
<http://dx.doi.org/10.1146/annurev.ps.32.020181.002255>
203. BASADUR, Min. *A framework for creative problem-solving, a pathway to innovation* disponibil în: <https://www.basadur.com/simplexity/>
204. CALLO, Tatiana, PASCARI, Valentina. *Interacțiunea creativitate – imaginație la vârsta preșcolară / școlară mică*. In: Univers Pedagogic. 2017, nr. 1(53), pp. 40-46. ISSN 1811-5470. https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/52707
205. CHIRIACESCU, Monika, *Psihologia umanistă*, Revista electronică „PSYCHE – Revistă umanistă de cultură și opinie”, Brașov, 2023, ISSN 2821 – 6075, disponibil în:
<https://revistapsyche.ro/2023/03/01/psihologia-umanista/>
206. CIUCĂ, Olga, *Teorii actuale ale creativității*, Revista electronică „EDICT – Revista educației”, Editura Agata, Botoșani, 2021, ISSN: 1582-909X, disponibil în:
<https://edict.ro/teorii-actuale-ale-creativitatii/>
207. DAVIS, Gary, *Personal Creative Thinking Techniques*, articol în Gifted Child Quarterly, SAGE Publications Inc, 1981, ISSN 0016-9862, disponibil în:
<https://doi.org/10.1177/001698628102500> , pag. 99-101
208. DEGRAFF, Jeff, LAWRENCE, Katherine, *Creativitate la locul de muncă: Dezvoltarea practicilor potrivite pentru a face inovația să aibă loc* (Vol. 28). John Wiley & Sons, 2002,

Disponibil: <https://portcetate.ro/tipuri-de-creativitate-dupa-maslow-guilford-degraff-si-taylor/>

209. DUBBERLY, Hugh, EVENSON, Shelley, *Design as learning or "knowledge creation"*, articol în Interactions, 2010, 10.1145/1897239.1897256, disponibil în: <https://www.researchgate.net/scientific-contributions/Hugh-Dubberly-69766786> p. 75-79, <https://doi.org/10.1145/1897239.1897256>
210. FIELDS, Ziska, *A conceptual framework to measure creativity at tertiary educational level*, teză de doctorat, 2012, disponibil în: [file:///C:/Users/Director/Downloads/A conceptual framework to measure creati.pdf](file:///C:/Users/Director/Downloads/A%20conceptual%20framework%20to%20measure%20creati.pdf)
211. FUNDAȚIA DAN VOICULESCU, *Matematica – o excursie care durează toată viața*, disponibil în: <https://fundatiadanvoiculescu.ro/matematica-o-excursie-care-dureaza-toata-viata/>
212. GOUGH Harrison, *A creative personality scale for the Adjective Check List*, în Journal of Personality and Social Psychology, 1979, 37(8), 1398–1405, disponibil <https://doi.org/10.1037/0022-3514.37.8.1398>
213. GUILFORD, Joy Paul, *Creativity. American Psychologist*, 5, 1950, disponibil în: <http://dx.doi.org/10.1037/h0063487>
214. GUILFORD, Joy Paul, *Potențialitate pentru creativitate. Gifted Child Quarterly*, 6 (3), 87–90, 1962, Disponibil în: <https://doi.org/10.1177/001698626200600307>
215. HEGY, Maria, *acCES în școală și comunitate pentru copii cu cerințe educaționale speciale*, disponibil în: <https://www.aspireteachers.ro/noutati/2019/12/18/acces-in-scoala-ces-cu-maria-hegyi>
216. HYMAN, Ray, *On Prior Information And Creativity*, Psychological Reports, 1961, 9 p., 151-161, Southern Universities Press, disponibil în <https://doi.org/10.2466/pr0.1961.9.1.151>
217. JAMES, Smith, GERARD, Reena Lederman, VAGT-TRAORE, Beate, *Enhancing Creativity in the Classroom*, Department of Educational Psychology and Instructional Technology, University of Georgia, 2004, disponibil: <https://learn-u.com/lesson/creativity/>
218. KOTELNIKOV, Vadim, *Entrepreneurial Creativity*, articol în revista ESTIEM, 2020, disponibil în: <https://medium.com/estiem/entrepreneurial-creativity-5097d61fb34e>
219. MALTZMAN, Irving, MEDNIK, Sarnoff, *A test of Maltzman's theory of originality trening*, disponibil în [https://doi.org/10.1016/S0022-5371\(63\)80029-8](https://doi.org/10.1016/S0022-5371(63)80029-8)
220. MASLOW, Abraham, *A Theory of Human Motivation. Psychological Review*, 1943, p. 50, 370-396., <http://dx.doi.org/10.1037/h0054346>

221. MASLOW, Abraham, *Blocajul emoțional al creativității*, disponibil în: <https://alfredadler.wordpress.com/2019/12/15/blocajul-emotional-al-creativitatii/>
222. MOOD, Samuel, *Kirton adaption-innovation theory: organizational implications*, <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0166497295966173>, disponibil în: [https://doi.org/10.1016/0166-4972\(95\)96617-3](https://doi.org/10.1016/0166-4972(95)96617-3)
223. MOONEY, Craig, *Mooney face stimuli for visual perception research*, 1957, disponibil în <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0200106>
224. MUDD, Samuel, *Kirton's A— theory: Evidence bearing on the style/level and factor composition issues*, articol în *British Journal of Psychology*, 87(2), 241–254, disponibil în <https://doi.org/10.1111/j.2044-8295.1996.tb02588.x>
225. RADU, Mihai, *Perspectiva umanistă a dezvoltării personalității: teoria ierarhică a motivației umane și autoactualizarea, teoria rogersiană a personalității*, *Revista electronică „Lumen in Mundo”*, 2021, ISSN 2668-6899, disponibil: <https://lumeninmundo.com/2019/07/perspectiva-umanista-a-dezvoltarii-personalitatii-teoria-ierarhica-a-motivatiei-umane-si-autoactualizarea-teoria-rogersiana-a-personalitatii/>
226. RAFA, Oana, *Teorii ale creativității*, disponibil în: <https://www.psihologic.ro/teorii-ale-creativitatii/>
227. SHARMA, Ekta, SHARMA, Sandeep, *Creativity nurturing behaviour scale for teachers*, *International Journal of Educational Management*, Vol. 32 No. 6, 2018, pp. 1016-1028, disponibil în: <https://doi.org/10.1108/IJEM-10-2017-0294>
228. SIMON, Ovidiu, *Creativitate, inovare și formare abilități „portabile”*, 2022, disponibil: <https://asociatiagetica.ro/creativitate-inovare-s%CC%A7i-formare-abilita%CC%86t%CC%A7i-portabile/>
229. STEIN, Morris, *Creativity and Culture*, în *Journal Of Psychology*, 1953, p. 311-322, disponibil <https://doi.org/10.1080/00223980.1953.9712897>
230. STERNBERG, Robert, *Creativity Research Journal*, în *The Nature of Creativity*, 2006, 18(1), 87–98 https://psycnet.apa.org/doi/10.1207/s15326934crj1801_10
231. TAYLOR, Irving, *A Transactional Approach to Creativity and its Implications for Education*, în *Jurnal Of Creative Behavior*, 1971, disponibil în <https://doi.org/10.1002/j.2162-6057.1971.tb00890.x>
232. UNSWORTH, Kerrie, *Unpacking creativity*, *The Academy of Management Review*, Vol. 26, No. 2 (Apr., 2001),

<https://creativitywithsomehygge.wordpress.com/2012/12/06/unpacking-creativity-2-kerrie-unsworth/> pp. 289-297 (9 pages) Published By: Academy of Management, disponibil: <https://doi.org/10.2307/259123>

233. ZASTÎNCEANU, Liubov, *Tipologia activităților STEM și STEAM la orele de matematică în învățământul general*. Culegere de lucrări ale Conferinței Științifice Internaționale „Abordări inter/transdisciplinare în predarea științelor reale, (concept STEAM)”, 28-29 octombrie 2022, pp.199-205, disponibil pe https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/199-205_9.pdf
234. *** Revista on-line psihologic, *Teoria asociaționistă a lui Mednik*, disponibil în: <https://ro.yestherapyhelps.com/the-associationist-theory-of-creativity-of-mednick-and-other-authors-11911>

ANEXE

Anexa 1. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul „Fluiditate”

A 1.1. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România, pentru indicatorul „Fluiditate”

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. A.	x/6p		
2.	A. M.		x/4p	
3.	B. E.	x/6p		
4.	C. E.		x/4p	
5.	C. E.	x/5p		
6.	C. A.	x/6p		
7.	C. A.			x/2p
8.	D. S.		x/3p	
9.	D. O.	x/5p		
10.	D. V.		x/4p	
11.	H. E.			x/1p
12.	M. I.		x/4p	
13.	M. E.	x/5p		
14.	M. M.		x/4p	
15.	M. S.	x/6p		
16.	N. Ș.	x/6p		
17.	P. I.			x/2p
18.	R. N.		x/4p	
19.	R. C.		x/4p	
20.	R. T.	x/5p		
21.	S. G.	x/6p		
22.	S. M.		x/4p	
23.	T. L.	x/5p		
24.	V. T.	x/6p		
25.	V. T.			x/1p

A 1.2. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu Program Normal nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România, pentru indicatorul „Fluiditate”

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	B. D. I.			x/1p
2.	C. N. R.	x/5p		
3.	D. I.	x/6p		
4.	D. B. G.	x/6p		
5.	D. E. M.	x/5p		
6.	C. A. M.		x/4p	
7.	G. M. M.		x/4p	

8.	I. M. A.		x/3p	
9.	M. R. D.	x/5p		
10.	M. E.		x/3p	
11.	M. N. M.		x/4p	
12.	M. F. C.		x/4p	
13.	P. A. A.	x/6p		
14.	P. G.			x/2p
15.	P. G. N.	x/6p		
16.	R. S. C.	x/6p		
17.	R. A. P.		x/3p	
18.	S. A. M.			x/1p
19.	S. D. G.	x/6p		
20.	T. D. I.	x/6p		
21.	T. E. N.		x/4p	
22.	U. E. N.		x/4p	
23.	O. D. A.		x/4p	
24.	T. A.		x/4p	
25.	V. M. I.		x/4p	

**A 1.3. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4
„R.T. Erdogan”, s. Copceac, r.Ceadâr-Lunga, Republica Moldova, pentru indicatorul
„Fluiditate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. N.		x/4p	
2.	B. N.		x/4p	
3.	B. I.		x/3p	
4.	B. A.			x/1p
5.	C. E.	x/6p		
6.	C. E.		x/4p	
7.	C. L.	x/6p		
8.	C. N.		x/4p	
9.	C. X.	x/5p		
10.	D. D.		x/3p	
11.	G. S.		x/4p	
12.	I. M.		x/4p	
13.	M. S.		x/4p	
14.	M. D.	x/6p		
15.	M. T.	x/6p		
16.	S. I.		x/4p	
17.	S. V.	x/5p		

**A 1.4. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „Soare”,
m. Comrat, Republica Moldova, pentru indicatorul „Fluiditate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	C. M.	x/6p		
2.	B. A.			x/1p
3.	G. S.	x/6p		
4.	M. S.		x/4p	
5.	H. N.		x/3p	
6.	O. C.	x/5p		
7.	I. A.	x/5p		
8.	C. C.		x/4p	
9.	D. C.			x/2p
10.	B. D.	x/5p		
11.	T. T.			x/1p
12.	C. R.	x/6p		
13.	B. D.		x/4p	
14.	T. E.		x/4p	
15.	P. D.	x/6p		
16.	D. E.		x/3p	
17.	C. A.	x/6p		
18.	T. V.	x/6p		
19.	A. M.		x/4p	
20.	S. N.		x/4p	
21.	T. C.		x/4p	
22.	M. N.		x/4p	
23.	R. S.	x/5p		

**Anexa 2. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul
„Flexibilitate”**

**A 1.1. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu
Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România, pentru indicatorul „Flexibilitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. A.	x/6p		
2.	A. M.		x/3p	
3.	B. E.	x/6p		
4.	C. E.		x/4p	
5.	C. E.	x/6p		
6.	C. A.			x/1p
7.	C. A.		x/4p	
8.	D. S.	x/5p		
9.	D. O.		x/4p	
10.	D. V.		x/4p	
11.	H. E.			x/1p
12.	M. I.		x/3p	
13.	M. E.	x/6p		
14.	M. M.		x/4p	
15.	M. S.	x/6p		
16.	N. Ș.	x/5p		
17.	P. I.			x/2p
18.	R. N.		x/3p	
19.	R. C.	x/6p		
20.	R. T.		x/4p	
21.	S. G.	x/6p		
22.	S. M.	x/6p		
23.	T. L.		x/4p	
24.	V. T.		x/4p	
25.	V. T.			x/1p

**A 2.2. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu
Program Normal nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România, pentru indicatorul
„Flexibilitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	B. D. I.			x/1p
2.	C. N. R.	x/6p		
3.	D. I.		x/4p	
4.	D. B. G.	x/5p		
5.	D. E. M.	x/6p		
6.	C. A. M.		x/4p	
7.	G. M. M.		x/3p	
8.	I. M. A.		x/4p	

9.	M. R. D.	x/6p		
10.	M. E.		x/4p	
11.	M. N. M.		x/3p	
12.	M. F. C.			x/2p
13.	P. A. A.		x/4p	
14.	P. G.			x/1p
15.	P. G. N.	x/5p		
16.	R. S. C.		x/4p	
17.	R. A. P.		x/4p	
18.	S. A. M.			x/1p
19.	S. D. G.		x/3p	
20.	T. D. I.	x/6p		
21.	T. E. N.			x/2p
22.	U. E. N.	x/5p		
23.	O. D. A.		x/4p	
24.	T. A.			x/2p
25.	V. M. I.			x/1p

A 2.3. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadâr-Lunga, Republica Moldova, pentru indicatorul „Flexibilitate”

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. N.		x/4p	
2.	B. N.		x/3p	
3.	B. I.		x/4p	
4.	B. A.			x/1p
5.	C. E.		x/3p	
6.	C. E.	x/6p		
7.	C. L.	x/6p		
8.	C. N.			x/2p
9.	C. X.		x/4p	
10.	D. D.			x/2p
11.	G. S.	x/5p		
12.	I. M.		x/4p	
13.	M. S.		x/4p	
14.	M. D.			x/1p
15.	M. T.		x/3p	
16.	S. I.		x/4p	
17.	S. V.			x/2p

**A 4.4. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „Soare”,
m. Comrat, Republica Moldova, pentru indicatorul „Flexibilitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	C. M.		x/4p	
2.	B. A.			x/1p
3.	G. S.		x/4p	
4.	M. S.		x/4p	
5.	H. N.		x/3p	
6.	O. C.	x/6p		
7.	I. A.		x/4p	
8.	C. C.		x/4p	
9.	D. C.			x/2p
10.	B. D.	x/5p		
11.	T. T.		x/4p	
12.	C. R.	x/6p		
13.	B. D.	x/6p		
14.	T. E.		x/3p	
15.	P. D.	x/6p		
16.	D. E.		x/3p	
17.	C. A.	x/5p		
18.	T. V.	x/6p		
19.	A. M.	x/6p		
20.	S. N.	x/6p		
21.	T. C.		x/4p	
22.	M. N.	x/5p		
23.	R. S.		x/4p	

**Anexa 3. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul
„Originalitate”**

**A 3.1. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu
Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România, pentru indicatorul „Originalitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. A.	x/5p		
2.	A. M.		x/4p	
3.	B. E.		x/3p	
4.	C. E.		x/4p	
5.	C. E.	x/6p		
6.	C. A.			x/1p
7.	C. A.		x/4p	
8.	D. S.	x/6p		
9.	D. O.	x/6p		
10.	D. V.		x/4p	
11.	H. E.	x/5p		
12.	M. I.	x/6p		
13.	M. E.	x/6p		
14.	M. M.			x/2p
15.	M. S.	x/5p		
16.	N. Ș.		x/3p	
17.	P. I.		x/4p	
18.	R. N.	x/5p		
19.	R. C.	x/6p		
20.	R. T.	x/6p		
21.	S. G.	x/6p		
22.	S. M.		x/4p	
23.	T. L.			x/2p
24.	V. T.		x/4p	
25.	V. T.			x/1p

**A 3.2. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu
Program Normal nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România, pentru indicatorul
„Originalitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	B. D. I.			x/2
2.	C. N. R.	x/6		
3.	D. I.		x/4	
4.	D. B. G.	x/6		
5.	D. E. M.	x/5		
6.	C. A. M.		x/4	
7.	G. M. M.		x/3	
8.	I. M. A.		x/4	

9.	M. R. D.	x/5		
10.	M. E.		x/3	
11.	M. N. M.		x/3	
12.	M. F. C.		x/4	
13.	P. A. A.	x/6		
14.	P. G.			x/2
15.	P. G. N.	x/6		
16.	R. S. C.	x/6		
17.	R. A. P.		x/4	
18.	S. A. M.			x/2
19.	S. D. G.		x/4	
20.	T. D. I.	x/5		
21.	T. E. N.			x/2
22.	U. E. N.	x/5		
23.	O. D. A.			x/1
24.	T. A.		x/3	
25.	V. M. I.		x/4	

A 3.3. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadâr-Lunga, Republica Moldova, pentru indicatorul „Originalitate”

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. N.	x/6p		
2.	B. N.		x/4p	
3.	B. I.	x/6p		
4.	B. A.			x/2p
5.	C. E.	x/5p		
6.	C. E.		x/4p	
7.	C. L.	x/5p		
8.	C. N.		x/3p	
9.	C. X.	x/6p		
10.	D. D.		x/4p	
11.	G. S.	x/6p		
12.	I. M.	x/6p		
13.	M. S.		x/4p	
14.	M. D.		x/4p	
15.	M. T.		x/3p	
16.	S. I.	x/6p		
17.	S. V.	x/6p		

**A 3.4. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „Soare”,
m. Comrat, Republica Moldova, pentru indicatorul „Originalitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	C. M.		x/4p	
2.	B. A.		x/4p	
3.	G. S.	x/6p		
4.	M. S.			x/2p
5.	H. N.		x/3p	
6.	O. C.	x/6p		
7.	I. A.		x/4p	
8.	C. C.	x/5p		
9.	D. C.		x/3p	
10.	B. D.	x/6p		
11.	T. T.		x/3p	
12.	C. R.		x/3p	
13.	B. D.	x/6p		
14.	T. E.		x/4p	
15.	P. D.	x/5p		
16.	D. E.	x/5p		
17.	C. A.		x/4p	
18.	T. V.			x/2p
19.	A. M.		x/4p	
20.	S. N.	x/6p		
21.	T. C.			x/2p
22.	M. N.	x/6p		
23.	R. S.		x/4p	

**Anexa 4. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul
„Capacitatea de elaborare”**

**A 4.1. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu
Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România, pentru indicatorul „Capacitatea de
elaborare”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. A.		x/4p	
2.	A. M.	x/6p		
3.	B. E.	x/6p		
4.	C. E.		x/4p	
5.	C. E.	x/5p		
6.	C. A.	x/5p		
7.	C. A.		x/4p	
8.	D. S.	x/6p		
9.	D. O.		x/3p	
10.	D. V.			x/2p
11.	H. E.	x/6p		
12.	M. I.		x/3p	
13.	M. E.	x/6p		
14.	M. M.			x/2p
15.	M. S.	x/6p		
16.	N. Ș.	x/5p		
17.	P. I.			x/1p
18.	R. N.		x/3p	
19.	R. C.		x/4p	
20.	R. T.		x/4p	
21.	S. G.	x/6p		
22.	S. M.		x/4p	
23.	T. L.	x/6p		
24.	V. T.	x/5p		
25.	V. T.			x/2p

**A 4.2. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu
Program Normal nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România, pentru indicatorul
„Capacitatea de elaborare”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	B. D. I.		x/4p	
2.	C. N. R.	x/6p		
3.	D. I.		x/4p	
4.	D. B. G.	x/6p		
5.	D. E. M.	x/6p		
6.	C. A. M.		x/4p	
7.	G. M. M.		x/3p	

8.	I. M. A.	x/6p		
9.	M. R. D.	x/5p		
10.	M. E.		x/4p	
11.	M. N. M.		x/3p	
12.	M. F. C.		x/4p	
13.	P. A. A.		x/3p	
14.	P. G.			x/2p
15.	P. G. N.	x/6p		
16.	R. S. C.	x/5p		
17.	R. A. P.		x/4p	
18.	S. A. M.			x/2p
19.	S. D. G.		x/4p	
20.	T. D. I.	x/5p		
21.	T. E. N.		x/4p	
22.	U. E. N.	x/6p		
23.	O. D. A.			x/2p
24.	T. A.		x/4p	
25.	V. M. I.			x/2p

A 4.3. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadâr-Lunga, Republica Moldova, pentru indicatorul „Capacitatea de elaborare”

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. N.	x/6p		
2.	B. N.		x/4p	
3.	B. I.		x/4p	
4.	B. A.			x/2p
5.	C. E.	x/6p		
6.	C. E.		x/3p	
7.	C. L.	x/5p		
8.	C. N.			x/2p
9.	C. X.		x/4p	
10.	D. D.		x/3p	
11.	G. S.	x/6p		
12.	I. M.			x/2p
13.	M. S.		x/4p	
14.	M. D.		x/3p	
15.	M. T.	x/5p		
16.	S. I.	x/6p		
17.	S. V.	x/6p		

**A 4.4. Rezultatele evaluării inițiale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „Soare”,
m. Comrat, Republica Moldova, pentru indicatorul „Capacitatea de elaborare”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	C. M.		x/3p	
2.	B. A.			x/2p
3.	G. S.	x/6p		
4.	M. S.	x/6p		
5.	H. N.		x/4p	
6.	O. C.	x/5p		
7.	I. A.		x/4p	
8.	C. C.	x/5p		
9.	D. C.			x/2p
10.	B. D.	x/6p		
11.	T. T.		x/4p	
12.	C. R.		x/4p	
13.	B. D.	x/5p		
14.	T. E.		x/4p	
15.	P. D.	x/6p		
16.	D. E.	x/6p		
17.	C. A.		x/3p	
18.	T. V.	x/5p		
19.	A. M.		x/3p	
20.	M. N.	x/5p		
21.	R. S.	x/6p		
22.	S. N.		x/4p	
23.	T. C.			x/1p

Proiectarea activității integrate nr. 1

Grupa: mare (5-6 ani)

Tema proiectului: Alimentația sănătoasă

Tema zilei: Căsuța omulețului de turtă dulce

Domenii integrate: Științe și tehnologii, Sănătate și motricitate (RM) și Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii; Dezvoltarea fizică, a sănătății și igienei personale; Capacități și atitudini în învățare (RO)

Dimensiunile: Formarea reprezentărilor elementare matematice; Educație pentru sănătate (RM) și Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat; Sănătate (nutriție, îngrijire, igienă personală) și practici privind securitatea personală; Activare și manifestare a potențialului creativ (RO)

Unitățile de competență (MD):

- 4.1. Identificarea formelor geometrice în modele și în forma obiectelor mediului înconjurător (cerc, triunghi, pătrat, dreptunghi, sferă, cub).
- 4.3. Combinarea figurilor geometrice pentru realizarea altor forme geometrice, figuri, creații.
- 2.2. Recunoașterea produselor alimentare sănătoase/ nesănătoase și optarea pentru consumarea zilnică a fructelor și legumelor.
- 1.3. Observarea și numirea trăsăturilor generale și a detaliilor unor corpuri (contur, formă, mărime, textură, ornamente ș.a.).

Comportamente (RO):

- 2.3. Identifică și numește formele obiectelor din mediul înconjurător.
- 3.1. Exersează, cu sprijin, respectarea unor principii de bază specifice unei alimentații sănătoase.
- 3.2. Demonstrează creativitate prin activități artistico-plastice, muzicale și practice, în conversații și povestiri creative.

Obiectivele operaționale:

La finele activității, copiii vor fi capabili:

a) *cognitive:*

- O1 - Să distingă produse alimentare sănătoase/ nesănătoase în diverse contexte.
- O2 - Să recunoască figurile geometrice în modele și în forma obiectelor.
- O3 - Să enumere trăsăturile specifice figurilor geometrice (mărime, culoare, grăsimi) în baza cunoștințelor proprii.
- O4 - Să numească 3-4 corpuri de formă rotundă, pătrată, triunghiulară.

b) *psihomotorii:*

- O5 - Să utilizeze diferite modalități de construire a căsuței prin înlocuirea unor piese.
- O6 - Să grupeze alimentele în piramida alimentară.
- O7 - Să deseneze forme pornind de la figuri geometrice.

c) *socio-afective:*

- O8 - Să determine efectele consumului de alimente nesănătoase asupra sănătății omului.

Strategii didactice:

- a) **Metode didactice:** conversația, observația, jocul didactic, problematizarea, pauze dinamice, exercițiul, autoevaluarea.
- b) **Mijloace de învățământ:** Omuleț din turte dulci, biscuiți de diferite forme, coș, piramida alimentelor, imagini cu produse, fișe de lucru, creioane, produse alimentare sănătoase și nesănătoase, farfurii pătrate și în formă de cerc, casetofon, joc cu figuri geometrice, figuri geometrice, emoticoane.

c) Forme de organizare: frontal, individual.

Centre de interes: Artă, Știință, Joc de masă

Bibliografie:

1. Curriculum pentru Educație Timpurie. Chișinău: Lyceum, 2019.
2. Curriculum pentru Educație Timpurie (2019). Anexa la ordinul ministrului Educației Naționale nr. 4.694/2.08.2019. Disponibil pe internet:
https://www.edu.ro/sites/default/files/Curriculum%20ET_2019_aug.pdf
3. Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere la 7 ani. Chișinău: Lyceum, 2019.
4. Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani. București: Vanemonde, 2010.

Desfășurarea activității

Etapă activității	O.O.	Conținutul activității	Strategii didactice			Evaluare	
			Metode didactice	Mijloace de învățământ	Forme de organizare	MD	RO
1	2	4	5	6	7	8	9
1. Evocare	O2 O4	☐ Crearea condițiilor necesare pentru o bună desfășurare a activității; ☐ Aerisirea salii de grupa; ☐ Aranjarea mobilierului pe trei centre de lucru; ☐ Pregătirea materialului; Introducerea copiilor în sala de grupă. <i>Momentul de surpriză:</i> Se prezintă copiilor un omuleț din turtă dulce, care vine la ei cu un coș cu biscuiți de diferite forme pe care le vor denumi forma, după care se va ruga să exemplifice corpuri din lumea înconjurătoare de aceste forme. Se prezintă apoi tema: Deci, copii astăzi vom vorbi despre figurile geometrice și îl vom ajuta pe omuleț să-și construiască o casuță.	Conversația Observația	Omuleț Biscuiți de diferite forme Coș	Frontal	DC 633	DCCL 654
2. Realizarea sensului	O1 O8 O6	În contextului coșului cu prăjituri se va efectua cu copiii o conversație în care sunt propuse următoarele întrebări: ☐ Trebuie să consumăm prăjituri? În ce cantitate? ☐ Ele sunt gustoase? Dar sănătoase? ☐ De ce nu trebuie să le consumăm în exces? ☐ Unde poziționăm prăjiturile și dulciurile în piramida alimentelor? La ce nivel? ☐ Dar ce produse se află la primul și alte nivele? ☐ Care din produsele din piramidă sunt recomandate a fi consumate în fiecare zi?	Conversația	Piramida alimentelor Imagini cu produse pentru fiecare nivel al piramidei	Frontal Individual	DFFS 123, 124 DPES 186 DLC 404	DFSIP 97, 98 DLC 460, 462

	O1	□ Cum mai sunt numite ele? Dar prăjiturile și dulciurile? Se propune copiilor un <i>joc „Clasifică produsele”</i>. Se propune fiecărui copil să ia din coș un produs alimentar, pe le va caracteriza prin cuvintele sănătos/nesănătos. Produsele sănătoase vor fi poziționate în farfuria de formă pătrată, iar cele nesănătoase în farfuria în formă de cerc. <i>Se va realiza pauza dinamică „Am o căsuță mică ...”</i> <i>Am o căsuță mică, așa și așa</i> <i>Și fumul se ridică, așa și așa</i> <i>Eu bat la ușa casei, așa și așa</i> <i>Și-mi lustruiesc pantofii, așa și așa</i>	Joc didactic	Produse alimentare sănătoase și nesănătoase, farfurii pătrate și în formă de cerc	Frontal Individual	DDFS 123 DC 632	DFSIP 97 DCCL 594
	O5	Se propune copiilor un joc didactic „<i>Să construim o căsuță</i>”, unde vor fi implicați toți copiii. Se propune copiilor să realizeze o construcție (căsuță) din câteva piese. Construcția realizată este descrisă de copii, având în vedere fiecare figură geometrică în funcție de cele 4 caracteristici: formă, mărime culoare, grosime. După aceea educatoarea „Cu ce am putea înlocui pătratul mare, gros și albastru, păstrându-i, totuși, forma?” Copiii vor avea figuri de diferite mărimi, grosimi și culori. Se poate schimba toate piesele sau doar a câtorva, la libera alegere a copiilor. Se repartizează copiii la centre conform figurii geometrice extrase: <i>Joc de masă (triunghi)</i>: Copiii vor realiza o căsuță din figuri geometrice pentru omulețul din turte, după care va numi figurile geometrice utilizate și caracteristicile acestora. <i>Centrul Știință (dreptunghi)</i>: Copiii vor uni figura geometrică cu alimentele asemănătoare ca formă, după care	Pauză dinamică	Casetofon	Frontală	DDFS 47	DLC 414, 439 DCCL 655 DCAÎ 342, 357
			Joc didactic	Joc cu figuri geometrice	Frontal Individual	DLC 402 DC 570, 575, 635, 632	DCCL 655, 601 DCAÎ 357
			Problematizarea Observarea				DCCL 654

	O5 O3	va desena alte corpuri asemănătoare cu ele. Preșcolarii încercuiesc cu roșu produsele alimentare nesănătoase și cu verde cele sănătoase.	Joc didactic	Figuri geometrice	Individual	DC 575, 632 DFFS 107	DFSIP 98
	O1	<i>Centrul Artă (pătrat):</i> Se propune copiilor o foaie pe care sunt desenate două linii paralele și un cerc mic. Copiii, în calitate de „pictori”, vor trebui să completeze desenul, realizând o compoziție plastică în care să utilizeze figurile geometrice.	Exercițiul	Fișă de lucru, creioane	Individual	DC 632, 633, 667 DFFS 123	DCAÎ 357 DCCL 654, 601
	O2 O7		Exercițiul	Fișă, creioane	Individual	DFFS 85 DC 632	
3. Reflecție	O1 O2 O4	☐ Copiii se vor aduna la covor și vor aprecia lucrările și activitățile realizate în cadrul fiecărui centru. Ei vor interacționa cu Omul din turtă dulce, care îi întreabă despre ceea ce au efectuat în centre, despre figurile geometrice pe care le-au utilizat atât în construirea căsuței, cât și a desenelor. ☐ Totodată se va realiza generalizarea activității prin următoarele întrebări: 1. Despre ce am vorbit astăzi la activitate? 2. Ce figuri geometrice am descoperit? 3. Unde am întâlnit figurile geometrice? 4. Ce obiecte sunt de formă pătrată, triunghiulară, dreptunghiulară, dar în formă de cerc? 5. Despre ce fel de alimente am vorbit? 6. Care din ele sunt sănătoase/ nesănătoase? ☐ Se apreciază modul de participare la activitate și comportamentul copiilor prin emoticoane.	Conversația	Omul din turtă dulce	Frontal	DC 632, 633 DFFS 123	DLC 439, 460 DCCL 654
			Autoevaluarea	Emoticoane	Frontal Individual		
4. Extindere		☐ Se va propune copiilor în a doua parte a zilei un joc în care copiii vor trebui să deseneze cât mai multe corpuri pornind de la un cerc.	Joc	Fișă creioane	Individual		DCCL 655

Proiectarea activității integrate nr. 2

Grupa: mare (5-6 ani)

Tema proiectului: Lumea apelor

Tema zilei: O vizită în ocean

Domenii integrate: Științe și tehnologii; Limbaj și comunicare (RM) și Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii; Dezvoltarea limbajului, a comunicării și a premiselor citirii și scrierii; Capacități și atitudini în învățare (RO)

Dimensiunile: Formarea reprezentărilor elementare matematice; Educația pentru mediu; Educația pentru limbaj și comunicare (RM) și Cunoștințe și deprinderi elementare matematice pentru rezolvarea de probleme și cunoașterea mediului apropiat; Caracteristici structurale și funcționale ale lumii înconjurătoare; Mesaje orale în diverse situații de comunicare; Activare și manifestare a potențialului creativ (RO)

Unitățile de competență (MD):

2.1. Distingerea aspectului cardinal și ordinal al numerelor naturale 0-10.

2.5. Realizarea numărării în șir crescător/ descrescător în limita 1-10 (20).

1.3. Clasificarea corpurilor din natură după diferite criterii.

1.3. Identificarea obiectelor, claselor de obiecte, a acțiunilor, însușirilor, caracteristicilor etc. potrivit denumirii lor.

Comportamente (RO):

2.3. Demonstrează extinderea progresivă a vocabularului

2.1 Demonstrează familiarizarea cu conceptul de număr și cu numerația

3.2. Identifică și valorifică unele caracteristici ale lumii vii, ale Pământului și Spațiului

3.1. Manifestă creativitate în activități diverse

Obiectivele operaționale:

La finele activității, copiii vor fi capabili:

a) *cognitive:*

O1 - Să denumească viețuitoarele și caracteristicile sale în diverse situații de învățare;

O2 - Să recunoască numerele și poziția lor în șir în baza cunoștințelor proprii;

O3 - Să determine valoarea cantitativă a grupurilor de viețuitoare prin numărare;

O4 - Să numere în șir crescător și descrescător în limita 1-6;

b) *psihomotorii:*

O5 - Să clasifice viețuitoarele în funcție de un criteriu;

O6 - Să realizeze prin desen personaje din cifre;

O7 - Să formeze grupe de viețuitoare în funcție de numărul propus;

c) *socio-afective:*

O8 - Să distingă rolul animalelor acvatice în natură.

Strategii didactice:

a) **Metode didactice:** conversația, observația, jocul didactic, Joc muzical, explicația, demonstrația, exercițiul, Metoda RAI.

b) **Mijloace de învățământ:** Marionetă Nemo, cutie, imagini cu viețuitoare marine: pinguini, balene, rechini, balene, pești, căluț de mare ș.a., imagini ale animalelor acvatice, cifrele de la 1 la 6, calculator, televizor, fișă de lucru, creioane, ărți cu viețuitoarele mării, foia de hârtie, ș.a.

c) **Forme de organizare:** frontal, individual, în perechi.

Centre de interes: Artă, Știință, Alfabetizare

Bibliografie:

1. Curriculum pentru Educație Timpurie. Chișinău: Lyceum, 2019.
2. Curriculum pentru Educație Timpurie (2019). Anexa la ordinul ministrului Educației Naționale nr. 4.694/2.08.2019. Disponibil pe internet:
https://www.edu.ro/sites/default/files/Curriculum%20ET_2019_aug.pdf
3. Standardele de învățare și dezvoltare a copilului de la naștere la 7 ani. Chișinău: Lyceum, 2019.
4. Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani. București: Vanemonde, 2010.

Desfășurarea activității

Etapa activității	O.O.	Conținutul activității	Strategii didactice			Evaluare	
			Metode didactice	Mijloace de învățământ	Forme de organizare	Indicatori SÎDC MD	Indicatori SÎDC RO
1	2	4	5	6	7	8	9
1. Evocare	O1	☐ Crearea condițiilor necesare pentru o bună desfășurare a activității; ☐ Aerisirea salii de grupa; ☐ Aranjarea mobilierului pe trei centre de lucru; ☐ Pregătirea materialului; Introducerea copiilor în sala de grupă. <i>Captarea atenției</i> se realizează prin intermediul marionetei peștișorului Nemo care a adus cu el un cadou și nu știe ce să facă cu obiectele din el. Copiii descoperă și denumesc obiectele din cutie: decupate și cifre, intuiesc activitatea pe care o pot face cu aceste obiecte, adică să numere, să facă mulțimi etc. Se va număra în șir crescător și descrescător în concentrul 1-5. Se prezintă apoi tema: Deci, copii astăzi vom vorbi despre animalele care viețuiesc în ocean și vor efectua diferite acțiuni cu ele, ne vom familiariza cu numărul 6.	Conversația Observația	Marionetă Nemo, cutie cu material demonstrativ	Frontal		
2. Realizarea sensului	O1 O7	Educatoarea le propune copiilor să „facă ordine” în cutie, întrucât animalele s-au amestecat. Se solicită opinia preșcolarilor despre modalitatea în care le pot grupa. Pentru început, educatoarea le propune preșcolarilor să clasifice animalele după formă, evidențiind specia animalului (grupul balenelor, grupul călușilor de mare, grupul rechinilor și grupul peștișorilor). Copiii sunt	Conversația	Cutie Imagini cu viețuitoare marine: pinguini,	Frontal Individual	DC 668, 667, 597 DLC 404,	DCCL 683 DLC 439, 460

	O5	întrebați cum se numesc animalele și să evidențieze cât mai multe caracteristici ale fiecărei viețuitoare. Apoi educatorul numește câte un copil prin atingerea cu bagheta magică, care vor realiza următoarele acțiuni:	Observația	balene, rechini, balene, pești, căluț de mare		402, 432	DCAÎ 358
	O3	☐ Se numără pinguinii prin încercuire (unul, apoi doi la un loc, apoi trei la un loc...) și se stabilește cifra corespunzătoare numărului de rechini. Apoi copilul alege cifra 5 din cutie și o așază sub grupa de rechini. Similar se atribuie cifrele și celorlalte grupuri de animale. ☐ Se va selecta câte un cartonaș cu o cifră, iar copiii vor trebui să formeze mulțimi de animale acvatice cu același număr. ☐ Se formează 2 grupuri de animale care au valoarea de 5, adică 5 balene și 5 pești. Se va întreba: 1. Câte balene sunt în grup, dar pești? 2. Cum sunt cele două grupuri?	Exercițiul	Imagini ale animalelor acvatice	Frontal Individual	DC 609, 667	
	O3	☐ Se adaugă la cea de-a doua mulțime încă un pește. Se va compara grupurile și se evidențiază că mulțimea de pești are cu un pește mai mult decât mulțimea balenelor.	Observația		Frontală		DLC 414, 528
	O2	☐ Se explică cum s-a format grupul de 6 pești, adică la cei 5 s-a alipit încă unu.	Demonstrația	Cifrele de la 1 la 6			
	O4	☐ Se prezintă cifra 6, se numără în șir crescător și descrescător în limita lui 6. ☐ Se va întreba ce trebuie să facem ca mulțimea balenelor să fie egală cu cea a peștilor.	Explicația			DC 611, 613	
	O7	☐ Se solicită copiilor să formeze o mulțime de căluți de	Exercițiul		Frontal Individual		DCCL 623

		mare care are tot atâtea elemente cât ne indică numărul învățat prin formare de perechi cu elementele mulțimii de pești. Se va realiza jocul muzical „<i>Hai să zicem una</i>” <i>Hai să punem una, să se facă șase,</i> <i>Șase zile lucrătoare,</i> <i>Cinci degete la o mână,</i> <i>Patru roate carul are,</i> <i>Trei crai vin din depărtare,</i> <i>Doua mâini copilul are,</i> <i>Una este luna.</i> Peștișorul Nemo intervine în activitatea copiilor și le demonstrează prietenii lui, acordând următoarele întrebări: 1. Voi cunoașteți alte viețuitoare din mări și din oceane? 2. Dacă ar fi să le găsim prieteni peștișorilor și călușilor de mare, cum ar trebui să procedăm? Se explică că toate animalele marine conviețuiesc și sunt importante în natură, deoarece unele din ele reprezintă hrană pentru altele. O8 Se propune mai multe viețuitoare din oceane (delfini, foci, stele de mare, pisică de mare, caracatițe, crabi etc.) și ei le clasifică după specie, le numesc și le poziționează O5 câte 6, fiind atribuit cifra corespunzătoare. O3 Se repartizează copiii la centre conform ecusoanelor cu animale marine, utilizându-se <i>tranziția</i> „<i>Peștișorul buclucaș</i>”, unde preșcolarii realizează mișcările sugerate de cântec. <i>Centre de interes:</i> <i>Centrul Știință:</i> Copiii vor avea de realizat exerciții pe o	Joc muzical	Calculator/ televizor	Frontal	DC 609	
			Joc didactic	Jucării Viețuitoarele mării Cifre	Frontal Individual	DPES 228	DS-E 296
			Explicația			DC 668	DLC 414
			Joc muzical	Calculator	Frontal	DC 669	DCCL 699, 683
				Fișă de lucru,		DC 667, 609, 613	DLC 460 DS-E 298

	O3 O5 O7 O2 O1 O6 O1	fișă de lucru individual: să formeze grupe cu tot atâtea obiecte câte arată cifra; să transforme grupele existente în concordanță cu numărul de obiecte indicat de cifra aferentă prin adăugare sau excludere de obiecte; să completeze șirul de numere de pe animale acvatice cu cifre potrivite ordinii crescătoare și descrescătoare a numerelor în concentrul 1-6. <i>Alfabetizare:</i> Copiii vor răsfoi cărți cu viețuitoarele mărilor și oceanelor. Ei vor denumi animale și vor numi cât mai multe caracteristici. <i>Centrul Artă:</i> Preșcolarii vor desena viețuitoarele mărilor din cifre”, utilizând o cifră sau combinând mai multe cifre cunoscute. Fiecărui desen i se adăugă tot atâtea accesorii câte indică cifra de bază. Apoi copiii vor denumi desenele obținute.	Exercițiul Observația Conversația Exercițiul	creioane Cărți cu viețuitoarele mării Foia de hârtie, creioane	Individual În perechi Individual	DFFS 47 DC 667, 609, 610, 613 DC 668 DPES 186 DC 668 DFFS 85	DLC 528 DCCL 623,631, 632 DFSIP 67 DLC 439, 460, 493 DCAÎ357
3. Reflecție	O1 O5 O4	Revenirea la covoraș se va realiza cu ajutorul jocului muzical: „Baby shark”. Apoi educatoarea le dirijează atenția preșcolarilor către produsele realizate la fiecare centru de interes, reactualizând cu aceștia sarcina de lucru și modalitatea corectă de realizare a acesteia. Împreună cu preșcolarii se fac aprecieri asupra modului în care au fost îndeplinite sarcinile ca nivel de finalitate, complexitate, corectitudine și creativitate. Totodată se va generaliza activitatea prin metoda RAI, unde copiii vor formula întrebări în contextul temei.	Joc muzical Conversația Metoda RAI	Calculator Peștele Nemo O minge	Frontal Frontal Frontal Individual	DC 668 DLC 404	DLC 439, 528 DCCL 629
4. Extindere		Se va propune copiilor în a doua parte a zilei un joc „Dacă aș trăi în ocean, mi-ar plăcea să fiu....”	Joc		Individual		

**Anexa 6. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul
„Fluiditate”**

**A 6.1. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din Program Prolungit
„Elena Doamna” Galați, România, pentru indicatorul „Fluiditate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. A.	x/6p		
2.	A. M.	x/6p		
3.	B. E.	x/5p		
4.	C. E.	x/6p		
5.	C. E.	x/6p		
6.	C. A.	x/5p		
7.	C. A.		x/4p	
8.	D. S.	x/6p		
9.	D. O.	x/6p		
10.	D. V.	x/5p		
11.	H. E.		x/4p	
12.	M. I.	x/6p		
13.	M. E.	x/5p		
14.	M. M.	x/6p		
15.	M. S.	x/5p		
16.	N. Ș.	x/6p		
17.	P. I.	x/6p		
18.	R. N.	x/6p		
19.	R. C.	x/6p		
20.	R. T.	x/6p		
21.	S. G.	x/6p		
22.	S. M.	x/6p		
23.	T. L.	x/5p		
24.	V. T.	x/6p		
25.	V. T.		x/4p	

**A 6.2. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din Program Normal
nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România, pentru indicatorul „Fluiditate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	B. D. I.		x/4p	
2.	C. N. R.	x/6p		
3.	D. I.	x/6p		
4.	D. B. G.	x/6p		
5.	D. E. M.	x/6p		
6.	C. A. M.	x/5p		
7.	G. M. M.	x/6p		
8.	I. M. A.	x/6p		
9.	M. R. D.	x/6p		

10.	M. E.	x/5p		
11.	M. N. M.	x/6p		
12.	M. F. C.	x/5p		
13.	P. A. A.	x/6p		
14.	P. G.		x/4p	
15.	P. G. N.	x/6p		
16.	R. S. C.	x/6p		
17.	R. A. P.	x/6p		
18.	S. A. M.		x/4p	
19.	S. D. G.	x/5p		
20.	T. D. I.	x/6p		
21.	T. E. N.	x/6p		
22.	U. E. N.	x/6p		
23.	O. D. A.	x/6p		
24.	T. A.	x/6p		
25.	V. M. I.	x/6p		

**A 6.3. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4
„R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadâr-Lunga, Republica Moldova, pentru
indicatorul „Fluiditate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. N.	x/6p		
2.	B. N.	x/6p		
3.	B. I.	x/6p		
4.	B. A.		x/4p	
5.	C. E.	x/5p		
6.	C. E.	x/6p		
7.	C. L.	x/5p		
8.	C. N.	x/6p		
9.	C. X.	x/6p		
10.	D. D.	x/6p		
11.	G. S.	x/6p		
12.	I. M.	x/5p		
13.	M. S.	x/6p		
14.	M. D.	x/6p		
15.	M. T.	x/6p		
16.	S. I.	x/6p		
17.	S. V.	x/5p		

**A 6.4. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „Soare”,
m. Comrat, Republica Moldova, pentru indicatorul „Fluiditate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	C. M.	x/6p		
2.	B. A.		x/4p	
3.	G. S.	x/6p		
4.	M. S.	x/6p		
5.	H. N.	x/5p		
6.	O. C.	x/6p		
7.	I. A.	x/6p		
8.	C. C.	x/6p		
9.	D. C.		x/4p	
10.	B. D.	x/6p		
11.	T. T.		x/4p	
12.	C. R.	x/5p		
13.	B. D.	x/5p		
14.	T. E.	x/5p		
15.	P. D.	x/6p		
16.	D. E.	x/6p		
17.	C. A.	x/6p		
18.	T. V.	x/6p		
19.	A. M.	x/5p		
20.	S. N.	x/6p		
21.	T. C.	x/6p		
22.	M. N.	x/5p		
23.	R. S.	x/6p		

**Anexa 7. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul
„Flexibilitate”**

**A 7.1. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din grădinița cu Program
Prelungit „Elena Doamna” Galați, România, pentru indicatorul „Flexibilitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. A.	x/6p		
2.	A. M.	x/6p		
3.	B. E.	x/5p		
4.	C. E.	x/6p		
5.	C. E.	x/5p		
6.	C. A.		x/4p	
7.	C. A.	x/6p		
8.	D. S.	x/6p		
9.	D. O.	x/6p		
10.	D. V.	x/6p		
11.	H. E.	x/6p		
12.	M. I.	x/5p		
13.	M. E.	x/6p		
14.	M. M.		x/4p	
15.	M. S.	x/6p		
16.	N. Ș.	x/6p		
17.	P. I.	x/6p		
18.	R. N.	x/5p		
19.	R. C.	x/6p		
20.	R. T.	x/6p		
21.	S. G.	x/6p		
22.	S. M.	x/5p		
23.	T. L.	x/5p		
24.	V. T.	x/5p		
25.	V. T.		x/4p	

**A 7.2. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu Program
Normal nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România, pentru indicatorul „Flexibilitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	B. D. I.		x/4p	
2.	C. N. R.	x/6p		
3.	D. I.	x/6p		
4.	D. B. G.	x/6p		
5.	D. E. M.	x/6p		
6.	C. A. M.	x/5p		
7.	G. M. M.	x/5p		
8.	I. M. A.	x/6p		
9.	M. R. D.	x/6p		

10.	M. E.	x/6p		
11.	M. N. M.	x/6p		
12.	M. F. C.	x/5p		
13.	P. A. A.	x/5p		
14.	P. G.		x/4p	
15.	P. G. N.	x/6p		
16.	R. S. C.	x/6p		
17.	R. A. P.	x/6p		
18.	S. A. M.	x/6p		
19.	S. D. G.	x/6p		
20.	T. D. I.	x/5p		
21.	T. E. N.	x/6p		
22.	U. E. N.	x/5p		
23.	O. D. A.	x/5p		
24.	T. A.	x/5p		
25.	V. M. I.		x/4p	

**A 7.3. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4
„R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadâr-Lunga, Republica Moldova, pentru
indicatorul „Flexibilitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. N.	x/6p		
2.	B. N.	x/6p		
3.	B. I.	x/6p		
4.	B. A.		x/4p	
5.	C. E.	x/5p		
6.	C. E.	x/5p		
7.	C. L.	x/5p		
8.	C. N.		x/4p	
9.	C. X.	x/6p		
10.	D. D.	x/6p		
11.	G. S.	x/6p		
12.	I. M.	x/6p		
13.	M. S.	x/5p		
14.	M. D.		x/4p	
15.	M. T.	x/5p		
16.	S. I.	x/6p		
17.	S. V.		x/4p	

**A 7.4. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „Soare”,
m. Comrat, Republica Moldova, pentru indicatorul „Flexibilitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	C. M.	x/6p		
2.	B. A.		x/4p	
3.	G. S.	x/6p		
4.	M. S.	x/6p		
5.	H. N.	x/5p		
6.	O. C.	x/5p		
7.	I. A.	x/6p		
8.	C. C.		x/4p	
9.	D. C.	x/6p		
10.	B. D.	x/6p		
11.	T. T.	x/6p		
12.	C. R.	x/6p		
13.	B. D.	x/5p		
14.	T. E.	x/5p		
15.	P. D.	x/5p		
16.	D. E.	x/6p		
17.	C. A.	x/6p		
18.	T. V.	x/6p		
19.	A. M.	x/6p		
20.	S. N.	x/6p		
21.	T. C.	x/5p		
22.	M. N.	x/6p		
23.	R. S.	x/6p		

**Anexa 8. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul
„Originalitate”**

**A 8.1. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu
Program Prelungit „Elena Doamna” Galați, România, pentru indicatorul „Originalitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. A.	x/6p		
2.	A. M.	x/6p		
3.	B. E.	x/6p		
4.	C. E.	x/6p		
5.	C. E.	x/5p		
6.	C. A.		x/4p	
7.	C. A.	x/5p		
8.	D. S.	x/6p		
9.	D. O.	x/6p		
10.	D. V.		x/4p	
11.	H. E.	x/6p		
12.	M. I.	x/6p		
13.	M. E.	x/6p		
14.	M. M.	x/5p		
15.	M. S.	x/5p		
16.	N. Ș.	x/6p		
17.	P. I.	x/5p		
18.	R. N.	x/6p		
19.	R. C.	x/6p		
20.	R. T.	x/6p		
21.	S. G.	x/6p		
22.	S. M.	x/6p		
23.	T. L.	x/5p		
24.	V. T.	x/6p		
25.	V. T.		x/4p	

**A 8.2. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu Program
Program Normal nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România, pentru indicatorul
„Originalitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	B. D. I.	x/6p		
2.	C. N. R.	x/6p		
3.	D. I.	x/6p		
4.	D. B. G.	x/6p		
5.	D. E. M.	x/5p		
6.	C. A. M.	x/6p		
7.	G. M. M.	x/5p		
8.	I. M. A.	x/5p		

9.	M. R. D.	x/5p		
10.	M. E.	x/6p		
11.	M. N. M.	x/6p		
12.	M. F. C.		x/4p	
13.	P. A. A.	x/6p		
14.	P. G.		x/4p	
15.	P. G. N.	x/6p		
16.	R. S. C.	x/6p		
17.	R. A. P.	x/5p		
18.	S. A. M.		x/4p	
19.	S. D. G.	x/5p		
20.	T. D. I.	x/5p		
21.	T. E. N.	x/6p		
22.	U. E. N.	x/6p		
23.	O. D. A.	x/6p		
24.	T. A.	x/6p		
25.	V. M. I.		x/4p	

A 8.3. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadîr-Lunga, Republica Moldova, pentru indicatorul „Originalitate”

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. N.	x/6p		
2.	B. N.	x/6p		
3.	B. I.	x/6p		
4.	B. A.		x/4p	
5.	C. E.	x/5p		
6.	C. E.	x/5p		
7.	C. L.	x/6p		
8.	C. N.	x/6p		
9.	C. X.	x/6p		
10.	D. D.	x/6p		
11.	G. S.	x/6p		
12.	I. M.	x/6p		
13.	M. S.	x/5p		
14.	M. D.	x/5p		
15.	M. T.	x/5p		
16.	S. I.	x/6p		
17.	S. V.	x/6p		

**A 8.4. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „Soare”,
m. Comrat, Republica Moldova, pentru indicatorul „Originalitate”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	D. C.	x/6p		
2.	G. S.	x/6p		
3.	M. S.	x/6p		
4.	H. N.		x/4p	
5.	O. C.	x/6p		
6.	I. A.	x/6p		
7.	C. C.	x/6p		
8.	B. D.	x/6p		
9.	C. R.	x/5p		
10.	B. D.	x/5p		
11.	T. E.	x/6p		
12.	P. D.	x/6p		
13.	D. E.	x/6p		
14.	C.A.	x/6p		
15.	T. V.	x/5p		
16.	A. M.	x/6p		
17.	S. N.	x/6p		
18.	T. C.	x/6p		
19.	M. N.	x/6p		
20.	R. S.	x/6p		
21.	C. M.		x/4p	
22.	A. A.	x/6p		
23.	T. T.	x/6p		

**Anexa 9. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor pentru indicatorul
„Capacitatea de elaborare”**

**A 9.1. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu Program
Prelungit „Elena Doamna” Galați, România, pentru indicatorul „Capacitatea de
elaborare”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. A.	x/6p		
2.	A. M.	x/6p		
3.	B. E.	x/6p		
4.	C. E.	x/6p		
5.	C. E.	x/5p		
6.	C. A.	x/6p		
7.	C. A.	x/6p		
8.	D. S.	x/6p		
9.	D. O.	x/5p		
10.	D. V.		x/4p	
11.	H. E.	x/6p		
12.	M. I.		x/4p	
13.	M. E.	x/6p		
14.	M. M.	x/6p		
15.	M. S.	x/5p		
16.	N. Ș.	x/5p		
17.	P. I.		x/4p	
18.	R. N.	x/6p		
19.	R. C.	x/5p		
20.	R. T.	x/6p		
21.	S. G.	x/6p		
22.	S. M.	x/5p		
23.	T. L.	x/5p		
24.	V. T.	x/6p		
25.	V. T.		x/4p	

**A 9.2. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din Grădinița cu Program
Normal nr. 1 Slobozia Conachi, Județul Galați, România, pentru indicatorul „Capacitatea
de elaborare”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	B. D. I.	x/6p		
2.	C. N. R.	x/6p		
3.	D. I.	x/6p		
4.	D. B. G.	x/6p		
5.	D. E. M.	x/6p		
6.	C. A. M.	x/5p		
7.	G. M. M.	x/6p		

8.	I. M. A.	x/6p		
9.	M. R. D.	x/5p		
10.	M. E.	x/5p		
11.	M. N. M.	x/6p		
12.	M. F. C.	x/6p		
13.	P. A. A.	x/6p		
14.	P. G.			x/2p
15.	P. G. N.	x/6p		
16.	R. S. C.	x/5p		
17.	R. A. P.	x/5p		
18.	S. A. M.		x/4p	
19.	S. D. G.	x/6p		
20.	T. D. I.	x/5p		
21.	T. E. N.	x/5p		
22.	U. E. N.	x/5p		
23.	O. D. A.		x/4p	
24.	T. A.	x/6p		
25.	V. M. I.		x/4p	

A 9.3. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „R.T. Erdogan”, s. Copceac, raionul Ceadâr-Lunga, Republica Moldova, pentru indicatorul „Capacitatea de elaborare”

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	A. N.	x/6p		
2.	B. N.		x/4p	
3.	B. I.	x/6p		
4.	B. A.	x/6p		
5.	C. E.	x/6p		
6.	C. E.	x/6p		
7.	C. L.	x/6p		
8.	C. N.		x/4p	
9.	C. X.	x/6p		
10.	D. D.	x/5p		
11.	G. S.	x/5p		
12.	I. M.			x/2p
13.	M. S.	x/5p		
14.	M. D.		x/4p	
15.	M. T.	x/6p		
16.	S. I.	x/5p		
17.	S. V.	x/6p		

**A 9.4. Rezultatele evaluării finale a performanțelor preșcolarilor din IET nr. 4 „Soare”,
m. Comrat, Republica Moldova, pentru indicatorul „Capacitatea de elaborare”**

Nr.	Numele și prenumele	Comportament atins	Comportament în dezvoltare	Comportament care necesită sprijin
1.	C. M.	x/6p		
2.	B. A.	x/6p		
3.	G. S.	x/6p		
4.	M. S.	x/6p		
5.	H. N.	x/6p		
6.	O. C.	x/5p		
7.	I. A.	x/5p		
8.	C. C.	x/6p		
9.	D. C.		x/4p	
10.	B. D.	x/5p		
11.	T. T.		x/4p	
12.	C. R.	x/5p		
13.	B. D.	x/6p		
14.	T. E.	x/6p		
15.	P. D.	x/5p		
16.	D. E.	x/6p		
17.	C. A.	x/6p		
18.	T. V.	x/6p		
19.	A. M.		x/4p	
20.	M. N.	x/5p		
21.	R. S.	x/6p		
22.	S. N.	x/6p		
23.	T. C.	x/6p		

DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII

Subsemnata, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Numele, prenumele Enache Oana Iuliana

Semnătura

Data: 12.12.2025

CV-ul AUTORULUI

Curriculum vitae Europass	
Informații personale	
Nume / Prenume	Enache Oana Iuliana
Adresă	str. Științei nr. 13 Galați, jud Galați
Telefon	Mobil: (004) 0740021040
E-mail	oana_iulia_enache@yahoo.com
Naționalitate	Română
Data nașterii	12.07.1976
Sex	feminin
Postul vizat	Doctor în Științe ale educației
Experiență profesională	
Perioada Funcția sau postul ocupat Numele și adresa angajatorului Tipul activității Principalele activități și responsabilități	1.10.2021 – prezent Asistent doctorand Universitatea Dunărea de Jos din Galați, Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic, Facultatea de Educație Fizică și Sport. Învățământ universitar. Formarea inițială pentru profesiunea didactică a studenților și, după caz, a absolvenților învățământului universitar, în vederea dobândirii competențelor atestării oficiale necesare pentru ocuparea posturilor didactice în învățământul preuniversitar și universitar.
Perioada Funcția sau postul ocupat Numele și adresa angajatorului Tipul activității Principalele activități și responsabilități	1.09.2021 - prezent Director Grădinița cu program prelungit „Elena Doamna”, str. Domnească nr. 114, Galați, județul Galați și structuri (Grădinița cu program prelungit „Mugurel” Galați și Grădinița cu program normal „Tweety” Galați). Învățământ preșcolar. Coordonarea activității educative și manageriale în grădiniță și unitățile din structură; elaborare documente manageriale și reprezentarea unităților din structură în raport cu instituțiile superioare de control sau cu factori ai comunității locale.
Perioada Funcția sau postul ocupat Numele și adresa angajatorului Tipul activității Principalele activități și responsabilități	6.04.2015 – 31.08.2021 Inspector școlar pentru educație timpurie Inspectoratul Școlar Județean Galați, Str. Portului nr. 55 B, Galați, Județul Galați Învățământ preșcolar. Managementul unităților de învățământ preșcolar din județul Galați; îndrumarea și controlul activității educative a cadrelor didactice din învățământul preșcolar care funcționează în județul Galați.
Perioada Funcția sau postul ocupat	1.10.2019 – 31.08.2021 Profesor asociat

Numele și adresa angajatorului	Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Facultatea de Educație Fizică și Sport, Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic, str. Gării 63-65 Galați.
Tipul activității	Învățământ universitar - Formarea personalului didactic pentru învățământul preșcolar și primar.
Principalele activități și responsabilități	Discipline: Educație timpurie, Problematika educației contemporane, Educația nonformală și didactica activităților extracurriculare, Pedagogia învățământului preșcolar, Politici educaționale.
Perioada	2021-2023
Funcția sau postul ocupat	Expert formare de formatori
Numele și adresa angajatorului	Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, Facultatea de Educație Fizică și Sport, Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic, str. Gării 63-65 Galați.
Tipul activității	„Profesionalizarea carierei didactice - PROF” Cod proiect:
Principalele activități și responsabilități	POCU/904/6/25/146587. Activități de formare și de mentorat.
Perioada	0.05.2019 – 23.12.2020
Funcția sau postul ocupat	Expert conținut didactic pentru educație timpurie
Numele și adresa angajatorului	Inspectoratul Școlar Județean Galați, Str. Portului nr. 55 B, Galați, Județul Galați.
Tipul activității	Proiect „ORIZONT – educație pentru comunitatea viitorului” POCU/74/6/18/108062.
Principalele activități și responsabilități	Elaborarea de conținut didactic multimedia pentru programul de prevenire a abandonului școlar timpuriu, pentru activitățile suport pentru educație timpurie, în cadrul A.2.2., Crearea și difuzarea de conținut educațional video.
Perioada	22.08.2018 – 25.04.2021
Funcția sau postul ocupat	Coordonator program suport pentru educație timpurie
Numele și adresa angajatorului	Inspectoratul Școlar Județean Galați, Str. Portului nr. 55 B, Galați, Județul Galați.
Tipul activității	Proiect „ORIZONT – educație pentru comunitatea viitorului” POCU/74/6/18/108062.
Principalele activități și responsabilități	Coordonarea programelor de prevenție la nivel preșcolar , respectiv coordonarea experților care derulează activitățile din cadrul activității A.4.2. Dezvoltarea unui program suport pentru educație timpurie.
Perioada	2017 - prezent
Funcția sau postul ocupat	Formator CCD
Numele și adresa angajatorului	Casa Corpului Didactic Galați, Str. Gării nr. 35, Galați.
Tipul activității	Formare curs „Principii, metode și forme de organizare în învățământul preșcolar”.
Principalele activități și responsabilități	Dezvoltarea abilităților cursanților de a corela prevederile curriculare cu noțiunile didactice.
Perioada	2021 - prezent
Funcția sau postul ocupat	Profesor evaluator pentru examenele și concursurile naționale
Numele și adresa angajatorului	Centrul Național de Politici și Evaluare în Educație, str. General Berhlesot nr. 26, sectorul 1, București.
Tipul activității	Evaluator în cadrul examenelor și al concursurilor naționale.

Principalele activități și responsabilități	Participarea la activitățile de evaluare la disciplina Învățământ preșcolar din cadrul examenelor și al concursurilor naționale.
Perioada Funcția sau postul ocupat Numele și adresa angajatorului Tipul activității Principalele activități și responsabilități	2021 Formator Proiectul „E.T.I.C – Educație Timpurie Incluzivă și de Calitate” Cod SMIS 2014+: 128215, POCU. Formare curs „Educație Timpurie Incluzivă și de Calitate”. Dezvoltarea abilităților cursanților de a aplica în mod corespunzător curriculumul pentru educație timpurie.
Perioada Funcția sau postul ocupat Numele și adresa angajatorului Tipul activității Principalele activități și responsabilități	Martie – aprilie 2018 Evaluator auxiliare didactice Centrul Național de Evaluare și Examinare. Învățământ preșcolar. Evaluarea auxiliarelor curriculare pentru învățământul preșcolar.
Perioada Funcția sau postul ocupat Numele și adresa angajatorului Tipul activității Principalele activități și responsabilități	1.09.2006 – prezent (suspendat temporar ca metodist) Metodist și membru al consiliului consultativ de specialitate Inspectoratul Școlar Județean Galați, Str. Portului nr. 55 B, Galați, Județul Galați Învățământ preșcolar. Coordonarea și controlul activității educative a cadrelor didactice din învățământul preșcolar din județul Galați; asigurarea asistenței de specialitate pentru formarea continuă a acestora.
Perioada Funcția sau postul ocupat Numele și adresa angajatorului Tipul activității Principalele activități și responsabilități	20.04.2006 – 2.04.2015 Director Grădinița cu program prelungit „Elena Doamna”, str. Domnească nr. 114, Galați, județul Galați și structuri (Grădinița cu program prelungit „Mugurel” Galați și Grădinița cu program normal „Tweety” Galați). Învățământ preșcolar. Coordonarea activității educative și manageriale în grădiniță și unitățile din structură, în raport cu instituțiile superioare de control sau cu factori ai comunității locale.
Perioada Funcția sau postul ocupat Numele și adresa angajatorului Tipul activității Principalele activități și responsabilități	1.10.1995 – 31.08.1996; 1.09.1998 – 20.04.2006 Educatore, Profesor pentru învățământ preșcolar Grădinița cu program prelungit „Elena Doamna”, str. Domnească nr. 114, Galați, județul Galați. Învățământ preșcolar. Proiectare didactică, organizare și desfășurare activități educative și extrașcolare.
Perioada Funcția sau postul ocupat Numele și adresa angajatorului Tipul activității Principalele activități și responsabilități	1.09.1996 – 31.08.1998 Educatore Casa de copii „Iovan Iorgovan” Galați. Învățământ preșcolar. Proiectare didactică, organizare și desfășurare activități educative și extrașcolare pentru copii instituționalizați.

Perioada	1 – 30.09.1995
Funcția sau postul ocupat	Educatoare
Numele și adresa angajatorului	Grădinița „Hanu Conachi”, sat Hanu Conachi, comuna Fundeni, Județul Galați.
Tipul activității	Învățământ preșcolar.
Principalele activități și responsabilități	Proiectare didactică, organizare și desfășurare activități educative și extrașcolare.
Educație și formare	
Perioada	23.02.2017 – 04.04.2017
Calificarea/ diploma obținută	Metodist
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	EDU Zece Plus Onești
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Competența de a învăța. Aplicarea normelor SSM și PM. Dezvoltarea programelor de formare – instruire teoretică. Dezvoltarea programelor de formare – instruire practică.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	Formare continuă.
Perioada	20.10.2016 – 03.11.2016
Calificarea/ diploma obținută	Evaluator în sistemul formării profesionale continue
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	EDU Zece Plus Onești
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Competența de a învăța. Aplicarea normelor SSM și PM. Elaborarea instrumentelor de evaluare. Evaluarea programelor și furnizorilor de formare.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	Formare continuă.
Perioada	17.09.2011 – 1.10.2011
Calificarea/ diploma obținută	Formator
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	S.C. Andirivac S.R.L Galați – furnizor de formare profesională a adulților.
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Realizarea activităților de formare. Evaluarea participanților la formare. Aplicarea metodelor și tehnicilor speciale de formare.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	Formare continuă.
Perioada	2008-2010
Calificarea/ diploma obținută	Master în domeniul Sociologie – Management organizațional și al resurselor umane
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	Universitatea „Spiru Haret” București, Facultatea de Sociologie – Psihologie – instituție de învățământ superior.
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Dinamica spațiului social. Instituții și organizații. Psihosociologie organizațional – managerială. Fundamente generale ale managementului. Dezvoltare profesională și managementul carierei.

	Managementul resurselor umane. Teoria comunicării și negocierii organizaționale.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	ISCED 7
Perioada	Mai - iunie 2010
Calificarea/ diploma obținută	Formator PETI
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	Unitatea de Management al Proiectelor pentru Învățământul Preuniversitar – furnizor de formare.
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Repere conceptuale pentru educația incluzivă. Practici educaționale în serviciile de educație timpurie. Managementul diversității în instituțiile de educație timpurie.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	Formare continuă.
Perioada	08.02.2010 – 13.02.2010; 22.02.2010 – 28.02.2010
Calificarea/ diploma obținută	Consilier și asistent suport pentru implementarea strategiei de descentralizarea învățământului preuniversitar
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	Academia de Studii Economice București – Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic.
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Managementul organizației școlare. Marketing, decizie și previziune în educație. Managementul conflictului în organizația școlară. Proiectarea, managementul și evaluarea programelor educaționale. Managementul calității în educație.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	Formare continuă.
Perioada	31.03 – 24.04.2010
Calificarea/ diploma obținută	Mentor
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	Zece Plus Bacău – furnizor de formare profesională a adulților.
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Comunicarea – dimensiune socială. Stabilirea nivelului individual de performanță profesională. Feed-back-ul în formarea cadrului didactic. Planificarea și organizarea evaluării.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	Formare continuă
Perioada	21.11.2008 – 05.12.2008
Calificarea/ diploma obținută	Manager proiect
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	S.C. Infoeducația S.R.L. Iași – furnizor de formare profesională a adulților.
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Specificarea cerințelor și estimarea resurselor. Managementul contractelor. Identificarea și controlul riscurilor. Managementul echipei de proiect și al implementării.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	Formare continuă.

Perioada	2005 - 2008
Calificarea/ diploma obținută	<i>Psiholog</i>
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	Universitatea „Spiru Haret” București – Facultatea de Sociologie – Psihologie – instituție de învățământ superior.
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Sociologie generală. Psihologia persoanei. Psihologia diferențelor individuale. Testarea psihologică. Psihologia muncii. Psihologie organizațională și managerială.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	ISCED 7
Perioada	13-17.03.2006
Calificarea/ diploma obținută	<i>Instructor de părinți</i>
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	Casa corpului didactic Galați – furnizor de formare continuă.
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Psihologia copilului preșcolar. Dezvoltarea competențelor de comunicare.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	Formare continuă.
Perioada	2002 - 2005
Calificarea/ diploma obținută	<i>Gradul didactic I în învățământ</i>
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați – instituție de învățământ superior.
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Psihologia copilului preșcolar. Didactica specialității. Aspecte ale creativității la vârsta preșcolară.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	Formare continuă.
Perioada	1999 - 2001
Calificarea/ diploma obținută	<i>Gradul didactic II în învățământ</i>
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	Universitatea „Dunărea de Jos” Galați – instituție de învățământ superior.
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Metodica predării disciplinelor în învățământul preșcolar. Literatura pentru copii. Psihologia copilului preșcolar.
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	Formare continuă.
Perioada	1996-1997
Calificarea/ diploma obținută	<i>Gradul didactic definitiv în învățământ</i>
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	Școala Normală „Costache Negri” Galați – instituție de învățământ liceal.
Disciplinele principale	Limba și literatura română.

studiate/ competențele profesionale dobândite	Didactica specialității. Psihologia copilului preșcolar.				
Nivelul în clasificarea națională/ internațională					
Perioada	1990-1995				
Calificarea/ diploma obținută	Educatoare				
Numele și tipul instituției de învățământ/ furnizorului de formare	Școala Normală „Costache Negri” Galați – instituție de învățământ liceal.				
Disciplinele principale studiate/ competențele profesionale dobândite	Limba și literatura română. Pedagogie și didactica specialității. Literatura pentru copii.				
Nivelul în clasificarea națională/ internațională	ISCED 4				
Aptitudini și competențe personale dobândite în cursul vieții și carierei, dar care nu sunt neapărat recunoscute printr-un certificat sau o diplomă	<i>Psiholog cu drept de liberă practică</i> , membru al Colegiului Psihologilor din România, Psihologia transporturilor; Psihologia muncii și organizațională. (2014 – 2020) <i>Certificat de competență lingvistică – limba engleză.</i>				
Limba maternă	Limba română				
Limbi străine cunoscute					
Autoevaluare		Înțelegere		Vorbire	
		Ascultare	Citire	Participare la conversație	Discurs oral
Limba engleză		B	B	B	B
Limba franceză		B	B	S	S
Competențe și abilități sociale	✓ experiență în cercetare și inovare didactică; coordonator de auxiliare didactice; ✓ experiență în coordonarea managerială la nivelul unității de învățământ și la nivel județean; ✓ experiență în formare și consiliere; ✓ experiență de lucru în colective eterogene ca vârstă, nivel cultural, statut social; ✓ abilități de comunicare asertivă, ✓ sociabilitate, adaptabilitate; ✓ implicare, motivare, mobilizare a colectivelor pe care le-am coordonat pentru realizarea unor activități în comun, în scopul evoluției profesionale și personale.				
Competențe și aptitudini organizatorice	leader democratic, cu idei inovatoare și viziuni globale, pe termen lung, asupra evoluției instituțiilor din subordine.				
Competențe și aptitudini tehnice	Abilități de lucru cu aparatură diversificată, abilități digitale.				
Competențe și aptitudini de utilizare a calculatorului	Word, Paint, Adobe Photoshop, Power Point, Excell etc., imprimantă (scanare, imprimare, depanare), xerox, cameră video, internet.				
Aptitudini și competențe artistice	Sport. Desen. Muzică				
Permis de conducere	Permis de conducere categoria B, 2007.				
Informații suplimentare	Referințele pot fi furnizate la cerere				
Activitate de mentorat	✓ 2021 - prezent – coordonator de practică pedagogică în cadrul Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic al Universității				

	„Dunărea de Jos” din Galați; ✓ 2021 – formator în cadrul proiectului „E.T.I.C – Educație Timpurie Incluzivă și de Calitate” Cod SMIS 2014+: 128215, POCU; ✓ 2017-2018-2019-2021 – formator în cadrul cursului acreditat CCD - <i>Principii, metode și forme de organizare în învățământul preșcolar</i>; ✓ 2016/ 2017/2018/2019/2020/2021/2022/2023/2024/2025 - <i>Program pentru pregătirea debutanților în vederea susținerii examenului național de definitivare în învățământ</i> prin CCD Galați; ✓ 2017 – 2018 – mentor de practică pedagogică în cadrul programului de studii „Limba română – identitate și deschidere culturală” cu Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați; ✓ 2006 – 2015/ 2021-prezent – director, metodist și membru al Consiliului Consultativ al disciplinei Învățământ preșcolar; ✓ 2014 – coordonator stagiu de practică pentru cadre didactice care predau limba română în UTA Găgăuzia, în colaborare cu Universitatea „Dunărea de Jos” Galați; ✓ 2005 - coordonator stagiu de practică pentru studenții Departamentului pentru Pregătirea Personalului Didactic din Universitatea „Dunărea de Jos” Galați.
Participare și coordonare activități extracurriculare	✓ 2015 – prezent – „Fiecare copil în grădiniță”, „Fiecare copil merită o poveste”, „Povești sub lupă”, „Citește-mi 100 de povești” în parteneriat cu Asociația OvidiuRo având ca scop combaterea abandonului școlar timpuriu și lucrul cu preșcolari din comunități dezavantajate; ✓ 2021 – conferința ”IMD-ProfSkills. Dezvoltarea și implementarea de instrumente motivaționale și didactice inovatoare în mediile educaționale defavorizate din Regiunea Sud-Est”, POCU 73/6/6/105301, membru în comisia de organizare; ✓ 2019 - Concurs național „Împreună pt viitor”, Strategia Națională de Acțiune Comunitară , CAEN 1, voluntar; ✓ 2019 - campania socială „Săptămâna fructelor și legumelor donate”, SNAC; ✓ 2018 – 2020 – coordonare proiect educațional „Copilărie, zâmbet și culoare”; ✓ 2018 – coordonare proiect educațional „România mea”; ✓ 2018 – coordonare proiect educațional „Iarnă de poveste”; ✓ 2018 – organizare simpozion regional „Copilăria la porțile Cetății Alba Carolina”; ✓ 2018 – prezent – coordonare program educațional „Șotron” în colaborare cu Asociația OvidiuRo; ✓ 2017 – prezent – coordonare proiect național „De la joc la educație financiară”; ✓ 2017 – prezent – coordonator județean în cadrul proiectului Strategia Națională de Acțiune comunitară; ✓ 2017- prezent – inițiator și coordonator al Proiectului educațional județean de voluntariat pentru copiii din zone defavorizate ale județului „Ia-mă de mână, să creștem împreună”; ✓ 2017 – prezent – coordonare proiect „Licurici isteți”; ✓ 2016/ 2017/2018/2019 – Proiect educațional „Artiștii Dunării” – CAEJ; ✓ 2016/2017/2018/2019 – Proiect educațional „Dunăre albastră” – CAEJ; ✓ 2016 – participare proiect regional „Grădi – atelierul creației”; ✓ 2015 – participare proiect interjudețean „Inimioare, inimioare”; ✓ 2015 – prezent – coordonare proiect județean „Sportivi în țara piticilor”; ✓ 2015 – prezent – coordonare proiect județean „Grădinița de vară”; ✓ 2015 – prezent – participare proiect educațional „Micul prinț”; ✓ 2016 – 2020 – coordonare proiect transfrontalier „Punți de prietenie”;

	✓ 2015 – 2017 – coordonare proiect regional „Copil prietenos – om frumos”; ✓ 2013 – participare proiect interjudețean „Dezvoltarea socio-emoțională a copilului preșcolar – condiție a reușitei școlare”; ✓ 2012 – participare proiect „Restructurarea sistemului de formare continuă a personalului din învățământul preuniversitar”; ✓ 2012 – prezent – redactor responsabil pagina Învățământ preșcolar – revista Școala Gălățeană; ✓ 2012 – participare concurs „File de poveste”; ✓ 2011 – 2012 – membru al comisiilor de concurs organizate la nivelul Inspectoratului Școlar Județean Galați; ✓ 2009 – participare concurs „Olimpiadele cunoașterii”; ✓ 2009 – participare concurs interjudețean „Pământul în ochi de copil”; ✓ 2008, 2012 – responsabil cerc metodic al directorilor de grădiniță; ✓ 2007 - moderator al Simpozionului național „Tradiții ale învățământului românesc” – Turda – județul Cluj; ✓ 2007 - coordonator al parteneriatului educațional „Împreună spre progres” – Turda, Județul Cluj; ✓ 2007 – participant în cadrul campaniei „Spre Europa printr-o nouă calitate a vieții”; ✓ 2006 – participare la simpozionul internațional „Promovarea artei și culturii europene prin educație”, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați.
Alte cursuri de perfecționare în domeniul managementului educațional	✓ 2019 – Managementul stresului în context educațional. ✓ 2019 – Centrarea educației pe valorile tradiționale existente în regiunea Gălățeană. ✓ 2017 – Pedagogia activităților extracurriculare. ✓ 2016 – Management organizațional, comunicare și leadership în învățământul preuniversitar. ✓ 2016 – Consilierea psihologică între teorie și practică. ✓ 2015 – Creșterea calității sistemului educațional preuniversitar din România prin implementarea de instrumente moderne de management și monitorizare – PODCA. ✓ 2015 – Cum să îi înțelegem și să îi sprijinim pe părinți astăzi. ✓ 2014 – Inspecția școlară. ✓ 2012 – membru al corpului național de experți în management educațional. ✓ 2011-2012 – membru al Consiliului consultativ al Inspectoratului Școlar Județean Galați – disciplina Managementul unităților de învățământ. ✓ 2010 – participare la cursuri în cadrul Proiectului pentru Educație Timpurie Incluzivă PETI. ✓ 2008-2009 - Program integrat de dezvoltare profesională pentru personalul din grădinițe – Proiectul pentru Reforma Educației Timpurii. ✓ 2006 – „Metoda proiectelor la vârstele timpurii”. ✓ 2006 – „Management de proiect”. ✓ 2005 – „Management educațional”.
Publicații	1. 2022 – Coordonator „Auxiliar de sprijin în activitatea de mentorat, privind aplicarea curriculumului pentru învățământul preșcolar și primar”, Editura Delta Cart Educațional, Călinești, 2022, ISBN 978-606-629-729-5 2. 2016 – 2019 - Coordonator „Repere metodice utile pentru învățământul preșcolar” – volumul II și III, auxiliar curricular pentru cadrele didactice, editura Delta Cart Educațional, Pitești; 3. 2014-2019 – coautor și coordonator al documentului juridic „Caietul educatoarei”, editura Delta Cart Educațional, Pitești; 4. 2016-2018 – coordonator auxiliar curricular „Orientări metodice”, editura Delta Cart Educațional, Pitești; 5. 2018 - Coordonator „Modalități de stimulare a creativității la copii”, auxiliar

- curricular pentru cadrele didactice, Editura Grapho Press, Tecuci;
6. 2017 - Membru al colectivului de redacție Trifoiul prieteniei, auxiliar curricular pentru cadrele didactice, Tipografia Opanis, Galați;
  7. 2017 - Membru al colectivului de redacție Ghid de bune practici – Competențe cheie prin jocuri virtuale la grădiniță, auxiliar curricular pentru cadrele didactice, Editura InfoRapArt, Galați;
  8. 2015 - Coordonator „Modalități și tehnici de optimizare a activităților artistico-plastice prin desen și pictură”, auxiliar curricular pentru cadrele didactice, Editura Grapho Press, Tecuci;
  9. 2011 – coautor al auxiliarului curricular „Repere metodice pentru învățământul preșcolar” – editura Delta Cart Educațional, Pitești;
  10. 2010 – Coautor „Cum e să fii mare? Ce și cum vreau să fiu?”, auxiliar curricular pentru preșcolari – nivelul I, Editura Nomina, Pitești;
  11. 2010 – coautor „Cum se face?”, auxiliar curricular pentru preșcolari – nivelul I, Editura Nomina, Pitești;
  12. 2009/2010/2011/2012 – coautor al documentului juridic „Caietul educatoarei”, editura Diamant/ Delta Cart Educațional;
  13. 2007 – coautor al ghidului pentru aplicarea curriculumului școlar „Orientări metodice”, Editura Școala Gălățeană;
  14. 2007 – autor al auxiliarului curricular „Exerciții grafice”, editura Diana, avizat MedC.

Articole

1. Premise ale educației interculturale la vârsta preșcolară, în volumul simpozionului internațional „Promovarea artei și culturii europene prin educație” , Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos” din Galați, 2006, ISBN 978-973-627-318-6.
2. Activități matematice, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Orientări metodice privind aplicarea programei instructiv-educative în grădinița de copii”, Editura Școala Gălățeană, Galați, 2006, ISBN 978-973-7629-11-1.
3. Educație fizică, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Orientări metodice privind aplicarea programei instructiv-educative în grădinița de copii”, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016, ISBN 978-606-629-515-4.
4. Răspunde repede și bine, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Orientări metodice privind aplicarea programei instructiv-educative în grădinița de copii”, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016 , ISBN 978-606-629-515-4.
5. Activități matematice, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Orientări metodice privind aplicarea programei instructiv-educative în grădinița de copii”, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016, ISBN 978-606-629-515-4.
6. Educație fizică, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Orientări metodice privind aplicarea programei instructiv-educative în grădinița de copii”, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016, ISBN 978-606-629-515-4.
7. Caută discul; Caută pătratul, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Orientări metodice privind aplicarea programei instructiv-educative în grădinița de copii”, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016, ISBN 978-606-629-515-4.
8. Micii constructori, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Orientări metodice privind aplicarea programei instructiv-educative în grădinița de copii”, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016, ISBN 978-606-629-515-4.
9. Haideți toți la săniuș, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice

	„Orientări metodice privind aplicarea programei instructiv-educative în grădinița de copii”, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016, ISBN 978-606-629-515-4. 10. Cum treci strada?, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Orientări metodice privind aplicarea programei instructiv-educative în grădinița de copii”, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016, ISBN 978-606-629-515-4. 11. Șoarecele și pisica, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Orientări metodice privind aplicarea programei instructiv-educative în grădinița de copii”, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016, ISBN 978-606-629-515-4. 12. Fiecare copil în grădiniță, în revista „Motanul Încălțat”, anul III, nr. 1/2016, Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos” Galați, 2016, ISSN: 2067-7650. 13. Valoarea creativă a conținuturilor activităților specifice Domeniului Limbă și Comunicare, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Repere metodice utile pentru învățământul preșcolar” – volumul II, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016, ISBN 978-606-629-518-5. 14. Prietenii verii, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Repere metodice utile pentru învățământul preșcolar” – volumul II, Editura Delta Cart Educațional, Pitești, 2016, ISBN 978-606-629-518-5. 15. Pagina debutantului – repere metodice, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Repere metodice utile pentru învățământul preșcolar” – volumul III, Delta Cart Educațional, Pitești, 2017, ISBN 978-606-629-601-4. 16. Proiecte tematice „Simțurile”, „Fenomene specifice anotimpului Toamna”, în auxiliarul curricular pentru cadrele didactice „Sugestii tematice pentru proiectarea activităților în grădiniță”, Editura Axis Libri, Galați, 2020, ISBN 978-606-039-012-1. 17. Premises Of Intercultural Education At Pre-School Age, în volumul simpozionului internațional ”Quality Management In Context Of Educational Marketing”, Editura Bulgaria Training, Sofia, 2017, ISBN 978-619-90892-0-0. 18. Preșcolarii Gălățeni sărbătoresc centenarul, în volumul simpozionului național ”Copilăria la porțile Cetății Alba Carolina”, anul II, nr. 2/2018, Editura Emma Books, Alba Iulia, 2018, ISSN: 2559-7469. 19. Abordarea integrată a activităților în grădinița de copii, în volumul Conferinței științifico-practice cu participare internațională „Orientări axiologice ale constructivismului în educația modernă”, Universității de Stat din Tiraspol, Chișinău, Republica Moldova, 2020, ISBN 978-9975-76-299-1. 20. Abordarea creativă a activităților cu conținut matematic în grădiniță, în volumul Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice, „Didactica științelor exacte”, „Materialele Conferinței Republicane a Cadrelor Didactice. Didactica științelor exacte”, Tipografia Universității de Stat din Tiraspol, Chișinău, Republica Moldova, 2020, ISBN 978-9975-76-305-9. 21. Rolul educatoarei în dezvoltarea capacităților creatoare ale copilului preșcolar, în volumul Conferinței Internaționale „Probleme ale științelor socioumanistice și modernizării învățământului”, Tipografia Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Chișinău, Republica Moldova, 2020, ISBN 978-9975-46-449-9. 22. Impactul activităților matematice în formarea copilului preșcolar, în volumul simpozionului științific internațional „Educația în spiritul valorilor naționale și universale din perspective dialogului pedagogic Simpozionul științific internațional”, Tipografia Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Chișinău, Republica Moldova, 2020, ISBN 978-9975-3452-6-2.

23. Modalități de optimizare a dezvoltării personalității copilului preșcolar prin intermediul activităților integrate din grădiniță, în volumul conferinței Științifice Naționale cu participare Internațională „Calitate în educație – imperative al societății contemporane”, Tipografia Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, Chișinău, Republica Moldova, 2020, ISBN 978-9975-46-483-3.
24. Strategii de facilitare a învățării temeinice în cadrul Domeniului Știință – activități matematice, în învățământul preșcolar, în volumul Conferinței internaționale „Provocări și soluții în educația on-line”, coord. Ciorbă C., Chișinău, Editura CEP UPS „I. Creangă” 2021, 9 p., ISBN 978-9975-46-235-8.
25. Dezvoltarea creativității preșcolarilor prin abordarea integrată a activităților cu conținut matematic în Materialele seminarului științifico-practic cu participare internațională „Implicarea studenților, masteranzilor și doctoranzilor în activități de cercetare dezvoltate de mediul asociativ: provocări și soluții”, Centrul Editorial Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, coord. Ursu L., Haheu-Munteanu E., Chișinău, 2021, p. 203-221, ISBN 978-9975-46-558-8.
26. Strategii de facilitare a învățării temeinice în cadrul Domeniului Știință prin aplicarea Teoriei inteligențelor multiple, în Analele științifice ale doctoranzilor din cadrul Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Probleme ale științelor socioumanistice”, Centrul Editorial Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, coord. Ciorbă C., Chișinău, 2021, p. 178-187, ISBN 978-9975-46-296-9.
27. Valorificarea experiențelor nonformale și informale ale preșcolarilor în activitățile matematice din grădiniță, în volumul Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Probleme ale științelor socioumanistice și ale modernizării învățământului”, Centrul Editorial Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, coord. Armașu-Canțir L., Chicu S., p. 176-182, Chișinău, 2021, ISBN 978—9975-46-559-5.
28. Resurse didactice/ resurse educaționale deschise în învățământul preșcolar, Domeniul Știință – activități matematice, în volumul Conferinței internaționale „Educație și spiritualitate”, coord. Frăsineanu E.S., Bușu O. V., Editura Universitară, București, 2021, p. 98-111, ISBN 978-606-28-1376-5.
29. Educația pentru drepturile copilului în învățământul preșcolar, în volumul Conferinței Științifice Internaționale „Educația privind drepturile copilului”, Centrul Editorial Poligrafic al Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă”, coord. Barbăneagră A., ș.a., Chișinău, 2022, p. 336-341., ISBN 978-9975-46-617-2.
30. Abordări inovative ale Curriculumului pentru educație timpurie din România – activități integrate, în volumul Conferinței internaționale „Educația din perspectiva valorilor”, Dorin Opriș & alt., Sofia, Bulgaria, 2022, 9 p., ISBN 978-606-49-0414-0. Lucrările conferinței internaționale „Educația din perspectiva valorilor”, ediția 2022: Sofia – Bulgaria, au fost indexate la nivel de abstract în bazele de date: CEEOL (<https://www.ceeol.com/search/gray-literature-detail?id=1202357>) și Crossref (<https://doi.org/10.56177/epvl.ba.2022>).
31. Metode corelate de dezvoltare a creativității în educația timpurie, în volumul conferinței internaționale „Globalization, intercultural dialog and national identity” – Boldea Iulian, Editura Arhipelag XXI, Târgu Mureș, 2023, 6 pag., ISBN: 978-606-8624-18-1 (The Book of Proceedings will be sent for evaluation in order to be indexed in Clarivate Analytics Web of Science (ISI).
32. Proiectarea integrată a activităților pe domenii experiențiale din grădiniță, de la integrarea tematică la integrarea conținuturilor, în volumul conferinței

	internaționale „Literature, discourse and multicultural dialogue”, Târgu Mureș, Editura Arhipelag XXI Press, 2023, ISBN 978-606-93590-3-7, pag. 102-109, 210 p. (The Book of Proceedings will be sent for evaluation in order to be indexed in Clarivate Analytics Web of Science (ISI). 33. Dezvoltarea abilităților creative la preșcolari din perspectiva factorilor intelectuali ai creativității, articol în ACROSS Journal of Interdisciplinary Cross-Border Studies , 9 (3), p. 49-58, Galați: Editura Universitară Galați, România, 2025, ISSN 2602-1463, Accesat de la https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/across/article/view/8801 34. Implementarea principiilor didactice pentru dezvoltarea creativității preșcolarilor prin activități integrate în grădiniță, articol în ACROSS Journal of Interdisciplinary Cross-Border Studies, 9 (3), p. 59-67, Galați: Editura Universitară Galați, România, 2025, ISSN 2602-1463, Preluat de pe https://www.gup.ugal.ro/ugaljournals/index.php/across/article/view/8803 35. Abordarea curriculară a creativității preșcolarilor în documente reprezentative pentru politicile educaționale din România și din Republica Moldova, articol în AKADEMOS Revistă de știință, inovare, cultură și artă nr. 2/2025, Chișinău, Republica Moldova, 2025, p. 159-170, F ISSN 1857-0461, E-SSN 2587-3687.
Participare la proiecte cu finanțare externă	✓ 2025-2026 – expert formator mentor în proiectul PNRR ”EduLeadManager - dezvoltarea capacității instituționale a unităților de învățământ prin leadership și management performant” – cod ID_09; ✓ 2025-2026 - expert formator mentor în proiectul ”Pedagogie digitală în educație. Implementarea de programe digitale pentru formarea competențelor profesorilor și dezvoltarea de resurse educaționale deschise. PeDigiEdu”, cod e-PNRR ID_16; ✓ 2021-2023 – expert formare formatori în proiectul „Profesionalizarea carierei didactice - PROF”, Cod proiect: POCU/904/6/25/146587; ✓ 2018 – 2021 – Coordonator program suport pentru Educație timpurie și Expert conținut didactic în cadrul proiectului „Orizont – educație pentru comunitatea viitorului” POCU/74/6/18/108062; ✓ 2017- 2019 – participare în cadrul proiectului Erasmus „For the Less Destruction, Let’s Reduce the Consumption”; ✓ 2018 – participare în cadrul proiectului „inEDU-Inclusive Education Model for Children with Migrant Background in Pre-schools” Erasmus; ✓ 2018 – participare în cadrul proiectului POCU „Profesori competenți în școli incluzive”; ✓ 2016 – participare în cadrul proiectului „Technique to Encourage Workshop” Erasmus+; ✓ 2016 – participare proiect „Eat Wise” – Erasmus+; ✓ 2015 – Personalul didactic din sistemul de învățământ preuniversitar și universitar de stat – promotor al învățării pe tot parcursul vieții – POSDRU; ✓ 2010 – participare în cadrul proiectului Comenius „Our Tale Heroes Are Meeting Europe”; ✓ 2009 – participare în cadrul proiectului Comenius Regio 2009 „Bringing Ideas Into Life”.